

§ 1 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Näringsutskottets betänkande
2022/23:NU7 Ändrade konkurrensregler för vertikala avtal

Utrikesutskottets betänkande
2022/23:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2022/23:MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Näringsutskottets betänkande och utlåtande
2022/23:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv
2022/23:NU10 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av ett krisinstrument för den inre marknaden

Utbildningsutskottets betänkande
2022/23:UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

§ 2 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU1
Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering
(prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Anf. 1 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Sverige är ett av världens mest jämställda länder och har tillsammans med våra nordiska grannländer ofta betraktats som ett föredöme. Man bör dock inte förlita sig på att svensk jämställdhet är en naturlag som är bestående oavsett omständigheter, och det finns fortfarande väldigt mycket kvar att göra.

Sverigedemokraterna betraktar jämställdhet mellan könen som en självklarhet och en grundpelare i ett civiliserat och demokratiskt land.

Rätten till frihet och trygghet och möjligheten att forma sitt eget liv får aldrig tillåtas variera i omfattning mellan könen och därmed inskränka grundläggande rättigheter utan ska vara en självklarhet för både kvinnor och män, i lika hög utsträckning.

Vi sverigedemokrater motsätter oss synen på att kvinnor och män i första hand ska ses som representanter för ett kollektiv och först i andra hand som egna individer med vitt skilda erfarenheter, kunskaper och bakgrunder. Detta gör att vi exempelvis är tydligt emot alla former av könskvotering eftersom det baserar sig på tanken att den kvoterade personen ska representera hela gruppen, oavsett vad personen själv tycker och tänker.

Vi ser ingen vinning i ifrågasättande av könsidentitet eller könsnormer, utan vi förespråkar i stället insatser för att främja individens egna val och fria tanke i en positiv kontext.

Problemet är inte att flickor är flickor eller pojkar är pojkar. Problemet är att samhället ser på, och värderar, de olika könsrollerna på olika vis. Kvinnor arbetar exempelvis oftare inom vård- och omsorgsyrsken eller inom det offentliga, där det är betydligt sämre löner och arbetsvillkor och en alltför långsam löneutveckling jämfört med de traditionellt mansdominerade yrkena.

Sverige behöver fokusera på att skapa ett samhälle där man får lov att vara sig själv utan att stoppas av strukturella och socialt konstruerade hinder. Vi duger precis som vi är, utan att behöva placeras eller kvoterar in i normfack.

Sverigedemokraterna vill se ett samhälle där jämställdhet mellan kvinnor och män genomsyrar alla samhällets skikt och kommer alla grupper till del. Allt som oftast är det gruppen kvinnor som får lida de absolut största konsekvenserna av ojämställdhet, men i de fall det omvända skulle råda behöver det såklart finnas lösningar även på de problem som drabbar fler män. Med det sagt kan det inte nog understrykas att många jämställdhetsproblem har en slagsida när det kommer till vilken grupp som drabbas hårdast av dem.

Utgångspunkten i ett välmående samhälle måste vara att kvinnor och män ges samma möjligheter och rättigheter och att jämställdhet och vars och ens trygghet upprätthålls. Vad vi i stället ser i dag är ett utbrett våld i samhället och i synnerhet våld mot kvinnor och barn, vilket inte är värdigt vare sig Sverige eller något annat land.

Brottsförebyggande rådet uppger att 7,7 procent av alla svenska kvinnor mellan 18 och 64 år, alltså över 300 000 personer, utsätts för sexualbrott, och årligen anmäls över 50 000 fall av våld i nära relationer.

Den utbredda otryggheten i samhället har varit påtaglig under lång tid, och det finns i nuläget inga indikationer på att det i närtid kommer att förändras till det bättre. Den budget som vi debatterar här i dag innehåller de satsningar som krävs för att påbörja det mycket viktiga arbetet mot förändring.

Även om all otrygghet är att betrakta som oacceptabel finns en betydande skillnad mellan könen. Otryggheten är särskilt utbredd bland kvinnor. Hela 49 procent av kvinnorna i åldersgruppen 20–24 uppger att de är rädda för att utsättas för ett sexualbrott. Som svar på otryggheten känner sig många kvinnor tvingade att ändra sina egna vanor eller beteende-

mönster. Dessa begränsningar i tillvaron utgör ett oacceptabelt hinder för ett jämställt samhälle.

Rättsstaten ska vara garanten för invånarnas säkerhet, och arbetet med att trygga befolkningen behöver påskyndas. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och rättigheter och därmed också ha lika stor rätt till ett tryggt liv. Kvinnoväld är ett betydande jämställdhetsproblem som måste tas på största allvar.

Kvinnoväldet utgör inte bara ett betydande och oacceptabelt hinder för ett jämställt Sverige, utan det får även ekonomiska konsekvenser och kostar enorma summor i skattemedel varje år. Det är pengar som i stället hade kunnat användas till att exempelvis förbättra välfärden.

Kvinnoväldets kostnader i Sverige uppgår till mellan 2,7 och 3,3 miljarder kronor per år, lite beroende på vad man inkluderar. Kvinnoväldet som hinder för ett jämställt samhälle och det som den enskilde utsätts för räcker för att motivera ett kraftfullt åtgärdsprogram, men kvinnoväldet lyfter också fram en ekonomisk dimension. Därför är varje väl spenderad krona på åtgärder som effektivt motverkar kvinnoväldet också en samhällsekonomisk investering.

De senaste decennierna har hedersrelaterat våld och förtryck etablerat sig som fenomen i Sverige, och allt oftare kommer rapporter från personer som lever i en förtryckande och våldsamt hederskultur som kraftigt begränsar deras möjligheter att leva sina liv så som de själva önskar. De tvingas finna sig i att deras rätt att göra egna livsval inskränks, och det krävs inte sällan att de ger upp den egna viljan för att sätta familjens eller släktens heder i första rummet. I hederns namn utsätts de för trakasserier, hot och våld från de personer som borde stå dem allra närmast.

Det som särskiljer hedersvåld från annat kvinnoväld är att det oftast inte rör sig om en make eller annan enskild person som står bakom våldet. Vid hedersvåld agerar ofta ett helt kollektiv av landsmän, släkt och familjemedlemmar förtryckande genom våld eller hot om våld. Att fly från hedersförtryck kan därmed innebära att man tvingas säga upp kontakten med alla sina närmaste släktingar.

För att ytterligare kunna motverka utbredningen av det hedersrelaterade våldet behövs ett kunskapslyft. Det behövs ett intensifierat arbete med informationsspridning för att nå ut till de individer som i dag lever i utanförskapsområden präglade av hederskultur.

Nyckelpersoner som jobbar inom vård och omsorg, förskola, skola och fritidsverksamhet, socialtjänst, Polismyndigheten och rättsväsendet behöver få utökade kunskaper i detta ämne. Dessa kunskaper är grundläggande för att kunna kommunicera med hederskulturens offer, visa förståelse för deras situation och på sikt hjälpa dem att känna sig trygga nog att slå sig fria från förtrycket.

Fru talman! Den budget från Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna som ligger på bordet adresserar just de utmaningar som jag nu har talat om. Det är en budget som kommer att göra skillnad för människor på riktigt. Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Avslutningsvis vill jag önska talmännen, ledamöterna och all personal i riksdagen en god jul och ett gott nytt år.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Jämställdhet och ny-
anlända invandrades
etablering*

Anf. 2 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte ta tillfället i akt att försöka reda ut ett par saker.

Jämställdhetsintegrering är en strategi som används som metod i många kommuner, länsstyrelser och, inte minst, våra statliga myndigheter som en del i att arbeta för att synliggöra de beslut som fattas och vilka resurser som ska tillföras utifrån om det är män eller kvinnor som gynnas eller om det blir snedfördelning, för att snabbt kunna ta tag i det.

Att jämställdhetsintegrering leder till att få fatt på dessa ofördelaktiga skillnader har bevisats många gånger, och det är beprövat. Men Sverigedemokraterna har tidigare varit ganska tydliga med att jämställdhetsintegrering är flum och ingenting som de över huvud taget vill ska styra eller finnas med som en metod eller strategi.

När jag läser den här budgeten finns jämställdhetsintegrering ändå i allra högsta grad med. Det framgår med all tydlighet att det är en viktig del av budgeten och ska fortsätta att vara det – precis det som den S-ledda regeringen införde i tidigare regleringsbrev.

Min fråga till ledamoten är då: Är jämställdhetsintegrering bra eller dåligt, med tanke på hur tonläget har varit tidigare från Sverigedemokraterna?

Anf. 3 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Amloh, för frågan! Det går ju inte att svara på om jämställdhetsintegrering bara är bra eller dåligt, utan det är ett verktyg. Frågan är hur man avser att använda det, vad det ska användas till.

Det syftar ju till att se till att de sex jämställdhetspolitiska målen införlivas i verksamheten. Då måste vi gå tillbaka dit och fråga: Vad tycker vi om de här målen? I grund och botten, sett till rubrikerna, är de jättebra. Det sjätte målet, att vi ska stoppa mäns våld mot kvinnor – 90 procent av budgeten – är jättebra. Det är ingen som tycker att det är någonting konstigt med det.

Men tar man till exempel det första delmålet fokuserar det ganska mycket på att vi ska få en jämn könsfördelning bland män och kvinnor. Då tittar man helt numerärt på den här siffran, och då är frågan: Är det numerären som är det viktiga, att det är lika många män som kvinnor? Eller är det kanske viktigare att kvinnor och män har lika stor möjlighet att påverka sin samvaro, sitt liv och sitt samhälle?

Rent konkret när vi tittar på detta så, ja, vi jobbar med jämställdhetsintegreringen, och vi ser till att det är lika många män som kvinnor. Men det kan ju vara så exempelvis att ett parlament har 45 procent kvinnor där kvinnorna inte har någonting att säga till om över huvud taget. Det anses alltså vara bättre och mer jämställt än ett parlament med, säg, 39 procent kvinnor där de kvinnorna har den största möjlighet att vara med och påverka?

Svaret på frågan om jämställdhetsintegrering är bra beror alltså helt enkelt på vad man bakar in i det begreppet. Som du säger ligger det kvar i budgeten, men exakt hur det ska användas, vad det de facto innebär, är ett löpande arbete som vi kommer att få återkomma till.

Anf. 4 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tror att det har varit ganska tydligt. Jämställdhetsmyndigheten har varit väldigt tydlig med hur den här metoden ska fungera och

vilken strategi som gäller. När dessutom väldigt många kommuner, många länsstyrelser och alla myndigheter har arbetat med det visar det väldigt tydligt vad som ligger i det och hur det ska användas.

Så frågan kvarstår: Är det bra eller dåligt, och ska det fortfarande finnas i budgeten enligt Sverigedemokraterna?

Vi fick inte riktigt svar på det, men vi kan prova med en annan fråga till Sverigedemokraterna och se om den är lättare att svara på. I budgeten för 2023 är det regeringspartierna och regeringens underlag i form av Sverigedemokraterna som har fått makten. Det är de som nu sitter och bestämmer vad som ska beslutas i den här kammaren och som bär hela ansvaret för detta. Men nu ser vi att det ska skäras i välfärden och den offentliga sektorn, som ju är väldigt kvinnodominerad. Ändå pekas kvinnors arbetsmiljö särskilt ut i både arbetsmiljöstrategin som både regeringen och Sverigedemokraterna fortfarande står fast vid. De generella statsbidragen kommer att minska ordentligt. Kommuner och regioner visar med all tydlighet vad detta kommer att innebära och desperationen som finns där ute.

Vi dubblar de generella statsbidragen, för vi vet vad det skulle göra för välfärden och för de här kvinnodominerade yrkena. Varför gör inte Sverigedemokraterna det?

Anf. 5 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Ta ansvar, säger ledamoten från Socialdemokraterna. Vi kan ju börja med att titta på Socialdemokraternas budgetförslag som ställs mot det gemensamma förslaget från oss; det är i princip ingen skillnad över huvud taget. Socialdemokraterna har samma siffror, med undantag för att man vill satsa 327 miljoner på kommunersättningar för flyktningmottagandet. Annars är det ju samma siffror rakt av. Det känns som om ledamoten talar sig varm om satsningar som man sedan inte lägger en enda krona på. Det låter lite ihåligt, måste jag säga.

När det gäller just ansvar för politiken kan vi titta på vad Socialdemokraterna har gjort under sin tid vid makten. Då ser vi att andelen människor som upplever sig som otrygga har ökat från 21 till 30 procent. Endast 2 av 10 utländska våldtäktsmän utvisas. Man har inte försökt avskaffa straffrabatter eller mängdrabatter. Det är brist på barnmorskor, och där saknas 21 miljoner kronor. Jag kan fortsätta, men jag förstår alltså om Socialdemokraterna inte vill tala om sin egen politik här utan försöker rikta ljuset åt ett annat håll.

Jag kan dock försäkra ledamoten om att det här är en budget som när den nu kommer på plats kommer att ta tag i de jämställdhetsproblem som finns i vårt samhälle och faktiskt göra förändring. Den väg vi har varit inne på de senaste åren har uppenbarligen inte funkade. Folket vill ha ett skifte. Nu kommer de att få det, och vi kommer att ta tag i de problem som finns.

Anf. 6 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Rubbestad, för ett initierat och engagerat anförande! Ledamoten pratade mycket om mäns våld mot kvinnor, vilket kanske är det största hotet mot att kvinnor faktiskt ska kunna forma och ha makten över sina egna liv.

En av de kanske värsta formerna av mäns våld mot kvinnor är ju prostitution. Det leder mig in på en fråga som möjligtvis inte har direkt bäring på nästa års budget men ändå är så viktig att jag ställer frågan. Jag har ställt frågan till många företrädare för regeringsunderlagspartierna, men jag har ännu inte fått något svar som jag förstår, så nu står mitt hopp till ledamoten Rubbestad.

Det gäller skrivningarna i Tidöavtalet om att man ska utreda huruvida bristande vandel, där man bland annat har exemplifierat detta med prostitution, ska vara grund för utvisning. Det lär ju vara så att det nu läggs tid och resurser på att skriva direktiv för denna utredning; i någon mening lägger man alltså pengar på denna fråga.

Min fråga till ledamoten Rubbestad är helt enkelt: Hur kan prostitution – som ju handlar om de mest utsatta grupperna i samhället, kvinnor som är offer för prostitution – ens finnas med i termer av att det utgör bristande vandel och en grund för utvisning?

Anf. 7 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Helena Vilhelmsson, för frågan! Jag håller med. Det här är en viktig fråga.

Först vill jag bekräfta det du sa om mäns våld mot kvinnor. Där är vi ju faktiskt helt överens. Jag vet att Sverigedemokraterna och Centerpartiet har en del likalydande åsikter i den här frågan, och det känns ganska bra.

Jag har inte varit med i de förhandlingar där man har diskuterat de exakta skrivningarna, så det blir svårt för mig att förtydliga exakt vad som avses med vandel just i det här specifika fallet. Men i händelse av att man upptäcker prostitution och polisen kopplas in görs ju såklart en unik bedömning av det fallet. Sannolikt är det en kvinna som har tvingats till detta. Då är enligt min bedömning bristande vandel inte aktuellt när det gäller den personen, som då gör något mot sin vilja. Det är kanske snarare den person som har tvingat in kvinnan i prostitution som utgör själva problemet. Då är det ju ganska uppenbart att det är den personen som i första hand ska lagföras och kanske utvisas, medan kvinnan snarare behöver mycket hjälp och stöd.

Om det nu är så att en kvinna – förutsatt att det är en kvinna; det finns ju även prostituerade män – har rest till Sverige och själv landat i att hon vill göra detta för att tjäna pengar är det en helt annan sak. Det går alltså inte att svara på hur vi ska vi göra, utan det är alltid en individuell bedömning från fall till fall.

Mitt ingångsvärde är dock att en kvinna som ger sig in i prostitution är att betrakta som ett offer och inte någon som har utsatt sig själv för bristande vandel. Sannolikt behöver hon i första hand hjälp och stöd. Sedan kan det säkert finnas undantagsfall.

Anf. 8 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för att det var ganska få som satt med och diskuterade formuleringarna i Tidöavtalet. Det kan säkerligen finnas en och annan formulering som man ångrar, och det här borde vara en sådan.

Jag är tacksam över att ledamoten är så tydlig med att kvinnor som är fast i prostitution är offer. Jag tyckte mig höra ledamoten säga det. Men

det är ändå en tid sedan Tidöavtalet slöts, och det borde ha funnits tillfällen att verkligen diskutera detta. Vad innebär det? Vad menar ni?

Det jag reagerar mot är när ledamoten säger så här: även om kvinnan – vi säger att det är en kvinna – i det här fallet inte har tvingats in i prostitution, och så vidare. Då har jag en fråga. Vi har en lagstiftning som heter sexköpslagen, enligt vilken kvinnor som säljer sex, oavsett om de har tvingats in i prostitution eller inte, inte är kriminella utan brottsoffer. Det är den som tvingar dem och den som köper sex som är den kriminella. Detta argument stämmer alltså inte.

Även om en kvinna gör detta frivilligt för att tjäna pengar – vilket inte finns i min värld att någon skulle göra – och inte har tvingats in i prostitution har vi fortfarande en lagstiftning som heter sexköpslagen. Menar ledamoten att det ändå är rimligt att kvinnan utreds för bristande vandel?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att debatten handlar om utgiftsområde 13, även om ämnet inom det är jämställdhet.)

Anf. 9 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Det är en fråga som får avgöras från fall till fall. Ingångsvärdet är att en kvinna i prostitution är ett offer; det är ärligt talat inget snack om saken. Jag är helt övertygad om att vi är överens om det.

Sedan kan det alltid finnas undantagsfall. Det finns tyvärr kvinnor och män som söker sig till prostitution, alltså att sälja sex, helt frivilligt. Jag var i kontakt med en intresseorganisation för några år sedan som gick ut och tog ställning för prostitution i samband med att det fanns någon form av bordell uppe i norr. Då fördes också en politisk dialog med de här människorna. Så jo, det finns människor som vill sälja sex och som inte på något vis är tvingade till det. Som ledamoten säger är det också enligt lagstiftningen i dag tillåtet.

Men ingångsvärdet ska självklart vara att kvinnan betraktas som ett offer. När vi pratar om bristande vandel kopplat till prostitution handlar det såklart om att vi vill komma åt människorna bakom det hela – själva människohandeln.

Tidöavtalet är mycket, mycket bra för Sverige. Men det som är bra kan alltid bli bättre. Uppenbarligen finns frågetecken kring innebörden av vissa formuleringar, och jag kan absolut ställa mig bakom att vi ska se över dessa så att de blir tydliga och alla förstår vad det är som gäller. Det får vi ta med oss.

Anf. 10 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Frihet! Målet om ekonomisk jämställdhet handlar om rätten att forma sitt eget liv. Det är frihet i sin renaste form. Jag vill ta tillfället i akt att berätta om ett möte som jag kommer tillbaka till i tanken allt som oftast när ekonomisk jämställdhet behöver bli till kött och blod.

För ganska exakt sex år sedan befann jag mig i Kambodja, närmare bestämt i huvudstaden Phnom Penh. Jag var där för att delta i ett projekt för att förstå textilarbetarnas arbetsvillkor och förutsättningar. 95 procent av textilarbetarna är kvinnor.

Det är en tidig söndagsmorgon, och jag har med kort varsel lyckats boka ett möte med två kvinnliga textilarbetare. Vi är lite tidiga, och jag väntar spánt på att de ska komma. Det är ju deras enda lediga dag i veckan, och de vet knappt vem jag är eller vad jag vill.

Kosmak och Solyna dyker upp. Jag bjuder dem på iskaffe, som jag har lovat. Jag tar en svart varm kaffe, och de ler. Svetten rinner i pannan på mig, men ändå ska jag ha det där varma kaffet – väldigt västerländskt. Mitt varma kaffe blir isbrytaren som gör att de blir mer bekväma, och samtalet kommer igång.

Vi pratar om de svåra arbetsförhållandena och hur de båda har lämnat sina familjer i mycket ung ålder för att arbeta i fabriker. Vi pratar länge om deras lön; det är den stora frågan. Den fackliga kampen har i flera år handlat om att få en lön som man kan överleva på. Deras lön var 140 amerikanska dollar i månaden, medan levnadslönen låg på 177 amerikanska dollar i månaden. I Kambodja har inflationen ökat mycket den senaste tiden. Kostnaden för en enkel måltid har ökat med 50 procent på kort tid.

Vi pratar om framtiden. Vad händer om fabriken lägger ned? Vi pratar om önskan att utbilda sig och om drömmen om ett bättre liv. Det sjunker sakta in i mig: Att kunna förändra sitt liv är nästan omöjligt här. Även om du skaffar dig ett arbete är det bara ett sätt att överleva och inte att leva. Känslorna i min kropp bara växer och växer, och det blir så starkt att jag vill gråta. Men jag håller tillbaka. Det ska bara inte få vara så här!

I slutet av vårt samtal ställer Kosmak den första motfrågan till mig: Vad ska du göra med det som vi har berättat för dig nu? Jag blir ställd, och jag svarar som det är – att det är en del i mitt arbete här och i den rapport jag ska skriva.

Kosmak tittar på mig och säger: Du måste berätta om det här! För om ni i Sverige inte hade kommit så långt som ni har gjort skulle vi aldrig kunna tro eller hoppas på att vi kan göra samma resa. Berätta om att er fortsatta kamp också är vår!

Nu står jag här och berättar det som Kosmak ville. För mig gör denna resa och det samtal som vi hade det så oerhört tydligt vilken betydelse ekonomisk självständighet har.

Jag har inte träffat vare sig Kosmak eller Solyna efter den där söndagen för sex år sedan, men jag har följt utvecklingen i Kambodja. Jag har dock haft otaliga samtal med många kvinnor, och då inte så långt borta som i Kambodja. Det räcker att ha dessa samtal i Sverige, och de är mer lika varandra än vad man kan tro.

Fru talman! Jag tänker nu berätta vad som har hänt och gjorts i Sverige de senaste åtta åren med en S-ledd regering på det här området.

- En jämställdhetsmyndighet har inrättats.
- Som första land i världen införde Sverige en feministisk utrikespolitik som sex andra länder nu har följt efter, bland annat Kanada, Frankrike, Spanien och Tyskland. Den nuvarande regeringen var mycket snabb med att avskaffa detta tidigare i höstas.
- Ett särskilt barnfridsbrott som gör det straffbart att utsätta barn för att bevittna brott i nära relation har införts.

- De generella statsbidragen till kommuner och regioner har ökats för att höja kvaliteten i välfärden.
- En tredje reserverad månad i föräldraförsäkringen har införts.
- Vårdnadsbidraget, som framför allt låste fast kvinnor med utländsk bakgrund i hemmet, har avskaffats.
- Årlig lönekartläggning har återinförts.
- Kunskapslyftet och arbetsmarknadsutbildningar har byggts ut till att omfatta över 144 000 platser. Det är nu möjligt för fler arbetslösa att studera med bibehållen ersättning.
- Mödrahälsovården och förlossningsvården har stärkts genom bland annat ökade ekonomiska satsningar på personaltäthet.
- En ny sexualbrottslagstiftning som bygger på samtycke har antagits.
- En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv har införts.
- Vi har gett ökade resurser till polisen så att exempelvis 350 fler utredare för vålds- och sexualbrott mot kvinnor och barn har kunnat anställas.
- Höjt bostadstillägg och garantipension för pensionärer har införts.

Listan är lång, och ändå var det här bara en liten del av hela listan.

Fru talman! Då kanske man kan fråga sig om jag är stolt. Och ja, jag är stolt – väldigt stolt! Jag vet att var och en av punkterna i listan har spelat oerhört stor roll för många. Sammantaget har vi förflyttat oss på en strukturell nivå mot ett mer jämställt Sverige.

Men man kanske också frågar sig om jag är nöjd. Nej, jag är inte nöjd. Det finns otroligt mycket mer att göra, och än mer att försvara. Mer än något annat är jag snarare orolig för det vi står inför.

Ett jämställt samhälle för alla kan bara uppnås genom en jämlik jämställdhet. Ett jämställt samhälle kräver att jämställdheten för arbetarkvinnorna, alltså halva landets kvinnliga befolkning, sätts i centrum. De kvinnor i Kambodja som har sytt våra kläder borde stå i ljuset i den politiska debatten. Det borde kvinnor i hela världen göra.

Sverige sägs ofta vara ett av världens mest jämställda länder. Även om den utnämningen säger mer om hur illa det är i andra länder är det någonting att påminna om. Men i vissa hänseenden sticker Sverige ut. Lönegapet mellan könen är exempelvis fortsatt stort, och så har det sett ut de senaste årtiondena. Arbetsmarknaden är mer könsuppdelad än i de flesta andra jämförbara länder, och kvinnor tjänar i snitt fyra femtedelar av männens löner. Samtidigt blir kvinnors hälsa allt sämre jämfört med männens.

Det är ett fåtal partier i den här kammaren som har en politik som leder till ökad ekonomisk jämställdhet för alla kvinnor. De partierna sitter inte i den nuvarande regeringen och ingår inte i regeringens underlag. Jämställdhet nämns endast ett par gånger i Tidöavtalet. Förra veckan presenterades dagordningen för Sveriges ordförandeskap i EU under nästa år. Där finns inte jämställdhet bland de fyra prioriteringarna. Det finns inget som tyder på att den här regeringen kommer att ha samma ambitioner att förbättra den ekonomiska jämställdheten. Därför är jag orolig.

Fru talman! Jag kommer inte att yrka bifall till något, eftersom Socialdemokraternas förslag innebär en större ram för utgiftsområde 13. Men i vårt särskilda yttrande redovisar vi vår uppfattning om politikens inriktning.

(Applåder)

Anf. 11 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Ärade ledamöter i utskottet! Hedersrelaterat våld, hedersförtryck och utanförskap bland gruppen utländska kvinnor är vår tids största jämställdhetsfrågor och vår tids största frihetsfrågor. Hedersrelaterat våld och förtryck har lyfts upp av väldigt många i Sverige, inte bara de senaste åren utan de senaste två tre decennierna. Men när det lyftes upp negligerades det. Man viftade bort problemet. Det här var någonting man inte ville kännas vid. Hur kunde detta ske i vårt fina, toleranta och öppna Sverige? Man lyssnade inte på de kvinnorna, männen, flickorna och pojkarna, för de tillhörde nog inte majoritetssamhället. Majoritetssamhället hade ju bestämt sig för att vi inte har den här typen av problem i Sverige. När man kommer till Sverige blir man per automatik svensk. När man kommer till Sverige anammar man varenda värdering vi har så fort man landar på en flygplats. Så ser inte verkligheten ut.

Det var oftast kvinnor med utländsk bakgrund från den vänstra sidan i politiken i Sverige som lyfte upp de här frågorna. Bland de första var Nalin Pekgul. Hon fick kalla handen av sitt parti. Hon fick sedan rätt. Men vi kastade bort alla de åren, fru talman. Hur många flickor och pojkar har inte politiken på sitt samvete? Man pratar väldigt högt i den här kammaren om mänskliga rättigheter, jämställdhet, lika möjligheter, samma rättigheter och lika skyldigheter. Men det här är människor av kött och blod som lever i vårt samhälle. Det kan vara vår syster, vår bror, vår granne eller vår arbetskollega.

Fru talman! Att prata om det hedersrelaterade våldet och hedersförtrycket är inte rasism. Det är att stå upp mot de intoleranta, mot dem som är beredda att ta ifrån en enskild människa dennes frihet. Det är fråga om unga flickor som inte får välja sin partner, som kanske får sin rörelsefrihet begränsad eller som blir nekade utbildning. Ett exempel på hedersrelaterat förtryck kan vara att en flicka som bor i Stockholm ska plugga till läkare och kommer in på Lunds universitet men får ett starkt nej från familjen. Om hon flyttar till en annan stad har de nämligen inte social kontroll på henne. Vem umgås hon med på morgonen? Vad gör hon på kvällarna? Nej! Det är bättre att hon är hemma och får en sämre framtid. Det är bättre att hon jobbar på någon närliggande arbetsplats. Det här är inte bara hedersrelaterat förtryck utan därtill förstörelse av humankapital.

Fru talman! Det hedersrelaterade våldet och hedersförtrycket påverkar även unga pojkar. Pojkar som kanske har en annan sexuell läggning eller tvingas kontrollera sin syster eller sin skilda mamma är också offer för det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det måste vara slut med att allt som är obekvämt i det här landet ska kallas för rasism. De som får ta smällen är offren, och det är alltid personer med utländsk bakgrund. De vars sida man påstår sig stå på är oftast de vars frihet man i själva verket kämpar emot. Det är det som blir resultatet.

Fru talman! Vi har också problem med det ökade utanförskapet bland kvinnor med utländsk bakgrund. Det är inte bara fråga om att de får ta

ansvar för det obetalda arbetet i hemmet. När de kommer till Sverige kanske de redan har ett, två eller tre småbarn. De kanske kom hit gravida eller blev gravida efter en tids tillvaro i Sverige. Det vi vet är att barn till mammor som integreras snabbare själva integreras snabbare och lyckas bättre i skolan. Mammorna har större närvaro i barnens liv än fäderna. Det finns statistik på det. Ju fler kvinnor som kommer in på arbetsmarknaden, desto bättre. De ska också lära sig svenska från dag ett. Det ser vi till med Tidöavtalet. Vi ställer krav på kunskaper i svenska språket redan för att få permanent uppehållstillstånd samt för att få svenskt medborgarskap. Det gynnar den enskilda, det gynnar barnen och det gynnar även Sverige. Det är språket som binder ihop oss. Vårt välfärdssamhälle bygger på att var och en efter förmåga arbetar, betalar in skatt och finansierar vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Regeringen satsar 20 miljoner extra permanent för kvinnors organisering i våra förorter. I kampen mot hedersförtryck och hedersrelaterat våld gör vi en permanent satsning på 50 miljoner kronor. Därtill kommer straffskärpningar att komma i kampen mot hedersrelaterat våld och hedersrelaterat förtryck. Den förra regeringen pratade väldigt varmt om detta, liksom om kampen mot mäns våld mot kvinnor. Men när det kom till lagstiftningsfrågor var skrivningarna alltid väldigt lättvindiga. Om man kallar sig feminist eller inte får stå för var och en. Det är vad som sker i den här kammaren i slutet av dagen som räknas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 12 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det var fint av ledamoten att i sitt anförande tala sig varm för många av de saker som jag tror att många av oss i den här kammaren brinner för. Men det var Moderaterna som styrde efter Nalin Pegguls larm, det vill säga under tiden från 2006 till 2014. Jag har lite svårt att se vad det var Moderaternas regering gjorde efter larmet från Nalin. Men det kanske kan framgå vid något annat tillfälle.

Men jag tänkte faktiskt lyfta fram en annan sak i min replik till ledamoten. Vi kommer från en kris, och vi är på väg in i en ny kris. Vi kommer från en kris som huvudsakligen var en hälsokris, där välfärdsarbetarna – oftast kvinnor – stod i första ledet. Även där ser vi att kvinnorna på arbetsmarknaden tog en stor smäll för det som blev konsekvenserna.

Kvinnorna, främst arbetarkvinnor, som betalade ett högt pris då ser ut att fortsätta få betala ett högt pris i den stundande ekonomiska krisen. Jag ser inte riktigt i den här budgeten vad Moderaterna tänker göra för att det inte ska hända eller hur det ska lindras eller till och med helt stävjas.

Varför skär man ned på välfärden, på den offentliga sektorn, på de kvinnodominerade yrkena, på de kvinnor som stod i främsta ledet? Varför kan vi inte förbättra deras arbetsmiljö och arbetsförhållanden så att de inte behöver ta smällen och betala det priset även fortsättningsvis?

Anf. 13 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Sofia Amlöh!

Jag kan väl också drämma till med någonting. Socialdemokraterna är väldigt stolta över att man har haft en feministisk utrikespolitik. Åtta veckor efter att man hade lämnat regeringsmakten vågade man prata om kam-

pen i Iran. Innan vågade man inte ens prata om kvinnornas kamp i Iran. Den första feministiska revolutionen som vi har upplevt i modern tid vågade man inte tala om. Detta, ledamoten, leder till eftertanke.

Det är väldigt lätt att sätta en etikett på sig själv och förstora upp saker utifrån sin inre frustration: Jag brinner för frågan! Men väljarna bryr sig inte om ifall man brinner för frågorna eller inte. Väljarna bryr sig om hur vi agerar här i kammaren. Det är därför de går till valurnan, inte för att vi brinner för olika frågor och lägger upp något på Facebook för att få ett hjärta, en lajk eller en kommentar. Det här är människor av kött och blod.

Jag vill också påminna ledamoten Amloh om att arbetssjukdomarna ökade innan pandemin liksom under pandemin. Det stämmer att det är de hårt arbetande kvinnorna och männen – undersköterskan och lokalvårda- ren – som har tagit mest stryk.

Om vi ska förstora upp så mycket saker här i kammaren – jag har inga problem med att visa känslor; det finns mer att visa – då är min fråga till ledamoten Amloh: Er budget är en servettskiss på 35 sidor, innehållande en innehållsförteckning och förklaring. I det här betänkandet är kvotflyk- tningar det enda ni satsar mer på. Ni pratar om arbetande kvinnor och män, om att jämställdheten är utmanad och om generella statsbidrag. Men låt oss titta i betänkandet! Det enda ni satsar mer på är kvotflyktingarna, ett ökat flyktingmottagande som också kommer att påverka välfärden.

Anf. 14 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det pratas varmt om vad den förra regeringen inte gjorde och vad vi har stått för. Men nu är det faktiskt så att ledamoten här repre- senterar regeringen, och regeringen har fått just makten.

Det är inte så konkret vad regeringen gör och vilka förslag som finns på bordet. Vad gör ni för att arbetsmiljön ska förändras, för att kvinnors arbetsvillkor ska förbättras, för att sjukskrivningstalen ska gå ned? Är det skattesänkningen för dem som tjänar 50 000 i månaden?

Efter årsskiftet, när vi har firat nyår, ska vi få mer pengar i plånboken – 1 000 kronor mer! Jag tror att vi kan avstå det. I stället för 25 miljoner skulle exempelvis min hemkommun Nyköping få 50 miljoner mer att göra välfärd för, dubbelt så mycket som regeringen har lagt som förslag. Jag vet, för jag har suttit i kommunstyrelsen. Jag vet exakt hur mycket mer välfärd det skulle kunna ge.

Jag tycker att det är på sin plats att ledamoten svarar på frågan. Varför ska vi skära i välfärden? Men när ni ser en skattesänkingsmöjlighet är det svårt att låta bli. Då kan det kosta. Då kan det kosta på välfärden när den kanske behövs som mest.

(Applåder)

Anf. 15 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det verkar som om det har undgått ledamoten Amloh att vi har en inflation på 10 procent. Det vill säga, i och med att inflationen går upp skulle också skatterna öka. Här står ledamoten Amloh och är be- stört över att människor kommer att få mindre i plånboken, men ändå är hon beredd att beskatta dem allt hårdare. Det är det som är frågan, men för er handlar allting om generella statsbidrag, att ta in en massa skatt och säga till människor: Här får du en liten påse pengar! Titta, jultomten har kom- mit!

Jag vill göra ledamoten Amlöh medveten om att skälet till att vi politiker kan göra satsningar är att vi har tagit in medborgarnas skattepengar. Det är bättre att de får behålla så mycket som möjligt. Om man vill rätta till problemet inom välfärdssektorn handlar det om tidiga insatser: förebyggande sjukpenning, tidigare insatser på arbetsplatsen och bättre uppföljning när det kommer till arbetsmiljön.

När kvinnor i vården gör tunga lyft, ja, då kanske vi ska öka friskvården för dem eller se till att de får träna på arbetstid. I stället skickas man till Försäkringskassan och får ett beslut: Hej, här har du fått sjukpenning! Kom tillbaka när du blivit bättre!

Så funkar det i ert Sverige. I Socialdemokraternas Sverige blir man bortglömd. I Moderaternas Sverige, tillsammans med Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna, blir man inte bortglömd. Det finns en välkomnande famn. Det finns omtanke. Man säger: Du har det tufft i dag. Skyddsnetet tar hand om dig. Men en dag är du tillbaka i värmen, för du kan bli frisk igen.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill återigen påminna om att det är utgiftsområdet 13 inom arbetsmarknadsutskottets betänkande 1 som vi i dag debatterar.)

Anf. 16 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jämställdhet är en fråga om liv och död, om kvinnors rätt till sina kroppar och sin trygghet. Jämställdheten kommer inte av sig själv, utan precis som för generationer som gått före oss med feministiska reformer är det nu vår tur att göra detsamma.

Fru talman! Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Vi vill sätta fokus på frågor som maktfördelning, ekonomiska orättvisor, arbetsfördelning i hemmet och alla former av förtryck och våld mot kvinnor.

Våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som har förödande och långtgående konsekvenser både för de individer som drabbas och för samhället i stort, såväl i form av mänskligt lidande som utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv. Genom preventivt arbete över tid och på många arenor kan faktiskt våldet minska.

Fru talman! Kvinno- och tjejjourernas arbete bygger på en idéburen grund utan vinstintresse och är en uppskattad tillgång för samhällets gemensamma strävan att motverka våld. Kvaliteten på jourernas stöd lovas ofta högljutt och från många håll. Men det finns en skillnad i de olika politiska förslagen gällande hur jourernas framtid ska säkras.

De idéburna jourerna har en avgörande funktion, och deras röst har varit avgörande för jämställdhetsarbetet, detta till skillnad från det ökande antalet privata aktörer, vars plats på marknaden medför en risk för att mångårig erfarenhet utarmas.

Vi i Vänsterpartiet har vid upprepade tillfällen tidigare lyft fram frågan om kvinnojourernas framtid och behovet av en stabil finansiering. Vi vill skydda, bibehålla och stärka de fristående kvinnojourerna. Vänsterpartiet anser att regeringen behöver tydliggöra att kvinnojourerna kommer att garanteras långsiktiga och stabila ekonomiska lösningar för att kunna fortsätta bedriva sin verksamhet. Vänsterpartiet föreslår därför att det tillförs mycket mer medel till jourernas verksamhet än vad regeringen och utskottet gör.

Fru talman! Jämställdhet handlar ju inte bara om avskaffande av mäns våld mot kvinnor, för trots att kvinnor har fått ett ökat utrymme på olika nivåer i samhället kvarstår väldigt många olika orättvisor. Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män, bara för att de är kvinnor. Gapet mellan en mans och en kvinnas livsinkomst är nästan 4 miljoner kronor. Och detta gap, fru talman, har inte minskat på 25 år. Kvinnor jobbar oftare deltid, ofta ofrivilligt, och får därmed också sämre pension. Kvinnor utnyttjar föräldraförsäkringen i högre grad än männen och utför också en större del av hushållsarbetet. Det finns givetvis inte bara ett förslag som gör att vi ökar jämställdheten i samhället.

Fru talman! Om man söker efter ordet jämställdhet i slottsavtalet hittar man det bara på ett endaste ställe, och det är under avsnittet Samhällsintroduktion för asylsökande, samhällsorientering för nyanlända. Idén är tydligen att jämställdhet är någonting som vi redan har som är en bra sak och som vi ska lära de stackare som kommer hit, för vi gör redan ett väldigt bra jobb. Jag är ledsen, men det hade varit klädsamt om vi också hade pratat mer om hur vårt jämställdhetsarbete i Sverige ska öka.

Fru talman! Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över nivån i budgeten kan jag inte reservera mig. Vänsterpartiets budget ska givetvis ses som en helhet, så jag avstår från ett ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Vänsterpartiets politik på utgiftsområde 13.
(Applåder)

Anf. 17 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom regeringens politik. Jag vill därför börja med att yrka bifall till propositionen i dess helhet.

Vi har nu kommit en liten bit in i debatten, och det är för mig en styrka att höra att alla riksdagspartier är överens om att jämställdhet är en viktig och prioriterad fråga. Det tror jag att vi alla kan vara överens om att vi är överens om. Genom detta har vi i alla fall kommit en liten bit framåt på vägen mot ett mer jämställt samhälle.

Fru talman! För några veckor sedan var vi med om en historisk händelse. En kvinna vid namn Stéphanie Frappart fick tillsammans med två andra kvinnor för första gången utgöra ett domarteam i en match under herrarnas fotbolls-VM. Stéphanie Frappart blev tilldelad uppgiften att vara huvuddomare i mötet mellan Costa Rica och Tyskland. Att man valde detta VM för denna händelse får väl ändå ses som en tydlig markering åt rätt håll, även om det runt omkring det mästerskap som precis avslutats fanns många andra tveksamheter.

Det som denna kvinnliga trio fick vara med om får väl, som Neil Armstrong uttryckte det 1969, ses som ett litet steg för människan men ett stort steg för mänskligheten. Trots att vi här i kammaren verkar vara överens om att jämställdhet är en viktig fråga finns det oerhört mycket kvar att göra.

Fru talman! Låt mig få be er om att för ett ögonblick fästa blicken på det övergripande mål angående jämställdhet som finns med i propositionen. Så här står det, vilket ni ju säkert vet: Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Tänk att jag är en av 349 ledamöter som fått förtroendet att vara med och forma samhället utifrån mitt uppdrag som ledamot i riksdagen! Det

vill jag förvalta på bästa möjliga sätt. Det vill säkerligen också alla övriga riksdagsledamöter. Vi har tillsammans ett förtroendekapital att förvalta som innebär makt att vara med och forma vårt samhälle. Det gäller oavsett om vi är män eller kvinnor. Alla har vi fått den möjligheten och det ansvaret.

Fru talman! När vi talar om jämställdhet går det inte att gå förbi frågan om mäns våld mot kvinnor. Bara förra året mördades 24 kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är det yttersta uttrycket för brist på jämställdhet – något som aldrig får accepteras eller nonchaleras. Tillsammans måste vi hitta vägar för att hjälpa kvinnor ur dessa förhållanden, och vi måste tillsammans jobba för att vidta kraftfulla åtgärder och kraftfullt markera allvaret i brottet.

Jag vill också understryka att ur mitt perspektiv är det omvända, alltså kvinnors våld mot män, lika oacceptabelt. Tyvärr tror jag att statistiken här inte visar faktiska siffror utan att det finns ett stort mörkertal. Personligen har jag i min närhet haft en vän till familjen som varit utsatt. Min uppfattning när det gäller kvinnors våld mot män är att det inte är fysiskt utan mestadels psykiskt.

Det finns också studier som rapporterar att mäns och kvinnors utsatthet är lika stor. Och forskning visar att det rör sig om olika typer av våld, alltså, som jag själv var inne på, mer psykiskt våld än fysiskt. Att män i mindre utsträckning anmäler beror många gånger på att det är lite förnedrande och svårare att ta på när våldet inte är fysiskt. Mörkertalen är därför troligen mycket stora. Men låt mig vara tydlig: Våld får aldrig tolereras eller accepteras i vårt samhälle, oavsett mot vem det sker.

Fru talman! Den andra delen av det övergripande målet är att kvinnor och män ska ha makt att forma sina egna liv. Vi som politiker har därför en stor uppgift att skapa rätt förutsättningar, så att det inte bara ska bli ett övergripande mål inskrivet i en handling utan ett mål som går att uppfylla.

Vi har tagit många viktiga steg framåt, men vi är inte framme än. Det är ett arbete som vi måste göra allihop för att ge människor, kvinnor såväl som män, möjligheten att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, ge likvärdiga förutsättningar och villkor för att kunna utveckla sin fulla potential i såväl familjelivet som arbetslivet och samhällslivet. Vad jämställdhet ytterst handlar om är alla människors lika värde.

Fru talman! Propositionen i sin helhet andas dessa möjligheter. Jag vill därför bara avsluta med att igen yrka bifall till propositionen.

Anf. 18 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! För att nå målet om full sysselsättning och kvinnors ekonomiska självständighet behöver kvinnors deltagande i arbetslivet öka men också männens närvaro och engagemang i hemmet. Ett hållbart arbetsliv med balans mellan familj, arbete och fritid är en förutsättning.

Den enskilt mest betydelsefulla reformen för ökad jämställdhet i arbetslivet och familjelivet är en helt individualiserad föräldraförsäkring. Det ojämlika uttaget i dag leder till sämre löneutveckling och lägre pensioner för kvinnor. Men även kvinnors möjlighet att avancera i arbetslivet minskar. Detta befäster ojämlika strukturer där kvinnor tar mer ansvar för det obetalda hemarbetet medan männen kan lägga tiden på förvärvsarbete.

Vi har sett effekter i rätt riktning när politiken genom lagstiftning har styrt till ett jämnare uttag och märkning av föräldradagarna. Vad har Krist-

demokraterna, ett av regeringspartierna, för förslag för att ta denna jämställdhetspolitik vidare och jämna ut för att få till stånd både ett bättre familjeliv och möjlighet att kombinera det med ett yrkesliv, så att fler kvinnor kan delta och vi som nation kan uppnå våra jämställdhetsmål?

Anf. 19 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Sofia Amloh, för frågan! Det är ingen hemlighet att vi kristdemokrater tycker att det ska ges möjlighet att dela föräldraledigheten utifrån varje familjs egen situation. Vi tror inte på att samhället ska bestämma hur mycket mamman respektive pappan ska vara hemma – eller om man är två mammor eller två pappor. Vi tror att varje familj själv bäst avgör hur dagarna ska fördelas. Från min och Kristdemokraternas sida vill vi alltså ge båda föräldrarna möjlighet att själva styra över sina dagar – att fritt välja hur de ska fördelas. Alla dagarna ska alltså vara lika mycket bådadas, och varje familj kan själv välja utifrån sin egen situation.

Jag har egen erfarenhet av detta. Min man, som är egenföretagare – och nu är jag också det – hade inte möjlighet att ta ut föräldraledighet när barnen var små. Det betyder inte att han inte har tagit ansvar, utan de senaste åren är det han som har klivit in och tagit mycket mer ansvar hemma och för hushållsarbetet. Jag tror att varje familj bestämmer bäst själv utifrån sin egen situation hur föräldraledigheten ska fördelas.

Anf. 20 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Så Kristdemokraterna tänker alltså inte göra något åt detta, trots att vi vet att det spelat roll när vi fattat de politiska besluten om fördelningen. Vi har i årtionden förflyttat normen så att männen bidrar mer till hemarbetet och kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden har ökat. Trots den vetskapen tänker Kristdemokraterna inte göra något åt detta, utan man tänker lämna över det helt till familjen och bortse från detta faktum. Det är också ett svar på frågan.

Men vad är Kristdemokraternas förslag? Det är lite svårt att tyda allt i Tidöavtalet. Min fråga till Kristdemokraterna och ledamoten är: Är det privata föräldraförsäkringar vi kommer att få se framöver? Är det sådana förslag som kommer att komma? Är det ett nytt vårdnadsbidrag som kommer att läggas på riksdagens bord? Eller är det mer rut, så att de välbärgade kvinnorna kan kapitalisera på arbetarkvinnornas arbete? Vilka förslag kan vi få se?

Anf. 21 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack igen, ledamoten Sofia Amloh, för frågorna! Det var väldigt många frågor. Vi började i föräldraförsäkringen och vad vi ska göra åt den.

Jag blir lite förvånad när det nästan låter som att man säger: Ska familjen själv bestämma? Vad hemskt! Det måste väl samhället göra? Vi måste väl lägga oss i hur föräldrar vill dela sin föräldraledighet – det klarar de väl inte av?

Jag förstår mig inte på den retoriken. Ledamoten får ursäkta. Jag tror och litar på att varje förälder själv, utifrån sitt vardagsliv och sitt perspektiv, bäst kan bestämma vilken fördelning som blir bäst. Jag tror inte att det, om vi skulle bestämma att föräldrarna själva får välja hur de vill fördela

dagarna, skulle betyda att män helt plötsligt skulle sluta vara hemma mer. Jag tror att vi har kommit längre än så – vi lever på 2000-talet.

Jag litat på att föräldrar vill sitt barns och sin familjs bästa så att samhället inte behöver styra över varje dag och varje uttag. Jag kan inte se det behovet.

Nu får ledamoten Sofia Amloh inte svara på denna fråga, men den är ganska intressant. Vårtnadsbidraget togs bort, men jag undrar om fler utrikes födda kvinnor har kommit i arbete bara för det. Jag tror inte att det är så. Jag tror nämligen att det är likadant där. Det är bättre att vi försöker jobba på att få kvinnor i arbete. Vårtnadsbidraget skulle inte stoppa det. Jag tror att det skulle göra att man såg att det arbete som görs hemma också är värdefullt för samhället och betyder något.

Anf. 22 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett engagerat anförande! Vi delar många ingångar här, framför allt vad gäller arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Jag tyckte att det var lite intressant hur ledamoten även lyfte fram det omvända: kvinnors våld mot män. Jag skulle gärna vilja att ledamoten utvecklar detta lite.

Personligen tror jag att vi lite går i en fälla när vi hela tiden säger: Men de då? Det är ett slags whataboutism som jag tror är skadlig för debatten. Vad är det som talar för att jag, om jag pratar om det otroligt viktiga arbetet mot mäns våld mot kvinnor, inte skulle vara lika engagerad i kvinnors våld mot män? Det är det strukturella som är farligt och som vi måste arbeta emot, oavsett vilket relationsvåld vi pratar om. Ledamoten får gärna utveckla sitt resonemang och tala om ifall hon håller med mig om detta.

Det är naturligtvis bra att vi lyfter fram alla former av våld i nära relationer. Ingen ska känna skam för det. Men det är, menar jag, skadligt att alltid säga: Jamen de då? Och den då? Det är det strukturella vi är ute efter.

Ledamoten nämnde ingenting om prostitution. Jag dristar mig till att ställa samma fråga till ledamoten som jag ställde till Sverigedemokraternas ledamot, trots att talmannen säger att detta handlar om utgiftsområdet. Men det är faktiskt så att Jämställdhetsmyndigheten omfattas av detta utgiftsområde, och de jobbar med prostitution via sina koordinatörer. Tycker ledamoten att prostitution ska utgöra grund för bristande vandel och därmed utvisning?

Anf. 23 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Helena Vilhelmsson, för frågorna! För mig är det ganska självklart att jämställdhetsarbetet måste gå åt båda hållen. Jag var ganska tydlig när jag sa att våld inte är okej i någon form. Det ska vi arbeta mot. Jag tycker att det då inte är fel att också lyfta fram det omvända, för jag tror att ju mer uppmärksamhet detta får, desto mer kommer vi att komma igång med arbetet för att motverka våldet. Kvinnor som lever i förhållanden där de blir utsatta för hedersvåld eller annat våld ska få hjälp. Men ur mitt perspektiv tycker jag faktiskt att även män ska få den hjälpen.

Jag tycker inte att det handlar om att säga: Jamen du då, eller den då? Jag tycker att det är viktigt att man lyfter fram båda perspektiven, och jag tror att vi när vi gör det får upp detta på en högre nivå, vilket skapar ett

större engagemang och en större förståelse för alla dessa som tyvärr är utsatta för våld i någon form.

Jag vill nog säga att även om det, som ledamoten Helena Vilhelmsson är inne på, ser ut som att det i högre grad är kvinnor som är utsatta vet vi – jag var inne på detta i mitt anförande – att forskningen visar att det finns ett stort mörkertal.

Bara att vi pratar mer om saken tror jag kommer att göra att arbetet med att förebygga detta och hjälpa människor som är utsatta – oavsett kön – ökar och får mer fokus, vilket skapar bättre förutsättningar att nå fram.

Anf. 24 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! I grund och botten är ledamoten och jag naturligtvis överens. För mig handlar det här om hur man för debatten och vad det är för signaler vi sänder.

Jag kommer nog aldrig att säga att det strukturella problemet är lika stort i alla sorters relationsvåld, för det är det inte. Det är mäns våld mot kvinnor som är det stora strukturella problemet, och arbetar man mot det tycker jag inte att man ska behöva höra att man måste nämna annat också. Det måste man nämligen inte. Man är per automatik emot alla former av strukturellt våld. Jag tror inte heller att kunskapen ökar om det strukturella bara för att man nämner det på ett eller annat sätt; jag tror faktiskt att det till och med kan öka polariseringen.

Vi kommer nog inte längre i den debatten, men jag vill återigen ställa frågan om ledamoten kan utveckla sin och Kristdemokraternas syn på det som står i Tidöavtalet. In the bitter end hamnar vi nämligen vid att det står att man ska utreda möjligheten att se prostitution som bristandeandel och därmed grund för utvisning.

Som har nämnts har vi en sexköpslag i Sverige som kriminaliserar den som köper sex, inte den som säljer sex. Är den lagen något som Kristdemokraterna står bakom, och hur tänker man i så fall ställa sig till detta? Lagen kommer ju faktiskt i konflikt med detta om den prostituerade helt plötsligt ska betraktas som kriminell och utvisas.

Anf. 25 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen ledamoten Helena Vilhelmsson för frågorna.

Jag kan nog ändå inte förstå varför det på något vis skulle förringa motsatsen om man väljer att även lyfta fram kvinnors våld mot män. Jag tror att det är viktigt att ta upp att båda förekommer. För mig är det också ganska naturligt att man i jämställdhet inte bara pratar i en riktning. Ledamoten vill få det till att man ska förstå att det andra inkluderas när det pratas i bara ena riktningen, och jag tycker att det blir lite märkligt. Jag tycker att det är bra att prata om helheten. Men vi kan som sagt även konstatera att vi är väldigt överens.

Detta är min andra debatt i kammaren som ny ledamot, och jag vill gärna lyda fru talmannen. Vi debatterar nu utgiftsområde 13, som handlar om jämställdhet och invandrades etableringsmöjligheter. Därför säger jag att jag tycker att ledamoten fick ett bra och tydligt svar gällande Tidöavtalet och prostitutionen tidigare. Jag tycker att det svaret var fullgott, och jag kan ställa mig bakom det.

Anf. 26 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet är en tydlig röst för jämställdhet – en jämställdhet som är bra för alla, både kvinnor och män. Vi är ett liberalt och feministiskt parti, och ord och handling betyder någonting. Det är viktigt att alltid stå upp för att man är feminist.

Vi står upp för kvinnors och flickors rättigheter lokalt och nationellt men också internationellt. Aborträtten hotas i världen, och det kan ske även i vårt land. Därför vill vi grundlagsskydda aborträtten. Vi fördömer och avskyr den tyranni som den iranska regimen visar mot kvinnor och flickor just nu, och vi kräver att Irans revolutionsgarde terrorklassas.

Den ekonomiska jämställdheten är otroligt viktig, och den halkar efter i Sverige i dag – rejält. I ett livsperspektiv har kvinnor i genomsnitt knappt 80 procent av männens totala inkomster, och som vi har hört härifrån talarstolen är detta en skillnad som har sett likadan ut sedan 1995. Det har alltså inte hänt någonting sedan 1995. Det betyder att det skiljer nästan 4 miljoner kronor under en hel livstid. Så ser gapet ut.

Även om kvinnors löneinkomster har ökat mer relativt sett än mäns löneinkomster den senaste tiden – för så är det faktiskt – är gapet lika stort. Varför? Jo, män har större inkomster av kapital. De sparar mer och äger mer. När man ska sätta sprätt på de pengarna skattar man mindre, eftersom skatt på kapital är lägre än skatt på inkomst. Därför har män mer pengar i plånboken.

Som sagt äger män också mer, oavsett om det gäller bilar, aktier eller fastigheter – eller skog, som är mitt yrke i det civila. Det visar sig att de som förvärvat skogsfastigheter är män. Hur har de då råd med det? Det är inte billigt att köpa skog i dag. Jo, det beror på just detta: Män äger mer, och därmed kan de belåna mer och på så sätt köpa mer. Detta är väldigt allvarligt, mina vänner.

Sveriges Kvinnoorganisationer har precis släppt en rapport som heter *Jämställda skatter*. Vi behöver verkligen lägga till perspektivet jämställdhet när vi pratar skattereformer. Skattereglerna är i sig ”jämställda”, men effekterna av dem slår ojämnt. Har vi någonsin tidigare pratat om det i arbetet med skattereformer? Nej, jag tror inte det. Vi måste göra det på ett bättre sätt.

Ett annat tecken på att kvinnor inte är ekonomiskt självständiga är att kvinnor faktiskt avstår från att begära skilsmässa. Det finns helt enkelt inte pengar nog att klara sig på egen hand. Och då pratar jag ändå inte om relationer där våld är inblandat och där detta faktiskt kan innebära en katastrof. Centerpartiet vill ta bort avgiften för skilsmässa, vilket vore en liten ekonomisk insats men en väldigt viktig signal.

Vi vet dock att en av de tydligaste anledningarna till den ekonomiska ojämsställdheten är föräldraförsäkringen, som flera före mig har pratat om. Rättare sagt handlar det om det ojämnta uttaget av föräldraförsäkringen. Det är klart att man kan välja själv, och det handlar inte om vem av mamma och pappa som är bättre på att ta hand om barn. Det handlar i stället om vilka förutsättningar vi ger kvinnor och män när de blir pensionärer. Det gapet grundar sig nämligen i föräldraförsäkringen.

Är det verkligen meningen att vi med skattemedel ska finansiera en reform som sätter kvinnor på den ekonomiska pottkanten när de blir pensionärer? Nej. Vi måste bättra på uttaget av föräldraförsäkringen. Att föda

barn ska inte stå i vägen för en karriär, och föräldraskap ska inte vara en ekonomisk fälla för kvinnor. Vi måste reformera föräldraförsäkringen.

Även kvinnors företagande behöver naturligtvis främjas genom trygghetssystem som är anpassade till företagares villkor och en mer jämställd fördelning av det offentliga riskkapitalet. Det behöver vi inte ens prata om, för jag blir så upprörd över hur mycket av det offentliga riskkapitalet som går till kvinnor respektive män.

Fru talman! Den grupp i samhället som är mest utsatt för ekonomisk ojämställdhet är utlandsfödda kvinnor. Det tar längre tid för utlandsfödda kvinnor än för utlandsfödda män att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Kvinnorna skrivs in på Arbetsförmedlingen senare än männen och erbjuds färre insatser. Dessutom skrivs de i genomsnitt ut från Arbetsförmedlingen snabbare än män. Det är inget annat än ett svek.

Tiden i föräldraförsäkring för utlandsfödda måste begränsas, och integrationsförskola, en jämställd utbetalning av bidrag och bättre förutsättningar för tolkning är viktiga åtgärder för ökad jämställdhet – särskilt den sistnämnda. Men framför allt måste myndigheter och arbetsgivare ha exakt samma förväntningar på utlandsfödda kvinnor som de har på utlandsfödda män.

Fru talman! För en tid sedan nåddes vi av nyheten att skolor inte längre serverar soppa på fredagar eller måndagar. Personalen märker helt enkelt att många barn verkar äta mindre på helger. Föräldrar har helt enkelt inte råd med tillräckligt mycket mat. Ingen mamma eller pappa ska behöva säga till sitt barn: Ät nu ordentligt i skolan så att du står dig över helgen!

När kostnaderna för el, mat, bränsle och räntor ökar är det också många som får det mycket tuffare ekonomiskt. Bland dem som drabbas hårdast är de cirka 145 000 ensamstående föräldrar som tar emot underhållsstöd. Av dessa är 80 procent kvinnor. Därför vill Centerpartiet stegvis höja underhållstödet de kommande åren med start nästa år.

Fru talman! Centerpartiet har länge drivit på för att få till en långsiktig och stabil finansiering av tjej- och kvinnojourer. Det är oacceptabelt att det i kommunernas politiska dagordningar ibland kommer upp en fråga om man ska ge ett bidrag till kvinno- och tjejjourer. Är det ens en fråga?

Om behov finns ska stöd sättas in. Punkt. Så gör vi med alla andra brottsoffer eller offer för missbruk till exempel. Det fattas inga beslut i kommunen om huruvida en ungdom ska få behandling eller inte för exempelvis drogmissbruk, utan det eventuella politiska beslutet handlar möjligen om vilken behandling som ska ges.

Stöd ska finnas vid behov, och jag är glad att Centerpartiet lägger extra resurser på detta jämfört med föreliggande budget för ökat stöd till jourer och skyddat boende.

Vi har också länge pekat på vikten av tillräckliga resurser för dem som arbetar med att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har sett till att kompetensteamet finns kvar vid Länsstyrelsen i Östergötland och att erforderliga resurser finns för verksamheten. Det är mycket bra att det satsas på det i föreliggande budget.

Centerpartiet vill också ge Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, bättre och mer långsiktiga ekonomiska förutsättningar. Det handlar bland annat om att säkerställa full finansiering för Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för våldsutsatta kvinnor som drivs av NCK.

Antalet samtal har ökat de senaste åren, inte minst under pandemin, och det är viktigt att stödtelefonen kan fortsätta att utvecklas och bemannas. Vi behöver också fortsätta att stödja telefonlinjen som finns hos Unga relationer. Det första slaget kommer inte i 30-årsåldern, utan det börjar mycket tidigare.

NCK måste få ett nationellt kunskapsuppdrag för att kunna fortsätta att bidra till att utveckla och sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor. Det gäller också det nya uppdraget som kommuner har fått att jobba förebyggande med män som slår och att följa den nya lagen om barnfridsbrott som har nämnts här. Vi ser i vår budget till att NCK får det de behöver och äskar. Det ska aldrig vara upptaget när en våldsutsatt kvinna tar modet att ringa.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor har ökat under pandemin. Det gjorde tyvärr också sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel. Med kriget i Ukraina i vår närhet ser vi att risken att hamna i prostitution och i människohandlars klor ökar.

Regionkoordinatorerna verkar i dag på Jämställdhetsmyndigheten. De har ett nationellt uppdrag rörande prostitution och människohandel. De ska samverka arbetet med polis, socialtjänst, vården och civilsamhället.

Vi utökar resurserna till Jämställdhetsmyndigheten för just regionkoordinatorerna i vår budget. De har en nyckelroll i det förebyggande arbetet ute i landet och finns på tio orter i samtliga sju polisregioner. Men de behöver bli fler.

Centerpartiet föreslår också att Jämställdhetsmyndigheten ska ges ett permanent informationsuppdrag när det gäller lagstiftningen mot sexköp. I dag är arbetet fokuserat mycket på offren. Förstå mig rätt: De ska naturligtvis ha skydd och stöd. Men det finns också något som behöver göras steget innan.

Vem ska ta lead i det arbetet? Vem stöder tränaren att stoppa skitsnacket i omklädningsrummet? Vem stöder arbetsgivaren i att sätta stopp när de råa skämten kommer upp? Vem talar om för människor att en av tio män har köpt sex, att du förmodligen känner många som har gjort det, och att du behöver ta diskussionen med dem?

Vem ser till att skolan har lämpligt material så att varje tonåring förstår att det är olagligt att skicka dickpics, och att köper du sex hamnar du i fängelse? Skolan, tänker ni? Ja, sexköpare blir tyvärr yngre och yngre.

Attityder, språk och normer är viktiga. Här har Jämställdhetsmyndigheten ett mycket viktigt uppdrag och kan göra mycket mer. Det gäller inte minst för att påverka det språk vi använder och medierna använder.

Jag kan avsluta med vad som stod i Aftonbladet, tror jag. Där rapporterar man återigen om att en kvinna har fallit från en lägenhet. Vuxna människor faller inte från lägenheter. De faller inte från balkonger. Det är fullständigt orimligt att använda en sådan rubriksättning. Säg som det är: En kvinna har blivit utsatt för mordförsök.

Centerpartiets förslag till budget föll tidigare här i kammaren. Vi har därför inget eget förslag här i dag, utan jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Anf. 27 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Vi debatterar utgiftsområde 13 i statens budget för 2023. Det rör jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

Fru talman! Arbetslöshetssiffrorna är på väg uppåt igen. Precis som alltid är ungdomar, invandrare och särskilt utlandsfödda kvinnor de som drabbas först och hårdast.

Forskning visar att det i Skåne tar särskilt lång tid för flyktingar och nyanlända att få sitt första jobb jämfört med övriga Sverige. Det är också allra svårast med etableringen för nyanlända kvinnor i Skåne. Efter tio år har endast en fjärdedel en månadsinkomst som motsvarar mer än 17 000 kronor.

Samtidigt skriker många verksamheter efter kompetens, och bristen på matchning är slående. Det duger inte. Det är ett underbetyg för den politik som förts de senaste åtta åren. Men framför allt är det en frihetsfråga för dessa kvinnor och män som påverkar deras nuvarande situation men också framtiden, hela familjer och i förlängningen samhället.

Utlandsfödda kvinnor nås inte av etableringsåtgärderna oavsett om de kommit hit som flyktingar eller som anhöriginvandrare. Sverige behöver bland annat bättre sfi, högre förväntningar på resultat, reformerad föräldraförsäkring och språkförskola för barn. När kvinnor integreras ger det effekter för hela familjen och skapar egenmakt och frihet.

Regeringens permanenta satsning för att stärka kvinnors och flickors organisering är en pusselbit i arbetet med integrationen. Att bygga upp ett attraktivt och aktivt civilsamhälle vet vi gör skillnad.

Som fotbollsmorsa till tre söner kan jag konstatera att vissa barns organisering och föreningsliv ökar. Det är inte sällan fotbollsträning flera kvällar i veckan. Den toppas också med matcher på helgen. Men samtidigt finns en grupp barn och ungdomar som inte alls syns i medlemsstatistiken på volleybollen eller i musikskolan.

Ojämligheten mellan de barn som har förutsättningar och möjlighet till ett aktivt och inspirerande fritidsliv och de som inte har förutsättningar att delta blir allt större. Den grupp barn som kanske skulle ha mest nytta av att befinna sig i föreningslivet hamnar alltför ofta utanför. Kommunala bidrag och aktivitetsstöd går mer till resursstarka barn och ungdomar i stället för dit där de gör mest nytta. När samhällets resurser inte är oändliga måste politiken orka och våga använda mest där de gör mest nytta.

Alla dessa hundratals timmar av frivilligarbete vi föräldrar lägger ned för att träna bollkontroll, sälja korv eller städa omklädningsrum ger ett innehåll och stärker mer än det aktiva barnet. Regeringens nya satsning på idrott och organisering i utanförskapsområden hoppas jag mycket på. Man ska inte missa kamratskap, trygghet och skratt som man får i en förening för att man inte har råd att köpa fotbollsskor.

Ett annat område som behöver belysas här är kvinnligt företagande. Av Sveriges 490 000 företag drivs bara 25 procent av kvinnor. Det är lågt i ett europeiskt perspektiv i ett av världens mest jämställda länder.

Som egen företagare sedan tonårstiden vet jag vad det innebär att driva företag samtidigt som man bildar familj och skaffar barn. Det förutsätter att man har gjort ett genomtänkt val av en jämställd partner och att man kan skaffa sig en ekonomisk buffert när pengarna inte rullar in för att man tar hand om snoriga barn i februari.

Men det är också en kamp mot samhällets förväntningar kring hämtningstider på förskolan som ofta redan är tom när man kommer klockan fyra för att hämta sitt barn. Men det handlar också om bullbak till lucia och utflykter. Att vara kvinna och företagare är en extra stor utmaning. Även

företagare måste kunna ta del av samhällets skyddssystem. Alternativet är att Sverige missar hundratusentals företag, och det har vi inte råd med.

Fru talman! Ekonomisk frihet är viktig. Men dessa frågor blir sekundära när man inte har sin grundläggande trygghet. Mitt hem är min borg, och min familj är min trygghet. Så borde det vara för alla kvinnor och barn i landet Sverige 2022. Men sanningen är en annan.

För att komma till rätta med mäns våld mot kvinnor måste vi arbeta på flera plan. Först och främst måste vi få män att sluta slå. Det är ovärdigt att kvinnor och barn ska gömma sig för att män hotar dem till livet och berövar dem deras frihet.

Det viktigaste för att nå detta mål är det förebyggande arbetet – slaget som aldrig delas ut, den psykiska terrorn och förföljelsen som aldrig blir av. Redan i förskolan måste vi vara uppmärksamma på könsstereotypa mönster. I skolan måste det finnas en diskussion kring machokultur och könsroller. När det första slaget har utdelats måste rättssystemet ta vid och ge hårda straff till förövaren.

Var tredje vecka dödas en kvinna av en man i Sverige. Nästan alltid har hon sökt samhällets hjälp innan det händer.

Den 6 december hade jag förmånen att arrangera ett seminarium tillsammans med Unizon för att uppmärksamma den internationella dagen Femicide – mäns dödliga våld mot kvinnor. Då lyssnade jag på Josefinas berättelse om hur det är att växa upp utan sin mamma när ens egen pappa har dödat henne efter årtal av trakasserier.

Jag önskar att Josefinas berättelse var ovanlig, men tyvärr satt det ytterligare åhörare i publiken med precis samma upplevelse.

Sedan 2000 har 254 minderåriga barn förlorat sina mammor då en man tagit mammornas liv, ibland framför ögonen på barnet.

Josefina vittnade inte bara om den förfärliga incidenten utan också om det svek som följde i form av umgängestvång med förövaren och om att den som dödat ens mamma också ska bestämma vilken gymnasieskola man ska gå i. Hon vittnade också om den otrygghet det innebär att åka mellan olika familjehem och stigmat i sociala situationer. Dessa kvinnor och barn sviks alltför ofta om och om igen genom hela livet.

Vår uppgift i denna sal är att höja rösterna för de kvinnor och barn som tappat rösten av skräck eller av för mycket gråt. Det räcker nu! Inte en enda kvinna till ska dödas!

Våld mot kvinnor eller barn kan inte kopplas till något postnummer eller till etnicitet. Men vi vet att hedersvåld är ett extra stort förtryck när en hel familj, en släkt eller ett samhälle sätter normer kring hur man förväntas vara och uppföra sig. Denna typ av förtryck drabbar oftast kvinnor och flickor men också pojkar, män och hbtqi-personer.

Arbetet med att permanenta stödet till kvinno- och barnjourer kommer att göra skillnad. Ett första steg att skapa långsiktighet för denna viktiga verksamhet är att den inte ska leva på projektpengar. Nästa steg måste bli att hjälpa dem som är utsatta för våld inom hemmets väggar och ge dem bättre hjälp till ett tryggt boende. Att leva skyddat kostar, och inte sällan hamnar man i Kronofogdens register som en konsekvens av sämre möjligheter till jobb och olika former av stöd. Kontakterna är många, och det krävs samordning av myndigheter för att säkra kvinnors och barns trygghet och möjligheter att skaffa en vardag.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Jämställdhet och ny-
anlända invandrades
etablering*

Vi måste sluta att ha brottslingarnas perspektiv och i stället fokusera på offret. Framför allt får vi aldrig blunda för det obehagliga och obegripliga. Vi måste få mer fakta så att vi kan ta kunskapsmässiga och vettiga beslut som gör skillnad för de mest ofria.

Det är en bra ansats i budgeten som denna regering har åstadkommit under det fåtal veckor som den har varit igång. Ytterligare skarpa och liberala frihetsförslag för de mest ofria förväntar jag mig i den handlingsplan som påbörjas nu. Den nuvarande initierades av alliansregeringen 2007. Det är hög tid att ta den vidare.

Likväl som vi behöver hårdare tag när det har gått fel behöver vi öka arbetet för att detta inte ska ske.

Anf. 28 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Liberalerna är ett parti som historiskt har satt integrationspolitiken högt på dagordningen. Men nu väljer Liberalerna i stället att samarbeta med Sverigedemokraterna som snarare har den motsatta politiken och som länge har stått här i kammaren och i det närmaste föreslagit ett avskaffande av integrationspolitiken. Det har gett ett tydligt resultat i regeringens politik. Hela Tidöavtalet har ett tydligt sverigedemokratiskt sigill. Det blir neddragningar i den aktiva arbetsmarknadspolitiken, i vuxenutbildningen och i arbetet mot segregationen, något som knappast kommer att leda till ökad integration.

Jag undrar hur Liberalerna egentligen ser på möjligheterna att främja integrationen inom ramen för detta samarbete.

Anf. 29 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Teresa Carvalho har alldeles rätt i att vi har en stolt historia av duktiga integrationspolitiker. Det finns många som har stått här i salen och debatterat före mig.

Jag är inte orolig för att vi inte ska kunna fortsätta att driva dessa frågor. Vi har ministrar som har ordentligt på fötterna och som är hemmastadda när det gäller vikten av detta. Jag tycker också att den framlagda budgeten visar att vi tar frågorna på stort allvar och kommer att fortsätta med den stolta tradition som vi har.

Anf. 30 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag får tacka för det korta men kärnfulla svaret om att ledamoten inte är orolig.

Jag tänker ändå att det nog måste vara ganska jobbigt att vara liberal i dag när man är så pressad att man går med på att släppa fram en politik som bygger på att se över modersmålsundervisningen, att överväga införandet av angiverilagar och att fundera på att dra in tolkhjälpen i vården. I min värld är det i alla fall inte en särskilt liberal politik utan snarare en politik som drar åt det auktoritära hållet.

Jag undrar därför hur det känns i magen på Liberalerna att ha släppt in detta parti, Sverigedemokraterna, i Regeringskansliet, ett parti som man tidigare hade utsett till sin huvudmotståndare. När man kan tänka sig att införa angiverilagar, då undrar jag verkligen var Liberalernas röda linjer går. Ser Liberalerna några som helst risker med vad denna politik kommer att innebära för den svenska samhällsgemenskapen och vad den kommer

att innebära för segregationen, som redan är ett mycket stort problem i vårt land?

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Jämställdhet och ny-
anlända invandrades
etablering*

Anf. 31 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Det är klart att man som liberal alltid har en klump i magen, oavsett åt vilket håll man samarbetar. För oss är individen i fokus, och människor ska få hjälp med utsatthet oavsett om det handlar om hedersvåld, mäns våld mot kvinnor eller segregation. Dessa människor blir angripna från både höger och vänster.

Det som föreslås i Tidöavtalet handlar till stor del om att utreda en del förslag. Låt oss vänta och se vad man kommer fram till i de utredningarna.

Jag är glad att ledamoten har omsorg om min hälsa och hur jag mår, men jag kan försäkra henne att jag känner mig lugn och trygg i fråga om detta.

Anf. 32 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Det är intressant att du tog upp er tradition när det gäller integrationspolitiken och hur mycket ni har värnat den, Camilla Mårtensen.

Även om Sverigedemokraterna inte sitter i regeringen är det för mig och hela Sverige ganska tydligt vem det är som styr landet.

Liberalerna införde nya integrationspolitiska mål 2009, under Nyamko Sabunis tid som integrations- och jämställdhetsminister. De lyder: Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

I Tidöavtalet står det att det ska införas en ny målstruktur för integration. Min fråga är egentligen ganska simpel. Kommer Liberalerna att stå fast vid det?

Anf. 33 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Mitt svar är lika enkelt: Ja.

Anf. 34 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Okej, Camilla Mårtensen! Men det stämmer inte med resten av innehållet i Tidöavtalet, där ni indikerar att ni ska avskaffa rätten till tolk.

Du talade varmt om lågutbildade utrikesfödda kvinnors etablering och möjligheter i samhället, och du talade om att de ofta glöms bort. Samtidigt vill ni att människor ska kvalificera sig in i välfärden. Alltså försvårar ni för redan utsatta människor att ta sig fram i samhället.

Hur går det ihop?

Anf. 35 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Ledamoten rättade sig själv. Det har ännu inte gjorts några inskränkningar i rätten till tolk, utan man ska se över förutsättningarna och vad det skulle innebära.

Jag ser inte problem. Jag ser att vi måste diskutera vad det handlar om innan vi kan fatta beslut. Ja, det kommer att bli förhandlingar, liksom det hade blivit ifall vi hade suttit i regering med Miljöpartiet. Det fanns integ-

rationsförslag som vi ville driva igenom även när ni satt i regeringen men som vi inte lyckades med.

För att komma till rätta med de strukturella problemen måste vi lyfta upp dem. Vi måste ha underlag och statistik för att kunna göra något åt det och sätta upp nya mål. Jag ser fram emot det arbetet, som jag har full tilltro till att regeringen kommer att fortsätta med. Och jag har tilltro till att Liberalernas frågor och ställningstaganden historiskt kommer att ha en stark position i den politik som förs.

Anf. 36 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt ta replik, eftersom jag håller med om mycket av det som ledamoten sa. Men ibland får man titta också på vad som saknas i anförandet.

Inom det här utgiftsområdet behandlas en av mina absoluta hjärtefrågor: kvotflyktingarna.

Att kalla sig borgerlig och liberal är enkelt. Att stå upp för liberala och borgerliga värderingar är många gånger svårare.

Låt mig citera Liberalernas hemsida: ”Det behövs fler lagliga vägar till Europa. Fler kvotflyktingar måste få skydd, vilket skulle gynna kvinnor och barn.” Förra året tog Sverige emot 6 421 kvotflyktingar. Majoriteten av dem var kvinnor och barn. Vi har haft ett gemensamt mål i Sveriges riksdag på 5 000 kvotflyktingar årligen. 5 000 ska nu bli 900.

Att kalla sig borgerlig och liberal är som sagt enkelt. Men när man överger några av vår tids absolut mest utsatta människor har man förbrukat rätten att kalla sig liberal. Men jag hoppas och tror att detta är en kompromiss, att det är Sverigedemokraternas politik som Liberalerna har varit tvungna att köpa. Därför vill jag ställa frågan: Hur många kvotflyktingar vill Liberalerna som parti ta emot?

Anf. 37 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag skulle önska att det inte är någon annan som definierar vem som ska få kalla sig liberal och borgerlig. Jag känner mig både liberal och borgerlig.

Det är ingen tvekan om att kvotflyktingarna var en av de saker som vi tvingades kompromissa med för att få fram en budget, en förändring i Sverige och ett nytt styre. Det var nog det som satt hårdast inne. Jag satt inte själv i riksdagsgruppen då, men det var det som sved mest i hjärtat.

När vi vänder på den här skutan, när vi lyckas med integrationen och med att få kvinnor i utanförskap i arbete och när Sverige går i rätt riktning igen hoppas jag och tror att vi kan arbeta in att öka antalet kvotflyktingar.

Anf. 38 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Det gläder mig genuint att höra det. Under den migrationspolitiska debatten förra veckan fick jag nämligen ett annat svar från Liberalerna, att Liberalernas politik var att stå upp för att det ska vara 900 kvotflyktingar. Jag blev förvånad och har funderat mycket på det sedan dess. Därför gläder det mig verkligen att Camilla Mårtensen verkar ha en helt annan inriktning.

Vi behöver vara fler liberala krafter som står upp för människor på flykt. Historiskt har Liberalerna och Centerpartiet gjort mycket bra där. Jag hoppas att vi även i framtiden kan göra det igen.

Jag vill dock ta fasta på en annan del när det gäller kvotflyktingar, att man ska styra om för att ta emot dem som har absolut bäst integrationsförmåga.

För mig innebär kvotflyktingsystemet något helt annat. För mig innebär kvotflyktingsystemet att vi ska hjälpa dem som har allra störst behov av hjälp. Det handlar om kvinnor och barn som har blivit torterade och utsatta för trauman. Många kvinnor inom kvotflyktingsystemet har blivit våldtagna och gravida på flyktvägen. Det är den typen av kvotflyktingar som Centerpartiet tycker att vi ska prioritera.

Kopplat till integrationsförmåga undrar jag om även detta är en kompromiss från Liberalerna. Eller tycker Liberalerna att vi ska ställa om när det gäller vilka typer av kvotflyktingar vi ska ta emot?

Anf. 39 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag känner inte riktigt igen ledamoten Catos beskrivning. Det man har sagt är att när det gäller kvotflyktingar ska kvinnor, barn och hbtqi-flyktingar prioriteras. Jag kan inte se att de per automatik går lättast att integrera.

Anf. 40 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Liberalerna är kända för – det är en stor del av Liberalernas identitet – att vara principfasta när det kommer till värderingar om frihet, även om den friheten är fokuserad på individen och inte på kollektivet. Det har historiskt spelat stor roll för flera viktiga frihetsreformer. Liberalerna och Socialdemokraterna har många gånger haft hjälp av varandra för att nå de framgångarna.

I höstas när slottsavtalet slöts framhöll ni i Liberalerna att en av era största vinster med avtalet var att ni är garanten för att grundlagsskydda aborträtten. Det är absolut något som också vi socialdemokrater tycker är bra. Men den stora anledningen till att det behövs är att partier som Sverigedemokraterna i samma avtal ser just makten och med avtalet blir den största delen av regeringsunderlaget. Om ni inte hade gett dem den makten hade aborträtten kanske inte behövt grundlagsskyddas.

Anser Liberalerna att det här är en stor seger och att det därmed skulle ha varit en stor oppoffring för de andra partierna i de förhandlingarna?

Anf. 41 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag har ingen särskild insyn i själva förhandlingarna. Men Liberalerna har, precis som Sofia Amlöh förtjänstfullt beskrev, i årtionden och i ett århundrade faktiskt drivit de liberala frihetsfrågorna. Att grundlagsskydda aborträtten är en liberal idé och tanke som väcktes för flera år sedan. Den frågan kommer vi att fortsätta driva. Efter åtta veckor har vi ännu inte sett lagförslag, men jag är övertygad om att de kommer att komma.

Det är möjligt och troligt att vi hade kunnat göra upp i enskilda frågor också med Socialdemokraterna, där vi är överens, för historiskt har vi varit överens i många frågor. Men Socialdemokraterna var inte beredda att göra

de stora förändringar som vi anser behöver göras för att man ska komma till rätta med integration, hedersproblematik och arbetsmarknadspolitik. Vi har valt att placera oss på den borgerliga sidan. Vi är tillbaka i borgerligheten, och där förhandlar vi med övriga partier. Den grundlagsskyddade aborträtten står vi kvar vid.

Anf. 42 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Ni har ingen insyn i förhandlingarna, men detta måste ändå bäras av er regeringspartier. Jag tycker att man behöver ta ansvar även här.

Det framgår av tidigare replikskiften vilka stora uppoffringar som Liberalerna har gjort i detta slottsavtal. Vinsterna kanske handlar om att grundlagsskydda aborträtten och om läroböcker. Jag har svårt att se vilka fler vinster som Liberalerna har gjort i detta avtal.

Här har vi tidigare hört att ett annat regeringsparti, Kristdemokraterna, tycker att vårdnadsbidraget har varit ganska bra och att det kanske inte har låst fast de utländska kvinnorna i hemmet utan att det har funnits ganska stora fördelar med det. Är Liberalerna beredda att återinföra vårdnadsbidraget trots att resultatet har varit en halvering av etableringstiden för utländska kvinnor?

Anf. 43 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Vårdnadsbidraget har Liberalerna kämpat för att få bort under hela den tid som det har funnits. Jag kan inte se att avtalet mellan Tidöpartierna skulle förändra den synen. Vad jag vet finns det heller inget förslag om att vårdnadsbidraget ska införas. Jag delar ledamotens åsikt att det är en kvinnofälla.

Ja, vad har Liberalerna vunnit på att ingå detta avtal? Jag skulle vilja vända på det. Sverige har vunnit att vi nu kan ta krafttag mot kriminalitet, att vi har en budget som kan antas som en helhet, att vi kan få en integrationspolitik som är fungerande, att vi vågar se de problem som finns och att vi får en utbildningspolitik som kommer att göra att vi står bättre rustade inför framtiden, där vi fokuserar på forskning och teknisk utveckling.

Anf. 44 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Det innebär att vi med politiska verktyg vill verka för jämställdhet och motverka den rådande könsmaktsordningen i Sverige såväl som i världen – den som innebär att män har mer makt än kvinnor.

För Miljöpartiet är jämställdhet i grunden en fråga om frihet. Människors möjligheter att leva sina liv ska inte påverkas negativt eller begränsas av kön eller könsidentitet. Alla ska ha frihet att vara som de är utan att hindras av stereotypa normer och attityder. En modern och radikal politik för ökad jämställdhet lägger fokus på lika möjligheter inom alla områden.

Genom att Sverige har ratificerat FN:s kvinnokonvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor har vi åtagit oss att ta till vara kvinnors rättigheter och förhindra könsdiskriminering. Vi har i Sverige tagit många steg mot jämställdhet och ligger i dag före många andra länder i världen. Det är resultatet av en kamp som många har fört före oss. Men vi måste alla fortsätta att dra vårt strå till stacken om en utveckling mot mer – i stället för mindre – jämställdhet ska bli verklighet.

Under vår tid i regeringen prioriterade vi insatser på jämställdhetsområdet. Jag ska ge några exempel. Jämställdhetsintegrering blev ett kraftfullt instrument. Det har blivit krav på arbetsgivare att göra aktiva åtgärder i jämställdhetsarbetet. Samtyckeslagen infördes i juli 2018. Det är en viktig miljöpartistisk seger. Vi har jobbat med frågan i många år. Att lagen nu ger avtryck i en ny slags sexualundervisning i skolan, där både könsidentitet och samtycke finns med, kommer att göra stor skillnad i praktiken. Vi har också förbättrat de lägsta pensionerna, vilket gynnar kvinnor, liksom höjt de lägsta nivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen och förbättrat sjukförsäkringen. Vi har också tagit fram åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Men det finns fortfarande mycket att göra för att Sverige ska bli ett fullt ut jämställt land. Än i dag har flickor inte samma makt och möjligheter som pojkar i samhället. Skillnaderna finns redan i förskolan och i skolan. Kvinnor tar ett större ansvar för det oavlönade arbetet i hemmet, medan de får mindre lön än män i arbetslivet och i högre grad blir fattiga som pensionärer. Vi ser också skillnader i hälsa mellan kvinnor och män, och mäns våld mot kvinnor är ett av våra största samhällsproblem.

Det var 100 år sedan kvinnor fick rösträtt, och mycket har förbättrats sedan dess. Men det är uppenbart att kvinnors rättigheter måste fortsätta att bevaras och förbättras. Det finns fortfarande krafter runt om i världen som hotar de framsteg som görs när det gäller frihet och jämställdhet. Det är till exempel djupt bekymmersamt att aborträtten inskränks i flera delar av världen.

Vi ser även att den svenska regeringen, med stöd av Sverigedemokraterna, tar initiativ som inte kommer att stärka kvinnors rätt. Nedskärningarna i biståndet kommer till exempel att drabba kvinnor och flickor särskilt hårt, liksom den skärpta migrationspolitiken.

Det tycks hos regeringen finnas en rädsla för begreppet feminism. Men feminism handlar om att konsekvent analysera verkligheten ur ett könsperspektiv och se till att flickor och kvinnor har samma möjligheter som pojkar och män. Det är något som alla borde se som en självklarhet. Det handlar helt enkelt om individuella rättigheter.

I och med detta riskerar ett av Sveriges signum att tappas bort. Fram till september hade vi en feministisk regering. Det var en viktig signal till oss själva och omvärlden om att jämställdhet har en hög prioritet på alla områden. Sverige är ett av världens mest jämställda länder, men vi är ändå mycket långt från jämställdhet. Det märks inte minst när det gäller mäns våld mot kvinnor.

Ungefär samtidigt som Miljöpartiet startades bildades de första kvinnojourerna och deras verksamheter. Under de decennier som har gått har kvinnojourerna mött och stöttat hundratusentals våldsutsatta kvinnor och barn, och kunskapen om våldets dynamik och orsaker har fördjupats. Under lång tid fick kvinnojourernas ideella krafter bära hela ansvaret när det gällde de våldsutsatta kvinnornas situation, medan samhället såg åt ett annat håll. I dag finns det, tack vare det arbete som jourerna gjort, en annan förståelse för våldet och kvinnornas situation.

Miljöpartiet vill fortsätta att utveckla lagstiftningen för att ge bättre skydd åt kvinnor som utsätts för våld, även det så kallade eftervåldets alla dimensioner. Men vi ser också att kvinnojourernas arbete är helt centralt för den samhällsförändring som krävs för att man ska bryta med våldet.

I budgetpropositionen för 2022 såg jämställdhetsminister Märta Stenevi, från Miljöpartiet, till att statsbidragen till kvinno- och tjejjourerna permanentades och att anslagen ökade. Men jourerna behöver ännu mer stöd. Därför vill vi avsätta 50 miljoner kronor ytterligare.

Men vi ser också flera civilsamhällesorganisationer som gör ett oerhört viktigt arbete med att stötta barn i deras relationer och för att motarbeta till exempel fysiskt, psykiskt, sexuellt och digitalt våld, som ökar. Organisationernas stödlinjer är ett bra stöd. Därför vill vi se en särskild satsning för att stärka finansieringen just till dessa stödverksamheter för barn och unga – för att de ska kunna fortsätta men också skala upp sin verksamhet ytterligare. Där vill vi lägga ytterligare 20 miljoner kronor.

Vi i Miljöpartiet välkomnar regeringens ökade satsningar när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Därmed tas ett viktigt arbete vidare, ett arbete som den föregående regeringen inledde med kraft och där det finns betydligt mer att göra.

Mer arbete för ökad jämställdhet behövs på alla områden så att alla våra jämställdhetspolitiska mål faktiskt nås. Det kommer vi i Miljöpartiet, som är ett feministiskt parti, aldrig att sluta jobba för. Det är helt enkelt en rättvisefråga.

Eftersom en riksdagsmajoritet i första steget av budgetprocessen har gett politiken en annan inriktning än vad Miljöpartiet skulle ha velat se avstår vi från ställningstaganden. Vi hänvisar till vår reservation 4 i finansutskottets betänkande om statens budget för 2023 och till vårt särskilda yttrande.

Anf. 45 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Senaste gången jag stod i talarstolen och debatterade integrationspolitiken var det som alla andra gånger före det helt i opposition. Den här gången är det som representant för ett samarbetsparti till regeringen men i viss mån också ett oppositionsparti.

Sverige har haft allmänna val, och Sverigedemokraternas stöd ökade återigen. Därmed har vi haft möjligheten att dra nya penseldrag på den tidigare destruktiva och misslyckade integrationskartan och göra en förändring till att gå i en mer Sverigevänlig riktning. Jag vill tacka alla väljare för den möjligheten, och det är deras röst jag företräder i den här kammaren.

Stora delar av svenska folket har uppenbarligen fått nog av politiker som raserar vårt vackra land, fått nog av dagliga skottlossningar och fått nog av den rödgröna sörja som inte klarat av sin uppgift: att hålla svenskarna trygga. När jag växte upp under 70–80-talen kastade vi inte sten på blåljuspersonal. Vi utsattes inte för gruppvåldtäkter, och kvinnor kastades inte ned i gruvhål i Bergslagen för att hedra någon Mohammed eller Allah.

Det handlar om kvinnofientliga, främmande, uråldriga värderingar som inte hör hemma här. Vårt västerländska sätt att leva utmanas på allvar av den misslyckade invandring och brist på integration som övriga partier ägnat sig åt. Det enda parti som inte har ansvar för hur dagens Sverige ser ut är faktiskt mitt eget. Men att stå kvar i den ringhörnan och säga att detta inte är vårt fel leder naturligtvis inte till förändring.

Vi har hela tiden varit ödmjuka inför att ta vårt ansvar i samarbete med andra partier för att ändra Sveriges färdriktning. Äntligen är dagen för att även vi har möjlighet att ta ett reellt ansvar för vårt land här! Jag vill dock

vara noga med att poängtera att Sverigedemokraterna inte sitter i regeringen. Vi är ett samarbetsparti som har förhandlat fram ett avtal som gör att regeringen med vårt stöd kan existera. I övrigt är vi ett oppositionsparti som förmodligen inte kommer att vara överens med regeringen i varje enskild fråga under mandatperioden.

Fru talman! Med det sagt vill jag yrka bifall till samarbetspartiernas budget, alltså utskottets förslag till beslut. För tack och lov har regeringen, tillika våra samarbetspartier, accepterat att det är tid för förändring. Svenska folket har sagt sitt. Den 14 oktober 2022 kommer att etsa sig fast i historien. Regeringen var då, tillsammans med Sverigedemokraterna, redo att ta det ansvaret.

Jag har full respekt för att regeringspartierna först under föregående mandatperiod verkade inse att den tidigare förda integrationspolitiken var ohållbar. Man har insett haveriet från avbytarbänken under åtta år och är nu med vårt stöd redo för förändring. Med Sveriges bästa för ögonen föddes Tidöavtalet. Nu är det tid att göra Sverige bra igen, fru talman.

Svenska folket har tröttnat på att deras barn inte kan gå till skolan utan att riskera att bli rånade på sin mobiltelefon, dator eller moped, och att vi i Sverige gått från att ha en av världens bästa skolor till att nu befinna oss i bottenläge i rankingarna.

Svenska folket har tröttnat på att våra äldre inte får den omsorg de behöver på grund av att personalen inte behärskar svenska språket och på långa vårdköer där människor hinner dö i väntan på vård. Sjukvård i världsklass är inte längre verklighet här trots högt skattetryck på befolkningen.

Svenska folket har tröttnat på en politik som lett till ett utanförskap som medför att individer aldrig kommer att bidra till vårt samhälle. Vi har bevittnat otaliga integrationsprojekt som kostat oss skattebetalare ofantliga summor men som varit helt överksamma.

Projekt som genomförts har konstaterat att det finns individer som efter att ha bott 15 år i Sverige inte behärskar ens hjälplig svenska. De kan inte göra sig förstådda eller förstå. Men tack och lov har vi sverigedemokrater redan under föregående mandatperiod lyckats stoppa en hel del huvudlösa bidrag, och ett av dem är hemutrustningslånet.

Hemutrustningslånet var ett CSN-lån som kunde användas till att exempelvis köpa möbler. Twisten i det hela var bara att individerna sedan inte behövde betala tillbaka det så kallade lånet. För att ge en känsla av vilka belopp det rör sig om kan jag säga att det i det här fallet är cirka 700 miljoner kronor som inte betalats tillbaka. Dessa 700 miljoner kronor har eftersänkts.

Individer som semesterar i det hemland de flytt ifrån förefaller inte längre ha ett skyddsbehov. Det verkar vi vara överens om nu för tiden.

Av respekt för Sveriges befolkning är det viktigt att frågan om utvisning på grund av bristande vandel och frågan om återvändarverksamhet utreds ordentligt. Högre krav måste ställas. Gör din plikt innan du kräver din rätt!

Fru talman! Sverigedemokraterna är garanten för att migrationspolitiken i allmänhet och integrationspolitiken i synnerhet förändras på riktigt. Jag är stolt över att våra samarbetspartier nu exempelvis kan se över hur höjda krav för medborgarskap ska utformas och se till att fler uppehålls-

tillstånd återkallas. Genom väljarnas stöd och Tidöavtalet har vi kommit en god bit på vägen mot ett tryggare Sverige.

I detta anförande instämde Michael Rubbestad (SD).

Anf. 46 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det viktigaste för integrationen är tryggheten att få stanna, rota sig och bygga sin framtid här i Sverige. Sverigedemokraterna vill inte ha integration – de vill ha deportation, och metoderna för det är minst sagt anmärkningsvärda i en demokrati.

I slottsavtalet vill Sverigedemokraterna och regeringen utreda under vilka förutsättningar befintliga permanenta uppehållstillstånd ska kunna omvandlas. Sverige är en demokrati, och jag förstår att Sverigedemokraterna har lite problem med det, men det finns ju grundläggande rättsprinciper. Det är exempelvis så att rättsbeslut ska gälla. Vi har en positiv rättskraft som innebär att en myndighet som huvudregel inte tar tillbaka gynnande förvaltningsbeslut och så vidare.

Det här handlar om väldigt många människor som flytt för sina liv, fått skyddsstatus och beviljats permanenta uppehållstillstånd. De är här i dag på precis samma villkor som vi och alla andra. Men de riskerar nu utvisning. Vilka är det som ska utvisas, och hur ska det gå till?

Jag hörde också ledamoten säga ”Gör din plikt, kräv din rätt”. Men detta handlar om människor som har gjort allt rätt och som har gjort allt i sin makt. De har fått permanent uppehållstillstånd. Då gäller inte det här med att göra sin plikt och kräva sin rätt. Detta gäller ju i en demokrati, men det vill Sverigedemokraterna uppenbarligen nedmontera.

Ledamoten får gärna svara på vilka det är som ska utvisas och hur det ska gå till.

Anf. 47 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Nu är det ju faktiskt inte på något sätt en mänsklig rättighet att bo i Sverige. För att vara fullgod medborgare i Sverige bör man göra sin plikt först och därefter kräva sin rätt. Man bör bidra till Sverige på ett positivt sätt.

För Vänsterpartiets del är ju ingenting problematiskt vad gäller till exempel ekonomin. Vänsterpartiet har alltid en enkel lösning: att höja skatten. Sedan kan man leka vidare med skattebetalarnas pengar.

Någon ska ju betala för det här kalaset. Någon ska betala för att vi faktiskt har människor i Sverige som begår brott.

Vilka ska utvisas? Naturligtvis ska till exempel grova brottslingar, som gör andra människor väldigt illa eller mördar dem, utvisas; det är ingen hemlighet att vi tycker så. Jag, och vi som parti, tycker inte att man är en fullgod medborgare om man gör Sverige och Sveriges befolkning så illa.

Anf. 48 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte om den djupa rasismen har förvrängt all kunskap hos Sverigedemokraterna eller om man ens uppfattar rättsstatens principer och demokrati. Det gör mig väldigt chockad – här får vi faktiskt svaret att man vill rucka på rättsstatens principer och göra Sverige till mindre av en demokrati. Man vill låsa fast en grupp i permanent otrygghet. Man sätter skräck i en väldigt stor del av landets befolkning.

Sverigedemokraterna har ju Tourettes när det gäller invandring och kriminalitet; man kan inte prata utan att hålla dessa saker som synonymer. Men det här handlar om 300 000 människor som riskerar att drabbas av detta förslag. Sverigedemokraterna sätter skräck och oro i en stor del av landets befolkning.

Detta är utan tvekan det mest oansvariga och oanständiga jag har varit med om under mina år i riksdagen. Man säger att de med permanent uppehållstillstånd inte ska vara här. Det är ju helt vansinnigt. Man gör det dessutom på ett sätt som ruckar på rättsstatens principer och gör Sverige mindre demokratiskt.

Fru talman! Jag skäms över det här. Detta är utan tvekan det mest oansvariga ledarskap Sverige någonsin har haft. Men det behöver kanske inte ledamoten här ta ansvar för – hon är ju i opposition när hon känner för det och i regeringsställning när hon känner för det, så kritiken kan ju rinna av.

Kan ledamoten förtydliga hur arbetsfördelningen ser ut? Du vill smita ifrån ansvar när du får kritik och frågor, Ann-Christine From Utterstedt, men när du känner för att stå i en talarstol och slänga ur dig all rasism i världen är det helt okej. Berätta gärna om arbetsfördelningen inom regeringen och samarbetspartiet!

Anf. 49 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Där drog ledamoten rasistkortet igen. Det är ganska tröttamt, får man säga. Men det är klart – vissa här i världen utvecklas, och vissa gör det inte.

Vänsterpartiet står på brottsoffrens sida när man känner för det, men i många fall har Vänsterpartiets svans ämnat stå på förövarnas sida i stället. Det tycker jag är högst anmärkningsvärt. Kan inte ledamoten förklara för mig och för svenska folket varför man så gärna vill att grova brottslingar ska finnas ute i vårt samhälle här i Sverige? Varför vill man inte utvisa dem härifrån?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna talaren om att ledamoten Tony Haddou inte har någon ytterligare replikrätt.)

Anf. 50 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Mycket har jag hört, men detta var nog faktiskt ett av de värsta anföranden jag hört i Sveriges riksdag. Man drar inte rasistkortet, för det var ren och skär rasism i vissa delar.

Ledamoten hade möjlighet att presentera Sverigedemokraternas integrationspolitik. I stället var det en lång lista med ”allt är invandrarnas fel” och ”allt var bättre förr”. Det var det vi fick höra.

Till alla där ute som tittar på denna debatt vill jag säga att det finns en annan väg framåt. Det finns många personer här i kammaren som inte håller med om att allt är invandrarnas fel. Vi måste också se oss själva i spegeln – politiken kan göra så mycket mer för att integrationen ska bli bättre.

Tidöavtalet är verkligen Sverigedemokraternas politik. Ytterligare ett tecken på det är att det inte finns ett enda integrationsförslag i Tidöavtalet.

Vi kanske inte är överens om mycket, men vi kan i alla fall vara överens om en sak: Det är fler som behöver lära sig det svenska språket, det är fler barn som behöver se sina föräldrar gå till arbetet på morgonen och det

är fler utlandsfödda kvinnor som behöver gå från utanförskap till innanförskap.

Nu ger jag ledamoten ytterligare en chans. Vad är Sverigedemokraternas politik för att fler ska lära sig svenska? Vad är Sverigedemokraternas politik för att fler barn ska se sina föräldrar – sina mammor och pappor – gå till jobbet varje morgon? Och vad är Sverigedemokraternas politik för att fler utlandsfödda kvinnor ska gå från utanförskap till innanförskap? Nu har du chansen, Ann-Christine From Utterstedt – jag hoppas att du tar den. (Applåder)

Anf. 51 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att Centerpartiet och ledamoten tenderar att vara rödare än Socialdemokraterna själva i vissa delar.

Jag noterar att ledamoten förespråkar en regering som inte ens har haft kontroll över vilka människor som bor i vårt land och befinner sig här. Regeringen har till exempel inte varit särskilt överens med Säpo i dessa frågor, för Säpo är högst intresserade av att veta exempelvis vilka terrorister som uppehåller sig i vårt land.

Det kommer att genomföras en folkräkning. Den är högst väsentlig, för vi behöver ha kontroll över vilka som bor – eller uppehåller sig – i vårt land. Som jag sa tidigare är det heller ingen mänsklig rättighet för någon att bo just i Sverige.

Som ledamoten väl vet har vi med en hel del av våra integrationsförslag och politiska förslag i Tidöavtalet. Bland annat ska det utredas hur man ska kunna utvisas från landet om man inte längre bedöms ha ett skyddsbehov eller om man har bristande vandel. Detta kommer att utredas.

I övrigt noterar jag att Centerpartiet och ledamoten inte är nöjda med Sverigedemokraternas politik och anförande, och det är jag faktiskt inte speciellt förvånad över. Det vore väl konstigt om Centerpartiet var överens med oss. Men vi ska inte förglömma att svenska folket har röstat för det här maktskiftet – det är väljarnas vilja vi ser.

Anf. 52 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag ställde tre mycket enkla frågor: Hur ska fler bli bättre på det svenska språket, hur ska fler pojkar och flickor se sina föräldrar gå till jobbet på morgonen och hur ska fler utlandsfödda kvinnor gå från utanförskap till innanförskap? Jag fick svaret: folkräkning och utvisning. Alltså, på riktigt!

Man säger att det är detta som det svenska folket har röstat på, men jag tror genuint att det svenska folket har röstat på en bättre integrationspolitik. När jag pratar med väljarna låter det faktiskt som att de tror att det är detta de får med Sverigedemokraterna, men det får de ju inte.

Oavsett vad Sverigedemokraterna tycker, och oavsett Tidöavtalet, kommer utlandsfödda människor att stanna i det här landet. Hur ska de få bättre förutsättningar att lära sig svenska? Hur ska fler få möjlighet att gå till ett arbete på morgonen? Hur ska fler utlandsfödda kvinnor gå från utanförskap till innanförskap?

Nu är Sverigedemokraterna inne i värmen, och nu kan ni inte skylla på någon annan, på sossarna eller på oss. Nu har ni ansvaret de kommande fyra åren för Sverige och för integrationen. Då måste man också ta ansvaret. Ansvar förpliktar. Att sitta i regering eller inte, men man har det nära

samarbete man har med regeringen. Det är en politik som ska genomföras med anledning av Tidöavtalet. Då måste man ha svar på några av vår tids absolut viktigaste frågor, och integrationen är en sådan fråga. Även om jag inte håller med de andra partierna kan jag konstatera att det är sju partier i kammaren som har en integrationspolitik. Den kan vara bra eller dålig utifrån mitt perspektiv, men det finns sju partier som har en politik och ett parti som inte har det, nämligen Sverigedemokraterna.

Nu får Ann-Christine From Utterstedt två minuter på sig. Ge mig sedan ett svar på hur fler ska lära sig svenska.

Anf. 53 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det här är ett spännande replikskifte såtillvida att jag inte visste förrän nu att ledamoten Cato är min uppdragsgivare och att det är ledamoten Cato som bestämmer här i kammaren hur jag ska tala, uttrycka mig och vad jag ska prata om. Men det var spännande.

Själv ser jag det så att det är väljarna och mitt parti som är mina uppdragsgivare.

Det är jätteviktiga frågor som ledamoten tar upp, nämligen att lära sig svenska, ingå i det svenska samhället och få ett arbete. Och det är frågor som vi inte ska förringa på något sätt. Det gör inte jag, och det gör inte mitt parti. Och det visar Tidöavtalet tydligt.

Först och främst handlar det om den egna viljan, att vilja ingå i det svenska samhället, att vilja lära sig språket. Det är naturligtvis en grundsten för om man som individ ska lyckas eller inte.

Vi kan inte på något sätt dra alla över en kam. Det finns människor som kommer till vårt land som inom två år behärskar svenska språket, har en bra anställning, arbetar och bidrar till det svenska samhället på ett positivt sätt. Å andra sidan ser vi andra människor, andra individer, som jag sa i mitt anförande, som har bott här i 15 år som fortfarande inte hjälpligt klarar svenska språket.

Jag och mitt parti hävdar att om det är så finns det inte tillräckligt egenintresse för att vilja ingå i vårt samhälle och vårt västerländska sätt att leva, och då ska man inte heller bo kvar här.

Anf. 54 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag begärde replik när sverigedemokraten gjorde ett stort nummer i sitt anförande av att man inte sitter i regeringen. Det är ju sant, men Sverigedemokraterna sitter i Regeringskansliet och i Rosenbad. Man kan kalla sig ett oppositionsparti om man vill, men vi vet alla att det är Sverigedemokraterna som håller i kopplet på den här regeringen.

Tillsammans med sin regering har Sverigedemokraterna nu lagt fram sin politik. På det här området går det bland annat ut på att lägga ned Delegationen mot segregation, det vill säga den myndighet som har haft det sammanhållna ansvaret för arbetet mot just segregation. Man tar även bort investeringsstödet, som har haft till syfte att främja byggandet av fler hyresrätter eftersom det är viktigt att också rent fysiskt bygga bort segregationen. Man skär ned i vuxenutbildningen och arbetsmarknadspolitiken, och därtill har man meddelat att man tänker riva upp bosättningslagen, som syftar till att alla kommuner ska dela på det ansvar som ändå finns för flyktingmottagandet.

Allt detta gör högerpartierna, trots att de naturligtvis är fullt medvetna om att samtliga dessa reformer är sådant som bidrar till att spä på segregationen. Därför undrar jag om Sverigedemokraterna över huvud taget har en ambition att bryta segregationen, som är ett stort problem i vårt samhälle i dag. Kan Sverigedemokraterna ge ett enda exempel på hur man tänker snabba på etableringen, öka integrationen och bryta segregationen?

Anf. 55 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hennes engagemang och frågor.

Jag konstaterar att den tidigare S-regeringen i allra högsta grad har gått i MP:s koppel. Jag kan förstå att ledamoten liknar den sittande regeringen med att den skulle gå i Sverigedemokraternas koppel på något sätt. Men jag kan försäkra ledamoten att så inte är fallet. Min uppfattning är att samarbetspartierna har förhandlat fram ett avtal med varandra som alla parter är nöjda med. Det är därför avtalet finns, och det är därför regeringen sitter med vårt stöd.

Jag kan inte låta bli att fundera över följande. Socialdemokraterna har haft åtta år på sig att göra något åt segregationen och att kunna hantera integrationen på ett bra sätt, men man har valt att inte göra det. Det Socialdemokraterna har valt att göra, med stöd av andra partier, är att göra segregationen ännu allvarigare. I stället för att göra något åt den har man spätt på den ännu mer. Det är oerhört oansvarigt.

Jag och mitt parti, och jag försäkrar att även regeringspartierna tänker samma sak, ska naturligtvis göra något åt detta. Det är därför avtalet finns. Ledamoten kan vara lugn med att vi kommer att göra det bästa av detta. Vi kommer att se förändringar som inte hade skett om Socialdemokraterna hade fortsatt i regeringsställning. Men nu har svenska folket röstat för det här maktskiftet, så nu kommer vi att se förändringar på området.

Anf. 56 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag ställde alltså frågan om vad Sverigedemokraterna vill göra för att bryta segregationen, och jag bad om att få ett endaste exempel. Jag fick inget.

Vi socialdemokrater menar allvar när vi säger att vi vill bryta segregationen, och det behövs därför en generalplan som spänner över flera politikområden. Jag kommer att tala mer om det snart.

För oss är det en grundförutsättning att migrationspolitiken är stram. Vi ska ställa höga krav på den enskilda, men vi behöver också ge aktivt stöd till den enskilda.

Det är här vi har den stora skiljelinjen. Sverigedemokraterna vill inte ha en integrationspolitik. Tvärtom har man stått här, år efter år, och i det närmaste föreslagit att integrationspolitiken ska avskaffas.

Anledningen till motståndet mot de integrationsfrämjande insatserna tror jag, när jag hör på ledamoten, bottnar i att man faktiskt inte enbart är emot invandring utan också är emot invandrare. Det var, herr talman, en bedrövlig nivå på anförandet vi alldeles nyss hörde.

Sverigedemokraterna har, som sagt, ingen integrationspolitik. Det är därför man inte kan ge de exempel som efterfrågas om hur Sverigedemokraterna ska bryta segregationen. Man struntar helt i det aktiva stödet för att få människor in på arbetsmarknaden, in i det svenska samhället. Man stirrar sig blind på kraven och strösslar sedan politiken med sådant som

snarare bidrar till ökad social splittring. Det är därför Sverigedemokraterna inte kan ge något endaste exempel, trots upprepade chanser, på hur segregationen ska brytas.

Anf. 57 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten vet mycket väl att Sverigedemokraterna vill minska invandringen. Det är en av de åtgärder som är allra viktigast för att kunna ta hand om det vi brottas med inom landet i dag.

Man kan inte fylla på ett land med människor år efter år utan att ge dessa människor en ärlig chans. Det har Socialdemokraterna inte gjort under åtta år. De har inte fått en ärlig chans när de har kommit till Sverige. De har flyttat till ett utanförskapsområde, och de har levt i detta utanförskapsområde utan några särskilda chanser till att lyckas. Det är Socialdemokraternas ansvar att det ser ut så. Detta tänker den här regeringen, med stöd av oss, göra skillnad på.

Ledamoten säger att Sverigedemokraterna inte har någon integrationspolitik. Då vill jag råda ledamoten att läsa Tidöavtalet och läsa våra tidigare kommittémotioner. Ledamoten kan ta del av vårt principprogram. Det finns en hel del som vi vill göra, och det finns där svart på vitt.

Ledamoten har helt rätt i att det finns en tydlig skiljelinje. Till skillnad från Socialdemokraterna vill vi i Sverigedemokraterna ta ansvar för något som vi själva inte har ställt till. Socialdemokraterna däremot har inte varit intresserade av att ta ansvar de senaste åtta åren de satt i regering och hade chansen.

Ni hade chansen. Ni tog den inte.

Anf. 58 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Det är ju fantastiskt vilket resultat vi har att se fram emot om fyra år. Då kommer allt att ha förändrats – trots att Sverigedemokraterna inte sitter i regeringen.

Många med mig har förvånats över touchen på den sverigedemokratiska ledamotens inlägg, och jag skriver under på det. Allt var bättre förr, tydligen. Ledamoten pratade också om mäns våld mot kvinnor. Jag undrar om det var så mycket bättre förr, på 20-, 30-, 40- och 50-talen. Hur mycket var det som kom fram då? Hur mårde kvinnor och barn då, i fattigdom?

Det gäller, Ann-Christine From Utterstedt, att ha respekt för brottsoffren. Ord betyder någonting. Ord betyder verkligen någonting, och jag undrar: Tror ledamoten att det spelar någon roll för kvinnan som blev nedknuffad i ett gruvhål om den som gjorde det har ett svenskt eller ett utländskt efternamn? Det är min fråga till ledamoten.

Anf. 59 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna och reflektionerna!

Ledamoten tar upp att vi behöver ha respekt för brottsoffren. Jag förstår ärligt talat inte varför ledamoten ställer frågan om det till mig och mitt parti. Vi är ju de som i allra högsta grad har respekt för brottsoffren och står på brottsoffrens sida.

Kan inte ledamoten försöka förklara för mig och för Sveriges övriga befolkning varför man är beredd att låta grova brottslingar vara kvar i det här landet och dessutom försvarar det? Det är inte att stå på brottsoffrens

sida, inte någonsin eller någon gång. Men ledamoten kan försöka förklara för mig och andra i den här kammaren hur det kommer sig att Centerpartiet står mer på brottsoffrens sida när man inte är beredd att utvisa exempelvis grova brottslingar.

För kvinnan som blev nedknuffad i ett gruvhål spelar det naturligtvis ingen roll vad han har för efternamn. Men det spelar naturligtvis roll vilka konsekvenser man får av en sådan handling.

Här är Sverigedemokraterna tydliga: Vi måste ha hårdare straff. Det är inga konstigheter. Men Centerpartiet kan väl förklara hur man ser på det här frågorna eftersom ledamoten nu har väckt dem.

Anf. 60 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Till slut kom faktiskt svaret på min fråga: Nej, för kvinnan som blev nedknuffad i gruvhålet har efternamnet ingen betydelse.

Jag tackar för det svaret, för det är trots allt det det handlar om. Kriminella ska straffas. Oavsett om det handlar om mäns våld mot kvinnor eller om vad som helst i övrigt ska kriminella straffas, oavsett vad de har för efternamn.

Centerpartiet står upp alla dagar i veckan för brottsoffer. Vi jobbar mot mäns våld mot kvinnor. Vi jobbar mot prostitution. Vi lyfter fram det i varje anförande, i varje förslag och i varje debatt. Men det gäller alla. Det gäller alla kriminella. De ska ha sitt rättmätiga straff, och för brottsoffren spelar det ingen roll vad de har för efternamn.

Anf. 61 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det är förvånande att Centerpartiet och ledamoten uppvisar en sådan fördomsfullhet. Jag är förvånad.

Centerpartiet säger här att det inte spelar någon roll vilket efternamn man har. Nej, okej, så kan det vara. Men det är ju inte det som är intressant. Jag är förvånad över skillnaden Centerpartiet gör mellan olika människor.

Det är värderingarna man har som gör skillnad. Vad man heter i efternamn spelar väl ingen roll över huvud taget. Det är ens värderingar som gör skillnad, och jag är som sagt förvånad över den fördomsfullhet som ledamoten uppvisar.

Anf. 62 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Sverige ska vara ett jämlikt och jämställt land. Socialdemokraternas politik på det här området bygger på idén om att alla människor i vårt land ska vara en del av samhället på lika villkor – oavsett bakgrund, etnicitet, kön, ålder och sexuell läggning. Diskriminering och rasism ska alltid bekämpas. Vi ska alla möta lika rättigheter och möjligheter men också lika skyldigheter och förväntningar. Sverige ska vara ett samhälle som håller ihop. Vi ska inte ha några parallellsamhällen.

Men i dag sliter segregationen sönder vårt land. Det ökar misstron och göder kriminaliteten. Jag tror inte att det finns någon quickfix på det här problemet, tyvärr, utan här krävs en bred offensiv. Vi socialdemokrater vill därför se en generalplan för att ta itu med segregationsproblemen från roten.

Tyvärr har vi fått en ny regering som är styrd av Sverigedemokraterna och som tydligt signalerar att man inte delar vår ambition att bryta segregationen.

Man väljer exempelvis att lägga ned den myndighet som haft det sammanhållna ansvaret för arbetet mot segregationen. Investeringsstödet för att bygga nya hyresrätter försvinner redan vid årsskiftet, och bosättningslagen ska enligt Tidöavtalet rivras upp så att rika kommuner utan en stor diaspora ska kunna slippa undan sin del av ansvaret för att ta emot nyanlända.

Regeringen och Sverigedemokraterna skär också ned på vuxenutbildningen och den individanpassade arbetsmarknadspolitiken med miljardbe-
lopp samtidigt som vi går in i lågkonjunktur. Den delen tycker jag är sär-
skilt anmärkningsvärd, eftersom en av de mest uppenbara bakomliggande
förklaringarna till segregationen är att människor som har invandrat till
Sverige inte i tillräckligt hög utsträckning har lyckats etablera sig på den
svenska arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag vill också vara tydlig med att det är Socialdemokra-
ternas bestämda uppfattning att en grundförutsättning för att lyckas bryta
segregationen är att vi har en fortsatt stram migrationspolitik.

Vi lade om politiken under vår tid i regeringsställning, först efter flyk-
tingkrisen 2015 och därefter så sent som förra året när vi fick på plats en
ny permanent utlänningslag. Det stora paradigmskiftet som det talas om
har alltså till stor del redan skett inom migrationspolitiken.

Sverige ska ta sin del av ansvaret i EU för att ge människor skydd un-
dan krig och förtryck. Men vi ska inte ha ett regelverk som skiljer sig av-
sevärt från övriga EU, och vi ska inte ta emot fler människor än vad vi har
kapacitet att integrera i samhället.

Även om etableringstiden kortades avsevärt under vår tid i regering är
det uppenbart att samhällets förmåga att erbjuda bostäder, jobb, utbildning,
sambandsintroduktion och gemenskap har brutit, med segregation, trång-
boddhet och utanförskap som konsekvens.

Herr talman! Det är snarare i viljan att ta itu med dessa följdverkningar
än själva migrationspolitiken som vi finner de riktigt stora skilljelinjerna i
svensk politik i dag. Jag tycker att det är viktigt att säga det.

Den som inte har rätt att vara i Sverige ska lämna landet. Men den som
beviljas uppehållstillstånd enligt de nya reglerna ska snabbt integreras. Det
ska vara högt ställda och tydliga krav på den enskilde att göra sig anställbar
och lära sig svenska.

Därför gjorde vi socialdemokrater det till en skyldighet att delta i eta-
bleringsinsatser, inte bara till en rättighet som den tidigare alliansreger-
ingen. Vi införde också en utbildningsplikt för de nyanlända som behöver
utbildning för att komma i arbete. Annars kan ersättningen dras in.

Att ensidigt hänvisa till en stram migration och högt ställda krav kom-
mer inte att räcka, för det ger inte människor de färdigheter som krävs.
Detta behöver ackompanjeras av verktyg och stöd.

Det kanske allra viktigaste är en aktiv arbetsmarknadspolitik – precis
det som Sverigedemokraterna och regeringen nu skär ned på. Det behövs
en bred palett av individanpassade insatser såsom utbildning, vägledning,
matchning, kompetenskartläggning, språkträning, subventionerade an-
ställningar och praktik. Listan kan göras längre. Allt detta krävs för att man
ska kunna komma närmare och slutligen in på den reguljära arbetsmark-
naden.

Trots att högerpartierna satt i opposition förra året lyckades de tyvärr
samla en majoritet för sin budget och skrota extratjänsterna, som var ett

viktigt verktyg inte minst för utrikes födda kvinnor att komma närmare egen försörjning. Nu fortsätter dessa partier i samma anda.

Vi kan i alla fall glädjas åt *ett* nytt verktyg i verktygslådan, inte tack vare regeringen, ska tilläggas, utan tack vare att arbetsmarknadens parter äntligen har enats om ett avtal om de nya etableringsjobb som riktar sig till nyanlända och långtidsarbetslösa. Upplägget är att lönen finansieras av både arbetsgivaren och staten så att den motsvarar lägsta lön i kollektivavtalet. Jag hoppas innerligt att den nya regeringen omfamnar detta med samma entusiasm som vi socialdemokrater gör – och gjorde under vår tid i regeringsställning, då vi arbetade intensivt för att stödja framtagandet av denna jobbform. Etableringsjobben visar på styrkan i den svenska partsmodellen.

Herr talman! Även om vi ska prata mer arbetsmarknadspolitik i nästa debatt vill jag här och nu höja ett varningens finger för att integration från borgerligt håll ofta nämns som skäl för att motivera sämre trygghet på arbetsmarknaden. Det heter att trösklarna och lönerna måste ned för att få in fler och på så vis öka integrationen.

Missförstå mig rätt – vi är helt överens om att fler ska in på arbetsmarknaden och att det behövs arbetstillfällen som inte kräver en lång utbildning. Men det vore förödande för det svenska löntagarkollektivet att öppna upp för sämre löner och villkor för vissa utpekade grupper, för vi vet att det i förlängningen innebär en generell press nedåt.

Dessutom låser det in vissa grupper i låglönebranscher och legitimerar urusla löner som vuxna människor inte kan försörja sig och sina barn på och villkor som de flesta av oss aldrig skulle acceptera.

Går det någonsin att bryta segregationen så? Nej, jag tror inte det. Låga löner, dåliga villkor och osäkra anställningar kan inte lösa integrationsproblemen. En stram migration i kombination med trygga jobb och en lön som går att leva på är en förutsättning för en hållbar integration.

Herr talman! Avslutningsvis: Jag ser att en av svensk politikens stora skiljelinjer har tydlig bäring på det här politikområdet och segregationen. Det handlar om huruvida vi ska dra samhället i en riktning mot mer exkludering och splittring eller mot mer gemenskap och sammanhållning.

När jag lyssnar på tidigare talare i denna debatt blir det uppenbart att Sverigedemokraternas och regeringens fokus inte är att bekämpa segregationen utan snarare att göra livet så eländigt som möjligt för vissa utpekade grupper. Att skära i arbetsmarknadspolitiken kommer inte att förbättra integrationen, för att ta ett exempel.

Herr talman! Tidöavtalet innehåller även en del inhumana excesser såsom förslag om angiverilag, utvisning av prostituerade kvinnor och begränsad rätt till tolk inom vården. Det är bara att konstatera att det här är en ynkelig politik och fel väg att gå för att på riktigt komma åt segregationsproblemen.

Nej, herr talman, Sverige ska vara ett land där varje unge får se mamma och pappa gå till jobbet och där vi alla kan forma våra liv och ta nya språng. Sverige ska vara ett land som håller ihop, inte ett som dras isär av klyftor, misstro och segregation.

(Applåder)

Anf. 63 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! När jag läser Socialdemokraternas följdmotion för utgiftsområde 13 blir jag, och säkert många med mig, konfunderad. Det första de socialdemokratiska ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet skriver i sin motion, alltså i portaltexten, lyder: ”Vi anser att Sverige ska ha en fortsatt stram migrationspolitik. Paradigmskiftet som skedde på det här området i samband med flyktingkrisen 2015 skedde under vår tid i regeringsställning. Sverige ska ta sin del av ansvaret i EU – varken mer eller mindre – för att ge människor skydd undan krig och förtryck. Vi kan inte permanenta en ordning där vi tar emot fler människor än vad vi har kapacitet att integrera i samhället.”

Trots dessa barska ord och påståendet att de vill bedriva en ”stram migrationspolitik” föreslår Socialdemokraterna att Sverige ska ta emot fem gånger fler kvotflyktingar än i den moderatledda regeringens förslag, och följaktligen tillför de flera hundra miljoner kronor mer av skattebetalarnas pengar till ändamålet än vad som anslås i budgetpropositionen inom detta utgiftsområde.

Herr talman! Vi får ofta hör att det minsann var tack vare S-MP-regeringen som det skedde ett paradigmskifte på migrationspolitikens och integrationspolitikens område – vilket faktiskt är historierevisionism. Ord och handling hänger inte heller ihop i nuvarande S-politik, så därför frågar jag Teresa Carvalho: Hur kommer det sig att Socialdemokraterna vill att Sverige även i fortsättningen ska ta emot flest kvotflyktingar i hela EU?

Anf. 64 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Moderaternas analys av svensk politik känns lite daterad. Jag hoppas att de flesta vet att Socialdemokraterna står för en stram migrationspolitik och att vi lade om politiken under vår regeringstid, dels efter flyktingkrisen, då situationen i Sverige blev ohållbar, dels när vi fick den nya utlänningslagen på plats, där vi på många punkter gick från en mer generös politik till en stramare. Denna politik har jag inga problem att upprepa. Vi ser att Sverige behöver en betydligt stramare migrationspolitik framgent än vad Sverige har haft de senaste decennierna under såväl alliansregeringen som vår tid vid makten. Så är det, och det är inget problem för mig att konstatera det ännu en gång.

Jag förstår dock att Moderaterna vill upprätthålla detta som en stor konflikt i svensk politik, för det vore gynnsamt för Moderaterna med flera partier om vi socialdemokrater ville ha en mer generös flyktingpolitik än vad vi faktiskt har. Men så är alltså inte fallet, utan den stora skiljelinjen hittar vi snarare i synen på integration och segregation.

Till sist: Vad gäller kvotflyktingarna vill jag säga till den som lyssnar på debatten och kanske inte hänger med i de olika begreppen att kvotflyktingar alltså är de som omfördelas direkt från flyktingläger via FN. Där finns bland andra yazidiska tjejer som har lyckats fly tillvaron som sexslavar hos IS samt barnsoldater från Kongo. Det handlar om dem med de största behoven.

Vi kan diskutera antal. Jag tror inte att det finns en magisk siffra som är den korrekta. Men vi står fast vid den siffra som vi tidigare kom överens om mellan flera partier.

Anf. 65 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Jag förstår att det är svårt för Teresa Carvalho att komma undan det faktum att Sverige även i fortsättningen ska vara det land inom Europeiska unionen som tar emot flest kvotflyktingar av alla. I år har länderna åtagit sig att ta emot 23 000 kvotflyktingar på ett ungefär. Andelen för svensk del är enormt hög om man ser till den totala volym som Europeiska unionens medlemsländer har åtagit sig.

Om man ser på vad UNHCR önskar att Europeiska unionen ska göra kan man se att det handlar om ungefär 40 000 kvotflyktingar årligen. Då hamnar siffran på 900 kvotflyktingar, som vi moderater tillsammans med samarbetspartierna har lagt fram, i rätt härad. Det står i proportion till vad Sverige ska ta emot.

Det är egentligen denna konflikt som finns i betänkandet, om man tittar på hur anslagen fördelas. Det är därför jag tar upp detta med ledamoten och frågar. Det handlar om flera hundra miljoner ytterligare som Socialdemokraterna vill lägga på detta, samtidigt som man säger sig bedriva en stram migrationspolitik. Jag får faktiskt inte detta att gå riktigt ihop.

Det är klart att integration och volym hänger ihop. Det tror jag att de flesta av oss i den här kammaren nu kan erkänna.

Sverige tar och har historiskt tagit ett stort ansvar när det gäller att ta emot människor på flykt. Det vi har misslyckats med är integrationen. Vi har misslyckats med invandrades etablering i samhället, på arbetsmarknaden och i övriga delar. Därför är det viktigt att ord och handling hänger ihop.

Därför frågar jag nu ledamoten ytterligare en gång: Hur kommer det sig att man påstår att man bedriver en stram migrationspolitik samtidigt som man ska ta emot fem gånger fler kvotflyktingar än regeringen föreslår?

Anf. 66 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag svarade på frågan om antalet kvotflyktingar i första replikskiftet, men jag kan upprepa att jag inte ser att det finns en magisk siffra som är den absolut rätta.

Men jag kan konstatera att vi mycket riktigt har kvar nivån på 5 000 i vårt budgetalternativ, som ju är det som vi kom överens om mellan flera partier tidigare. Detta är en mindre del av de flyktingar som kommer till Sverige, och det är de som har de absolut största behoven. Vi ser alltså inte att det i första hand är just antalet kvotflyktingar som behöver minska. I övrigt står vi dock för att vi behöver ha en betydligt mer stram migrationspolitik än vi har haft under de senaste decennierna.

Nu handlar den här debatten egentligen om integration och segregation. Jag noterar att Viktor Wærnick ändå kom till detta på slutet. Det uppskattar jag.

Det var ju inte så mycket egna förslag som lyftes fram, men det kanske kommer i anförandet senare. Men jag passar väl på att ställa frågan helt enkelt: Utöver den strama migrationen, som vi i stora stycken är överens om, vad ser Moderaterna är det som kommer att snabba på etableringen och minska eller helst bryta segregationen?

Som jag läser det är det här som vi har de stora konfliktlinjerna. De finns inte i migrationspolitiken, hur gärna Viktor Wærnick ändå vill debattera detta politikområde och måla upp det som den stora konflikten. Men

det är snarare i integrations- och segregationspolitiken som skiljelinjerna går.

Hittills har vi sett en rad förslag om hur högerpartierna avser att spå på segregationen. Finns det något som man har tänkt göra för att bryta segregationen, eller är detta, herr talman, inte någonting som står på de högerkonservativas agenda för den här mandatperioden?

Anf. 67 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! När jag har haft förmånen att sitta och lyssna här har jag så sakteliga börjat fundera på om jag befinner mig i finansdebatten eller i arbetsmarknadsdebatten. Men i vilket fall som helst har det uttalats en del från våra socialdemokratiska vänner som inte bara kan stå oemotsagt.

Exempelvis har man hävdad att vi drar ned på ekonomin i kommuner och regioner. Det är helt enkelt inte korrekt. Vi ökar med 12 miljarder. SKR konstaterar också att den energilösning som vi nu jobbar på kommer att ge ytterligare 5 miljarder till kommuner och regioner.

Detta ska givetvis ställas mot socialdemokratin, som vill fortsätta med reduktionsplikt, vilket kommer att ge 9 kronor mer vid pump. Det kommer att drabba kommuner och regioner stenhårt.

Vi ser också i deras budget hur man vill höja skatten med 13 miljarder i ett läge där vi har stora ekonomiska problem. Höjd skatt i detta läge riskerar att leda till att fler går ut i arbetslöshet. Det riskerar att leda till att den kommunala ekonomin drabbas, då det blir färre som betalar skatt.

Vi hör här i debatten också att vi i regeringspartierna drar ned på vuxenutbildningen. Det är en sanning med modifikation. Det som avvecklas är ju en extrasatsning med anledning av covid som var tillfällig, och denna tillfälliga satsning upphör nu. Man kan givetvis diskutera om det är rätt eller fel tillfälle att göra det, men det är inte helt rätt att påstå att man drar ned på något när det i själva verket handlar om en tillfällig åtgärd som upphör.

Tittar vi sedan rent generellt på arbetsmarknaden – jag får ändå försöka komma till ämnet, herr talman – är det totalt 95,6 miljarder vi satsar på de områden som vi avhandlar i dagens båda debatter om AU1 och AU2. Socialdemokraterna lägger 2 miljarder mer och Centern 5 miljarder mindre. Vad har ni för regeringsunderlag?

Anf. 68 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Oj, detta var en bit utanför utgiftsområde 13, får man säga! Men jag ska med glädje ta mig an detta replikskifte också, så att Kristdemokraterna ska få svar på dessa frågor.

Låt oss börja med välfärden. Vi fick höra av ledamoten här att det i debatten hade påståtts – jag tolkar det som att han syftade på att jag skulle ha sagt det, men det kan ha varit någon annan – att regeringen drar ned på bidragen till kommunerna för att finansiera välfärden. Jag sa ingenting sådant.

Däremot kan jag med glädje kommentera att det förvisso inte är direkta neddragningar, men stödet till kommunerna och regionerna är så pass litet att det i praktiken kommer att innebära neddragningar i välfärden. Så är det ju. Kommunerna kommer inte att ha råd att bevara ens nuvarande nivå på välfärden. Det kommer att bli antingen skattehöjningar eller neddrag-

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Jämställdhet och ny-
anlända invandrares
etablering*

ningar i välfärden. Det är vad regeringens och Sverigedemokraternas politik bidrar till.

Det mest anmärkningsvärda vi fick höra var dock att vi höjer skatterna. Nu minns jag inte vilken siffra ledamoten nämnde här, men detta är en lögn! Vi socialdemokrater höjer inga skatter i vårt budgetalternativ. Det vi gör är att vi säger nej till stora skattesänkningar för höginkomsttagare. Vi säger att de pengarna behövs i välfärden, och de behövs på arbetsmarknadsområdet i stället.

Vi har inga skattehöjningar, men vi säger nej till skattesänkningar för dem som tjänar väldigt mycket.

Till sist vill jag kommentera detta med vuxenutbildningen. Det skiljer alltså 1 miljard om man jämför 2022 och 2023 i regeringens budget. Det är i alla fall vad jag kallar en neddragning.

Anf. 69 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Att höja brytpunkter och tal gör ju att fler kommer in i den statliga beskattningen. Det är de facto att höja skatten för enskilda. Det får också som resultat att man försvagar köpkraften.

Att försvaga köpkraften i ett läge där ekonomin backar är att öka risken för arbetslöshet. Ökad arbetslöshet kommer att ge mindre pengar till de kommuner och regioner som jag vet att både vi kristdemokrater och ni socialdemokrater gärna värnar.

Återigen hör vi samma resonemang när det gäller vuxenutbildningen. Ja, det skiljer 1 miljard, men det är fortfarande inte någon aktiv neddragning, utan det handlar om en tillfällig åtgärd som inte fortsätter. Man kan givetvis diskutera om den behövs.

Vi är på väg in i en tuffare ekonomisk situation. Jag är helt övertygad om att regeringen kommer att återkomma i kommande budget om hur man ser på vuxenutbildning, för det är och förblir en av de viktiga åtgärder vi har. Jag kommer själv att komma in på detta i mitt tal när det gäller hur vi utvecklar samhället, förbättrar arbetet mot utanförskap och förstärker integrationen.

Återigen: Våra kommuner och regioner får ofantligt mycket pengar. De jobbar hårt med dessa pengar och gör goda saker för dem. Om jag läser rätt i budgeten är det 8 miljarder som skiljer i detta budgetområde mellan oss och socialdemokratin. Man låtsas som att detta skulle innebära skillnaden mellan himmelrike och helvete – förlåt bildspråket! – men det är helt enkelt inte sant.

Jag återkommer till min sista fråga när det gäller arbetsmarknadsutskottets område – AU1 och AU2. Vår totala budget är 95,6 miljarder. S gör en förändring med ungefär plus 2, och Centern gör en förändring med ungefär minus 5. Vad har S för regeringsunderlag?

Anf. 70 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Då fick vi till sist höra det som många av oss har haft på känn: Kristdemokraterna tycker att välfärden har tillräckligt med resurser. Jag är av en helt annan uppfattning, och många av de förskollärare och undersköterskor som jag har mött under hösten har vittnat om en helt annan bild.

Vi har också fått höra att om man säger nej till skattesänkningar för höginkomsttagare kommer köpkraften att minska för denna grupp. Jag är

betydligt mer bekymrad över köpkraften hos landets låginkomsttagare – vanligt folk – som nu oroar sig över hur de ska klara att betala elräkningen när elkompensationen eller högkostnadsskyddet mot höga elräkningar, som skulle vara på plats den 1 november, dröjer. Det var ett vallöfte från regeringspartierna och Sverigedemokraterna, men vi har inte sett något av det ännu. Detta oroar mig mycket mer.

Vi säger mycket riktigt nej till stora skattesänkningar för höginkomsttagare, som vi tror klarar sin köpkraft ändå. I stället väljer vi att lägga pengarna på tillfälligt barnbidrag, på tankningskompensation för dem som bor i glesbygd och är beroende av bilen samt på välfärden. Vi lägger också pengar på arbetsmarknadspolitiken för att människor ska komma i jobb och för att vi ska använda denna tid till att rusta människor så att de får de färdigheter som behövs när det vänder uppåt igen.

Vad gäller vuxenutbildningen, herr talman, kan vi väl vara överens om att vi kan kalla en spade för en spade. När man tar bort 1 miljard kallar jag det för en neddragning. Vi säger för övrigt nej till denna neddragning.

Till sist, vad gäller regeringsunderlaget vet jag inte om ledamoten från Kristdemokraterna har missat detta, men nu är det hans parti som sitter i regeringen och inte vi socialdemokrater. Jag tar ansvar för Socialdemokraternas politik, ingen annans.

(Applåder)

Anf. 71 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Sverige har under mycket lång tid misslyckats med integrationen – låt oss vara ärliga med det. Hundratusentals människor som av olika anledningar har sökt sig hit, och i många fall också deras svenskfödda barn, har hamnat i utanförskap och bidragsberoende. Vad detta till slut har lett till är numera tyvärr vardagsmat i såväl nyhetsändringar som egenupplevda händelser för många i vårt land: otrygghet, brottslighet, gängskjutningar, hedersförtryck, bostadssegregation och trångboddhet, för att bara nämna några saker.

Så länge man inte erkänner eller ens ser problemen är det svårt att göra något åt dem. Därför är det viktigt att den moderatledda regeringen och riksdagens majoritet i form av samarbetspartierna – Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna – nu har fått svenska folkets mandat att agera och reformera.

Vi har i Tidöavtalet överenskommit att under mandatperioden lägga stor vikt vid att få ordning på migrations- och integrationspolitiken. Den budget som nu hanteras i Sveriges riksdag är ett första steg och ska naturligtvis inte ses som slutresultatet av den politik som våra fyra partier avser att bedriva, även om det ibland, något ohederligt kan tyckas, brukar låta så från den rödgröna oppositionen.

Herr talman! Som en del av utgiftsområde 13, som vi nu debatterar, ligger nyanlända invandrades etablering. Det kan tyckas att budgetpolitiken kan hanteras i de stuprör som kallas just utgiftsområden, men precis som framhålls av regeringen är det genom övergripande åtgärder i kombination med riktade åtgärder som integrationspolitiken måste bedrivas.

Därför kan man heller inte se utgiftsområde 13, och specifikt de delar som avser nyanlända invandrades etablering, som den fullständiga integrationspolitik som nu ska bedrivas, men självklart är att en del ligger inom

arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Arbete är givetvis en viktig pusselbit för en lyckad integration, men det räcker inte som ensamt mått.

Herr talman! En riktad åtgärd som presenteras av regeringen i budgetpropositionen och som vi i utskottets majoritet står bakom är att det avsätts medel till Boverket för att fortsätta att säkra tillgång till analys- och uppföljningsverktyg med platsdata genom den så kallade Segregationsbarometern.

Sveriges goda tillgång till individdata behöver kombineras med en god tillgång till platsdata. Det är viktigt att utvecklingen i olika områden kan följas över tid för bland annat arbetslöshet, försörjningsstöd och skolresultat. För att kunna göra något åt problemen är det alltså viktigt att se dem och ha kunskap om dem.

Herr talman! Som ett led i att vända utvecklingen och lyckas med integrationen måste migrationen till Sverige minska kraftigt. Det gäller att vi får kontroll på invandringens nivåer på alla områden, inklusive kvotflyktingmottagandet.

Vi moderater, tillsammans med våra samarbetspartier, anser att mottagandet ska minska till 900 kvotflyktingar per år under mandatperioden, i linje med Sveriges andel av Europeiska unionens antal och utifrån UNHCR:s önskemål om 40 000 kvotflyktingar till de europeiska länderna framöver. Detta återspeglas i ett minskat anslag på ett antal hundra miljoner kronor för 2023 och uppåt 1 miljard kronor i slutet av mandatperioden.

Men här spretar det ordentligt i de rödgröna oppositionspartiernas skuggbudgetar. Socialdemokraterna, som i ord påstår sig vara de främsta försvararna av en restriktiv migrationspolitik i Sverige, visar sig i handling vilja ha ett högre kvotflyktingmottagande med över 16 000 fler vidarebosatta i Sverige under mandatperioden än vad vi moderater och samarbetspartier vill se. Centerpartiet och Miljöpartiet hakar föga förvånande på, och Vänsterpartiet vill gå ännu längre och införa en amnesti för ensamkommande barn och unga som varit i Sverige i över ett år.

En sak är väldigt tydlig hos den rödgröna oppositionens politik: Den kommer knappast att bidra till att lösa Sveriges jättelika integrationsproblem eftersom man till vänster i svensk politik inte ser dem, eller i varje fall inte erkänner dem.

Herr talman! Redan i regeringsförklaringen för två månader sedan var statsminister Ulf Kristersson tydlig. Han sa: ”Det här är en regering för alla som anstränger sig och för alla som vill göra rätt för sig, oavsett om man har invandrat till Sverige eller om man är född här. Människor har under årens lopp kommit hit och bidragit med kunskap, entreprenörskap och skattepengar. När integrationen till det svenska samhället fungerar skapas ett rikare, tolerantare och mer framgångsrikt samhälle. Men ... vi får aldrig vara toleranta mot intoleransen.”

Det är i denna anda som integrationspolitiken nu förs och byggs av samarbetspartierna. Genom att se och erkänna problemen kan man göra något åt dem. Budgetpropositionens förslag till utgiftsområde 13 och arbetsmarknadsutskottets betänkande 1 bidrar med ett antal byggstenar till detta, och därför vill jag självfallet yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 72 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har inlett mandatperioden med att rada upp förslag som kommer att spä på segregationen. Jag har redan nämnt några av dem tidigare i denna debatt, men jag upprepar dem gärna. Det handlar exempelvis om nedläggningen av den myndighet som hade det sammanhållna ansvaret för arbetet mot segregation, om den upprivna bostättningslagen som fördelar ansvaret för de nyanlända som kommer till Sverige, om slopat investeringsstöd för byggandet av nya hyresrätter som behövs för att rent fysiskt bygga bort segregationen och om nedmonteringen av arbetsmarknadsinsatser och vuxenutbildning.

Jag får intrycket att regeringen inte har någon ambition att bryta segregationen, men jag vill ändå ge ledamoten från regeringens största parti en chans att svara. Det är inte regeringsunderlagets största parti – vi vet alla vilka det är som står utanför regeringen och dikterar villkoren – men jag tänker att någon från de partier som sitter i regeringen behöver svara. Hur har högerpartierna tänkt bryta segregationen? Det gäller alltså den segregation som redan finns i vårt samhälle i dag, inte den som eventuellt skulle kunna tänkas uppstå längre fram, beroende på vilken migrationspolitik vi har.

Vi är som sagt i stora stycken överens om att vi behöver ha en stram migrationspolitik. Men oaktat detta har vi ju en segregation här och nu. Vad är då högerpartiernas svar på hur den ska brytas? Eller är detta inte en ambition som finns på dagordningen för Moderaterna och deras kompisar i regeringsunderlaget?

Anf. 73 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Här ställs två månader mot två mandatperioder, alltså åtta år. Ledamöter från Socialdemokraterna och de övriga som stod bakom Stefan Löfvens och Magdalena Anderssons regering utkräver nu ansvar av den nya majoriteten efter två månader men vägrar att ta ansvar för sina två mandatperioder – åtta år! Jag kan tycka att det finns anledning att reflektera över detta.

Vi diskuterar nu utgiftsområde 13, vilket vi har att hantera med detta betänkande. Precis som jag nämnde i mitt anförande går det inte att se till vart och ett av utgiftsområdena isolerat i ett enskilt betänkande för att hitta helheten. Det gäller att se på helheten, bredden, i detta.

När det specifikt kommer till utgiftsområde 13 och arbetsmarknadsutskottets betänkande 1, som vi har här i dag, finns det ett förslag som skiljer sig från regeringens budgetproposition, alltså budgetförslaget från Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna tillsammans med Sverigedemokraterna, och det är förslaget om ökat antal kvotflyktingar från Socialdemokraternas sida. I övrigt är det alltså ingen skillnad mellan förslagen. Ändå kommer man och tycker att man har en mängd olika anledningar att utkräva ansvar.

Det vi säger är att vi nu har en mandatperiod på oss. Vi har ett Tidöavtal som reglerar hur vi ska hantera migrations- och integrationsfrågorna framåt. Det löser vi inte på två månader efter två mandatperioders passivitet från Stefan Löfven och Magdalena Andersson.

Jag tycker att det vore klädsamt om ledamoten kunde ta på sig lite ansvar för den situation vi har i dagsläget och snarare presentera sina egna förslag. Är det då ett ökat kvotflyktingmottagande som är lösningen på

Sveriges segregations- och integrationsproblem? Jag finner det svårt att tro att så är fallet.

Anf. 74 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Och jag tycker att det vore klädsamt om ledamoten från Moderaterna kunde lyssna på vilken fråga jag faktiskt ställde, nämligen vad Moderaterna har för idé för att bryta segregationen. Inte heller har jag eller Socialdemokraterna föreslagit ett ökat antal kvotflyktingar, vilket vi nu hörde påståenden om.

Men det blir uppenbart att Moderaterna inte vill prata om konsekvenserna av sin egen politik, det vill säga den nedmonterade arbetsmarknadspolitiken och de konsekvenser det får för främjandet av integrationen. Jag fick här en uppmaning om att reflektera över de år som har varit, och som jag har sagt flera gånger är det precis vad vi har gjort. Och vi konstaterar rakryggat att vi behöver en stramare migrationspolitik än vad som har varit rådande under många år i Sverige, under både socialdemokratiska och moderatledda regeringar. Det är således inte där den stora skiljelinjen finns i dag utan snarare i synen på integration och segregation.

Etableringstiden för nyanlända har avsevärt kortats under vår tid vid makten. Jag är på intet sätt nöjd med hur det ser ut i dag; det vill jag vara tydlig med. Men man kan ändå konstatera att den har halverats under vår tid vid makten. Vi kommer såklart även att granska och följa upp hur utvecklingen ser ut under de kommande fyra åren, var så säker!

Vi kan i alla fall också konstatera att vi i dag har arbetslösa som har kommit till Sverige och att vi samtidigt har branscher som skriker efter arbetskraft. Det är inte alltid så att man behöver ha lång utbildning för de här jobben, men man kanske behöver en kortare yrkesutbildning och tala tillräcklig svenska.

Då kommer jag tillbaka till min utgångsfråga: Hur har regeringen tänkt att få in fler människor i arbete som undersköterska eller busschaufför, för att ta två exempel, när man skär ned på just det anslag i budgeten som finansierar arbetsmarknadsutbildningar och andra aktiva insatser för att rusta människor – hur? Kan vi få något enda förslag på hur Moderaterna har tänkt bryta segregationen?

Anf. 75 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Som jag nämnde i tidigare replikskifte med ledamoten Carvalho handlar det ju också om att se vad grundproblemet ligger i, nämligen volymerna som kommer till Sverige. Om detta verkar vi vara överens i ord, men i handling återstår det att se hur det hanteras när detta väl kommer till riksdagens bord.

Det är bara att konstatera att när Moderaterna har gjort omprövningar av den egna politiken på migrations- och integrationsområdet har inte sällan tidigare statsråd som Morgan Johansson anklagat oss för att inte längre vara människor och så vidare. Det finns ett antal uttalanden som man verkligen kan fundera över om de bidrar till en god politisk debatt.

Det handlar om att ställa krav, och det handlar om att se till att människor lär sig svenska språket och gör sig anställbara. Det handlar om att vi vill tränga undan det parallella samhället, skuggsamhället. Det finns en rad olika åtgärder som vi har presenterat i Tidöavtalet som behöver implemen-

teras. Återigen: två mandatperioder kontra två månader – det är svårt att se att ansvaret skulle ligga på den här regeringen efter så kort tid.

Jag tror inte alltid att man ska se det som att mer pengar är lösningen på alla problem; det brukar vara Socialdemokraternas generalplan för att lösa det mesta. Sverige är ett land med ett av världens högsta skattetryck. Vore det så att pengar som pumpas in från skattebetalarna till olika typer av åtgärder är det enskilt bästa hade vi haft den bästa arbetsmarknadspolitiken i hela världen. Då hade vi haft de bästa förutsättningarna vad gäller arbetslösheten. Så är ju faktiskt inte fallet. Här gäller det att man är effektiv med de åtgärder man sätter in och ser till att pengarna används till rätt saker, att pengarna inte kastas bort i onödan. Därför är det viktigt med en effektivisering av arbetsmarknadspolitiken. Det kommer vi att återkomma till i nästa debatt!

Mycket finns att säga om detta, och vi kommer att få anledning att debattera vidare och se hur Socialdemokraterna ställer sig när förslagen väl kommer på bordet.

Anf. 76 TONY HADDOU (V):

Herr talman! Jag får nog inleda med att rikta ett tack till moderaten Viktor Wärnick som här i debatten lyfte fram Vänsterpartiets förslag om amnesti för de ensamkommande. Det gör mig väldigt glad.

Låt mig sätta det i perspektiv: För två veckor sedan fick kvinnor och flickor från Afghanistan rätt till uppehållstillstånd i Sverige efter många, många år i ovisshet fastän man hade vetskapen om att de ändå inte kan utvisas till Afghanistan. Många av dem fick inte möjlighet att jobba eller att ha någonstans att bo, och man tog ifrån dem deras ersättningar.

Herr talman! Detta är en bra punkt, tänker jag, att fundera över det här. För detta nej i så många år blev ju till slut ett ja. Det finns såklart en anledning till detta: De kan inte utvisas. Om man sätter det i relation till den politik som den här regeringen vill driva kan man ju säga att dessa kvinnor och flickor för två veckor sedan var det skuggsamhälle som Moderaterna skulle utrota.

Så ser svensk migrationspolitik ut i dag. I flera år attackerar man dem, ger sig på dem och tar ifrån dem deras fri- och rättigheter. Men sedan får de stanna. Förslaget vi lägger fram om amnesti för de ensamkommande är: Låt dem få stanna. Låt dem inte möta samma öde. Det är helt ovärdigt. Det är onödigt, och det är ett sådant slöseri. Låt dem få stanna i Sverige, låt dem få jobba och låt dem få bo någonstans. Låt dem få de ersättningar de har rätt till. De är redan en del av samhället i dag. Jag förstår inte varför man drar det så långt med människor som ändå inte kan utvisas.

Herr talman! Det viktigaste för en integration, visar forskning, kunskap och erfarenhet – nu får regeringspartierna, Moderaterna och så vidare, hålla för öronen – är ett välkommande. Det är trygghet och att man får avsluta sin flykt. Det är att kunna blicka framåt och börja ett nytt liv. Svårare än så är det inte.

För att göra det, herr talman, behövs permanenta och trygga uppehållstillstånd som det går att bygga en framtid på och en välfärd och ett skyddsnät som finns där för en när det behövs.

Men innanför slottsmurarna, långt ifrån vanliga människors verklighet, har det formats en politik som är närmast perfekt för att göra integration omöjlig i Sverige. Från det ena hållet har vi de traditionella högerpartierna

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Jämställdhet och ny-
anlända invandrades
etablering*

som är ute efter att begränsa den svenska välfärden och som ser det här som en bra början. Från det andra hållet har vi Sverigedemokraterna, som tar varje chans att ge sig på människor med utländsk bakgrund. Vi hörde det tydligt i debatten tidigare här i dag.

Genom att utmåla människor som söker skydd här som hot och belastning blir det lättare att neka dem deras mest grundläggande rättigheter och tillgång till välfärd.

Högern vill skära ned trygghetssystemen för alla, och Sverigedemokraterna erbjuder dem en syndabock för att påbörja det projekt där välfärden ska villkoras och demokratin och rättsstatens principer som vi känner dem urholkas.

Herr talman! Sverige behöver en politik som möjliggör integration – inte motverkar den, som den här regeringen gör. För att komma undan med detta använder den alla sina uppochnedvända kullerbyttor om integration. Regeringen vill att färre ska söka skydd här för att förbättra integrationen genom åtgärder som vi med all kunskap vet leder till sämre integration.

Det är också detta som gör slottspolitik totalt obegriplig på området. Om man fortfarande tror att regeringen löser arbetslösheten, bostadskrisen, problemen i skolan eller den eftersatta välfärden genom att ge sig på de mest utsatta tror jag man får tänka ett varv till.

Jag ser över huvud taget inga ambitioner från regeringens sida att göra de satsningar och investeringar som krävs för att rusta upp landet. Tvärtom är det samma partier som prioriterar skattesänkningar till sig själva och till de rika. Det är samma partier som låter sina kompisar doppa sugröret i välfärden för att suga ut våra gemensamma skattepengar, som skulle gå till skola, vård och omsorg, samtidigt som nyanlända, sjuka, barnfamiljer och pensionärer lämnas efter. Det, herr talman, är ett praktexempel på hur man skyller på invandrare för att själva smita från ansvar.

Vi behöver helt enkelt bygga ett rymligare och starkare Sverige genom att investera i samhället och människorna i det. Det är den viktigaste och effektivaste integrationsmotorn. Vi har historiskt bevisat att det är fullt möjligt att investera i den generella välfärden, att minska de ekonomiska klyftorna och att samtidigt erbjuda trygga jobb och ett starkt mottagande.

Vi är övertygade om att människor lyckas bättre med bättre förutsättningar. Det är hur vi investerar i samhället och människorna i det som avgör hur väl vi lyckas. Och just under dessa punkter hade den här regeringen – innanför slottsmurarna och långt ifrån människors verklighet – helt enkelt gått och lagt sig.

(Applåder)

Anf. 77 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Nu debatterar vi nyanländas och invandrades etablering, vilket är ett stort och viktigt område. Innan jag går in på själva anförandet vill jag inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Herr talman! Integration är en av Sveriges viktigaste politiska frågor, som vi måste lyckas med om vi ska ge alla människor som bor i Sverige samma förutsättningar att utvecklas och lyckas med sina liv.

Regeringen har sagt att målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Målet för politiken mot segregation är minskad segregation, jäm-

lika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla. Det är bra mål – mål som förpliktar.

För egen del har jag jobbat en hel del med integration som kommunpolitiker. Jag har också haft förmånen att göra studiebesök i både Storbritannien och Kanada. Jag har även många vänner som kommer ifrån olika delar av världen, och jag lever i en mångkulturell familj. Allt detta gör att jag har landat i att man aldrig kan komma till rätta med utanförskapet om man inte jobbar med en bred palett.

Herr talman! Under alla år som jag har varit politiker har jag uppfattat det som att många partier har haft svårt för begrepp som moral och etik. Har någon talat om värderingar har man hävdad att det är något som politiken bör hålla sig borta ifrån samt att var och en blir salig på sin egen tro.

Under senare år har det skett en förändring. I dag existerar inga företag eller kommuner som inte talar om behovet av en värdegrund. Jag välkomnar den förändringen. Samtidigt är det viktigt att man är tydlig med vad det är för värdegrund som man anser ska präglade ett företag, en gemenskap eller ett land.

För egen del anser jag att det är den judisk-kristna etiken som skapar de bästa förutsättningarna för att bygga ett samhälle där man betonar allas lika värde samt klassiska dygder som att vi alla har både rättigheter och skyldigheter. Ska vi lyckas med integrationen är det viktigt att vi är tydliga med vilka värderingar som gäller i vårt land. Och det är i arvet från Aten, Jerusalem och Rom som västerlandet har utvecklat alla de friheter som vi i dag tar för givna.

Vid sidan av tydliga värderingar är det när en person får ett eget jobb som det stora klivet in i samhället börjar. På samma sätt som jämlikhet mellan män och kvinnor bygger på möjligheten att försörja sig själv skapas förutsättningarna för ett jämlikt och integrerat samhälle på arbetsplatsen.

Det är därför det är så viktigt att vi underlättar för människor att komma in på arbetsmarknaden samt att vi förbättrar förutsättningarna för studier. All forskning visar att den enskildes utbildningsnivå avgör vilka möjligheter man har att få ett jobb. Vi måste därför göra allt vi kan för att barn och ungdomar ska lyckas med sina studier. Vi måste också fortsätta att ge människor möjlighet att vidareutbilda sig under livet.

Bra teoretiska utbildningar som ger möjlighet att läsa vidare på universitet ger människor bättre förutsättningar att ta ansvar för det egna livet. På samma sätt är det med bra yrkesutbildningar. Det finns åtskilliga exempel på enskilda personer som fastnat i utanförskap men som har fått en bra yrkesutbildning och därmed klarat av att förbättra livet för sig själva och sina familjer.

Samtidigt som man utbildar sig och får ett jobb får man också möjlighet att förändra sin bostadssituation. Men, herr talman, detta är ett av våra stora problem. När man en gång i tiden började bygga städer utifrån idén om kategoriboende byggde man automatiskt in segregation i våra städer. Själva konstruktionen med villaområden, bostadsrätter, hyresrätter, handel och industrier som placeras ut i något som liknar ett Simcityspel har skapat utsatta områden.

Inget bostadsområde borde ha mer än max 30–40 procent hyreslägenheter. Hyresområden i sig skapar tyvärr en del problem, då det oftast är de som kommer sist till Sverige eller som är på väg in på bostadsmarknaden som bor i dessa lägenheter – vilket i och för sig var själva idén med kate-

goriboende. Men vartefter en enskild individ eller en ny invandrargrupp lyckas med att förbättra sina förutsättningar flyttar man bort från området samtidigt som någon annan som är ny flyttar in. Detta gör att bostadsområdet i sig sällan får en bättre utveckling då det i princip alltid är de som är på väg någon annanstans i livet som bor där för tillfället.

Detta fenomen påverkar även kvartersskolor, då de flesta föräldrar väljer att placera sina barn i den skola som är närmast bostaden. En segregerad stadsdel får därför även en segregerad skola, vilket i sig har lett till att vi har skapat ett samhälle där segregation och utanförskap går i arv.

Ska vi lyckas med att skapa ett bra samhälle där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter måste vi jobba med både trygghetsfrågor, utbildning, jobb och bostadssegregation.

Även om jag hade hoppats på att det fanns någon snabb lösning för att bryta utanförskapet så finns inte det, utan vi måste jobba tillsammans med kommuner, näringslivet, civilsamhället, familjen samt den enskilde för att bryta utanförskapet över tid. Det är bland annat därför jag själv är väldigt glad över att de fackliga parterna tillsammans med arbetsgivarna nu arbetar fram etableringsjobb.

Jag vill också berätta två solskenshistorier.

År 2015, mitt i den stora och tunga krisen när folk flydde från Syrien, ringde en kurdisk kvinna till mig, som då var skolpolitiker. Hon berättade att hon hade 15 läkare sittandes i stora rummet. Själv var jag trött. Det var måndag och jag hade varit på gruppmöte. Jag ville inget hellre än att komma hem. Men det var bara att vända bilen och åka och träffa min kurdiska vän. Mycket riktigt – där satt läkarna. Vad jag inte hade reflekterat över, vilket jag borde ha gjort med tanke på det jag studerat på universitetet, var att just läkare från Syrien har pluggat antingen i Italien och Frankrike eller i Ukraina och Ryssland. Hälften av de läkare som satt i rummet var innanför Erasmus och hade rätt betyg.

I Uddevalla kunde vi skapa en vuxenutbildning där vi gav sfi samtidigt som vi gav vårdsvenska och samarbetade med regionen. I dag när jag går till min vårdcentral uppe på Dalaberg är det en av de läkarna som tar hand om mig. Vi måste klara av att bli bättre på att samverka mellan det statliga och det kommunala och mellan näringslivet och politiken om vi ska klara den här typen av problem.

Herr talman! Vi har tidigare haft en debatt om vårdnadsbidrag. Låt mig ta ett annat exempel på en solskenshistoria. Det handlar om annan pedagogisk omsorg, som lagen säger. Den har gett människor möjlighet att själva ta hand om sina egna barn. Det var en valfrihetsreform. Ofta har vi debatterat denna reform utifrån barnperspektivet – lär de sig tillräckligt mycket svenska eller inte? Jag satt för ett tag sedan med en av mina somaliska vänner, som tackade för den här reformen. Men han tackade från ett annat perspektiv. Han konstaterade att flera av de somaliska kvinnor i Uddevalla som aldrig någonsin hade ägt ett eget bankkort fick sitt första jobb och sin första lön. Nu när barnen har växt vidare, hör och häpna, jobbar man med annat. Man kom in på arbetsmarknaden. Man fick ett betyg som berättade att man gjort någonting.

Vi måste gå samman och bli bättre på den här typen av samverkan. Vi kommer inte att lösa det här från riksdagens talarstolar, och vi kommer inte att lösa det enbart i kommunerna. Men vi kommer att kunna samverka och göra Sverige till ett bättre land.

Herr talman! När det gäller integrationspolitiken framhåller regeringen att det främst är genom generella åtgärder för hela samhället som målen uppnås, vilket är en uppfattning som jag delar. Samtidigt gör regeringen följande satsningar:

- förstärkning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- en satsning på idrottsrörelsen i utsatta områden, vilket jag personligen tror är oerhört viktigt
- ökat stöd till kvinnors och flickors organisering i utsatta områden
- en långsiktig satsning på förebyggande och hälsofrämjande arbete inom barn- och ungdomshälsovården
- fler praktikplatser.

Vid sidan av dessa satsningar arbetar regeringen för att öka tryggheten i samhället och förbättra kvaliteten inom vuxenutbildningen. Allt detta är bra åtgärder, men jag tror att vi behöver göra mer, framför allt inom bostadssektorn. Dagens segregation har etablerats under årtionden, och det kommer tyvärr att ta flera år att arbeta bort segregationen, vilket är ett av skälen till att vi måste göra allt vi kan för att ge alla människor bättre förutsättningar till utbildningar och jobb.

Herr talman! Väl medveten om att mitt anförande blir lite långt vill jag ändå kommentera Tidöavtalet. Jag är kristdemokrat. Som sådan står jag bakom den naturrättsliga idétraditionen, eller naturrättsfilosofin, för dem som orkar googla det. I naturrätten, en rättstradition som till viss del inte är så vanlig i Sverige, där man snarare har jobbat utifrån Uppsalaskolan, finns det ett antal grundläggande värderingar. FN-stadgan, EU:s olika stadgar om mänskliga rättigheter och barnkonventionen är exempel på naturrätt.

Jag är personligen väldigt stolt över naturrätten och att den får mer inflytande i den svenska politiska diskussionen. Jag vill i all ödmjukhet påpeka att Tidöavtalet bygger på ett antal utredningar men att allt är upphängt på att det ska stämma överens med vanliga traditionella rättsprinciper. Det ska stämma överens med EU-rätten och de mänskliga rättigheterna. Detta är viktiga begränsningar som gör att Sverige med nuvarande regering kommer att stå fast vid den rättstradition som är fastslagen i internationell rätt. Det är jag väldigt stolt över, herr talman.

Anf. 78 JONNY CATO (C):

Herr talman! Jag hade tänkt inleda med att säga att det efter fyra år som migrationspolitiker ska bli kul att diskutera och debattera integration. Men jag kan konstatera att de här områdena blandas samman ännu mer än vad jag trodde.

Sverige präglas sedan länge av en långvarig och allvarlig social klyvning. Det är en klyvning som skär mellan människor och mellan platser, mellan dem som har utbildning, språk och yrkeserfarenhet och dem som inte har ett jobb att gå till, mellan å ena sidan välmående och företagsamma orter och å andra sidan utsatta stadsdelar och bruksorter. Friheten och möjligheterna i vårt land är alldeles för ojämnt fördelade. Man kan inte annat än konstatera att Sverige har stora integrationsutmaningar. Men det är ock-

så viktigt att säga att det finns många lyckade exempel där integrationen fungerat väldigt väl. För att de lyckade exemplen ska bli fler krävs att integrationsperspektivet genomsyrar hela samhället och samtliga politikområden.

För att integrationen ska bli bättre behöver det bli enklare och billigare för företag att anställa. Nyanlända ska tidigt få lära sig om det svenska samhället. Det kan handla om praktiska frågor, som vart man vänder sig om man är i behov av hjälp, hur arbetsmarknaden ser ut och vilka regler och lagar som gäller i vårt land. Vad vi förväntar oss av nyanlända och vad nyanlända kan förvänta sig av samhället behöver vara glasklart. Den som behöver ska kunna få vidareutbildning och svenskundervisning. Det är av största vikt att nyanlända inte fastnar i byråkrati och långa utredningar.

Vi behöver ställa krav på dem som kommer hit, men vi behöver också ställa högre krav på oss som samhälle och politiker att skapa bästa tänkbara förutsättningar för en välfungerande integration. Det finns en stor skiljelinje i svensk politik. Vi har hört om den här i dag. Jag tror genuint att alla som kommer hit och flyr undan krig och förtryck vill gott. Man vill lära sig svenska. Man vill komma in i och bli en del av vårt gemensamma samhälle. Jag tror inte att det är viljan det är fel på, men man får många gånger inte de förutsättningar man behöver.

För att Sverige ska stå starkt, nu och i framtiden, behövs effektiva reformer som förbättrar vårt mottagande av nyanlända med ett tydligt jobbfokus. Att få första jobbet är nyckeln till mycket, exempelvis till ekonomisk frihet och till att bli ännu bättre på det svenska språket. Jag tror i ärlighetens namn inte att vi ska underskatta vikten av att få kollegor, nya bekantskaper och vänner i sitt nya land.

Precis som första jobbet många gånger är nyckeln till en lyckad integration är goda kunskaper i det svenska språket många gånger nyckeln till att få det där första viktiga jobbet. Kvaliteten i svenska för invandrare, sfi, är inte tillräckligt bra. Samtidigt finns det många duktiga utbildningsanordnare som visat sig väldigt framgångsrika i att lära ut språk. I dag kan inte den som läser sfi välja en annan utbildningsanordnare än kommunen eller de anordnare kommunen upphandlat. Vi vill därför att det införs en resultatbaserad sfi-peng. De som lär sig svenska får därmed möjlighet att välja var de vill studera, och utbildningsanordnaren får betalt genom en skolpeng som baseras på resultat. Detta har utretts och kan snabbt bli verklighet om viljan finns från regeringen.

Etableringsreformen, som flyttade ansvaret för nyanländas etablering från kommunerna till Arbetsförmedlingen, har inte lett till de förbättringar som var syftet, snarare tvärtom. Kommunerna bör återfå ansvaret för etableringen.

Herr talman! Precis som det finns ett gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda finns också ett gap mellan utrikes födda män och utrikes födda kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet, och här har vi mycket att göra. Särskilt utrikes födda kvinnor som har flytt från sitt hemland har svårt att snabbt komma i arbete. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av att kvinnan arbetar i hemmet, vilket kraftigt minskar chanserna att komma in på arbetsmarknaden. Tiden i föräldraförsäkringen bör därför begränsas och språkutbildning påbörjas parallellt med eventuell föräldradedighet, till exempel med hjälp av Centerpartiets förslag om införande av integrationsförskolor.

Det är viktigt med tydlighet från samhällets sida när det gäller grundläggande värderingar om människors lika rätt och värde. Det är enkelt att säga att de som kommer hit ska anpassa sig. Men vi måste också göra vårt. Ekonomiska ersättningar till hushåll, som exempelvis ekonomiskt bistånd, bör i betydligt större utsträckning betalas ut jämnt mellan makar. Bemötandet från myndigheter måste också i högre grad spegla att samhället har samma förväntningar på kvinnor och män att integreras, lära sig svenska och komma i arbete.

Herr talman! Det är nog ingen hemlighet att jag tycker att det finns otroligt mycket i Tidöavtalet som är direkt dålig politik. Men jag har lovat mig själv att också se på de saker som faktiskt är bra. När det gäller integrationen är det svårt, för det ekar otroligt tomt i Tidöavtalet. Det mesta är faktiskt ren och skär migrationspolitik. De reformer som integrationen är i så stort behov av lyser verkligen med sin frånvaro.

Men det finns ett par saker som faktiskt är bra. En sådan sak är att regeringen ska titta på kvalificering in i välfärden. Nyanlända behöver i större utsträckning bidra till den långsiktiga finansieringen av sin försörjning. Ett sådant exempel skulle kunna vara att göra om etableringsbidraget till ett etableringslån, på liknande sätt som CSN-lånet fungerar för studenter.

Politiken kan otroligt mycket bättre när det gäller integrationsfrågor. Detta gäller alla partier i Sveriges riksdag. Det är ofta bråk mellan Moderaterna och Socialdemokraterna om vems fel det är. Jag kan konstatera att när det handlar om integrationen har samtliga partier haft för få svar på denna mycket svåra och viktiga fråga.

Men för den som är ny i Sverige är föreningslivet och civilsamhället många gånger helt avgörande. Där har man många gånger lyckats med det som politiken har misslyckats med. Där finns nätverk, kontakter och jobb-möjligheter. Civilsamhället har gjort och gör otroliga insatser och vill många gånger göra mycket mer, men för det krävs det bättre och mer långsiktiga förutsättningar.

Vi behöver på riktigt se över hur stödet till civilsamhället kan blir mer långsiktigt. I alldeles för många fall handlar det om kortsiktiga projekt, som man kan skala upp både i tid och i omfattning.

Herr talman! Den svenska integrationen behöver som sagt bli mycket bättre. Förväntningarna på nyanlända behöver bli tydligare, och förutsättningarna för att komma in i och bli en del av vårt gemensamma svenska samhälle behöver bli ännu bättre. Fler unga pojkar och flickor behöver se sina mammor och pappor gå till jobbet varje morgon.

Integrationen är en av den här mandatperiodens absolut största ödesfrågor. Därför har regeringen börjat oroväckande. Integrationspolitiken lyser nämligen med sin frånvaro i Tidöavtalet.

Anf. 79 LEILA ALI ELMİ (MP):

Herr talman! Vi debatterar i dag regeringens förslag till budget på utgiftsområde 13. Jag vill framföra följande angående den SD-styrda regeringens integrationspolitik. Dagens debatt och regeringens reformagenda på området skrämmer mig. Den tar oss bort från den tradition av humanism, rättvisa och tolerans som har präglat Sverige sedan slutet av andra världskriget.

Alltför länge har nu debatten om integration handlat om allt annat än integration. I stället för att handla om integration baserad på forskning och beprövad vetenskap har debatten handlat om att måla upp en bild av att integration skulle vara omöjlig, genom att integration gång på gång kopplas till kriminalitet och kulturell belastning.

Regeringen och dess stödparti kopplar ihop olika företeelser och får det att låta som att invandring skulle vara synonymt med kriminalitet. Den debatt som borde handla om hur människor som flyr till Sverige kan bli en del av och bidra till vårt samhälle används i stället som ett led i en process för att avhumanisera invandrare. Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och de inte längre så liberala Liberalerna har starkt bidragit till att förskjuta fokus från etablering till att det i stället handlar om att misstänkliggöra invandrare till varje pris.

Herr talman! Nu är detta inte längre bara en debatt. Nu är det inte längre bara en kamp om problemformuleringen. Nu blir SD:s högerextrema politik verklighet genom den borgerliga regering de fjärrstyr. Det sker sannernigen ett paradigmskifte i Sverige; på den punkten har de blåbruna helt rätt. Detta är tydligt när man läser Tidöavtalets avsnitt om migration och integration. Jag förstår att Sverigedemokraterna nu är nöjda, när tre borgerliga partier har lovat att genomföra i stort sett hela deras integrations- och migrationspolitik.

Men målet de har satt upp tillsammans med sin marionettregering är lika tydligt som obegripligt: Sverige ska bli ett sämre land. Sverige ska bli ett land dit ingen vill fly. Och för att göra Sverige sämre som asylland behöver de exempel som illustrerar att Sverige är ett land som inte välkomnar flyktingar.

Denna omvälvande förändring kräver naturligtvis offer. Och de som offras är de som har invandrarbakgrund, också alla de som är en väl integrerad del av samhället och som i många fall har levt hela sina liv i Sverige – som är födda och uppvuxna här.

Herr talman! I sin iver att göra Sverige så oattraktivt som möjligt vill de blåbruna straffa människor i stället för att inkludera dem. De vill dela upp oss i grupper: medborgare som ska ha alla rättigheter och icke-medborgare som inte ska ha några rättigheter.

Förslaget om att kvalificera sig in i välfärden är huvudlöst och kommer att göra vårt land sämre. Välfärdsrättigheter som barnbidrag, föräldrapenning, kompletterande ekonomiskt bistånd och assistansersättning ska inte ges till dem som behöver det utan till dem som förtjänar det.

Detta är inte förslag som förbättrar integrationen. Det är förslag som ska göra det obekvämt att vara i Sverige som invandrare – allt för att statuera avskräckande exempel för asylsökande. Detta kommer att öka klyftorna i vårt samhälle, och det kommer att leda till att barn växer upp i fattigdom. Det är ovärdigt ett välfärdsland.

Herr talman! Sverigedemokraterna står för ett otroligt kallt och cyniskt Sverige. Flyktingar är inte välkomna. Invandrare som bor och verkar här ses som en kulturell belastning och icke önskvärda, och dessutom pekas de ut som grundorsaken till de flesta av våra samhällsproblem.

Herr talman! Det är klart att man kan välja att göra Sverige till ett sämre land för att färre ska vilja bo här. Men vi och många med oss vill göra Sverige bättre. Vi vill förbättra integrationen i stället.

En invandrad person kan inte integreras om hon inte inkluderas. Därför är det av största vikt att nyanlända människor tidigt inkluderas i det svenska samhället genom språkkunskaper, samhällskunskap och tillgång till utbildning, jobb och bostad. Alla dessa förutsättningar är centrala för att skapa sig en trygg framtid.

Vad som är svenskt kan säkert diskuteras, och man kan ha olika uppfattningar om det. Men det finns tydliga kännetecken: en stark demokrati som värnar mänskliga rättigheter, en allmän välfärd för alla, rättsstatens principer och rättssäkerhet. Detta har varit viktiga grundfundament för for- mandet av Sverige som en humanitär stormakt.

Det ironiska är Sverigedemokraternas besatthet av svenskhet, samti- digt som de och deras politik i dag utgör det mest osvenska vi har sett. Och att de, som kallar sig Sverigevänner, vill göra Sverige till ett land dit ingen vill fly eller flytta kan jag inte begripa.

Med det sagt, herr talman, ska Miljöpartiets budget ses i en helhet. Där- för avstår jag från ett ställningstagande och hänvisar till Miljöpartiets sär- skilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

§ 3 Arbetsmarknad och arbetsliv

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU2
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 80 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Det blir en lång dag i kammaren i dag.

Sverige har under lång tid haft en arbetsmarknadspolitik som varit effektiv när det gäller att kosta pengar men ineffektiv när det gäller att skapa resultat, sett till reguljära anställningar.

Att kasta ut miljarder på ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder för att det ska se bra ut på papperet fungerar helt enkelt inte. Tidigare regeringar har försökt med detta. Man har misslyckats gång på gång, år efter år. Ska vi på riktigt värna tryggheten i det här landet krävs det en annan politik.

Även om arbetslösheten minskar inom vissa grupper är det ett faktum att den är avsevärt högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Det är fakta och ingenting som vi kan blunda för. I till exempel jobb- och ut- vecklingsgarantin är andelen utomeuropeiskt födda över 54 procent i dag. Av dessa är drygt hälften 45 år eller äldre, många med en dålig eller i värsta fall icke-existerande utbildning. Det förstår vem som helst att många av dessa människor troligen aldrig någonsin kommer in på den svenska ar- betsmarknaden, tyvärr. Så ser det ut för många människor i det här sam- hället, och det kan vi inte blunda för, hur gärna vi än vill.

Felet här ligger inte i första hand hos själva människan. Många har egentligen inte fått någon rimlig chans. Felet ligger inbyggt i en helt orea- listisk politik där små extrema partier tillåts att sätta agendan, enbart för att makten för vissa överskuggar allting.

Attityden har varit tydlig. Det spelar ingen roll hur många människor vi tar emot; det kommer inte att bli några problem. Men det är ett problem, ett väldigt stort problem. Och det största problemet av alla är naiva, ton-döva och verklighetsfrånvända politiker som inte noterar verkligheten, om den så står och knackar på ytterdörren.

Det är ett svek, inte bara mot samhället utan även mot alla dem som på grund av den förda politiken inte ens fått chansen att bli en del av vårt gemensamma samhälle. Vi har svikit dessa människor med den förda politiken.

Herr talman! Vi har ett digert arbete framför oss när det gäller att laga det som har förstörts. Vi ska ha klart för oss att hela vårt uppdrag, att enklare och mer effektivt lotsa in människor på arbetsmarknaden, handlar om mer än just arbetsmarknaden.

Att ha ett jobb innebär mer än att kunna försörja sig själv och sin familj. Att ha ett riktigt jobb påverkar dig rakt igenom som människa. Att ha arbetskamrater, känslan av att ha utträttat någonting bra, vetskapen om att på måndag har jag ett riktigt jobb att gå till – allt det där bygger dig som människa. Det är självklart för många men inte för alla.

Att vara naiv och tro att vägen fram till detta är att bombardera vissa områden med pengar för att frisera statistiken är att lura sig själv. Den absolut mest verkningsfulla arbetsmarknadspolitiska åtgärden är i stället att lita på människors egen förmåga genom att ställa krav. Gör din plikt, därefter kräver du din rätt! Om du anammar denna princip och sliter för att vara med och bidra till vårt gemensamma bästa ska du också ges en grundläggande trygghet. Du ska veta att om du i bistra tider blir av med jobbet ska du inte behöva lämna hus och hem. Du ska få en möjlighet att ställa om. Du ska få ett andrum som innebär att du inte ska behöva ligga sömlös och orolig om nätterna. Och är det något land som ska ha råd med detta är det ett land med ett av världens högsta skattetryck. Det ska inte ens vara diskutabelt i ett land som Sverige. Tar staten in ska staten ge tillbaka när det är skarpt läge. Så enkelt är det.

Herr talman! Hade inte Sverigedemokraterna stått upp och värnat a-kassan hade det sett annorlunda ut i dag, när vi nu går in i en lågkonjunktur. De partier som har velat luckra upp detta skyddsnät stöter på patrull när vi sverigedemokrater nu fullt ut står upp för vårt löfte till väljarna, nämligen att Sverige ska ha en trygg och solid a-kassa, en omställningsförsäkring som ger svenska löntagare och deras familjer trygghet, även om man skulle bli av med sitt jobb.

Jag vet hur det känns att leva på a-kassa. Jag vet hur det känns att sitta med nyinköpt hus, precis ha blivit far och bli uppsagd från mitt jobb. Jag har varit där, och jag önskar att alla personer i denna kammare som debatterar de här frågorna någon gång har fått känna på hur det verkligen känns att vara i en sådan situation i sitt liv.

Man lovade Europas lägsta arbetslöshet; det blev en av Europas högsta. Man lovordade och drev på införandet av EU:s sociala pelare; det blev ett allvarligt hot mot den svenska modellen. Man stänger ute tusentals löntagare från att kunna engagera sig i arbetet för en bättre arbetsmiljö på grund av fel partibok. Det saknas tusentals skyddsombud. Man har fört en invandringspolitik som skapat långtidsarbetslöshet för tusentals människor. Och vi kan, herr talman, konstatera att bokslutet för den rödgröna före det-

ta regeringens arbetsmarknadspolitik inte kan kallas för något annat än ett fiasko med enorma konsekvenser för samhället.

Herr talman! Sverigedemokraterna är inte naiva och tror att det går snabbt att vända på den här skutan, då vi går in i en lågkonjunktur påeldad av den högsta inflationen på 30 år. Det kommer att krävas långsiktighet och förmåga att våga ta tuffa beslut. Vågar man inte det ska man inte hålla på med politik. Det kommer också att krävas dialog över blockgränsen för alla partier i den här kammaren för att komma fram till gemensamma lösningar inför den svåra tid vi står inför. Här är denna budget ett litet steg på en väldigt lång väg.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet AU2 *Arbetsmarknad och arbetsliv*.

Anf. 81 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! En stor del av invandringen till Sverige utgörs av arbetskraftsinvandrare. Nu kommer signaler om att arbetskraftsinvandringen ökar, och jag noterar att det inte är någonting som Magnus Persson nämner i sitt anförande.

Dagens regelverk för arbetskraftsinvandring kom ju till under alliansregeringens tid, och det är svårt att hitta andra länder som har så liberala regler som Sverige. Det är någonting som vi socialdemokrater hela tiden har varit emot, eftersom vi anser att arbetskraftsinvandring i första hand ska användas när det inte går att hitta rätt kompetens i Sverige. Det ska inte användas som ett sätt att konkurrera med låga löner och dåliga villkor.

Vi socialdemokrater har länge kämpat i motvind i de här frågorna. Men när fältet började öppna sig under förra mandatperioden såg vi i regeringsställning naturligtvis till att agera och införde ett försörjningskrav, bland annat. Framför allt tillsatte vi en utredning för att ta fram förslag på hur en modern arbetsmarknadsprövning kan utformas, för det är trots allt det mest effektiva sättet att få ordning och reda inom arbetskraftsinvandringen.

Nu väljer Sverigedemokraterna att skjuta på implementeringen av viktiga delar på framtiden, och någon behovsprövning vid arbetskraftsinvandring verkar inte bli av.

Då undrar jag varför Sverigedemokraterna inte kräver det av regeringen. Det är ju Sverigedemokraterna, fick vi höra här under anförandet, som dikterar villkoren för regeringen. Men varför ska det inte införas någon arbetsmarknadsprövning, så att vi får stopp på fusket och arbetslivskriminaliteten och så att vi kan sluta att ta hit billig arbetskraft och i stället se till att de arbetssökande personer som redan finns här i Sverige kan ta de jobben?

Anf. 82 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack för att du tar upp ett väldigt intressant ämne, Teresa Carvalho! Att jag valde att lämna det utanför i detta anförande är för att de specifika debatterna kommer upp till våren. Där kommer framför allt arbetskraftsinvandringen och arbetsmiljöarbetet, som ligger i andra betänkanden, så då kommer vi att kunna gå in mer i detalj på dem. Därför valde jag det övriga. Men jag ska svara på frågan.

Jag vill först nämna att jag inte vet om jag litar på Socialdemokraterna när det gäller myndighetsprövad arbetskraftsinvandring. Inför valet 2014 stod jag på barrikaderna på svenska byggarbetsplatser med fackliga före-

trädare och aktiva socialdemokrater. Då gick Socialdemokraterna till val på arbetsmarknadsprövning. Samma sak gjorde man inför valet 2018. Men när man gick in och satte sig i förhandlingar med Miljöpartiet valde man att stryka det. Jag vet därför inte riktigt hur stor Socialdemokraternas trovärdighet är i den här frågan.

Jag har inte riktigt koll på hur formuleringarna ser ut i Tidöavtalet, men i alla frågor som ligger utanför Tidöavtalet kan Sverigedemokraterna komma överens med Socialdemokraterna. Det finns säkert frågor där vi kan ha en diskussion i framtiden; det har jag absolut inga problem med.

Jag håller alltså med Teresa Carvalho om hennes problembeskrivning men anser inte att Socialdemokraterna är så värst trovärdiga i den här frågan. Man har svikit svenska löntagare två val på raken, och med tanke på regeringsunderlaget valet 2022, vad är det som säger att man till nästa val ska kunna gå dem till mötes? Man ska göra upp med Centerpartiet som vill ha den mest liberala arbetskraftsinvandringspolitiken i hela Sverige. Hur man ska få ihop den ekvationen vet jag inte.

Anf. 83 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Som vi nyss fick höra från Magnus Persson var det mycket riktigt en väsentlig skillnad mellan den socialdemokratiska regeringen och den regering vi har nu eftersom vi inte hade en majoritet bakom vår politik för arbetskraftsinvandringen här i kammaren. Den nuvarande regeringen har ju en majoritet tack vare samarbetet med Sverigedemokraterna. Vi hade helt enkelt inte möjlighet att driva igenom vår politik på det här området när vi satt i regeringen, till skillnad från den nuvarande regeringen – om det nu är så att regeringspartierna håller med Sverigedemokraterna om problembilden.

Vi agerade som sagt när det började öppna upp sig i slutet av den förra mandatperioden, och jag vidhåller att den allra viktigaste åtgärden för att komma åt fuskets och låglönekonkurrensen är just behovsprövning. Det har även Sverigedemokraterna tyckt, och jag förstår på Magnus Persson att han fortfarande tycker det. Sverigedemokraternas representant stod också här i en debatt i arbetsmarknadsutskottet för ett år sedan och sa att det var den allra viktigaste åtgärden för att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

Om det nu är så att Sverigedemokraterna trots sitt inflytande över regeringen väljer att inte agera innebär det bevisligen att det paradigmskifte som det talas om mest är snack. Paradoxalt nog kan vi få en situation där invandringen till Sverige ökar nästa år på grund av att arbetskraftsinvandringen nu ökar. Jag tror att många med mig undrar varför Sverigedemokraterna inte agerar. Kan det vara så att det är för att arbetsgivarna och näringslivet trots allt vill ha kvar de liberala reglerna för att hålla nere lönenivåerna? Kan det, fru talman, möjligtvis vara så att när näringslivet knackar på Sverigedemokraternas dörr är det väldigt svårt att säga nej, eftersom det smäller högre att komma in i den värmen än att stå upp för svenska arbetstagares sjysta villkor och löner?

Anf. 84 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att Teresa Carvalho är en väldigt duktig och sympatisk människa, men det blir lite fel när hon påstår att hon inte har haft majoritet för förslaget om behovsprövad arbetskraftsinvandring.

När vi har lagt förslaget på bordet här i riksdagens kammare har Socialdemokraterna valt att rösta nej till det. Och det gäller inte bara det förslaget; det gäller även många andra av de egna förslag som man gått till val på. Det gäller till exempel utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott, ett S-förslag som ni lovade LO redan valet 2014 att ni skulle driva igenom i Sveriges riksdag. Vi har haft majoritet för det i kammaren vartenda år sedan dess, men Socialdemokraterna väljer att rösta nej till sina egna förslag.

Varför det, kan man undra, fru talman. Jo, för att det är viktigare att inte göra upp med Sverigedemokraterna. Det viktigaste är att hålla Sverigedemokraterna utanför. Därför väljer man hellre att rösta nej till sina egna förslag. Hade man sökt stöd hos Sverigedemokraterna för behovsprövad arbetskraftsinvandring hade det förslaget varit klubbat och klart. Men man valde att rösta nej, för att man inte ville stå på samma sida som Sverigedemokraterna. Det var viktigare för Socialdemokraterna än att lyssna på LO-facken och alla de löntagare som drabbas av detta.

Jag vet själv av erfarenhet hur det ser ut på svensk arbetsmarknad. Jag har jobbat i många, många år som byggnadsarbetare och var både skyddsombud och facklig förtroendeman tills jag, som alla vet, fick sparken på grund av fel partibok. Att stå här och säga att vi säger nej till förslagen stämmer inte. Det är Socialdemokraterna som säger nej till dessa förslag. Det hade varit klubbat och klart för länge, länge sedan om ni hade vågat göra upp med Sverigedemokraterna. Så är det.

Anf. 85 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Magnus Persson kände jag att jag behövde få lite klarhet i vad han menade när han pekade på att många inte har fått en rimlig chans. Han pekade också på ineffektiva åtgärder och tog upp verkningsfulla åtgärder. Vad det var förstod jag inte riktigt.

I Arbetsförmedlingens eget budgetunderlag för perioden 2022–2024 konstateras att subventionerade anställningar är ”en av de insatser som kan vara effektiv för att hjälpa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden till jobb. Det gäller inte minst utrikesfödda kvinnor där extratjänster varit framgångsrikt för att dessa ska komma på arbetsmarknaden”.

Min enkla fråga till arbetsmarknadsutskottets ordförande Magnus Persson är: Litar Magnus Persson och Sverigedemokraterna på statens arbetsmarknadspolitiska expertmyndighet, inte minst utifrån diskussionen som ledamoten har varit inne på när det gäller ineffektiva åtgärder?

Anf. 86 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! För mig och Sverigedemokraterna är det viktigaste när det gäller arbetsmarknadsinsatser och dylikt hur det ser ut med reguljära jobb. Vad kommer ut i andra ändan? Vi har provat extratjänster väldigt länge, i många år, och det är en av de åtgärder som genererar minst antal reguljära anställningar.

Jag förstår att Serkan Köse från Socialdemokraterna är väldigt glad över extratjänsterna, för det är en av de tjänster som missbrukas mest, framför allt i socialdemokratiskt styrda kommuner. Vi har till exempel en kommun som heter Malmö, som lovordar extratjänster och tog emot hundratal personer. Men folk satt hemma i sina lägenheter och fick betalt, för det fanns inga jobb och gå till. Det fanns också ett bonussystem kopplat

till extratjänster, så Malmö stad fick många miljoner som bonus bara för att man skapade extratjänster – som inte fanns. Man missbrukade helt enkelt ett system.

Det finns en röd tråd genom detta. Tittar man på vilka kommuner som utnyttjar detta mest ser man att det mest är socialdemokratiskt styrda kommuner med väldigt stora underskott i sin budget. Och det genererar som sagt väldigt lite jobb.

Så ser det ut, och det är anledningen till att vi inte vill satsa på extratjänsterna utan på andra åtgärder i stället.

Anf. 87 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Det är väldigt tydligt att Sverigedemokraterna inte litar på statens arbetsmarknadspolitiska expertmyndighet. Man litar inte heller på forskning som tydligt visar att subventionerade anställningar är effektiva insatser för att arbetssökande ska komma i arbete, särskilt personer som står långt från arbetsmarknaden.

Extratjänster, som ledamoten var inne på, och introduktionsjobb är exempel på sådana anställningar. Därför är det olyckligt att Sverigedemokraterna och regeringen har valt att ta bort stödet till extratjänster.

Till diskussionen kan jag också koppla att Sverigedemokraterna vill avveckla arbetsmarknadspolitiska program. Man vill avveckla subventionerade anställningar som nystartsjobb, etableringsjobb med mera. Med andra ord kan vi väl konstatera att Sverigedemokraterna varken vill satsa på förmedlingsinsatser, subventionerade anställningar eller utbildningsinsatser för arbetslösa.

Nu är vi på väg in i en lågkonjunktur. Arbetslösheten kommer att öka liksom långtidsarbetslösheten. Ledamoten var inne på att vi har en hög inflation och att vi kommer att få en ökad arbetslöshet. Därför vill jag gärna passa på att fråga Sverigedemokraterna om regeringens budget. Där finns inte mycket beredskap inför detta. Frågan till Magnus Persson är hur Sverigedemokraterna ska få fler människor att bli anställbara eller rustas för att få ett jobb, nu när ni egentligen vill ta bort allt som gör det möjligt för människor att rustas och bli anställbara.

Anf. 88 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Serkan Köse har behagat läsa budgeten som regeringspartierna och Sverigedemokraterna har tagit fram. Där står klart och tydligt att man väljer bort extratjänsterna men i stället väljer att satsa bland annat på nystartsjobben, som är en av de arbetsmarknadsåtgärder som har gett mest reguljära anställningar i slutändan.

Vi vill också till exempel satsa på de nya etableringsjobben – och här blir det väldigt intressant, fru talman. Socialdemokraterna vill ju behålla extratjänsterna, och man vill finansiera dem bland annat genom att skära ned stora summor på anslag 1:13, som omfattar nystartsjobben och de nya så kallade etableringsjobben. Menar alltså Socialdemokraterna och Serkan Köse att de etableringsjobb som parterna har varit med och tagit fram inte är en viktig arbetsmarknadsåtgärd? Han kanske hellre vill satsa på extratjänsterna, som i slutändan inte genererar några jobb.

Detta har prövats i många år och av många regeringar, med väldigt dåliga – faktiskt usla – resultat. Varför inte lyfta blicken och våga tänka lite nytt?

Anf. 89 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har lagt en budgetproposition på riksdagens bord som inte möter den oroliga tid vi lever i och lågkonjunkturen vi står inför.

Vi socialdemokrater har lagt fram en budgetmotion med rejäla investeringar för att skydda välfärden och hushållens ekonomi och för att öka tryggheten i hela Sverige. Eftersom vi har ett budgetalternativ med ett större anslag till utgiftsområdet Arbetsmarknad och arbetsliv vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande.

När det gäller arbetsmarknadspolitiken tar vi socialdemokrater vår utgångspunkt i målet om full sysselsättning. Med det menar vi att alla som kan jobba ska jobba. Arbete är förstås en förutsättning för den egna försörjningen och det som ger människor frihet att forma sitt eget liv.

Tillväxt och rättvis fördelning genom generell välfärd och robusta trygghetssystem är bara möjligt när människor har jobb och betalar skatt. Det är jobb med sjysta villkor, trygga anställningar och löner som går att leva på som möjliggör en bra och jämlik skola för våra barn, en god omsorg om våra äldre och en offentligt finansierad hälso- och sjukvård i världsklass.

Fru talman! I Sverige har vi en tämligen unik arbetsmarknadsmodell, där en bärande del är att arbetsmarknadens parter – det vill säga arbetsgivarna och fackföreningarna – förhandlar om löner och villkor, som tecknas i kollektivavtal. Kollektivavtalen ger löntagarna trygghet och arbetsgivarerna arbetsfred, och på så sätt skapar de ordning och reda och förutsägbarhet på arbetsmarknaden.

Även om jag som socialdemokrat givetvis värnar helheten i arbetsmarknadsmodellen tänker jag inte sticka under stol med vilkas intressen jag sätter främst. Mitt parti Socialdemokraterna föddes ur fackföreningsrörelsen för att driva löntagarnas intressen också politiskt, och på samma vis är det än i dag en bärande del av vår politik att värna den svenska modellen och söka stärka arbetstagarnas ställning på arbetsmarknaden.

För att nå full sysselsättning behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik. Människor är olika och har olika behov, och därför behöver det finnas en bred uppsättning av olika arbetsmarknadspolitiska verktyg. Det handlar bland annat om arbetsmarknadsutbildning, subventionerade anställningar, matchningsstöd, praktik, arbetslivsinriktad rehabilitering, kompetenskartläggning och vägledning.

För att få människor som står långt från arbetsmarknaden att komma närmare den kan det ofta behövas en kedja av insatser där man kombinerar olika verktyg. Vi får inte heller glömma arbetsförmedlarnas roll. Att bli respektfullt bemött och sedd som en tillgång – som en hel människa – är också en betydelsefull del i kedjan.

Jag vill samtidigt understryka att det svenska samhällskontraktet inte bara vilar på rättigheter. Att göra sig anställbar kan inte vara valfritt, utan den som saknar nödvändig utbildning eller talar otillräcklig svenska ska ta del av de åtgärder som erbjuds. Det var därför vi socialdemokrater bland annat införde utbildningsplikt och tog initiativ till en aktivitetsplikt för den med försörjningsstöd. Krav och stöd är nämligen två sidor av samma mynt. Det räcker inte att göra bara det ena eller det andra.

Fru talman! Nu går vi mot en lågkonjunktur. Arbetslösheten spås stiga nästa år samtidigt som inflation och högre räntor redan gröper ur hushåll-

ens köpkraft. Det som behövs nu är en stark och solidarisk arbetslöshetsförsäkring så att de som drabbas av arbetslöshet inte dessutom kastas ut i fattigdom.

Det är bra att den nya regeringen har accepterat de förstärkningar av a-kassan som Socialdemokraterna genomförde under pandemin och gick till val på att permanenta. Däremot vänder vi oss med kraft emot de högerkonservativas ansvarslösa neddragningar av den aktiva arbetsmarknadspolitikerna. Det är ju nu vi ska rusta människor för att de ska kunna ta de jobb som finns när det så småningom vänder uppåt igen.

Tack vare en ansvarsfull socialdemokratisk ekonomisk politik möter Sverige ändå lågkonjunkturen utifrån en styrkeposition på arbetsmarknaden. Det är 450 000 fler som arbetar i dag jämfört med 2014. Sysselsättningsgraden är den högsta på 30 år och ligger dessutom i EU:s absoluta toppskikt. Långtidsarbetslösheten har minskat för första gången på många år, och arbetslösheten är lägre än när vi gick in i pandemin.

För att åstadkomma detta har vi skruvat på flera kranar. Vi skapade nya extratjänster, vi byggde ut Kunskapslyftet och utbildningsplatserna och vi har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att utöka sin lokala närvaro. Samtidigt passade vi på att lägga grunden för världens bästa omställningsstöd.

Socialdemokraterna genomförde även satsningar på att ställa om industrin, vilket vi nu ser resultatet av: Det tillverkas fossilfritt stål i Sverige, och nedlagda industrier blir till batterifabriker. Det skapar tusentals jobb och ny framtidstro på platser som länge har kämpat med hög arbetslöshet.

Den svenska industrin spelar en nyckelroll i vårt samhällsbygge och kommer att vara avgörande både för att utsläppen ska minska snabbare och för att jobb inte ska försvinna till andra länder. Det är ett helt annat förhållningssätt som råder än senast Moderaterna ledde en regering, då dåvarande statsministern deklarerade att industrin i Sverige var "basically gone". Den styrkeposition som Sverige nu har återtagit får inte försakas.

Nu har vi dock fått en ny högerregering, som tillsammans med Sverigedemokraterna sänker ambitionerna för jobbpolitiken. Anslagen till Arbetsförmedlingen minskar, och i en handvändning försvinner ytterligare 1 ½ miljard från verktygslådan. Regeringen skär dessutom ned på vuxenutbildningen, vilket resulterar i en dubbelstöt mot dem som behöver stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsministern hävdar att stödet till arbetslösa ska förbli lika bra, eller till och med bli bättre, trots neddragningarna. Jag tänker att han antingen har ett magiskt trollspö, eller också – och det är kanske mer sannolikt – är detta återigen ett prov på klassiskt borgerligt önsketänkande. Senast vi hade en borgerlig arbetsmarknadsminister fördrevs uppemot en halv miljon svenskar från a-kassan. Dessutom såg fas 3 dagens ljus – minns ni det? Jag hoppas att regeringspartierna har lärt sig av sina misstag och inte upprepar dem.

Vi socialdemokrater väljer i stället den motsatta vägen. Märk väl att vi har samma pengar att röra oss med som regeringen! Vi eldar således inte på någon inflation, men vi prioriterar de resurser som finns helt annorlunda.

Vi säger nej till stora skattesänkningar för samhällets mer välbeställda och satsar i stället dubbelt så mycket på generella statsbidrag till välfärden, alltså till skolan, omsorgen, vården och det brottsförebyggande arbete som sker runt om i våra kommuner.

Vi behåller också pengarna till arbetsmarknadspolitiken och skjuter till medel för att Arbetsförmedlingen ska kunna ha en lokal närvaro i hela landet, särskilt där arbetslösheten är som högst.

Vi återinför även extratjänsterna, som högerpartierna tog bort förra året. Ja, de satt ju i opposition men lyckades ändå samla en majoritet i kammaren för detta när de fick igenom som budget. Det var väldigt synd, tycker jag, för det visade sig att extratjänsterna var ett viktigt verktyg för att få människor – inte minst utrikesfödda kvinnor – närmare arbetsmarknaden och slutligen i egen försörjning.

Därtill vill jag säga att vi även satsar pengar på Arbetsmiljöverket för att ytterligare växla upp arbetet mot arbetslivskriminaliteten. Det kommer en kollega till mig att återkomma till lite längre fram i debatten.

Att regeringen och Sverigedemokraterna skär ned kraftigt på jobbpolitiken är minst sagt olyckligt och bekymmersamt men tyvärr inte alls oväntat, fru talman.

Vi socialdemokrater menar allvar med att vi vill bryta segregationen. Där spelar arbetsmarknadspolitiken en nyckelroll. Sverige ska nämligen vara ett land där barn får se både sina mammor och pappor gå till jobbet och där människor kan leva på sin lön och ha trygga anställningsvillkor.

Människors arbete är Sveriges främsta tillgång. Det ger också individen egenmakt att forma sitt liv. Därför är de här frågorna otroligt viktiga för oss socialdemokrater.

Med det sagt vill jag önska fru talmannen, utskottets ledamöter, kansliet, åhörare i kammaren och alla andra som kan tänkas lyssna på debatten en god jul.

(Applåder)

Anf. 90 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! När Teresa Carvalho talar kan man nästan tro att det är en företrädare för ett arbetarparti som står i talarstolen. Men vi vet att det runt om i Sverige är Socialdemokraterna som håller emot när mina partikolleger gör sitt bästa och sliter dag ut och dag in för att få på plats en offensiv lokal arbetslinje.

Fru talman! Min fråga till Teresa Carvalho är: Vad gör egentligen Socialdemokraterna i Sveriges riksdag för att säkerställa att alla i Sverige får ta del av arbetslinjen och för att säkerställa att vi inte har socialdemokratiska kommuner runt om i vårt land som hindrar arbetslinjen från att komma på plats i deras kommun?

De stoppar förslag om heltidsaktivering för dem som tar emot försörjningsstöd. De hindrar olika satsningar som kan se till att alla människor kommer ut i arbete. Tidöavtalet lovar heltidsaktivering, samhällsnyttiga insatser som del av aktiveringen och ett bidragstak för att ge stöd åt den lokala arbetslinjen. Men vad lovar egentligen Socialdemokraterna, fru talman?

Anf. 91 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater gör ganska många olika saker här i riksdagen för att se till att människor ska komma i arbete. Det ligger i socialdemokraternas dna att sträva mot full sysselsättning och att bekämpa arbetslösheten.

Det kanske inte kommer som någon chock att jag säger att vi socialdemokrater allra helst sitter i regeringsställning. Det är därifrån vi allra bäst kan påverka samhället och göra samhället lite bättre.

Oavsett om vi sitter i regering eller i opposition är vi alltid i opposition mot orättvisorna. Få orättvisor är så tydliga som de som har sin botten i just arbetslösheten. Därför är det en av våra absolut viktigaste frågor att ständigt bekämpa arbetslösheten.

Vi gör en rad olika saker för att bekämpa arbetslösheten. Det gjorde vi i regeringsställning, och vi kommer naturligtvis att fortsätta att vara en konstruktiv kraft också i opposition.

Låt mig nämna några saker där vi skiljer oss åt från regeringen och Sverigedemokraterna. Vi kan börja med välfärden. Vi satsar dubbelt så mycket som högerpartierna på de generella statsbidragen. De är en grundförutsättning för att kommunerna ska kunna behålla de anställda i välfärden. Det gäller till exempel undersköterskor och barnskötare, för att inte tala om personalen som sliter i vården. Det är en sak.

En annan är att vi satsar mer pengar på Arbetsförmedlingen för att den ska kunna utföra sitt arbete. Det handlar om att den ska kunna möta de arbetssökande och finnas i hela landet. Vi kommer ihåg Alexanderhugget från högerpartier som innebar att Arbetsförmedlingen fick stänga ned kontor runt om i landet. Vi vill att den ska finnas i hela landet och kunna möta arbetssökande i hela landet.

Nu inser jag, fru talman, att min talartid är slut. Jag får återkomma i nästa replik.

Anf. 92 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! I svenska kommuner sliter kommunpolitikerna för att också den lokala politiken ska bidra till arbetslinjen. Man inför krav på heltidsaktivering för den som tar emot försörjningsstöd. Man ser till att alla har praktikplats och utbildning, och man gör en rad olika insatser. Men i kommun efter kommun hindras detta av socialdemokratiska kollegor till Teresa Carvalho.

Fru talman! Det är ett problem att socialdemokrater i Örebro tar strid för höjda bidrag till alla barnfamiljer. Där är ett problem att man i socialdemokratiska Malmö ser till att också de som är illegalt i Sverige ska få bidrag, trots att de inte ens har rätt att vara i landet.

Det är ett problem att socialdemokraterna i Växjö har röstat nej till våra förslag om att se till att vi får höjda krav på dem som i dag inte har ett arbete. Det handlar om att de exempelvis utbildar sig till jobb om de saknar en utbildning.

Tack och lov kan Moderaterna trots allt genomföra det i många kommuner. Men vad är egentligen Socialdemokraternas förslag i Sveriges riksdag för att kommunerna ska få stöd för sin arbetslinje och för att alla kommuner ska införa en offensiv arbetslinje?

Det var den enkla frågan, och på det kom det inga svar. Det tycker jag är tråkigt, fru talman.

Anf. 93 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Nu ska jag komma direkt till saken så att Oliver Rosengren får sitt svar. Vi har också en politik på det här området.

Det är lite svårt att bemöta svepande exempel från kommuner när jag inte känner till vad som ligger bakom. Jag kan konstatera att det var den förra regeringen som tillsatte en utredning för att få på plats en aktivitetsplikt inom försörjningsstödet. Det är den nya regeringen varmt välkommen att fullfölja så att det blir verklighet av det.

Men det är inte bara det. Vi har också infört en utbildningsplikt för nyanlända som är i behov av utbildning för att komma i arbete. Därtill såg vi till att etableringsinsatserna blev en skyldighet och inte bara en rättighet som Moderaterna införde senast de satt i regeringsställning.

Vi har många goda exempel på vad vi har gjort för att ställa krav, som jag uppfattar att Oliver Rosengren far efter här. Men det är två sidor av myntet.

Det låter som att vi är relativt överens om att vi ska ställa krav på att människor ska göra allt vad de kan för att göra sig anställbara. Men det behövs också stöd. Det är uppenbart att det är här vi skiljer oss åt.

När vi nu går in i en lågkonjunktur väljer vi att fortsätta att satsa på arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen. Då väljer de högerkonservativa att skära ned med miljardbelopp.

På vilket sätt tror Oliver Rosengren att det kommer att få fler människor in i arbete?

Anf. 94 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ställde en retorisk fråga i ett tidigare replikskifte. Serkan Köse fick aldrig chansen att svara på den. Jag hoppas att Teresa Carvalho kan svara på frågan.

Man vill finansiera extratjänsterna med nedskärningar på anslaget 1:13, *Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar*. Vad är det i det anslaget som Socialdemokraterna tycker är dåligt?

Nystartsjobben är en av de arbetsmarknadsåtgärder som genererar flest reguljära anställningar i slutändan. Det är inte många, men det är betydligt fler än med extratjänsterna.

Etableringsjobben är något som parterna har varit med och tagit fram och som både företagareorganisationer och löntagareorganisationer står bakom.

Min fråga är: Vad ska man skära ned i 1:13? Det är över 1 miljard som Socialdemokraterna vill skära där.

Anf. 95 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Persson, för att du ger mig möjligheten att förtydliga detta!

Det är mycket riktigt så att vi socialdemokrater omfördelar 1 miljard från 1:13 som finansierar nystartsjobb och etableringsjobb till 1:3 där bland annat extratjänsterna låg men också andra viktiga arbetsmarknadspolitiska insatser som exempelvis arbetsmarknadsutbildningar med mera.

Anledningen till att vi gör denna omfördelning, utöver att vi säger nej till de neddragningar som Sverigedemokraterna och regeringen genomför av arbetsmarknadspolitiken, är att vi exempelvis ser att alla resurser som har avsatts för nystartsjobben inte har använts. Samtidigt är det så att nystartsjobben i mycket stor utsträckning går till personer som också utan stödet hade kunnat få dessa jobb. Det är ett stöd riktat till arbetsgivare för

att sänka anställningskostnaderna. Och jag säger inte att det är dåligt. Vi står också bakom att vi ska ha nystartsjobben.

Men vi tycker att det är en obalans i fördelningen mellan anslagen. Och om man lyssnar på arbetsförmedlare och kommuner runt om i landet är det väldigt många som säger att om det är någonting som behövs är det att verktygslådan fylls på med mer förberedande insatser, och extratjänsterna var just ett sådant väldigt viktigt verktyg. Därför säger vi att eftersom allt ändå inte går åt av det som är avsatt för nystartsjobben omfördelar vi lite resurser där för att återinföra extratjänsterna. Samtidigt säger vi alltså nej till neddragningarna av det anslag som finansierar bland annat arbetsmarknadsutbildningar.

För att svara väldigt konkret på Magnus Perssons fråga är det alltså inte etableringsjobben som ska få mindre resurser.

Anf. 96 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för klargörandet. Det framgår inte i budgettexten.

Gällande extratjänsterna kan man konstatera att de utnyttjas väldigt mycket av kommunerna, och det skapar också väldigt många undanträngningseffekter inom den kommunala verksamheten och framför allt inom äldreomsorgen med mera. Det skapar också väldigt stora problem – språkförbistring med mera.

Jag ska inte förlänga denna debatt. Men när det gäller arbetsmarknadsåtgärder, vad är drivkraften för Socialdemokraterna i slutändan? Är det att de vill skapa så många reguljära anställningar som möjligt, eller handlar det enbart om att frisera statistiken och gömma undan människor i diverse arbetsmarknadsprojekt med urusla resultat som vi har sett? Vi kan gå tillbaka och titta i budgetar under flera år, även under den socialdemokratiska regeringens tid, och se att det är extremt dåliga utfall.

När det gäller att till exempel ta tillbaka extratjänsterna kan jag säga att det under ett år under den förra mandatperioden var 15 000 inskrivna och knappt 5 procent som gick vidare till en reguljär anställning. Tycker Socialdemokraterna och Teresa Carvalho att det är ett bra utfall?

Anf. 97 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag ska svara väldigt konkret: Nej, jag och Socialdemokraterna är inte intresserade av att frisera någon statistik. Det som vi är intresserade av är att få så många människor som möjligt in i reguljärt arbete.

Vad gäller extratjänsterna har vi aldrig sagt att det är en realistisk målsättning att 100 procent av alla som har fått en extratjänst går vidare direkt till ett reguljärt arbete.

För många är vägen in till arbetsmarknaden krokig. Den är inte alltid spikrak, utan det kan behövas en kedja av olika insatser under en längre tid. Vi får aldrig tappa hoppet om människor. Som socialdemokrat kommer jag aldrig att kapitulera inför arbetslösheten. Det behövs en bred palett av insatser. Och just extratjänsterna var ett sådant verktyg som vi såg framför allt riktas till utrikes födda kvinnor som ett bra verktyg för att få dem närmare egenförsörjning. Ibland kunde ett första steg vidare från extratjänsten vara att man kunde tillgodogöra sig en annan insats, exempelvis en arbetsmarknadsutbildning. Men det var en meningsfull sysselsättning,

en meningsfull erfarenhet och ett viktigt stöd i klivet mot den reguljära arbetsmarknaden.

När jag talar med arbetsförmedlare och kommuner säger de väldigt unisont: Vad synd att de försvann. Vi hoppas att de kommer tillbaka.

Vi socialdemokrater vill, som sagt, återinföra extratjänsterna. Vi vill också lägga mer resurser på den övriga arbetsmarknadspolitiken – arbetsmarknadsutbildningar och så vidare – därför att människor är olika med olika behov. Därför behövs olika insatser, så också extratjänster.

Jag vill avsluta med att säga att extratjänsterna och andra subventionerade anställningar också är ett sätt att upprätthålla arbetslinjen därför att de sätter arbete som en väldigt tydlig norm om att man i Sverige förväntas gå till jobbet och försörja sig och sina barn. Ibland kan det första steget vara en subventionerad anställning för att ta klivet vidare till en reguljär. (Applåder)

Anf. 98 VIKTOR WÄRNICK (M):

Fru talman! I den nu aktuella utgiftsområdesdebatten om arbetsmarknad och arbetsliv vill jag redan inledningsvis meddela att jag i mitt anförande kommer att hålla mig till arbetsmarknadsfrågorna, och min kollega Saila Quicklund kommer att gå närmare in på arbetslivs- och arbetsmiljöfrågorna.

Fru talman! Det är tuffa tider i såväl den svenska som den internationella ekonomin. Inflationen är hög, räntorna stiger och energipriserna här hemma i Sverige påverkas både av den tidigare regeringens misslyckade energipolitik och av en orolig omvärld. Det är fortsatt krig i vårt närområde. Det är ofattbart att det är krig i Europa år 2022.

Allt detta påverkar de svenska hushållen och företagen som nu pressas hårt. Arbetslösheten, som enligt den socialdemokratiska regeringen skulle vara EU:s lägsta år 2020, steg allra mest i hela unionen till EU:s tredje högsta och är fortsatt hög jämfört med hur det är i övriga medlemsländer. I dessa osäkra och ekonomiskt tuffa tider gäller det att vara aktsam med statens finanser.

Fru talman! Sverige kommer att, som så många gånger förr, arbeta sig ur dessa svåra tider. Vi moderater, tillsammans med våra samarbetspartier Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, vet att arbetslinjen är rätt väg att gå. Därför kommer vi under mandatperioden att bereda förslag på flera områden. En viktig del är att göra det mer lönsamt att arbeta. Arbetslinjens återinträde påbörjades under alliansregeringsåren 2006–2014 när framför allt låg- och medelinkomsttagare runt om i landet fick behålla mer av den egna lönen. Vanliga löntagare som undersköterskor, busschaufförer och andra fick en extra månadslön per år efter skatt, något som Socialdemokraterna motsatte sig vid varje tillfälle då jobbskatteavdraget skulle förstärkas. Det är viktigt att komma ihåg.

Arbetet fortsätter nu, efter en åtta år mycket lång paus under S-regeringens tid. När ekonomin så tillåter kommer skatten på jobb och pension att sänkas ytterligare. Det är vårt besked.

Den moderatledda regeringen och samarbetspartierna kommer också att genomföra en stor bidragsreform som syftar till att förbättra chanserna för fler människor att komma i jobb och lämna utanförskapet. Ett bidragstak ska införas, tydliga och anpassade aktivitetskrav ska ställas på alla som

har försörjningsstöd och möjligheten till samhällsnyttiga insatser ska utredas.

Fru talman! En viktig del i att vara aktsam med statens finanser är att alltid sträva efter största möjliga effektivitet när det kommer till att fördela skattebetalarnas pengar.

Vi menar att det finns goda möjligheter att vara mer effektiv när det kommer till arbetsmarknadspolitiken. Genom att prioritera kostnadseffektiva insatser som är arbetsplatsnära och bidrar till en hög sökaktivitet kan anslaget för arbetsmarknadspolitiska program och insatser minskas 2023.

Det handlar om att vi moderater tillsammans med samarbetspartierna anslår ungefär 1 ½ miljard kronor mindre till de arbetsmarknadspolitiska programmen under innevarande år. Medlen för innevarande år har dessutom inte förbrukats, och kostnaderna beräknas bli 1,6 miljarder kronor lägre än budgeterat. Med rätt användning av pengarna kan vi därmed på ett mer effektivt sätt hantera arbetsmarknadspolitiken.

Vi föreslår också att Arbetsförmedlingens verksamhet ska effektiviseras ytterligare och minskar därför förvaltningsanslaget så att skattebetalarnas kostnad minskar med 270 miljoner kronor nästa år jämfört med i år.

Fru talman! Vi satsar på fler praktikplatser, så att fler får möjlighet att pröva sina vingar på arbetsmarknaden. Det sänker trösklarna, och arbetsgivare får en möjlighet att se en persons kompetenser och potential. Samtidigt bryter det passiviteten för den enskilda. Därför görs en särskild satsning utanför de så kallade ramprogrammen med 45 miljoner kronor.

Fru talman! I enlighet med Tidöavtalet permanentas nu också arbetslöshetsförsäkringen på den högre nivå som gällde under pandemin. I budgeten föreslås även att de tillfälliga lättnaderna i arbetsvillkoret och karensvillkoret i lagen om arbetslöshetsförsäkring som gällt under pandemin ska förlängas.

Låt mig vara tydlig med att detta är en stor eftergift för oss moderater som hellre hade sett att dessa medel på 5,8 miljarder kronor hade använts till annat, samtidigt som en återgång till nivåerna och reglerna före pandemin hade stärkt arbetslinjen ytterligare eftersom det hade bidragit till att göra det lönsammare att arbeta.

Som statsministern också har sagt är detta en entydig och djup förlust för oss moderater. Men vi kan leva med den, eftersom a-kassan är en nödvändig del av kompromissen i Tidöavtalet. Vi moderater står självklart bakom hela budgeten, men jag tycker ändå att det kan vara värt att poängtera var vi som enskilt parti egentligen är av en annan åsikt.

Fru talman! Arbetslinjen behöver återupprättas i Sverige. Arbetslinjen är grunden för den moderata politiken. Om detta är vi också överens med samarbetspartierna. Vi tar nu de första stegen för mandatperioden i arbetslinjens tecken vad gäller arbetsmarknadspolitiken. Jag vill därför yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets betänkande 2 som behandlar utgiftsområde 14 i regeringens budgetproposition.

(Applåder)

Anf. 99 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! När jag gick hemifrån i förmiddags startade jag Spotify-listan över mest spelade låtar det här året. Det märks att det har varit valår; Moderata ungdomsförbundets låt *Sverige jobbar* gick igång. Det kan verk-

ligen sägas vara ödets ironi när man är på väg till den här debatten för att tala om arbetslinjen.

När man läser och synar regeringens budget ser man dock att Moderaterna väljer bidragslinjen före arbetslinjen. Det är anmärkningsvärt ur många perspektiv att en regering som påstår sig vara både borgerlig och liberal väljer just bidragslinjen före arbetslinjen. I regeringens egen budget konstateras det vara ”en följd av att de negativa effekterna för sysselsättningen och arbetslösheten av att bibehålla dagens nivå på arbetslöshetsersättningen bedöms vara större än de samlade positiva effekterna av övriga reformer”.

Sverige behöver mer arbetslinje och mindre bidragslinje. Sverige behöver fler människor som går till jobbet varje morgon. Jag är glad att ledamoten lyfte upp just den delen och sa att det inte är Moderaternas politik. Men det börjar bli ett återkommande svar från den här regeringen: ”Det tycker inte vi, och det tycker inte vi.” Någon måste stå upp för helheten. Moderaterna har faktiskt statsministerposten, och ni presenterar en budget som går rakt emot arbetslinjen.

Jag vill fråga varför Moderaterna och den moderata finansministern väljer att prioritera höjd a-kassa före fler jobbskapande åtgärder.

Anf. 100 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Epitetet verkar vara viktigt för ledamoten Cato. Om vi ska börja där fortsätter Moderaterna helt klart att vara ett liberalkonservativt borgerligt parti. Från talarstolen redogjorde jag för och tog ansvar för budgeten i sin helhet, men jag ville också nämna var vi skiljer oss åt och var vi egentligen hade velat prioritera annorlunda. Det handlar om att kompromissa.

Jag är helt övertygad om att Tidöavtalet är rätt väg för Sverige jämfört med den rödgröna röra som hade uppstått om Jonny Cato och hans centerpartister hade fått rösta fram Magdalena Andersson som statsminister ytterligare en gång. Där kan vi snacka bidragslinje och absolut inte arbetslinje.

Hur den rödgröna sidan skulle få ihop det vore också intressant att få veta. Om man tittar på budgetarna som Centerpartiet, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har lagt fram ser man att de spretar åt väldigt olika håll. Centerpartiet vill i arbetsmarknadspolitiken minska radikalt mycket mer än de vänstra partierna vill göra. Centerpartiet vill också ha lägre a-kassa än de röda partierna vill. Vissa partier till vänster vill dessutom höja a-kassan väldigt mycket mer än vad som är fallet i dag. Jag får inte det där att gå ihop.

Det gäller någonstans att hitta majoritet i den här kammaren. Moderaterna är samlingspartiet i svensk politik. Det var vi tydliga med under föregående mandatperiod. Tillsammans med våra vänner i samarbetspartierna har vi nu lyckats få majoritet i kammaren. Då gäller det att kompromissa. Detta är, precis som jag nämnde i talarstolen, en kompromiss som vi kan leva med.

Så småningom kommer vi att gå fram med skattesänkningar på låga och medelstora inkomster. Vi kommer också att stärka arbetslinjen ytterligare. Hur det skulle ha gått med vänsterpartiernas politik, där jag faktiskt inkluderar Centerpartiet, är svårare att förstå.

Arbetslinjen kommer att stärkas. Men jag ställer en motfråga till ledamot Cato. Hur hade det gått att förhandla med Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet om det, när svansföringen är så pass hög?

Anf. 101 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Vi skulle inte sätta epitet på varandra, sa moderaten. Sedan säger han att vår politik är vänsterpolitik.

Man kan kolla i budgetförslagen. Vår politik är exakt det som vi utger oss för att vara – både borgerlig och liberal.

Jag är den förste att instämma i att Centerpartiet och Socialdemokraterna är två helt olika partier. Det är ingen hemlighet att vi har olika syn på arbetsmarknadspolitik. Det är jag ganska glad över att vi kan säga, och jag tror att vi båda kan vara överens om det. Jag hade gärna sett att Moderaterna hade gjort likadant i stället för att acceptera Sverigedemokraternas hela politik på område efter område.

Ja, politik är att kompromissa. Men jag kan konstatera att när Centerpartiet kompromissade under förra mandatperioden inom ramen för januariavtalet blev det inte en bidragslinje. Då blev det en stor, historisk reformering av LAS, och det blev en stor, historisk reformering av Arbetsförmedlingen – sådant som Moderaterna inte orkade göra under de år vi samarbetade inom Alliansen. Då fanns det alltid någon som sa stopp. Men det fick Centerpartiet igenom. Vi har visat att vi kan kompromissa och stå upp för borgerliga liberala förslag såsom förändrad arbetsrätt, LAS och Arbetsförmedlingen.

Nu är det inte Socialdemokraterna, inte Vänsterpartiet, inte Miljöpartiet och inte Centerpartiet som styr. Det är Moderaterna. Ni säger: ”Ni har haft åtta år på er.” Men ni har också haft åtta år på er att förbereda er på att ta över makten. Det är helt uppenbart att ni inte har varit redo. När det gäller allt som inte står i Tidöavtalet ekar det nämligen tomt. Arbetslinjen är en sådan sak.

Min fråga till ledamoten blir: Vilka åtgärder kan ledamoten lova här kommer att öka arbetslinjen och minska bidragslinjen?

Anf. 102 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Jag börjar där Jonny Cato slutade, med vad som kommer att förbättra arbetslinjen framåt jämfört med läget vi i dag är i efter åtta år av stiltje med en socialdemokratisk regering med stöd av Centerpartiet.

Vi kommer, när ekonomin så tillåter, att fortsätta sänka skatten på vanliga inkomster så att busschauffören, undersköterskan och andra människor med helt vanliga jobb får behålla mer av sin egen intjänade lön. Det lyckades vi göra tillsammans med Centerpartiet under de åtta åren vi satt i alliansregeringen. Då stärkte vi som sagt vanliga inkomstagare när de fick en extra månadslön per år att förhålla sig till. Det tycker jag att vi kan arbeta vidare på.

Jag nämnde dessutom en bidragsreform. Vi har sett till att få in det i Tidöavtalet som en viktig moderat paradfråga, för att se till att det alltid ska löna sig bättre att arbeta än att inte göra det. Det är något som kommer att komma under mandatperioden. Det har vi avtalat om.

Anledningen till att jag ställde frågorna till Jonny Cato om underlagen är att underlagen spelar roll. Centerpartiet har ju parkerat sig till vänster i svensk politik. Man ingår i det rödgröna oppositionslaget med 173 mandat

mot våra 176 – tack och lov fick vi majoritet i kammaren! Därför ställs de frågorna.

Centerpartiets resultat ute i landet manar ändå till någon typ av eftertanke. Jag tänker på mitt eget hemlän och länen norr om Dalälven där resultatet har varit urusla. Jag tror att människor vill att Centerpartiet ska komma hem till borgerligheten igen och se till att vi tillsammans kan reformera Sverige i rätt riktning. Det är vad människor efterfrågar ute på landsbygden där Centern traditionellt har haft ett starkt stöd.

Min uppmaning är alltså densamma som väljarnas: Kom hem till borgerligheten, så ska vi nog kunna göra något bra även framåt med Centerpartiet.

Anf. 103 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Högerregeringen och Sverigedemokraterna har tagit över makten i ett läge då sysselsättningsgraden är den högsta på 30 år och dessutom i EU:s absoluta toppskikt. Glädjande nog är också arbetslösheten lägre än när vi gick in i pandemin. Vi har förvisso för hög arbetslöshet. Det vill jag vara tydlig med att jag också tycker. Men det är ändå utifrån en styrkeposition på arbetsmarknaden, med sjunkande arbetslöshet, som den här regeringen har tagit över.

Det beror till stor del på att vi socialdemokrater har bedrivit en offensiv och aktiv arbetsmarknadspolitik med en bred uppsättning åtgärder anpassade efter de arbetssökandes behov i kombination med tydligare krav på den enskilda om vad som förväntas för att göra sig anställbar.

Fru talman! Nu går vi dock mot en lågkonjunktur. Alla, inklusive regeringen själv, gör bedömningen att arbetslösheten kommer att öka nästa år. Vi socialdemokrater väljer då att satsa på arbetsmarknadspolitiken och på vuxenutbildningen för att rusta människor, så att de står redo när det så småningom vänder igen. Men regeringspartierna och Sverigedemokraterna gör precis tvärtom. De skär ned.

Min enkla fråga till ledamoten från Moderaterna är: Hur tänker regeringen när man skär ned på den aktiva arbetsmarknadspolitiken med miljardbelopp samtidigt som vi går in i en lågkonjunktur?

Anf. 104 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Angående att sysselsättningen har ökat: Konstigt vore det väl annars, med tanke på hur befolkningen har vuxit under de senaste åren. Det är klart att det där någonstans finns ett svar på varför sysselsättningen har ökat till numerären.

Men det är fortsatt så att Socialdemokraterna ställde ut ett löfte inför valet 2014 om att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Stefan Löfvens viktigaste löfte, som hans finansminister Magdalena Andersson var med om att driva fram, var just detta. Man lovade väljarna att så skulle bli fallet. Vad fick vi då för resultat? Jo, precis som jag nämnde i mitt anförande steg arbetslösheten i Sverige allra mest i hela unionen, till EU:s tredje högsta. Resultatet av socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik och bidragslinjen är inte något som jag tror att Teresa Carvalho och hennes socialdemokrater ska ta med sig i argumentationen framåt, för vi har sett det motsatta.

Det är fortsatt så att Sverige har en alldeles för hög arbetslöshet. Och precis som ledamoten nämner går vi mot bistrare tider. Vi är i bistra tider,

och vi kan komma att gå mot ännu bistrare tider framöver. Då gäller det att göra rätt saker. En sådan sak är att hålla hårt i statens finanser och att se till att vi inte motverkar andra delar av politiken som ska se till att hålla tillbaka inflationen och som ska se till att människors inkomster inte urholkas. Det gäller att vara snål med skattebetalarnas pengar framåt. Det tycker jag är en grund att ha med sig i dessa diskussioner.

Sedan gäller det detta med arbetsmarknadspolitiken. Vi är inne på spåret att det måste vara effektivitet på detta område. Vi hade en replikväxling om detta tidigare, jag och Teresa Carvalho. Vi måste helt enkelt vara snåla med skattebetalarnas pengar. Teresa Carvalho och hennes socialdemokrater vill höja skatten för 1 miljon vanliga löntagare. Då har man mer pengar att fördela. Det är inte konstigare än så. Vi är inte av den åsikten att man ska göra det.

Anf. 105 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag måste faktiskt börja med att bemöta lögnen som kom i slutet av Viktor Wärnicks replik. Han säger att vi socialdemokrater vill höja skatten för 1 miljon löntagare. Det är ren och skär lögn, fru talman.

Vi socialdemokrater höjer inga skatter i vårt budgetalternativ. Det vi gör är att vi säger nej till stora skattesänkningar för höginkomsttagare. Det står jag för, med stolthet. Vi säger i detta tuffa läge nej till stora skattesänkningar för samhällets mest välbeställda för att i stället satsa de resurserna på ett utökat barnbidrag till familjerna runt om i vårt land och till ett tankstöd till personer i glesbygden som är beroende av bil. Vi stärker välfärden.

Viktor Wärnick säger att vi vill höja skatten. Det är lögn; det stämmer inte.

Fru talman! Jag skäms inte ett ögonblick för att vi socialdemokrater har en historia av att ha höga ambitioner och höga målsättningar för att bekämpa arbetslösheten i vårt land. Jag skäms inte ett ögonblick för det.

Det skulle vara intressant att höra om Viktor Wärnick har några tankar om vilken nivå på arbetslösheten som han tycker är acceptabel, om han själv har eller vågar ha några målsättningar och framför allt vad han är beredd att göra för att bekämpa den arbetslöshet som alla, inklusive regeringen, bedömer kommer nästa år. Det enda man gör är att man skär ned på den aktiva arbetsmarknadspolitiken och på vuxenutbildningen, som är till för att rusta människor i dåliga tider så att de står bättre rustade när det så småningom vänder uppåt igen.

Anf. 106 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Jag vill säga något när det gäller den höjda skatten för 1 miljon löntagare. Gränsen för statlig inkomstskatt regleras utifrån prisbasbeloppet. Det var regeringen Andersson som fastställde prisbasbeloppet. Jag vet inte om ni minns att den förra utbildningsministern Anna Ekström under valrörelsen lade ut bilder på sociala medier och stolt proklamerade att den höjda prisbasbeloppsnivån skulle stärka ekonomin för studenter, pensionärer och andra. Det är alltså den förra regeringen som har bestämt denna nivå, inte denna regering. Och med den nivån följer att skiktgränsen höjs.

Det Socialdemokraterna nu lägger fram på riksdagens bord handlar om att ungefär var fjärde barmorska skulle få höjd skatt. Det är exakt det som det innebär. Detta innebär i realiteten en skattehöjning, för ni ska då ändra i det skatteregelverk som ni själva har ställt upp på och det prisbasbelopp som ni själva har beslutat, Teresa Carvalho. Jag tycker att det är viktigt att det finns med när man talar om osanningar och sanningar.

Att man ska vara aktsam med skattebetalarnas pengar är, så att säga, vår grundprincip. För att vi ska kunna ha råd att göra olika insatser under året som kommer måste vi vara strama just nu. Då är vi också strama med att fördela medel på de olika utgiftsområdena. Det gäller bland annat arbetsmarknadspolitiken, där vi vet att man inte har använt alla resurser ens i år när det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det handlar om 1,6 miljarder kronor som inte kommer att användas. Och vi sänker med 1 ½ miljard för nästa år.

Höga ambitioner och målsättningar kommer inte att leda särskilt långt. Man kan vara stor i orden, men man måste följa det med politik. Vi menar att det är arbetslinjen som är rätt väg att gå. Det gäller att ställa krav men också se till att det finns morötter för människor att ta ett arbete. Då är sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare ett sätt att gå framåt – men också ett bidragstak.

Anf. 107 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Ni som fortfarande är pigga och alerta ska nu få höra vad Vänsterpartiet tycker kring arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Jag vill först bemöta Moderaterna. Det är jätteorättvist att ni anklagar Socialdemokraterna för att höja skatten, för det gör inte Socialdemokraterna. Det brukar vara vi som gör det, för vi tänker att det är så man faktiskt finansierar en bra välfärd. Då har jag det sagt.

Fru talman! Vi har i dag ett ekonomiskt läge som präglas av hög inflation, stigande räntor och effekter av Rysslands krig i Ukraina. I detta läge är det centralt att värna de svenska hushållens ekonomi. Det är också dags att återupprätta det välfärdssamhälle som tidigare generationer har byggt upp.

Vänsterpartiet eftersträvar en samhällsutveckling med goda och jämlika förutsättningar för alla som bor och verkar i vårt land. Vi behöver en ekonomisk politik som är inriktad på full sysselsättning och ekonomisk jämlikhet samtidigt som klimatomställningsarbetet accelereras betydligt för att vi ska nå våra klimatmål.

Sverigedemokraternas och regeringens budgetproposition präglas av en chockerande passivitet inför såväl stora strukturella samhällsproblem som effekterna av den pågående kostnadskrisen. Vänsterpartiet presenterar i sin budgetmotion en helt annan inriktning med kraftfulla åtgärder för att möta de utmaningar som finns.

Fru talman! Vänsterpartiets budgetalternativ innebär en inriktning på en mer ambitiös arbetsmarknads- och arbetslivspolitik än den som regeringen och Sverigedemokraterna står bakom. Vi förespråkar den positiva arbetslinjen med en politik för full sysselsättning i kombination med starka trygghetssystem som ger ett skydd för individer vid tillfälliga perioder av arbetslöshet, sjukdom och föräldraledighet samt när arbetslivet är slut.

Jag beklagar verkligen den negativa arbetslinje som präglar regeringens förslag, där redan utsatta grupper görs ännu mer utsatta. I dessa oroliga

tider på väg in i en lågkonjunktur behövs i stället en enande politik och stärkta insatser för att rusta och stödja dem som står utan jobb.

Under de senaste åren har Arbetsförmedlingen genomgått en omfattande reformering som inneburit att en stor del av myndighetens verksamhet har privatiserats. Dessutom har myndigheten genomgått omfattande nedskärningar med följderna att tusentals anställda sagts upp och ett stort antal lokala kontor lagts ned.

Vänsterpartiet är, hör och häpna, fortfarande starkt kritiskt till den pågående reformeringen och de nedskärningar som har genomförts inom Arbetsförmedlingen. Effekterna på lokal nivå är tydliga med stora brister i myndighetens lokala närvaro och stöd till dem som är arbetssökande.

Fru talman! Det är alltså hög tid att återupprätta den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Fokus på området ska ligga på att förebygga och bryta långtidsarbetslösheten. Men regeringens inriktning är den omvända genom att den i ett läge med fortsatt hög arbetslöshet och en begynnande lågkonjunktur genomför kraftiga nedskärningar av de arbetsmarknadspolitiska programmen och insatserna.

Den effektivisering som regeringen säger sig vilja uppnå kommer med stor sannolikhet att innebära att man byter effektiva åtgärder i form av arbetsmarknadsutbildningar mot exempelvis inköp av matchningstjänster. Det är inte en ordning jag kan ställa mig bakom.

Utöver att avvisa de besparingar som regeringen vill se på området finns det skäl att skjuta till ytterligare medel för att ge fler arbetslösa möjligheten att delta i arbetsmarknadsutbildning. Dessutom finns det skäl att förbättra förutsättningarna för nyanländas etablering på den svenska arbetsmarknaden. Genom ökade resurser är det möjligt att förstärka det statliga ansvaret och utöka satsningarna på etableringen.

Fru talman! En arbetslöshetsförsäkring som ger inkomstrygghet vid arbetslöshet är avgörande för att skapa starka och trygga löntagare. För att den som förlorar jobbet ska kunna få goda möjligheter att antingen ställa om eller hitta ett nytt jobb som motsvarar hans eller hennes kompetens behöver arbetslöshetsförsäkringen ge en rimlig ersättning. Under de senaste decennierna har arbetslöshetsförsäkringen dock försämrats.

Det är visserligen välkommet att regeringen står bakom att förbättringarna som genomfördes under pandemin ska gälla även framgent, men ytterligare förstärkningar behövs. För att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomstförsäkring krävs under kommande år permanenta förbättringar där staten tar sitt ansvar och skjuter till de resurser som behövs.

Under 2023 vill Vänsterpartiet gärna se en kraftig förstärkning av anslaget för att göra de tillfälliga kvalificerings- och ersättningsreglerna permanenta, ändra ersättningsnivån till 80 procent under hela ersättningsperioden och höja taket för hela ersättningsperioden. Samtidigt finns det skäl att höja grundbeloppet och ersättningarna i aktivitetsstödet i relation till höjningen av taket.

Fru talman! När det gäller arbetslivspolitik vill jag väldigt gärna framhålla den avgörande betydelse som Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet har för arbetstagarnas arbetsmiljö. För att Arbetsmiljöverket ska kunna utföra fler inspektioner krävs fler arbetsmiljöinspektörer och såklart ett kraftigt förstärkt stöd för att kunna anställa dessa personer. Det

är olyckligt att regeringen inte ser det behov som finns av att stärka inspektionsverksamheten.

Slutligen bör den regionala skyddsombudsverksamheten ges ökat ekonomiskt stöd. De regionala skyddsombuden har verkligen en central roll i arbetsmiljöarbetet, i synnerhet vid arbetsställen där arbetsstyrkan varierar och vid mindre arbetsställen där det kan vara svårt att rekrytera ett lokalt skyddsombud.

Fru talman! Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag på det här området ligger över den nivå som riksdagen bestämt kan jag dessvärre inte reservera mig till förmån för ett eget förslag utan lämnar ett särskilt yttrande.

Tack så jättemycket för att ni hade tid att lyssna!
(Applåder)

Anf. 108 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande.

Arbetslösheten är just nu 6,6 procent, totalt 331 000 individer. Av dessa är cirka 50 procent långtidsarbetslösa. Jämfört med 2021 är detta en förbättring, men nu ökar varslen, och läget är svårt med tanke på att vi har gått ut ur en pandemi som påverkar världsekonomin samt Rysslands fruktansvärda angrepp på Ukraina.

Detta i kombination med att vi i Sverige genom tidigare politiska beslut har skapat problem inom både energi- och bränslemarknaden gör att inflationen ökat, vilket i sig påverkar hela ekonomin. Allt detta gör att vi måste göra det vi kan för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden och underlätta för människor att hitta ett jobb eller en utbildning som på sikt leder till jobb.

Fru talman! Jag delar regeringens mål avseende att arbetsmarknadspolitiken ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad samt att arbetslivspolitikerna ska leda till goda arbetsvillkor och möjligheter till utveckling i arbetet för både kvinnor och män.

Även om jag är väl medveten om den forskning som finns avseende rörlighet på arbetsmarknaden i relation till hur ersättningsystemen ser ut anser jag att det är bra att regeringen förlänger den tillfälliga bestämmelsen i arbetslöshetsförsäkringen. Vi är mitt i en lågkonjunktur, och då är det viktigt att de som riskerar att förlora jobbet på grund av förändringar på arbetsmarknaden har en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring.

Även om regeringen genom detta betänkande har svarat på alla tillkännagivanden avseende Samhall anser jag att det är viktigt att regeringen på sikt återkommer med en större översyn av denna verksamhet.

Samhall och lönebidrag är olika metoder som syftar till att få fler personer i jobb. Detta är bra då ett jobb inte bara ger lön och bättre välfärd. När man har ett jobb att gå till får man också ett sammanhang, en gemenskap där man behövs och där man även kan finnas till för andra. Att vara utanför arbetsmarknaden är inte bara negativt för den personliga ekonomin – det är minst lika illa för den personliga känslan av delaktighet. Det är därför viktigt att fortsätta arbeta för att alla som är arbetslösa får möjlighet att få ett jobb eller en utbildning.

Fru talman! Vi i riksdagen och regeringen kommer inte att ensamma klara av att bryta arbetslöshetens ok. För att det ska kunna lyckas måste vi

ha ett bra samarbete med näringslivet och de fackliga parterna. Vi måste också lyssna till samt samverka med kommunerna, som ofta är de som får fånga upp de personer som av olika skäl inte lyckas komma in på arbetsmarknaden.

I mitt eget arbete med att lära mig mer om Sveriges arbetsmarknads- politik har jag under hösten träffat olika arbetsmarknadsparter samt gjort ett antal studiebesök i ett par kommuner. Ett av de starkaste mötena var när jag fick träffa studieförbundet Bilda i Örebro och se hur de jobbar med att få människor som är långt borta ifrån arbetsmarknaden att få jobb som solpaneltekniker.

Ett annat spännande möte var när jag var i Norrköping och lyssnade till hur de jobbar med frågor om arbetsmarknad, integration, vuxenutbildning och försörjningsstöd i en nämnd. Utifrån mina tidigare kommunpolitiska erfarenheter tror jag att denna typ av samlade nämnder är ett bra sätt att arbeta på när man ska försöka minska framför allt långtidsarbetslösheten.

Fru talman! I mina samtal med arbetsmarknadens parter återkommer man till behovet av en reglerad och väl fungerande arbetskraftsinvandring. Även när jag besökte Örnsköldsvik, där bland annat Hägglunds stora exportframgångar resulterar i att andra företag har svårt att hitta rätt personal, lyfte man fram frågan om väl fungerande arbetskraftsinvandring.

Alla som jag samtalat med är överens om att detta måste vara reglerat och att vi inte kan ha en situation där enskilda människor far illa. Men alla signalerar också att de är oroliga över om regelverket blir alltför strikt, vilket kan försvåra för den ekonomiska utvecklingen i företagen och landet.

För egen del hoppas jag att regeringen väljer att använda sig av den metod som vi har använt oss av på den övriga arbetsmarknaden, med arbetsmarknadens parter och de minimilöner som finns inom kollektivavtalen. Detta är en metod som stämmer väl överens med den övriga arbetsmarknaden, och den kan man använda utan att man ger de fackliga parterna veto avseende vilken personal som behövs på ett företag.

Oavsett vilken metod regeringen använder är det viktigt att vi klarar av att minska arbetslösheten i landet samtidigt som vi underlättar för de företag som växer och behöver rekrytera personal både innanför och utanför EU.

Fru talman! För att underlätta matchningen är det viktigt att vi fortsätter att arbeta med olika former av utbildningsinsatser. I detta sammanhang vill jag passa på att säga att jag anser att det är väldigt bra att arbetsmarknadens parter har nått en ny uppgörelse, trygghetsöverenskommelsen. Detta är den största överenskommelsen på svensk arbetsmarknad sedan Saltsjöbadsavtalet.

I denna överenskommelse har man också kommit överens om ett omställningsstudiestöd, vilket gör att de som redan har ett jobb får möjlighet att vidareutbilda sig för att på så sätt förbättra sina egna förutsättningar på arbetsmarknaden. Som kristdemokrat är jag extra glad för omställningsstudiestödet, då detta är en reform som vi började arbeta för redan i slutet av 90-talet. Det är otroligt bra att den nu blir verklighet.

En annan reform som jag är väldigt positiv till handlar om etableringsjobb. Den har arbetats fram tillsammans med arbetsmarknadens parter i syfte att minska långtidsarbetslösheten och skapa förutsättningar för ny-

anländas etablering på arbetsmarknaden. Modellen bygger på ett initiativ från Unionen, LO och Svenskt Näringsliv.

Etableringsjobben riktar sig till två målgrupper bland de arbetsökande: långtidsarbetslösa och nyanlända i Sverige. Målet är att förbättra arbetsgivarnas förutsättningar för kompetensförsörjning genom en enkel stödmodell. Som kristdemokrat tycker jag att detta är en väldigt bra reform, fru talman, då flera parter samverkar.

Kristdemokraterna är starka anhängare av civilsamhället och den svenska arbetsmarknadsmodellen, som bygger på principen att arbetsmarknadens parter gör upp om förutsättningarna på arbetsmarknaden och att vi som lagstiftare enbart går in med lag där detta stöder de uppgörelser som parterna är överens om. Detta är en bra princip som vi tillsammans måste värna gentemot bland annat EU, där man arbetar utifrån andra modeller enligt vilka lagstiftning reglerar mer. Sveriges modell har bidragit till att Sverige har kunnat bygga upp en välfärdsstat där gemensamma effektivitetsvinster har kunnat fördelas på ett sätt som gynnat både arbetstagare, arbetsgivare och övriga delar av samhället.

Fru talman! Det är viktigt att vi har ett bra och tryggt arbetsliv. Därför har regeringen tre delmål för att följa utvecklingen inom arbetslivet.

Det första är en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall, som motverkar att människor utestängs från arbetet, som tar hänsyn till människors olika förutsättningar och som bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.

Det andra är en arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.

Det tredje är en lönebildning i samhällsekonomisk balans och arbetsfred.

Utifrån de indikatorer som regeringen följer för att se om dessa mål är uppfyllda konstaterar regeringen att man lever upp till de flesta av målen. Samtidigt finns det skillnader mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden, och vi kan aldrig vara helt nöjda när det sker arbetskraftsolyckor.

Vi måste därför fortsätta att tillsammans med arbetsmarknadens parter arbeta för ett bra arbetsliv som präglas av att personalen har goda förutsättningar att utvecklas och av att arbetsgivarna kan utveckla sin verksamhet, oavsett om det handlar om den offentliga sektorn eller det privata näringslivet.

Fru talman! Under debatten har det, ännu en gång, förts fram en hel del om den generella ekonomiska politiken. Jag vill göra några kortare kommentarer om detta.

Det sägs bland annat att vi för en ansvarslös politik vad gäller det arbetsmarknadspolitiska området. Jag kan konstatera att det avsätts 90 miljarder och att den röda sidan lägger ytterligare 1,7 miljarder, vilket motsvarar en skillnad på 1,8 procent. Det är alltså 1,8 procent i en budget som är skillnaden mellan en god politik och en ansvarslös politik. Någonstans får vi här i kammaren vara lite försiktiga med hur vi använder orden.

Vi har också diskussionen om de hårda skattehöjningarna – eller skattesänkningarna, hur vi nu vill använda begreppen. Faktum kvarstår: När man ändrar skiktgränsen är det 1,3 miljoner arbetare som får höjd skatt. Det handlar generellt inte om höginkomsttagare utan om poliser, lärare,

barnmorskor och sjuksköterskor. Det är vanliga arbetare som kommer att få höjd skatt i ett läge där vi behöver värna köpkraften.

Fru talman! Jag står fast vid att yrka bifall till regeringens politik.
(Applåder)

Anf. 109 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag avstår från att tillrättavisa ledamoten när det gäller hans snack om skattesänkningar och skattehöjningar. Jag tycker att min kollega Teresa Carvalho tydligt har talat om vad det är som finns i vårt budgetförslag när det gäller högre eller lägre skatter.

Precis som ledamoten sa i sitt anförande omfattar ju detta anslag inte bara det som handlar om den aktiva arbetsmarknadspolitiken utan också arbetslivspolitiken. Vi socialdemokrater har gjort väldigt mycket och tagit ett flertal initiativ för att förhindra och stoppa arbetslivskriminaliteten i Sverige. Arbetslivskriminalitet handlar om att företag systematiskt bryter mot arbetsmiljöregelverket och dumpar villkor och löner för de anställda.

Vi har påbörjat ett kraftfullt arbete för att komma åt detta genom fler myndighetsgemensamma kontroller, tillsättande av en delegation mot arbetslivskriminalitet och en åtgärdsplan för att komma åt arbetslivskriminaliteten. Att stoppa arbetslivskriminaliteten är en viktig del av den före detta regeringens arbetsmiljöstrategi.

Med tanke på hur nedprioriterad arbetslivspolitiken tidigare har varit hos högerpartierna är jag orolig för hur detta kommer att se ut framöver. Därför undrar jag hur högerregeringen kommer att ta arbetet med att stoppa arbetslivskriminaliteten vidare.

Anf. 110 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Den diskussion vi har fört internt har handlat väldigt mycket om att se över kontrollsystemen. Det tas i dag exempelvis beslut om en ny myndighet som ska ha ansvar för hur de ersättningar som kommer från staten utbetalas, vilket i sig syftar till att kunna se när någon fuskar och betar sig på ett negativt sätt.

Vi har också haft stora rättsprocesser, bland annat inom LSS, där vi har sett hur man ganska systematiskt har bluffat med systemen och på så sätt kommit åt ersättningar som man egentligen inte har laglig rätt till.

Just när det gäller dessa principfrågor tror jag faktiskt inte att ledamoten Johanna Haraldsson behöver vara orolig, för vi är nog principiellt helt överens. Jag delar uppfattningen om de dokument som nu har gått fram i samband med förhandlingen om en ny regering. Alla som sitter här i huset vet ju att det finns en budgetlag som säger när saker och ting ska vara på plats. Det är inte så mycket text i dokumenten, men jag är helt övertygad om att vi är överens om själva grundprincipen. Jag tycker för övrigt att socialdemokratin har gjort ett bra jobb på detta område med att ta tag i att påbörja processen.

Framgent kommer vi att diskutera exempelvis anställningar från utlandet. Hur ska vi jobba med detta? På vilket sätt kontrollerar man? Vad har vi för ersättningsnivåer? Det handlar ju minst lika mycket om att ingen av oss, mig veterligen, vill ha en situation där exempelvis en kock kommer hit och sedan sover på golvet i köket. Den typen av arbetsmarknad är det ingen av oss som är intresserad av.

Anf. 111 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret och de lugnande beskedet.

En fråga som genast dyker upp i mitt huvud är varför regeringen inte satsar mer på Arbetsmiljöverket. Det är den myndighet som är spindeln i nätet för att komma åt arbetslivskriminaliteten i Sverige, och det är den myndighet som håller ihop och samordnar arbetet mot arbetslivskriminaliteten.

Vi socialdemokrater satsar på Arbetsmiljöverket i vårt budgetförslag för att påvisa hur viktigt arbetet mot arbetslivskriminalitet är och för att försöka öka antalet inspektioner ute på arbetsplatser för att skapa en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor, precis som ledamoten sa i sitt anförande. Varför satsar man inte mer på Arbetsmiljöverket så att arbetet kan stärkas ytterligare?

Anf. 112 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Just på frågan varför kommer jag att bli svaret skyldig. Däremot avsätter vi resurser till Arbetsmiljöverket. Jag tror också att det är viktigt att Arbetsmiljöverket jobbar med både planerade och oplanerade granskningar. Precis som jag sa i mitt anförande är det viktigt att ha en dialog mellan Arbetsmiljöverket och de olika parterna. Det är oftast hos parterna man ser arbetet. Facket gör ett stort arbete med att ibland anmäla olika former av oegentligheter.

I grunden är vi principiellt överens, och i framtiden när jag ska träffa ministrar tar jag gärna med mig hur frågorna ska ses på längre sikt. Men just i dag blir jag svaret skyldig.

Jag vill ändå skicka med en reflektion avseende våra budgetar. Det skiljer 1,8 procent mellan vad det röda laget, socialdemokratien, satsar och vad vi satsar. Däremot skiljer det sig med 2 till 2 ½ procent åt andra hållet om man tittar på Centerns budget. Även om vi inte är överens om varenda detalj är det fyra partier som lägger fram en stabil budget som kommer att gå igenom i riksdagen.

Jag har ställt frågan vid flera tillfällen, och jag kommer att låta följande fråga hänga i luften, fru talman: Var finns socialdemokratins framtida regeringsunderlag?

Anf. 113 JONNY CATO (C):

Fru talman! De senaste mandatperioderna har den svenska och globala ekonomin utsatts för en lång rad kriser. Finanskrisen, eurokrisen, coronapandemin och nu Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har alla satt djupa spår i svensk ekonomi och skapat stora utmaningar på svensk arbetsmarknad. Vår ekonomi präglas av hög inflation och stigande räntor, och vi är troligen på väg in i eller till och med befinner oss i början av en lågkonjunktur. Detta kommer också att påverka arbetsmarknaden, där arbetslösheten väntas öka och sysselsättningen falla tillbaka.

I dag är närmare 331 000 människor öppet arbetslösa eller inskrivna i arbetsmarknadspolitiska program. 188 000 av dem är utrikes födda, varav majoriteten är födda utanför Europa. Många av dessa personer har också varit arbetslösa i mer än 12 månader. Arbetslösheten är i hög grad resultatet av en misslyckad jobbintegration. För att fler barn ska få se sina föräldrar gå till jobbet och för att fler vuxna ska kunna försörja sig själva måste dörren till svensk arbetsmarknad öppnas på vid gavel. Arbetslöshet är

många gånger väldigt tärande för den enskilde, samtidigt som den bidrar till stora kostnader för det offentliga och utgör en otroligt outnyttjad potential för samhället.

Under förra mandatperioden fick Centerpartiet igenom historiska reformer av svensk arbetsmarknad med en moderniserad arbetsrätt och omfattande omställningspaket, av matchningen och av mottagandet av nyanlända. Dessa reformer behöver fortsätta att genomföras för att få effekt fullt ut.

Men detta räcker inte. Fortfarande stänger höga kostnader för att anställa ute människor från arbetsmarknaden. För att möjliggöra fler enkla jobb och därmed fler vägar in på arbetsmarknaden behövs både förstärkt utbildning, lägre kostnader för att anställa, nya anställningsformer och en bättre introduktion till arbetsmarknaden.

Trots att arbetslösheten spås öka råder samtidigt fortfarande arbetskraftsbrist i många sektorer. Samtidigt som arbetslösheten är hög skriker många företag efter arbetskraft, och inom många branscher hittar företag trots utannonserade tjänster inte den kompetens som de är i så stort behov av. Matchningen är ett gigantiskt problem på vår arbetsmarknad och inte minst för svenska företag.

För att förbättra matchningen drev Centerpartiet igenom en historisk reformering av Arbetsförmedlingen. Arbetslösa ska få hjälp från effektiva, fristående och resultatbaserade aktörer. Den reformerade modellen för fristående matchningsaktörer har dock ännu inte genomförts fullt ut, och det är delvis problematiskt. Arbetsförmedlingen använder i stället ett mellansteg, Kundval Rusta och Matcha, ”Krom”, som inte har en lika tydlig profil mot resultat och inte lika tydligt som avsett belönar insatser för de mest utsatta.

Trots dessa begränsningar, och trots att det tog lång tid att införa, har en mycket stor andel av de arbetslösa som fått hjälp via Krom gått vidare till arbete och utbildning. Det är tydligt att reformeringen verkligen behövdes.

Problemet är att regeringen inte ger Krom de ekonomiska resurser som krävs för att nå dess fulla potential samtidigt som Arbetsförmedlingens organisation har haft svårt att anvisa arbetslösa till fristående matchningsaktörer. Endast en mindre del av de arbetslösa, mellan en fjärdedel och en femtedel, har därför fått tillgång till en effektiv, fristående matchningsaktör, vilket kraftigt hämmat effektiviteten inom arbetsmarknadspolitiken.

Samtidigt har många framgångsrika projekt som Arbetsförmedlingen bedrivit i samarbete med kommuner avvecklats i brist på resurser. Regeringen föreslår minskade resurser till dessa många gånger framgångsrika och fristående delar av arbetsmarknadspolitiken. För att motverka detta föreslår Centerpartiet medel för att säkerställa att anslagsnivåerna för bland annat matchningsaktörer inte sjunker.

Fru talman! Arbetsmarknadspolitiken är också beroende av att Arbetsförmedlingen är närvarande i alla delar av landet – både där det finns stora arbetskraftsbehov och där det finns stora behov för utsatta personer att boka fysiska möten.

Arbetsförmedlingens närvaro i hela landet kan inte understrykas nog. Trots detta har Arbetsförmedlingen de senaste åren strypt resurserna till de minsta lokala kontoren i en strävan efter att centralisera verksamheten, trots tydliga direktiv i regleringsbrev om att återupprätta den lokala verk-

samheten runt om i hela landet. Detta är ett stort problem som regeringen omgående behöver ta tag i. Vi har inte råd att ha en fungerande arbetsmarknadspolitik endast i delar av landet, utan den behövs i hela Sverige.

Fru talman! Under förra mandatperioden fick Centerpartiet igenom historiska reformer av svensk arbetsmarknad. Nu måste regeringen vårda, utveckla och växla upp de verktyg som Centerpartiet gett den. Samtidigt behövs stora reformer för att fler ska gå från arbetslöshet till jobb.

Avslutningsvis vill jag passa på att tacka utskottskansliet för gott arbete under hösten och önska både kansliet och talmanspresidiet en god jul.

Anf. 114 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i AU2 gällande utgiftsområde 14.

Det är en orolig tid vi har framför oss, inte minst på arbetsmarknadsområdet, där prognoserna säger att arbetslösheten kommer att öka. Med stigande inflation, skenande energipriser och bristande framtidstro kommer många att möta mörkret med varsel och arbetslöshet.

Inte heller är det en bra idé att möta lågkonjunktur med högre skatter när det är svårt nog att få slantarna att räcka hela månaden. När resurserna inte är oändliga måste resurserna riktas dit de gör bäst nytta. Jag ser positivt på att mer resurser avsätts för att matcha och stödja arbetslösa mot riktiga jobb och inte "hittepåuppdrag" på kommunernas kontor.

Samtidigt som varsel och konkurser hotar företag saknar många verksamheter inom välfärdssektorn arbetskraft – sjuksköterskor, undersköterskor och biomedicinska analytiker men också busschaufförer och poliser. Listan kan göras lång. Det är en möjlighet och en chans att med hjälp av en resultatinriktad arbetsmarknadspolitik matcha arbetssökande med bristyrken.

Det vore ett kardinalfel om jag som liberal inte lyfte fram det allra viktigaste verktyget mot arbetslöshet och matchningsproblematik på arbetsmarknaden, nämligen en fungerande utbildning från grundskola till gymnasium och vidare till högre studier.

Låt oss för en kort stund stanna vid gymnasiet. Ett godkänt gymnasiebetyg är nämligen den effektivaste arbetslöshetsförsäkringen. Om du dessutom har valt ett gymnasium som ger en yrkestitel är du mycket nära ett jobb redan samma dag du tar studenten.

Vi behöver fler som väljer hantverksyrken, fler som vill tjäna sina pengar och ser sin framtid på en byggarbetsplats, i ett kök eller inom vård och omsorg. I årtal har jag hört att vi måste göra de praktiska jobben mer attraktiva. Jag tror inte att jobben är oattraktiva. Jag tror att det beror på att utbildningarna är det.

Jag tror att vi här inne i salen men också föräldrar och lärare måste ändra våra attityder. Vi behöver helt enkelt attraktiva utbildningar som visar vägen till lediga jobb, tydliga studie- och yrkesvägledare, möjlighet till livslångt lärande och många alternativa utbildningsvägar.

Fru talman! Det är bra att regeringen riktar resurser till matchningstjänster. Det bidrar till kortare arbetslöshetstider och förebygger att människor hamnar i långtidsarbetslöshet. När konjunkturen vänder är det viktigt att människor inte fastnar i arbetslöshet utan snabbt kommer tillbaka till arbetslivet.

Bort ska extratjänster, som skapar inlåsnings effekter och tränger undan riktiga jobb samtidigt som människor som står längst från arbetsmarknaden inte får det stöd som de behöver. Nu lägger Liberalerna och regeringen om politiken. Fler ska få riktiga jobb och bli en del av medelklassen.

Fler kommer att få ta del av arbetspraktik så att den som behöver få in foten på arbetsmarknaden får chansen. För den som kommer att utbilda sig kommer det nu att finnas fler platser på regionala yrkesvux.

Att rusta individer för arbetslivet och förbättra deras jobbchanser på riktigt under en lågkonjunktur är viktig åtgärd.

Det hoppas jag ska ske även i Skåne. Med all respekt för det ökade behovet av gränskontroller måste hänsyn tas till att Öresundsregionen är en gemensam arbetsmarknad med Danmark och mycket snart även norra Tyskland, dit man kommer att kunna arbetspendla när Fehmarn Bält-förbindelsen har invigts. I Skåne är arbetslösheten högre än snittet i Sverige – 8,5 procent mot 6,7.

I Danmark är arbetslösheten runt 3 procent. Danskarna skriker efter skånsk arbetskraft. Låt oss inte försitta den chansen. Vi måste tänka till så att vi kan ha både en vettig gränskontroll och en smidig arbetspendling.

Jag är relativt ny i arbetsmarknadsutskottet, och det gläder mig att kloka utskottsföreträdare med Liberalerna i spetsen drivit förändringar för funktionshindrades möjlighet till arbete.

Samhall har nu gjort en välbehövlig förändring med tydligare fokus på arbete som passar den grupp som står utanför arbetsmarknaden på grund av funktionsnedsättning. Låt oss inte stanna därvid. Jag hoppas att man under mandatperioden utreder förutsättningar för att ge funktionshindrade större makt över sitt deltagande i yrkeslivet med hjälp av jobbcheckar.

Fru talman! Arbetslinjen ska återupprättas. Den som kan arbeta ska arbeta, och de individuella resurser som behövs ska sättas in.

I oroliga tider behöver kopplingen mellan arbetsmarknadsåtgärder och den privata sektorn vara extra stark. Ett starkt näringsliv bygger en stark välfärd. Vi måste våga ge det privata näringslivet möjligheten att delta. Modernt svenskt näringsliv bygger företag miljömässigt, ekonomiskt och inte minst socialt hållbara med ett stort engagemang för samhället och individer. Det är inte bara för att de vill och känner att det är angeläget utan också för att det är en bra affärsidé att jobba med Agenda 2030-målen. Precis som vi i dag ser det privata näringslivet driva fram hållbara miljöåtgärder kommer det privata näringslivet att kunna hjälpa oss med social hållbarhet. Låt oss inte försitta den chansen!

Med regeringens och Liberalernas arbetsmarknadspolitik öppnar vi upp fler enkla vägar till det första riktiga jobbet.

Anf. 115 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag delar helt Camilla Mårtenssens analys att vi är på väg in i en lågkonjunktur och att arbetslösheten kommer att öka. Allt tyder på det. Därför blir jag lite orolig när Liberalerna med stöd av SD nu drar ned den aktiva arbetsmarknadspolitiken helt och hållet.

I budgeten kan vi läsa att man smalnar av den arbetsmarknadspolitiska verktygslådan och försämrar möjligheterna att anpassa insatser efter den arbetssökandes behov.

Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag minskas nästa år med 219 miljoner kronor. Det påverkar både löner och inte minst lokaler. Det inne-

bär i praktiken att man sänker ambitionsnivån för myndigheten. För att kunna utföra sitt arbete kommer den att tvingas göra omprioriteringar i sin verksamhet.

Inte nog med det – vi ser också neddragningar av förvaltningsanslaget för 2024 trots att vi, som ledamoten var inne på, är på väg in i en lågkonjunktur och att arbetslösheten kommer att öka.

Jag menar att Arbetsförmedlingen behöver finansiell stabilitet och lugn och ro för att fokusera på sitt uppdrag. Den behöver framförhållning men också en långsiktig plan för att klara av långtidsarbetslösheten men också stärka sin lokala närvaro.

Med anledning av detta vill jag fråga ledamoten om Liberalerna anser att Arbetsförmedlingen står väl rustad när vi nu är på väg in i lågkonjunktur och kommer att få ökad arbetslöshet.

Anf. 116 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag anser att den förändring som skett av Arbetsförmedlingens uppdrag har varit nödvändig. Jag anser också att Arbetsförmedlingen ska få tid att vara i den kostym som den är i nu.

Därmed inte sagt att det inte kommer att behövas ytterligare anslag. Situationen kommer kanske att förändras så att det kommer att behövas. Men som någon sa tidigare handlar det om att vi måste ha effektivitet i de åtgärder vi föreslår. Det är inte alltid så. Styrningen av åtgärder ska vara mot det som ger bäst effektivitet för dem som är arbetssökande och bästa möjliga matchning på arbetsmarknaden.

Anf. 117 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Man kan väl konstatera att M-KD-SD-budgeten 2019 påverkade både programmen och förvaltningsanslaget. Det fick enorma konsekvenser när vi gick in i pandemin 2020. Man tvingades minska lokal närvaro och säga upp 3 500 anställda. Det påverkade självklart förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att fokusera på kärnuppdraget. Men den diskussionen kommer vi att fortsätta.

Ledamoten var också inne på vuxenutbildningen och de arbetsmarknadsinriktade yrkesutbildningarna, som jag tycker är väldigt viktiga. Men när man tittar i budgeten kan man, liksom LO som räknat på detta, konstatera att 25 000 platser försvinner från yrkesvux, komvux och folkhögskola med mera som en effekt av den här budgeten.

Representanter för arbetsgivarna är också lite förbannade. I en artikel i Svenska Dagbladet den 11 december skriver företrädare för tåg-, bygg- och utbildningsbranschen följande: ”När man skär ned kapar man därmed medvetet näringslivets möjligheter till ny kompetens och tillväxt.” Rubriken är ””Kristersson sviker löfte om yrkeshögskolan””.

Det vi ser nu är färre platser, inte minst på yrkeshögskolan. Det stämmer inte riktigt med vad regeringen vill. Ett exempel är att man vill rusta människor inför en sådan kris som vi är på väg in i nu.

Jag skulle gärna vilja höra hur Liberalerna tänker hantera den utmaning vi har med mismatchning på svensk arbetsmarknad. Vi behöver rusta fler för att kunna ta de jobb som finns. Samtidigt har vi hög långtidsarbetslöshet. Hur ska det gå ihop nu när man drar ned på möjligheterna till vuxenutbildning?

Anf. 118 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Det var många frågor. Jag ska börja med att kommentera detta med Arbetsförmedlingens lokala närvaro.

Som kommunalt aktiv politiker kan jag säga att det var många år sedan Arbetsförmedlingen lämnade min lilla kommun. Jag kan faktiskt inte se att det blev någon större skillnad i samband med den förra budgeten, som M, KD, och SD drev igenom.

Det stämmer att vi har gjort effektiviseringar när det gäller vuxenutbildningen. Samtidigt är det i relation till det extra anslag man hade för utbildningar i covidtider. Denna åtgärd var ju tidsbegränsad och försvinner nu. Jag håller det inte för omöjligt att vi kommer att behöva anslå ytterligare medel, men för vilken typ av utbildningar måste regeringen få tid på sig att utreda. Man måste också diskutera med arbetsmarknadens parter var behoven är som störst.

Låt mig åter påpeka att den ordinarie utbildningen för våra barn och ungdomar, förskola, grundskola och gymnasium, trots allt är den allra viktigaste arbetslöshetsförsäkringen för framtiden, och här har vi mycket att göra.

Anf. 119 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Jag har alla mina fingrar kvar. Det hade mycket väl kunnat vara annorlunda. Det är ingen skillnad mellan min gamla arbetsplats och andra industrier. Jag hade en bra arbetsgivare som ville väl och bra skyddsombud, och det fanns ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete. Men det var också en arbetsplats med gamla maskiner där man inte lyckats bygga bort alla risker, något som medfört olyckor, skador och, hur illa det än låter, flera förlorade fingertoppar. På denna arbetsplats har man givetvis fortsatt att ständigt se över skyddsutrustningen och möjligheten att bygga in maskindelar utan att försvåra arbetet. Man har systematiskt jobbat för en säkrare arbetsplats.

Ibland pratar vi om den mänskliga faktorn som orsak till olyckor och ohälsa, som om detta inte går att påverka för att vi är just människor. Men det är för att vi är just människor och ibland fattar snabba och inte så väl övervägda beslut eller helt enkelt klantar till det och gör som människor gör när de är lite stressade som man ständigt måste jobba för att minimera risker på jobbet så att ingen kommer till skada. Man behöver också planera och organisera arbetet efter dem som jobbar, inte enbart efter det jobb som ska göras.

Fru talman! Inom utgiftsområde 14 finns det som alla andra talat om under denna debatt: den aktiva arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingen – eller den snart inte lika aktiva arbetsmarknadspolitiken efter regeringens och Sverigedemokraternas nedskärningar.

I denna del av budgeten finns också det som handlar om arbetslivet: anslagen till Arbetsmiljöverket, de regionala skyddsombudens verksamhet och Myndigheten för arbetsmiljökunskap. De är i förhållande till andra poster i utgiftsområdet ganska små, men arbetsmiljön har avgörande inverkan på vårt arbetsliv. Den är påtaglig och känns i kroppen, i axlar och rygg och i form av oro eller välbefinnande. Vi spenderar en stor del av vår vakna tid på arbetet, och hur ljus, buller, arbetsställning och stämningen mellan arbetskamrater ter sig har stor inverkan på vårt mående. När man har ett utvecklande arbete, en bra chef och fina arbetskamrater mår man

bra, kanske till och med bättre än när man gick till jobbet på morgonen. En god arbetsmiljö bidrar till välbefinnande och hälsa.

En bristfällig arbetsmiljö, däremot, kan vara livsfarlig. Den yttersta konsekvensen av en dålig arbetsmiljö är när någon förolyckas, när någons förälder, syskon eller barn går till jobbet för att aldrig komma hem igen. Under detta år har bristande rutiner, riskanalyser och underlåtenhet att upprätta skydd resulterat i att 44 personer har mist livet på jobbet. Det är 44 personer som aldrig mer kommer hem. Ingen ska behöva riskera livet på jobbet, inte heller av jobbet. Denna målsättning är det enda rimliga, och den är en del av den förra socialdemokratiska regeringens arbetsmiljöstrategi som beslutades 2020 och gäller till 2025.

Fru talman! Målen i strategin handlar utöver nollvisionen bland annat om att fler ska orka jobba till pensionen och att regelverk ska anpassas efter hur arbetslivet utvecklas. Det handlar om förbättrad forskning och kunskap på arbetsmiljöområdet och om behovet av en översyn av regelverket för att se hur man kan stärka arbetsmiljön i kvinnodominerade sektorer.

Det sista målet i strategin handlar om en arbetsmarknad utan brott och fusk. Arbetslivskriminaliteten är utbredd i Sverige. När företag medvetet fuskar, bryter mot lagen och utnyttjar människor på arbetsmarknaden påverkar det seriösa företag, löntagare och hela samhället.

Seriösa företag riskerar att konkurreras ut av dem som dumpar arbetsvillkor och löner. Arbetsmiljön är undermålig och många gånger rent livsfarlig när arbetsgivare bryter mot regler och lagar och inte gör de insatser som krävs för att skydda arbetarna och som seriösa företag vanligtvis gör.

Arbetslivskriminaliteten är inte heller åtskild från annan kriminalitet utan har ofta kopplingar till grov organiserad brottslighet.

Vi socialdemokrater vill att det ska vara svårt att fuska, enkelt att åka dit och kännbart att bli straffad. Därför inrättade vi i regeringsställning myndighetssamverkan med gemensamma kontroller av arbetsplatser, en nationell strategi med åtgärdsplan och nya regionala center – allt för att förstärka arbetet mot arbetslivskriminalitet och samla samhällets resurser för att på bästa sätt motverka denna kriminalitet. Under 2021 tillsattes även en delegation som ska stötta arbetet för att motverka arbetslivskriminalitet samt öka och sprida kunskap om densamma.

Det myndighetsgemensamma arbetet har ökat möjligheten att stoppa aktörer som bryter mot arbetsmiljöregelverket och andra regler. Vi har höjt ambitionerna och steg för steg byggt upp ett kraftfullt och samordnat arbete mot fusk, rena lagbrott och människohandel på arbetsmarknaden.

Fru talman! I arbetet med att förbygga risker är stark lagstiftning och tydliga föreskrifter oerhört viktiga. Men inget av det är verkningfullt om det inte följs upp och kontrolleras. Arbetsmiljöarbetet på våra arbetsplatser behöver vara ständigt pågående, systematiskt och i samverkan. I det arbetet är starka och kunniga skyddsombud avgörande.

Skyddsombuden gör ett livsviktigt arbete för sina arbetskamrater på arbetsplatsen. De har just på grund av att de dagligen finns på arbetsplatsen möjlighet att upptäcka brister i arbetsmiljön och på ett naturligt sätt bli uppmärksammade på när det kan vara risk för skada eller ohälsa.

Arbetsmiljöarbetet handlar mycket om samverkan, men ett skyddsombud måste kunna vara tuff när det krävs. Skyddsombud ska kunna ifrågasätta ledningen, påtala brister och våga stoppa arbetet om det finns säker-

hetsrisker och risk för liv. Då behöver man någon som backar upp en. Fackliga organisationer har denna styrka och möjlighet. Utan uppbackning riskerar vi svagare skyddsombud och i förlängningen sämre arbetsmiljö på våra arbetsplatser.

Fru talman! Det finns över 1 500 regionala skyddsombud i Sverige, motsvarande cirka 280 årsarbetskrafter. Det är personer som bredvid sitt ordinarie arbete stöttar arbetstagare på arbetsplatser som själva inte valt något skyddsombud. De är skyddsombud med erfarenhet av skyddsarbete på liknande arbetsplatser och utses av fackliga organisationer. Staten bidrar med ungefär hälften av vad verksamheten kostar. Resterande bekostas av fackförbunden själva. De regionala skyddsombuden besitter gemensamt en bredd av kompetens och erfarenhet som skulle vara omöjlig att ersätta.

Vi socialdemokrater vill i motsats till högerregeringen och Sverigedemokraterna ge de regionala skyddsombuden tillträdesrätt till fler arbetsplatser än i dag, vilket skulle bidra till en bättre arbetsmiljö på fler arbetsplatser.

Arbetsmiljöverket har en nyckelroll i arbetet med arbetsmiljöstrategin och den utökade nollvisionen och i arbetet med att motverka arbetslivskriminaliteten. Det behövs en myndighet som har tillräckliga muskler att kontrollera och agera mot brister på våra arbetsplatser.

Därför föreslår vi socialdemokrater i vårt budgetförslag att anslaget till Arbetsmiljöverket höjs med 100 miljoner i förhållande till regeringens förslag. Vi vill säkerställa att fler inspektörer kan anställas. Inspektionerna är kärnan i myndighetens verksamhet, och fler inspektioner är avgörande när vi socialdemokrater vill stärka arbetsmiljöarbetet och kampen mot arbetslivskriminaliteten.

Med tanke på hur högerregeringar tidigare har agerat i fråga om arbetslivspolitik fanns det en stor oro bland människor som är engagerade i arbetsmiljöfrågor inför regeringens budgetpresentation.

När högerpartierna senast regerade i Sverige nedmonterades arbetslivspolitiken. Arbetslivsinstitutet och Arbetsmiljöverket fick väldigt mycket mindre resurser. Arbetslivsinstitutet fick läggas ned, och Arbetsmiljöverket fick säga upp en tredjedel av sina inspektörer.

I årets budgetproposition sker inga neddragningar av resurserna till Arbetsmiljöverket, men några höjda ambitioner är det inte tal om från högerregeringen och SD:s sida, detta trots att ministern med ansvar för frågorna menar att arbetet är prioriterat.

Fru talman! Den socialdemokratiska regeringen har under sin tid vid makten tagit fram två arbetsmiljöstrategier med nollvision för dödsolyckor och i den senaste även en nollvision för dödsfall som är orsakade av jobbet. Vi har höjt anslagen till Arbetsmiljöverket, och man har återigen kunnat utbilda och anställa fler inspektörer – ett arbete som behöver fortsätta för att vi ska kunna nå målet om en inspektör per 10 000 arbetstagare i enlighet med ILO:s rekommendation.

Den socialdemokratiska regeringen inrättade en ny myndighet för arbetsmiljökunskap år 2018. Vi har påbörjat återuppbyggnaden av en kraftfull arbetsmiljöpolitik genom en ny myndighet och mer resurser för Arbetsmiljöverkets viktiga insatser. Frågan är om det jobbet kommer att tas vidare av högerregeringen eller om arbetsmiljöfrågorna återigen kommer att nedprioriteras. Det återstår att se, men vi socialdemokrater kommer att

fortsätta jobba för en kraftfull arbetsmiljöpolitik som förebygger ohälsa och olycksfall, som kan sätta stopp för arbetslivskriminaliteten och som kan skapa ett hållbart och utvecklande arbetsliv.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 120 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson, för ett väldigt bra anförande! Arbetsmiljöfrågor och skyddsombudsfrågor ligger mig varmt om hjärtat. Jag har ett förflutet som skyddsombud under väldigt många år – över tio år, tror jag.

Johanna Haraldsson nämnde tillträdesrätten för de regionala skyddsombuden, som hon säger att Sverigedemokraterna vill vara med och försämra. Men om man tittar i betänkandet och på den debatt som var när ärendet var uppe ser man att Sverigedemokraterna vill gå betydligt längre än den dåvarande regeringen, ledd av Socialdemokraterna.

Socialdemokraterna vill att de regionala skyddsombudens tillträdesrätt ska utökas till alla arbetsplatser där det finns kollektivavtal. Men Sverigedemokraterna vill ju att ett regionalt skyddsombud, som till stor del avlönas av staten, ska ha tillträde till samtliga arbetsplatser i Sverige. Varför ska de löntagare som oftast har det sämst ställas utanför möjligheten att få ett bra skydd på sin arbetsplats? Oftast är det ju de arbetsplatser som saknar avtal som har sämst arbetsmiljö. Jag undrar helt enkelt hur Johanna Haraldsson ser på den frågan.

Anf. 121 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Persson, för frågan! Vi har i alla fall det gemensamt att arbetsmiljöfrågorna engagerar oss båda.

Jag tänker att det är någonting som Magnus Persson glömmer när han talar om att han vill att fler skyddsombud ska kunna besöka ännu fler arbetsplatser, och det är att han vill skilja dem från fackföreningsrörelsen och ta bort fackföreningsrörelsens möjlighet att utse de regionala skyddsombuden. Det gör ju i sin tur att dessa skyddsombud blir svagare.

Om det nu är så att man ska använda ungefär de anslag som man i dagsläget har för att i stället anställa statliga inspektörer som ska ersätta de regionala skyddsombuden kommer det inte att räcka. Vi kommer absolut inte att kunna få den bredd av kunskap och erfarenhet och branschkunskap som de regionala skyddsombuden i dagsläget besitter.

Om det skulle vara helavlönade inspektörer motsvarar kostnaden ungefär 100–105 inspektörer om de skulle vara anställda helt av staten. Det kan man jämföra med de 1 500 som finns i dag. Den kostnaden motsvarar 280 årsarbetskrafter. Risken med de förslag som Sverigedemokraterna lyfter fram är att vi får sämre kompetens bland skyddsombuden och att de blir färre, helt enkelt.

Det finns inget hinder för Arbetsmiljöverket att göra inspektioner på de arbetsplatser där i dagsläget de regionala skyddsombuden inte har tillträdesrätt. Men när vi har lagt fram detta förslag har man inte ens velat ta steget att låta de regionala skyddsombuden kunna besöka de arbetsplatser som har kollektivavtal, alltså där det faktiskt finns ett avtalsförhållande mellan fackföreningsrörelsen och arbetsgivaren. Man har i stället sagt stopp och velat skilja de regionala skyddsombuden från fackföreningsrörelsen.

Anf. 122 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Man kanske ska se detta i en större kontext. Det är ju ingen hemlighet att Socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen hänger ihop ganska mycket. Det vet vi alla. Socialdemokraterna har valt att politisera arbetsmiljöarbetet, och jag tycker att det är helt fel väg att gå. Man ställer stora delar av arbetskraften utanför chansen att vara delaktig i arbetsmiljöarbetet, till exempel. Man nekar löntagare att bli lokala skyddsombud, till exempel, enbart för att personen har fel partibok.

Jag var skyddsombud i tio år, fläckfritt. Jag gjorde ett jökla bra jobb, på ren svenska, fru talman. Ursäkta språket! Jag hade bra stöd hos mina arbetskamrater. Men över en natt dög jag inte som skyddsombud längre, enbart för att jag ställde upp i kommunvalet för Sverigedemokraterna i min hemkommun.

Om vi nu vill få med fler på tåget och utveckla arbetsmiljöarbetet framöver, tycker Johanna Haraldsson och Socialdemokraterna att det är rätt att fackförbunden ska ha möjligheten att stänga ute personer från att delta i arbetsmiljöarbetet enbart på grund av att de har fel partibok? Är det så vi utvecklar arbetsmiljöarbetet i Sverige?

Anf. 123 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag skulle inte säga att vare sig jag som socialdemokrat eller de fackföreningar som jag har lite närmare kontakt med politiserar uppdraget. Jag har själv en uppfattning om detta och har frågat hur väl man skiljer mellan det som arbetsgivaren ibland kritiserar – att man värvar medlemmar eller pratar om andra saker när man är ute som regionalt skyddsombud – och själva uppdraget som regionalt skyddsombud. Man sårar på den vanliga fackliga verksamheten och de regionala skyddsombudens verksamhet i väldigt hög grad för att man just har det statliga anslaget att förhålla sig till.

Jag skulle säga att detta inte är något som är politiserat. Det är inte knutet till vare sig politiken eller Socialdemokraterna på det viset.

Däremot är det ingen rättighet att vara skyddsombud. Skulle vi sära på fackföreningsrörelsen och skyddsombuden skulle ju skyddsombuden stå utan uppbackning till exempel när arbetsgivaren kanske får för sig att stämma ett skyddsombud för att man har stoppat arbetet, alltså för att skyddsombudet och arbetstagarna på arbetsplatsen har sett att det är så pass stor risk att man har valt att lägga ett skyddsombudsstopp. Om arbetsgivaren då får för sig att stämma skyddsombudet står skyddsombudet sig ganska slätt utan någon bakom sig. Om du inte har en fackförening eller någon annan stark organisation bakom dig, vilken det nu skulle kunna vara när det handlar om parterna på arbetsmarknaden, är du ganska svag som skyddsombud.

Den svenska modellen bygger på jämnstarka parter på arbetsmarknaden. Där är också arbetsmiljön en viktig del av partsmodellen. Många kollektivavtal har också tagit upp frågan om arbetsmiljö. Det finns en hel del avtal kring arbetsmiljö.

Då är frågan hur man tycker att man kan skilja just arbetsmiljöarbetet från partsmodellen. Vad är det som sticker ut så mycket när det kommer till arbetsmiljöarbete som gör att man kan skilja ut just den frågan?

(Applåder)

Fru talman! Det är en lång dag i kammaren. Detta är nog den längsta debatten med arbetsmarknadsutskottet som jag har varit med på; vi är snart inne på sex timmar. Det visar vilket otroligt stort engagemang det finns i just dessa frågor.

Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag.

Just detta betänkande är uppdelat i två delar, och jag kommer att hålla ett anförande om arbetsmiljöpolitiken. Den är verkligen viktig.

Arbetsmiljöfrågorna är ständigt aktuella, och det är frågor som berör och påverkar många av landets arbetstagare. Ämnet ska därför också beaktas och behandlas tills vi får en bättre och tryggare arbetsmiljö för landets arbetstagare. Här finns stora utmaningar. Det är utmaningar som har funnits i många år och där det inte går i rätt riktning – utmaningar som kräver skyndsamma åtgärder som både förebygger och löser brister.

En god arbetsmiljö har stor betydelse för såväl tillväxt och sysselsättning som en jämlik hälsa. Goda arbetsvillkor och en bra arbetsmiljö är också avgörande för en väl fungerande arbetsmarknad. Ingen som arbetar i Sverige ska ha ett arbete där man blir utnyttjad eller utsliten. Ingen ska heller riskera att dö eller skadas allvarligt i sitt arbete.

Tyvärr kan vi se att utvecklingen när det gäller dödsolyckor fortsatt går i fel riktning. Året 2021 skedde 39 dödsfall på arbetsplatser – 36 män och 3 kvinnor. Jag har i denna kammare läst upp berättelser från två fall där mödrar har mist sina unga söner i arbetsolyckor. Dessa berättelser följer mig och kommer att följa mig i framtiden också.

Alla som går till jobbet ska kunna komma hem igen efteråt, och insatser för att detta ska kunna ske måste prioriteras. Områden som är särskilt riskfyllda är jord- och skogsbruk, transport och, inte minst, byggnadsbranschen. Tillsyn av arbetsmiljön på landets arbetsplatser är avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagarna och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska kunna råda på arbetsmarknaden. Men det handlar också om utbildningsinsatser.

Som regeringen framhåller behövs det en fortsatt hög ambitionsnivå i arbetsmiljöpolitiken för att möta olika utmaningar i arbetslivet. Genomförandet av arbetsmiljöstrategin 2021–2025 är en viktig del i att stärka arbetet med att uppnå målet för arbetslivspolitik. Arbetsmiljöstrategin bygger på fyra områden: ett hållbart arbetsliv, ett hälsosamt arbetsliv, ett tryggt arbetsliv samt en arbetsmarknad utan brott och fusk.

Arbetslivskriminaliteten har tagits upp tidigare i debatten. Tyvärr ser vi att den ökar väsentligt i omfattning och att den är en inkomstkälla för den grova organiserade brottsligheten. Arbetslivskriminaliteten leder även till att konkurrensen snedvrids och att seriösa företagare konkurreras ut av oseriösa företag. Därtill ligger arbetslivskriminaliteten bakom ökad otrygghet på arbetsmarknaden, att arbetskraft utnyttjas och att offentliga medel riskerar att gå till kriminella.

Det är viktigt att lyfta betydelsen av att bekämpa brott, fusk och missbruk kopplat till arbetsmarknaden och att sanktioner är träffsäkra och effektiva. Det är därför viktigt att satsningarna för att stärka Arbetsmiljöverkets samordnande roll i samverkan mot arbetslivskriminalitet och för en utökad tillsyn av arbetsmiljön kan fortsätta. Det är positivt att en myndighetssamverkan har initierats och att den utvecklats parallellt med Ar-

betsmiljöverkets tillsynsverksamhet. Lägg därtill de myndighetsgemensamma kontrollerna och att de har blivit fler under 2021, vilket är bra.

Kopplat till detta gläds jag också åt att Arbetslivsdelegationen finns. Vi har två center, ett i norra Sverige och ett i södra Sverige, och fler kommer. Det är alltså åtta myndigheter som samverkar. Inte minst via min roll i Polismyndighetens insynsråd kan jag höra hur polisen samverkar på ett väldigt bra sätt i de här frågorna.

Arbetstagare ska också kunna behålla sin fysiska och psykiska hälsa på sin arbetsplats. Särskilt oroväckande är att anmälningarna av arbetsjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat nio år i rad. Det är alltså inte kopplat enbart till pandemin, som var en stor prövning. Det stora antalet arbetssjukdomar har inte fått den uppmärksamhet de förtjänar.

Självklart får arbetsmiljörelaterad sjukdom omfattande negativa konsekvenser och orsakar lidande för den enskilde, men det orsakar också ett samhällsekonomiskt haveri. Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön för att förebygga ohälsa, olycksfall och motverka att människor uteslängs från arbetslivet – inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Inom kvinnokodade sektorer är förutsättningarna för arbetet och arbetsmiljön sämre, och det medför högre risker för ohälsa. Det är också större risk att man lämnar anställningen till följd av ohälsa eller missnöje med förutsättningarna i arbetet. Med tanke på den stora kompetensbrist som råder inom flera välfärdsyrken inom offentlig sektor behöver villkoren för anställda där förbättras, annars kommer vi inte att kunna attrahera den personal vi behöver. Vård- och omsorgssektorn behöver 200 000 fler anställda till 2026. Det är häpnadsväckande.

Herr talman! Redan före pandemin hade var tredje kvinna varit sjuk på grund av jobbet under de senaste tolv månaderna – var tredje kvinna! Bland undersköterskor uppgår 48 procent att de har besvär kopplat till sitt arbete. Två tredjedelar av alla personer med arbetsrelaterade besvär lider av fysisk smärta och värk. Självklart påverkar det även sömnen, stressnivån och vardagslivet.

Arbetsmiljöverket har nu i uppgift att ta fram åtgärdsplaner, och myndigheten prioriterar arbetet med att bidra till en nollvision mot ohälsa i arbetslivet och insatser som är riktade mot vård- och omsorgssektorn.

Herr talman! Arbetsmiljöfrågorna är oerhört viktiga, och arbetet med att nå skyndsamma förbättringar är verkligen angeläget. Det handlar om människoliv men också om människors fysiska och psykiska hälsa.

(Applåder)

Anf. 125 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag hade faktiskt inte tänkt begära replik, men jag kunde inte låta bli när moderaten Saila Quicklund talade om ohälsa och arbetsbelastning inom välfärdsyrkena.

Jag kan inte annat än hålla med om att detta är en väldigt stor utmaning och att politiken har ett särskilt stort ansvar för att skapa förutsättningar för en bra arbetsmiljö inom det offentliga. Det är därför vi socialdemokrater prioriterar mer medel till välfärden, för en rimlig arbetsbelastning för dem som arbetar i äldreomsorg och sjukvård, framför stora skattesänkningar för oss som har rätt höga löner ändå. Det prioriterar vi i vår budgetmotion.

Jag ser ett tydligt samband mellan tillräckliga resurser till välfärden och villkoren för dem som arbetar där. Jag undrar om ledamoten också ser det sambandet. Varför prioriterar man i så fall inte välfärden i sitt budgetalternativ?

Anf. 126 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Johanna Haraldsson! Jag ser positivt på att vi får tillfälle att diskutera ämnet i ett replikskifte.

Det krävs också ett visst mod att gå upp i ett replikskifte mot mig som moderat i den här debatten, med tanke på de enorma utmaningar vi har sett på det här området efter den tidigare regeringens politik.

Som jag sa tidigare har dödsolyckorna ökat dramatiskt. Arbetsjukdomarna har ökat lavinartat; jag sa i mitt anförande att 48 procent av undersköterskorna har besvär kopplade till sina arbeten. Inom kommuner och regioner uppper 40 procent att de har sjukdomar relaterade till jobbet. Inom statlig och privat verksamhet är det 30 procent. Det är alltså bättre siffror inom privat och statlig verksamhet, vilket är intressant att beakta.

Arbetsolyckorna har stigit. Vi har haft för långa utredningstider, och brott har avskrivits för att handläggningstiderna har varit för långa. Jag har diskuterat det här i många debatter med Socialdemokraterna, men det har inte fått någon effekt på det här området.

Jag ser också i betänkandet att Socialdemokraterna uttrycker att ambitionsnivån för arbetsmiljöpolitiken bör höjas. Nästa kommentar är att arbetsmiljön är ett område där man ser att man behöver växla upp åtgärderna. Det är ett sent uppvaknande. Vad är kommentarerna till detta från ledamoten Haraldsson?

Anf. 127 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Saila Quicklund, för att vi får lägga lite mer tid på att diskutera arbetsmiljö och arbetslivspolitik!

När vi har ökande sjuktal och ökad stress och arbetsbelastning inom arbetslivet, inte minst inom äldreomsorg och offentliga verksamheter i övrigt, är det viktigt att vi tar oss an de utmaningarna och har en politik som möter det.

Vi socialdemokrater har steg för steg sedan 2014 ökat anslagen till Arbetsmiljöverket och förstärkt en hel del regler om arbetsmiljön. Vi har också tagit fram arbetsmiljöstrategier för att kunna möta de utmaningar som finns inom arbetslivet och arbetsmiljöpolitiken.

Vi har växlat upp. Men jag tror att vi också fortsatt behöver växla upp än mer. Vi ser det som ledamoten Quicklund lyfter fram. Vi har en ökad stress och arbetsbelastning inom arbetslivet. Därför behöver vi också växla upp både genom anslag till kommuner och regioner och inom arbetslivspolitik genom höga anslag till exempelvis Arbetsmiljöverket.

Precis som ledamoten säger är det väldigt många som uppper att de har besvär av trötthet och värk som kan kopplas till arbetet. Ett effektivt sätt att hålla nere arbetsbelastningen inom offentlig verksamhet är att se till att regioner och kommuner inte behöver säga upp personal. Men den här regeringen prioriterar annorlunda.

Jag undrar: Vilka andra sätt ser ledamoten kan vara effektiva för att minska arbetsbelastningen för anställda inom välfärden?

Anf. 128 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Haraldsson framhåller alltså satsningarna på vård och omsorg samtidigt som man höjer skatterna med 13 miljarder som slår direkt mot kvinnor i välfärdssektorn. Var fjärde barnmorska kommer att få sämre förutsättningar med högre skatt. Det gäller också poliser. Det är också ett område där arbetslivskriminaliteten finns.

För att nå effekter för en bättre arbetssituation för kvinnor inom välfärdssektorn handlar det om utbildning och ergonomi. Det handlar om samverkan mellan olika myndigheter och företagshälsovården, fysisk träning och inte minst Arbetsmiljöverkets insatser.

Vid en undersökning var det 90 procent av de besökta äldreboendena som hade så undermålig arbetsmiljö att de fick erinran. Här finns det mängder av saker att göra. Det handlar också om ledarskapet och inte minst ergonomi.

Jag har i rollen som vård- och omsorgschef träffat personer som inte har gått en kurs på 30 år. Det finns mängder av saker att göra. Vi ser de här kvinnorna, och vi kommer att göra allt för att förbättra situationen.

Ledamoten Haraldsson uttrycker också att man har gett 100 miljoner mer än regeringen till Arbetsmiljöverket. Det handlar också om effektivitet, samverkan och modernisering. Under allianstiden hade vi 31 000 inspektioner 2013. År 2018 var det 27 000 inspektioner, och då var de plus 84 personer.

Allt handlar inte om pengar. Det handlar också om ledning och styrning av verksamheten. Här tror jag att det finns en hel del utrymme för Arbetsmiljöverket att agera.

Vi kommer att följa arbetet. Det är en högst prioriterad fråga. Det är bra att ledamoten har ett intresse för detta. Tillsammans får vi fortsätta att diskutera de här frågorna. Det kommer fler debatter.

Anf. 129 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Det är fantastiskt att vi i dryga sex timmar har debatterat och diskuterat arbetsmarknadspolitik. Det känns som att väldigt mycket har blivit klarare. Det är roligt att fortsätta att tala om arbetsmarknadspolitik en liten stund till, herr talman.

Man kan konstatera att Finansdepartementets senaste prognos, Konjunkturinstitutet och LO-ekonomerna med flera pekar på att Sverige är på väg in i en lågkonjunktur och att arbetslösheten kommer att öka nästa år.

Även i Arbetsförmedlingens senaste rapport om utvecklingen på arbetsmarknaden konstateras att arbetslösheten kommer att öka och att det kommer att vara tuffast för personer som har varit utan arbete i mer än tolv månader, det vill säga långtidsarbetslösa.

Drygt 144 000 personer hade i oktober varit utan arbete i tolv månader eller mer, vilket motsvarar nästan hälften av alla inskrivna arbetslösa.

Regeringen skriver i sin budget att ”svagare efterfrågan på arbetskraft och stigande arbetslöshet innebär att personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden drabbas särskilt hårt”.

Det är oroväckande att Sverigedemokraterna och regeringen på grund av ideologiska skygglappar inte förmår att se denna utmaning på svensk arbetsmarknad.

Herr talman! Inte heller blir man lugn av regeringens budget för nästa år. Nu när vi är på väg in i en lågkonjunktur och vet att arbetslösheten

kommer att öka väljer Sverigedemokraterna och regeringen att skära ned på arbetsmarknadspolitiska program. Det avsätts knappt 7 miljarder kronor på program och insatser. Det kan jämföras med 13 miljarder kronor under högkonjunkturåret 2018.

Herr talman! Regeringens nedskärningar är obegripliga i ett läge när långtidsarbetslösheten stigit och bedöms öka än mer. Men en budgetpost föreslås öka – som vi också diskuterat tidigare – nämligen för nystartsjobben. Sverigedemokraterna och regeringen ser nystartsjobben som en subventionerad anställning med goda resultat som ska utökas.

Låt mig understryka att nystartsjobben bygger på en rättighetslagstiftning. Aktiviteten i ekonomin minskar med ökade varsel. När vi tittat på siffrorna för oktober har vi sett att varslen ökat inte minst inom tjänstesektorn. Det är troligt att pengarna till nystartsjobben inte kommer att utnyttjas fullt ut.

Det finns en risk att regeringen hamnar i en situation där medel för arbetsmarknadspolitiska program och insatser, såsom introduktionsjobb och arbetsmarknadsutbildningar, inte räcker under 2023, medan medel för nystartsjobb troligen kommer att lämnas tillbaka till staten.

Herr talman! Det vore olyckligt om medel som kunde ha använts till att bekämpa långtidsarbetslösheten – inte minst i ett läge när många människor står på kö för att ta del av insatser och när arbetsgivare har svårigheter med att hitta utbildad arbetskraft – i ett sådant läge återlämnas, något som jag anser skulle skada legitimiteten för arbetsmarknadspolitiken.

Herr talman! Låt mig också konstatera vad vi ser som litar på forskningen och tar del av forskningsresultat. De visar att man kan identifiera en rad problem med konstruktionen för nystartsjobb. Forskningen skriver att det kan bidra till missbruk men också till dödviktseffekter i ekonomin. Många som ändå skulle ha fått jobbet utan stödet kommer ändå att få stödet. Egentligen skänker man bort pengarna till arbetsgivarna i det fallet.

Herr talman! För att minska det stora antalet långtidsarbetslösa under de kommande åren krävs en kombination av olika insatser inom arbetsmarknadspolitiken, men också inom en rad andra politikområden. Samtidigt behöver fler långtidsarbetslösa ta del av utbildningsinsatser för att öka sina chanser att etablera sig på arbetsmarknaden på sikt.

I stället väljer SD och högerregeringen – något vi också har debatterat tidigare – att skära ned på antalet platser inom vuxenutbildningen, det vill säga komvux, yrkesvux, yrkeshögskolan och folkhögskolan. Nästa år försvinner 25 000 platser. Det är vad LO har räknat med. Det är utbildningar som leder till jobb.

Herr talman! Många av dem som står längre ifrån arbetsmarknaden behöver också gå till olika former av subventionerade anställningar. Genom subventionerade anställningar erhåller de arbetslivserfarenhet, språkträning och nätverk.

De inskrivna arbetslösa som bedöms stå särskilt långt ifrån arbetsmarknaden behöver ofta ett intensifierat stöd och inte sällan en kedja av insatser där utbildning kombineras med exempelvis arbetspraktik. För att motverka ett ökat inflöde i långtidsarbetslöshet handlar det i stor uträkning om att sätta in rätt insats i rätt tid.

Subventionerade jobb är ett viktigt komplement till utbildningsinsatser och förmedlingsstöd för grupper med svag arbetsmarknadsanknytning. I detta sammanhang är neddragningar och avveckling av extratjänster,

något som vi har debatterat tidigare, som M, KD och SD drev igenom förra mandatperioden, problematiska.

Herr talman! För att fler ska komma i arbete krävs som sagt en väl fungerande och aktiv arbetsmarknadspolitik i hela landet. Arbetsförmedlingens uppdrag är att se till att den aktiva arbetsmarknadspolitiken finns och fungerar i hela landet. Därför bör Arbetsförmedlingen i större utsträckning än i dag ges långsiktiga och stabila förutsättningar att välja arbetsmarknadspolitiska insatser efter den enskilde arbetssökandes behov.

Därför är det helt ofattbart att Sverigedemokraterna och regeringen inte ser problemet, och jag får inte kalkylen att gå ihop. Vi har en ökande arbetslöshet som kräver att den aktiva arbetsmarknadspolitiken rustas upp kraftigt. Men jag kan inte se någon upprustning, vare sig i slottsavtalet eller i regeringens höstbudget.

Även Arbetsförmedlingen, som är statens expertmyndighet, lyfter i sitt budgetunderlag till regeringen fram att myndigheten behöver mer resurser. Man kan konstatera att det är en myndighet som redan är underbemannad och som yrkar på att anslagsnivån för förvaltningsanslaget – i detta fall som finansierar både personalens löner och kontor – för kommande år ska ligga på samma nivå som 2021, det vill säga på drygt 7,8 miljarder kronor, vilket är väsentligt mer än vad regeringen föreslår i sin budget.

Herr talman! Det är svårt att se hur dessa minskade ambitioner för Arbetsförmedlingen ska gå ihop med Sverigedemokraternas och regeringens ambitioner om att minska långtidsarbetslösheten och om att exempelvis öka antalet deltagare i arbetspraktik som kräver handpåläggning och anvisningskapacitet.

Tidigare nedskärningar av förvaltningsanslaget – då tänker jag på M-KD-SD-budgeten för 2019, som då tvingade Arbetsförmedlingen att säga upp 3 500 anställda – har haft betydande påverkan på stödet för personer med funktionsnedsättning, vilket syns i bland annat att antalet personer som har fått lönebidrag, antalet beviljade arbetshjälpmedel och personliga biträden har minskat och att handläggningstiderna på Arbetsförmedlingen har ökat. Det är rimligt att förvänta sig liknande konsekvenser i och med kommande års minskade förvaltningsanslag.

Herr talman! Till skillnad från SD och regeringen tillför vi socialdemokrater mer resurser till både Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag och program. För oss socialdemokrater är det tydligt att en sänkt arbetslöshet och förbättrad kompetenshöjning kan gå hand i hand. Man kan slå båda flugorna i en smäll, men med rätt utformad arbetsmarknadspolitik.

Men Sverigedemokraternas och regeringens repressiva flugsmälla kommer varken att trycka ned arbetslösheten eller motverka brist på arbetskraft.

Herr talman! Jag vill tacka alla ledamöter i utskottet. I drygt sex timmar har vi diskuterat arbetsmarknadspolitik. Jag vill också tacka vår fantastiska kanslipersonal och alla ledamöter i kammaren som har varit här och lyssnat på oss. Och sist men inte minst vill jag tacka herr talmannen. Jag önskar en god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 130 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Jobb och lön är den bästa skyddsvallen mot skenande elpriser, dyrt bränsle, höga matpriser, kronförsvagning och ränteuppgång.

Kombinationen av inflation och lågkonjunktur riskerar att försätta många hushåll i en svår och kärv situation.

När fler håller hårdare i plånboken drabbar det inte minst flera sektorer som är viktiga för att unga och invandrare ska få sitt första jobb. Restaurangbranschen kan vara ett sådant exempel som väljs bort när det blir tuffare tider.

Sverige går in i lågkonjunkturen med ett stort utanförskap. Trots många goda år ekonomiskt är vi i ett svårt läge. Trots löften om Europas lägsta arbetslöshet rörde sig Sverige från plats 20 av 27 till plats 4 i högst arbetslöshet under Socialdemokraternas tid i regeringen. Där stod Sverige, sida vid sida med sydeuropeiska krisekonomier som Grekland och Italien. Som om det inte var en tillräcklig förnedring var Sverige också det land med den sämsta utvecklingen för arbetslöshet och sysselsättning under Magdalena Anderssons tid som finansminister. Det är uppenbarligen en merit i Socialdemokraterna.

Socialdemokratin gick hårt åt Sverige och lämnade arbetsmarknaden med försämrad motståndskraft mot kris. Det är nu vårt ansvar att återupprätta arbetslinjen, reformera arbetsmarknaden och stärka arbetskraften.

Löftena om att alla som kan arbeta ska arbeta och att alla ska kunna leva på sin lön är både viktiga och förpliktande. Regeringen och Socialdemokraterna har därför presenterat de första stegen i en omläggning av arbetsmarknadspolitiken. Nu ska vi ställa krav, stärka drivkrafterna och vässa insatserna.

Herr talman! Under året har jag besökt 158 företag och välfärdsverksamheter. Tack vare att ägare, chefer och medarbetare generöst har delat med sig av sina erfarenheter har det gett mig en god inblick i och förståelse för hur arbetsplatserna mår, hur branscherna fungerar och hur villkoren från politiken uppfattas. Många saker skiljer sig såklart mellan ett äldreboende i Ljungby och en fabrik som återvinner aluminium, eller mellan ett kafé och ett åkeri. Men problemen och förväntningarna på politiken är dock oväntat gemensamma. Det handlar om oron över de höga priserna på el, bränsle och vissa andra insatsvaror, från vete till armeringsjärn. Det är brett.

Svårigheterna att rekrytera kommer upp vid nästan varje besök. Det är ett svaghetstecken för politiken i ett land med 30 procent tomma platser på yrkesutbildningar och 150 000 lediga jobb att 360 000 människor är arbetslösa.

Herr talman! Alla som tar emot bidrag ska utbilda sig, ha praktik, lära sig svenska och söka jobb på heltid. Bidrag ska inte löna sig mer än arbete, och den som arbetar ska få behålla mer av sina pengar. I den här budgeten stärker vi plånboken med 500 kronor för seniorer som arbetar, medan Socialdemokraterna vill att 1 miljon hårt arbetande svenskar ska ha 1 000 kronor högre skatt i månaden än vad som blir verkligheten med den budget som vi nu ska besluta om.

Jobbinsatserna hos kommuner och Arbetsförmedlingen ska prioriteras efter hur väl de tar människor till jobb. Kommunerna ska få möjlighet att ställa krav också på samhällsnyttiga insatser. Praktikplatserna ska bli fler.

Herr talman! Moderaterna är rösten för alla som arbetar, har arbetat eller vill arbeta. Nu har vi en regering för arbetslinjen i Sverige igen.

Arbetslinjen återupprättas inte i en handvändning. Men för Sveriges bästa och för att fler ska kunna resa sig ur svårigheter, stå på sina egna ben

och växa av sin egen kraft är det denna kammars skyldighet att skyndsamt besluta om att vi reform för reform ska ta steg mot full sysselsättning.

Anf. 131 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Oliver Rosengren för hans anförande. Det var ett anförande som minst sagt förpliktar inför denna mandatperiod då Moderaterna leder regeringen.

Vi är överens om att arbetslösheten i vårt land är för hög. Men om vi nu ska beskriva verkligheten som råder vid den tidpunkt då regeringen har tagit över makten tycker jag inte att vi bara ska titta på arbetslösheten. Jag tycker också att det förtjänar att uppmärksammas att vi har den högsta sysselsättningsgraden på 30 år och som också är i det absoluta toppskiktet i Europa. Vi ska inte heller glömma bort att vi under den föregående mandatperioden hade en omfattande krissituation med en pandemi som lamslog stora delar av världen, då den socialdemokratiska regeringen förde en aktiv politik och satte in åtskilliga krispaket som räddade tusentals jobb.

Om läget är så nattsvart som Oliver Rosengren målar upp det som blir min fråga varför regeringen inte gör någonting här och nu för att mota bort den arbetslöshet som väntas stiga nästa år.

Vi hör om att regeringen, om ekonomin så tillåter, kanske kommer att återkomma med utredningar och förslag som rör skatter och bidrag. Men vad gör regeringen här och nu för att mota bort arbetslösheten?

Sanningen är att man inte gör någonting mer än att skära ned på den aktiva arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen. Då undrar jag hur regeringen har tänkt när man skär ned med miljardbelopp samtidigt som vi går in i en lågkonjunktur.

(Applåder)

Anf. 132 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Teresa Carvalho för repliken.

Man förstår ju varför det inte bar riktigt hela vägen för Socialdemokraterna i valet i höstas. Många hade varit i en svår situation på arbetsmarknaden med en förhållandevis hög arbetslöshet, trots det goda ekonomiska läge vi har haft.

När ni tillträdde var Sverige det land i EU med 20:e högsta arbetslöshet och när ni lämnade med 4:e eller 5:e högsta arbetslöshet tillsammans med krisekonomier som Grekland och Italien. När man då bara vill berömma sig för en hög sysselsättningsgrad eller liknande kan såklart även väljarna undra varför man inte ser de uppenbara problem som finns på svensk arbetsmarknad med ett stort integrationsmisslyckande, hög långtidsarbetslöshet och så vidare.

Socialdemokratins lösning, herr talman, är ju mer pengar till allt som det går att lägga pengar på. Det är en känd metod från Socialdemokraterna. Men faktum är att under Socialdemokraternas tid i regeringen lämnade Arbetsförmedlingen tillbaka pengar år efter år. Trots höga anslag och trots att man satsade på yrkesvux stod nästan en tredjedel av platserna tomma, ett tydligt tecken på att mer pengar inte alltid är svaret om insatserna inte är tillräckligt bra.

Därför är svaret i vår budget tillsammans med Sverigedemokraterna att vi måste vässa arbetsmarknadspolitiken. Vi måste prioritera insatser utifrån vad som fungerar. Vi måste se till att Arbetsförmedlingen följer reger-

ingens prioriteringar, inte lämnar tillbaka miljardanslag för nystartsjobb utan verkligen lägger resurserna på det som funkar. Vi vet att till exempel reguljär vuxenutbildning fungerar. Därför satsar vi 5 000 fler platser än planerat på yrkesvux.

Det är den typen av satsningar vi ska göra. Så återupprättar vi arbetslinjen och följer inte det dåliga exempel som Socialdemokraterna har erbjudit Sverige under åtta år.

Anf. 133 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten för svaret, även om jag nog tycker att det ekar rätt tomt. Det är inte så konstigt, för sanningen är ju att regeringen inte gör något här och nu för att möta den arbetslöshet som väntas stiga nästa år, inget annat än att skära ned på resurserna till arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen. Nu säger Oliver Rosengren att man satsar på vuxenutbildningen. Men sanningen är ju att det är 1 miljard mindre som avsätts nästa år jämfört med i år.

Man kan inte påstå att de högerkonservativa genomför ett skolboks-exempel direkt på hur man bäst hanterar en lågkonjunktur, herr talman. I stället för att gasa i uppförssbacke och använda tiden till att rusta de arbetssökande med de färdigheter som kommer att krävas när konjunkturen så småningom vänder igen väljer regeringen och Sverigedemokraterna att bromsa och skära ned.

Samtidigt hör vi här hur man förväntar sig att få ut mer effekt av mindre resurser. I bästa fall är det ett klassiskt borgerligt önsketänkande. Men i värsta fall, herr talman, är det vi bevittnar nu en ren kapitulation inför arbetslösheten. I så fall är jag bekymrad på riktigt.

Vi hör också Oliver Rosengren säga att pengar blir över hos Arbetsförmedlingen. Ja, det stämmer, herr talman. Och det beror till stor del på de stora alexanderhugg som Moderaterna och de övriga högerkonservativa genomförde förra året och 2019, så till den grad att Arbetsförmedlingens egen anvisningskapacitet minskade så att man inte längre har möjlighet att möta arbetssökande i den utsträckning som krävs.

Lite bättre konsekvenstänk vore nog bra från högerpartierna.

Anf. 134 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Nu finns det faktiskt skäl att oroa sig lite efter repliken från Teresa Carvalho.

Jag har ändå varit positivt överraskad av att Socialdemokraterna inte har fallit ned i det trask som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har rört sig i när det kommer till finanspolitiken, där man ju, just som Teresa Carvalho nu säger, velat gasa in i lågkonjunkturen. Eftersom vi är i det läge vi är med en lågkonjunktur på väg in, samtidigt som inflationen är hög, vore det mycket skadligt för svensk ekonomi och för hushållen om man tillämpade den lite brittiska modellen att försöka kasta sig på gasen in i lågkonjunkturen samtidigt som inflationen är så hög som den är.

Kanske börjar man skönja det regeringsalternativ som Socialdemokraterna skulle kunna få ihop med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i den ekonomiska politiken. Då blir det stora utgiftschocker och skenande inflation, och då möter vi en lågkonjunktur som i stället riskerar att förvärra läget i ekonomin.

Nu har vi, tack och lov, en ansvarstagande regering som tillsammans med Sverigedemokraterna presenterar en finanspolitik som sammantaget är neutral och där man lägger samman budgeten med elprisstödet. På det sättet kommer vi att låta penningpolitiken verka ut i det tuffa läge som vi är i med inflationen, samtidigt som vi gör satsningar i arbetsmarknadspolitiken och i den ekonomiska politiken som möjliggör för hushållen att klara sig genom krisen.

Självklart måste vi ha en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det genomförs nu en rad olika reformer. Vi har inte minst satsningarna på arbetsmarknadspolitiken och yrkesvux, som vi har debatterat. Men vi bereder också bidragstak, skärpta aktivitetskrav, samhällsnyttiga insatser och en rad andra delar i återupprättandet av arbetslinjen som vi har lovat.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

§ 4 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU1
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 135 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill informera om att det är flera utgiftsområden kvar att debattera och många anmälda talare till dagens debatter. Jag vill därför flagga för att det inte är säkert att alla ärenden kommer att hinna debatteras klart före klockan 23.00 i dag, då vi bryter. Anföranden som kvarstår klockan 23.00 flyttas till sist på morgondagens föredragningslista.

Anf. 136 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi socialförsäkringsutskottets betänkande 1 om utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Målet för utgiftsområdet är att frånvaro från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå, förutsatt att fokus därmed ligger på förebyggande, rehabiliterande och samordnade insatser, vilket är viktigt att understryka.

Låt mig inledningsvis säga att vi sverigedemokrater yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Vi lever i en svår tid. Det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde är allvarligt. Hushåll och företag är hårt pressade av både hög inflation och räntor som ökar. Vi står samtidigt inför en lågkonjunktur och en ökande arbetslöshet.

Det tuffa ekonomiska läget påverkar människors vardag, och det påverkar särskilt dem som har små marginaler. I den här utmanande och svåra tiden är det viktigt att människor som drabbas av arbetslöshet eller sjukdom kan känna sig trygga, att det sociala skyddsnetet fungerar och att förutsättningarna att få hjälp och stöd inte försämras.

Det är också helt avgörande att varje skattekrona används med förnuft. I stort sett alla experter varnar för en expansiv finanspolitik, eftersom det skulle riskera att driva på inflationen. Därför är det angeläget att vi tar ansvar för och värnar välfärden genom att göra kloka prioriteringar samtidigt som vi på ett ansvarsfullt sätt hanterar det största inflationsshotet i Sverige på över 30 år.

Genom att permanenta de bättre villkoren i a-kassan, föreslå att undantagen från vissa bedömningar i rehabiliteringskedjan ska förlängas för personer som väntar på vård och se till att bidraget för resor med egen bil till och från rehabilitering bättre ska motsvara de faktiska kostnaderna gör vi också nödvändiga insatser för människor som är extra utsatta. Vi sverigedemokrater kommer också att fortsätta arbeta för ytterligare förbättringar.

Herr talman! Låt mig vara tydlig med en sak. Omotiverade utförsäkringar får aldrig vara ett verktyg för att få ned antalet sjukskrivna personer. Den strategi som den föregående regeringen använde för att få ned antalet sjukskrivna, genom att införa strikta bedömningar som ledde till utförsäkringar av svårt sjuka personer, var verkligen under all kritik.

Förebyggande insatser och en effektiv rehabilitering måste alltid vara utgångspunkten. Positiva incitament och stödinsatser ska underlätta vägen tillbaka till arbetslivet efter en lång tids sjukskrivning. Vi behöver titta på hur vi på bästa sätt hjälper människor och skapar förutsättningar för återgång i arbete genom anpassade och väl avvägda insatser.

De bedömningar som görs måste också vara rimliga och verklighetsförankrade. Det är bra att det nu, efter mycket påtryckningar, har genomförts viktiga reformer för att minska risken för inhumana utförsäkringar. Men långa sjukskrivningar får aldrig bli en ursäkt för att inte göra uppföljande och stödjande insatser för individen.

Ett område där ytterligare insatser behövs är samordningen mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, så att människor inte hamnar i kläm.

Vi behöver även bli bättre på att förebygga den ohälsa som orsakar långa sjukskrivningar. Den förebyggande sjukpenning som finns i dag används nästan inte alls. Det behövs insatser för att göra den mer tillgänglig och användarvänlig.

Det leder mig in på ämnet sjukfrånvaro på grund av psykiatriska diagnoser, som nu ökar igen efter att ha minskat under åren med pandemi-restriktioner. Vi vet att kvinnor står för en stor del av sjukskrivningar som orsakats av psykisk ohälsa. Det är framför allt relaterat till stress, exempelvis utmattningssyndrom.

Färska statistik visar att antalet personer som är sjukskrivna med stressrelaterad diagnos ökade med 13 procent mellan juli 2019 och juli 2022. Av samtliga stressrelaterade pågående sjukfall utgörs 79 procent av kvinnor. Vi kan även se, vid en jämförelse mellan mars månad år 2019 och mars månad i år, att antalet nya sjukfall som kan relateras till stress har ökat med 14 procent under samma månad. Och av de nya sjukfallen utgör kvinnor hela 75 procent.

Trenden är tydlig: Den psykiska ohälsan är vår tids stora folkhälso-utmaning. Vi måste börja arbeta mer inriktat för att hantera den oroande utvecklingen.

Herr talman! En relevant problematik är att det saknas viktig kunskap om vilka rehabiliteringsinsatser som har god effekt för personer som är

sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa. Det är också något som representerar för hälso- och sjukvården, Försäkringskassan, arbetsgivarorganisationer och fackförbund nyligen fastslog.

Det är därför viktigt att forskning på området kan bidra till utvecklingen av verkningfulla rehabiliteringsinsatser för att minska förekomsten av sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser. Sverigedemokraterna har länge arbetat för att forskning på området kvinnors hälsa ska prioriteras, eftersom forskning om kvinnosjukdomar är ett eftersatt område.

Det finns även stort behov av att öka de allmänna kunskaperna om kvinnors hälsa inom hälso- och sjukvården och i samhället i stort. Därför är det glädjande att det nu, i Tidöavtalet, finns ett uttalat riktat fokus specifikt på forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa. Med utökad forskning kommer vård och behandlingsmetoder att kunna utvecklas och effektiviseras. Det kan även ge oss bättre förutsättningar att förstå orsakerna bakom kvinnors försämrade psykiska hälsa.

Eftersom psykisk ohälsa är den vanligaste orsaken till sjukskrivning är det ytterst angeläget att stödet till personer som sjukskrivs på grund av en psykiatrisk diagnos utvecklas och blir bättre. De faktiska bristerna kopplat till psykisk ohälsa vi ser i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen måste åtgärdas. Vi ser exempelvis behov av att stärka kompetensen och kunskapen om psykisk ohälsa hos berörda myndigheter, i det här fallet Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Det finns också behov av att genomföra en översyn och en analys av Försäkringskassans förändringsarbete med särskilt fokus på sjukskrivningar till följd av psykiatriska diagnoser. Att bli utförsäkrad kan innebära väldigt svåra konsekvenser för den som drabbas. Oro för att bli utförsäkrad kan också leda till försämrad hälsa och försvåra möjligheterna till rehabilitering.

Det finns även en överhängande och allvarlig problematik med att människor väljer att avsluta sina liv på grund av en utförsäkring. Att det förekommer visar på stora brister i det system som är tänkt att vara ett skydds nät för människor som blir sjuka och behöver samhällets stöd. Möjligheten att implementera krav på medicinska suicidriskbedömningar i det försäkringsmedicinska beslutsstödet är därför något som vi menar behöver utredas snarast.

Herr talman! Det finns således mycket att göra. Sverigedemokraterna kommer att arbeta hårt för att stärka det förebyggande och hälsofrämjande arbetet så att förekomsten av sjukfrånvaro på grund av psykiatriska diagnoser på sikt kan minska. Genom att hantera den ökande psykiska ohälsan i samhället på ett mer strategiskt sätt, med fokus på evidens och stärkt kunskap, kan vi uppnå satta mål som innebär att färre drabbas av psykisk ohälsa och att de som drabbas får ett evidensbaserat och humant bemötande genom hela sjukskrivningsprocessen. Det kommer inte bara att vara en besparing för samhället i stort utan kommer också att leda till att minska det mänskliga lidandet.

Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Nima Gholam Ali Pour (SD).

Anf. 137 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Daniel Persson!

Det gläder mig att våra två partier fortfarande är överens om att sjukförsäkringen är ett viktigt system och att de som är sjuka ska få stöd, hjälp och ersättning tills man återfår arbetsförmågan. Det är något som förenar våra två partier.

Men det är desto mer som skiljer våra två partier åt. Jag vill upplysa ledamoten om att en av de saker där det är stor skillnad mellan våra partier är att när vi sitter på makten och har inflytande gör vi förändringar i rätt riktning. Därför var det vi socialdemokrater som för två mandatperioder sedan tog bort den förkastliga stupstocken i sjukförsäkringen. Det hoppas jag att ledamoten kommer ihåg.

En annan sak är att vi tar chansen att förbättra saker. Min fråga till ledamoten är alltså: När kommer Sverigedemokraterna att driva igenom de förbättringar i sjukförsäkringen som Sverigedemokraterna har pratat om år ut och år in? När Sverigedemokraterna i tidigare budgetdebatter om utgiftsområde 10 har stått här i talarstolen har man krävt förändringar av karensavdraget, borttagande av stupstocken, förstärkningar i sjukförsäkringen och bättre ekonomisk trygghet för sjukskrivna.

Nu är Sverigedemokraterna inne i värmen. Nu är det Sverigedemokraterna som är ansvariga för det budgetförslag som ligger på riksdagens bord och de riktlinjer som majoriteten, mot Socialdemokraternas önskan, tyvärr har röstat igenom. Men det var majoritetens vilja.

Min fråga till ledamoten är: När kommer Sverigedemokraterna att förverkliga sina löften till sina väljare om att förbättra sjukförsäkringen?

Anf. 138 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för din fråga! Vi har ganska nyligen röstat igenom ganska många viktiga reformer som ska genomföras under kommande tid. Vi har också varit pådrivande när det gäller dessa förslag. Det var förslag som ni lade fram – absolut. Bland dessa förslag fanns bland annat trygghetspensionen. Det ska bli lättare för äldre som har nära till pensionen att få sjukersättning. Vi har varit med om att förändra arbetsmarknadsbegreppet, alltså att man ska bedömas mot angiven yrkesgrupp exempelvis.

Vi kommer att följa utvecklingen när det gäller dessa förslag och se om de bidrar till mer rimliga bedömningar och att människor också får de stödinsatser som de behöver i form av rehabilitering. Jag är inte orolig för att dessa reformer skulle vara hotade av den nya regeringen.

Anf. 139 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Daniel Persson för att han räknade upp flera av de viktiga reformer och förbättringar av sjukförsäkringen som vi socialdemokrater genomförde när vi hade regeringsmakten. Det var bra att jag inte behövde göra det själv. Det tackar jag för.

Men frågan kvarstår: När kommer Sverigedemokraterna att ta chansen att driva på den högerkonservativa regeringen så att man gör förbättringar, som faktiskt behövs, i sjukförsäkringen? Det finns mängder med människor i dag som fortfarande inte får det stöd och den hjälp som de behöver.

Vi har till exempel förslag om att ändra arbetsförmågebegreppet för dem som kvalar in för sjuk- och aktivitetsersättningen. Varför har Sverige-

demokraterna inte sett till att driva igenom det? Varför har Sverigedemokraterna i sina förhandlingar med de högerkonservativa partierna inte tagit chansen att få in detta i Tidöavtalet? Det finns ingenting där som visar att man vill förstärka sjukförsäkringen.

Varför gör inte Sverigedemokraterna det som man har gått till val på och lovat sina väljare, det vill säga att ta bort det orättvisa karensavdraget? Vi socialdemokrater har givetvis med det i vårt budgetförslag. Nu har ni tyvärr röstat ned det, när ni hade en chans att ta bort det orättvisa karensavdraget. Varför gör ni inte mer för de sjuka och illa behandlade, de som i dag inte får det stöd och den hjälp som de behöver i sjukförsäkringen?

Anf. 140 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för dina frågor! Jag kan egentligen inte gå in på vad som diskuterades och vad som inte kom upp i förhandlingarna om Tidöavtalet. Men vi behåller de bättre villkoren i a-kassan. Undantagen från vissa bedömningar i rehabiliteringskedjan ska förlängas för personer som väntar på vård. Och bidraget för resor med egen bil till och från rehabiliteringen ska bli bättre och motsvara de faktiska kostnaderna.

Sverigedemokraterna kommer att fortsätta att arbeta för ytterligare förbättringar, och inga försämringar kommer att ske på detta område.

Anf. 141 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för denna diskussion! Vänsterpartiet har varit det parti som har drivit igenom de förbättringar av sjukförsäkringen som skedde under förra mandatperioden. Ledamoten har rätt i att det såg ungefär lika illa ut. Under den borgerliga regeringen utförsäkrades 90 000 med stupstocken. Tyvärr innebar de mål som Socialdemokraterna och Miljöpartiet införde i regleringsbrevet att man i stället utförsäkrade ungefär lika många vid dag 180 och dag 365. Så såg verkligheten ut.

Men nu finns det ett färdigutrett förslag som skulle kunna göra att de som länge har nekats sjuk- och aktivitetsersättning enklare skulle kunna få det. Det finns också ett färdigutrett förslag som skulle kunna göra att just rehabiliteringen, som ledamoten talar sig varm för, skulle kunna göras bättre för den som ligger nära en långtidssjukskrivning. Varför har inte Sverigedemokraterna ställt kravet om sjukförsäkringen högst upp när man har förhandlat?

När Vänsterpartiet hade chans att påverka införde vi alla de förbättringar som skedde under förra mandatperioden. Vi ställde kraven i budgetförhandlingarna, och det var då de förbättringar som nu sker infördes.

I dag hör jag ledamoten från Sverigedemokraterna säga: Jag lovar att ingenting kommer att försämrats. Men finns det något som kommer att förbättras under denna mandatperiod? Finns det något som ledamoten vill hälsa till sina väljare – har Sverigedemokraterna tagit strid för att det ska bli bättre för de sjuka? Eller är man nöjd med Vänsterpartiets reformer?

Anf. 142 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Ida Gabrielsson, för dina frågor! Jag får lite grann upprepa det som jag nyss var inne på. Vi kommer att behålla de bättre villkoren i a-kassan. Undantagen från vissa bedömningar i rehabiliteringskedjan ska förlängas för personer som väntar på vård, och bidraget

för resor med egen bil till och från rehabiliteringen ska bättre motsvara de faktiska kostnaderna.

Det är väl det som vi står för just nu. För övrigt säger vi att det inte kommer att ske några försämringar på detta område.

Anf. 143 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Då får vi konstatera att det Sverigedemokraterna har lyckats med i dessa förhandlingar är att ingen av Vänsterpartiets genomförda reformer har tagits bort. Min fråga blir ändå: Varför satte inte Sverigedemokraterna sjukförsäkringen högst upp på agendan när man hade chansen, när man var på slottet? Gick man och lade sig för att sova? Var det inte tillräckligt intressant att delta under kvällsförhandlingarna om välfärden och sjukförsäkringen? Tackade man för sig när man hade fått in ordet utvisning 16 gånger i Tidöavtalet? Det är svårt att se det på något annat sätt.

Vad ska Sverigedemokraterna säga till de cancersjuka som nu tvingas att arbeta? Vad ska man säga till den som inte har råd med elen och bränslet, trots att det är 14 öre billigare, när det inte kommer något stöd till norra Sverige? Vad ska man säga till den som har fötts med en funktionsnedsättning?

Det finns alltså ett färdigutrett förslag som skulle kunna göra att många fler får rätt till långvarig ersättning, alltså sjukersättning. Trots det har Sverigedemokraterna inte lyckats få in ett kommatecken när det gäller sjukförsäkringen i Tidöavtalet eller budgeten.

Dessutom har man lyckats med konststycket att ge oss som sitter här i riksdagen en enorm skattesänkning samtidigt som inte en krona i skattesänkning går till dem som redan i dag betalar mer skatt, alltså de sjuka och arbetslösa. Varför har Sverigedemokraterna inte prioriterat att sänka skatten för de sjuka och arbetslösa utan i stället prioriterat att sänka skatten för oss som redan har?

Anf. 144 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för dina frågor! Låt mig vara tydlig. Att vilja höja skatten är inte samma sak som en skattesänkning. Det har inte tagits några beslut om skattesänkningar. Vi fastställer prisbasbeloppet, och eftersom inflationen är hög blir effekten större. Och vi tänker inte frånga den lagstiftning och det regelverk som har funnits i många år.

När vi nu har en hög inflation anser vi inte att fler människor ska betala mer i skatt. Jag antar att ledamotens parti i stället vill höja skatten för 1 miljon människor och ändra den lagstiftning som innebär en stabil och förutsägbar skattepolitik. Det tycker inte jag är ansvarigt.

Låt mig också vara tydlig med att regeringen inte gör några nedskärningar i sjukförsäkringen. De reformer som vi röstade för 2021 och som var en del av M-, SD-, KD- och L-budgeten för 2022 ligger fast.

Anf. 145 JESSICA RODÉN (S) replik:

Herr talman! Ledamoten nämnde ingenting om karensavdraget i sitt anförande. Min partikamrat Åsa frågade bland annat om detta, men jag uppfattade inte att ledamoten svarade.

Cirka 90 procent av LO:s medlemmar kan inte arbeta hemifrån.

Karensavdraget slår hårdast mot alla de arbetare som varje dag går till jobbet och ser till att samhället fungerar. Många jobbar dessutom i kontakt-

yrken där man utsätts för mycket stor risk att bli smittad och därmed risk för ekonomiskt bortfall.

Samtidigt har det för tjänstemän utvecklats allt fler metoder att arbeta hemifrån. Att gå till jobbet sjuk kan göra att ett sjukdomstillstånd förlängs och förvärras, och dessutom finns risk att man smittar sina kollegor som också behövs för att samhället ska gå runt.

Herr talman! Sverigedemokraterna sa i valrörelsen att karensavdraget ska tas bort för sjukvårds- och skolpersonal. Moderaterna hade däremot en annan linje. Vad är beskedet till mina kollegor i välfärden från regeringspartierna: bort med karensavdraget eller ytterligare karens?

Anf. 146 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Det stämmer att vi sverigedemokrater har velat se att man tar bort karensen i vissa grupper, men hur karensavdraget ser ut i dag och hur det kommer att hanteras framgent får jag erkänna att jag inte vet. Det här är inte riktigt mitt område – jag har hoppat in i dag på grund av sjukdom. Jag har inte just den detaljkunskapen utan ber att få återkomma.

Anf. 147 JESSICA RODÉN (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, ledamoten – jag har full förståelse för att det inte är lätt att ha koll på allting! Men jag undrar om Sverigedemokraterna, som man lovade i valrörelsen, kommer att verka för en mer rättvis arbetsmarknad där människor som arbetar i kontaktyrken inte ska fortsätta drabbas av det orättvisa karensavdraget?

Anf. 148 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det var som sagt vår ambition, och det är något vi kommer att ta med oss i kommande förhandlingar. Jag kan inte lova någonting, men vi har i alla fall den ambitionen.

Anf. 149 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Daniel Persson säger att man inte ska försämra någonting i sjukförsäkringen, men elpriserna skenar, inflationen har legat stabilt runt 10 procent och de lägsta nivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen ligger samtidigt kvar.

Vi i Miljöpartiet tycker inte att sjukdom och funktionsnedsättning ska vara lika med ett liv i fattigdom. Lägstanivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen måste höjas. Vi har ett förslag om att höja med cirka 10 procent. Sverigedemokraterna lovar att inget ska bli sämre, men om man inte höjer lägstanivån i sjuk- och aktivitetsersättningen kommer pengarna inte att räcka när både matpriserna och priserna på vinterskor skenar.

Anf. 150 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Annika Hirvonen, för frågan!

Just när det gäller detta vet jag inte om jag kan besvara frågan, om jag ska vara helt ärlig. Jag är ledsen – jag har inte riktigt den detaljkunskapen. Jag passar nu och återkommer vid ett annat tillfälle.

Anf. 151 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Det är ganska enkel matematik. Om priserna ökar samtidigt som man får lika mycket – eller lika lite – i plånboken blir det svårare att få månaden att gå ihop. Ersättningsnivåerna för dem som får minst är alldeles för låga. Det är runt 10 000 kronor i månaden som man ska klara sig på. För en person med kronisk funktionsnedsättning innebär det de facto ett liv i fattigdom.

Vi i Miljöpartiet vill höja lägstanivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen kraftigt, och det är särskilt akut i det läge vi har i dag. Det är nämligen de som inte har några marginaler som drabbas hårdast.

Det kommer massor av stöd nu från regeringen och Sverigedemokraterna. Jag får elstöd och jag vet inte vad. Men den person som lever på sjukersättning och bor i norra Sverige får noll kronor i elstöd medan priserna på mat, kläder och även el ökar. Hur tänker Sverigedemokraterna ta ansvar? Ni säger att livet inte ska bli sämre.

Anf. 152 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan bara instämma i att elpriset rusar. Vi har haft en stabil elproduktion här i Sverige, men fullt fungerande kärnkraft har lagts ned. Elpriserna skjuter nu i höjden.

Reduktionsplikten har också sett till att bränslekostnaderna blivit jätte-höga. Det ska vi ta tag i. Men det kommer inte att ske snabbt, utan tyvärr långsamt. Matpriserna är också höga till följd av detta.

Budgeten är ett första steg för regeringen, och det finns mycket att ta tag i. Vi sverigedemokrater kommer att bevaka våra intressen i detta. Jag kan inte säga så mycket mer. Vi ska inte göra några försämringar på det här området under kommande mandatperiod, men vi får se vad vi kan åstadkomma i kommande förhandlingar. Det får bli mitt svar på frågan i dag.

Anf. 153 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Sjukförsäkringen är en grundbult i det svenska trygghets-systemet. Vi socialdemokrater arbetar ständigt för att laga revorna i försäkringen så att alla ska få den ersättning de har rätt till. Vi prioriterar i vårt budgetförslag vår gemensamma välfärd där trygghetssystem byggda på tanken om plikt och rätt är en viktig del.

I förra veckan kunde vi här i kammaren höra ansvarigt statsråd oroa sig över att antalet långa sjukfall ökar. Att ohälsan ökar är oroande. Att det tar lång tid för människor att återfå arbetsförmågan är också oroande. Men att långvarigt sjuka nu har rätt till ekonomisk ersättning och stöd för att återfå sin arbetsförmåga i stället för att kastas ut ur försäkringen som de gjorde med högerpartiernas stupstock – det är bara bra.

Herr talman! Vi socialdemokrater är stolta över alla de förändringar som vi gjorde under våra åtta år i regeringsställning för att förbättra sjukförsäkringen, för äldre och för funktionsnedsatta. Men vi är inte nöjda.

Innan vi avskaffade stupstocken tvingades svårt sjuka att leva på sina besparingar, att gå till Arbetsförmedlingen för att försöka söka nytt arbete – trots sin sjukdom – eller i värsta fall gå till socialtjänsten och be om försörjningsstöd. Det gjorde dem inte friskare, däremot fattigare.

Herr talman! En studie från Inspektionen för socialförsäkringen visar att fyra av fem utförsäkrade återvände till sjukförsäkringen så fort det var

möjligt att kvala in igen. Dock hade då väldigt många av dem varit helt utan inkomst i ett kvartal. Av dem som var sjukskrivna på heltid när de utförsäkrades var 95 procent tillbaka i sjukförsäkringen inom en treårsperiod.

Herr talman! Man blir alltså inte frisk av att göras fattig.

Att vi nu har tagit bort stupstocken möjliggör för fler att bli friska fortare. Att oroa sig över utebliven inkomst och uteblivet stöd gör ingen människa friskare. Däremot försämrar denna oro möjligheten att återfå sin arbetsförmåga.

Herr talman! En budgetdebatt tydliggör prioriteringar och politiska vägval. Socialdemokraterna väljer alltid att satsa på en välfärd som omfattar alla. Vi bidrar tillsammans och får efter behov. När du är som svagast måste samhället vara som starkast.

Men vi lever fortfarande i ett klassamhälle. En av våra största orättvisor är hur sjukdom och skador drabbar människor, kanske framför allt dem som jobbar i ett yrke med fysisk och tuff arbetsmiljö. Därför är det dags att komma till rätta med det orättvisa karensavdraget.

Herr talman! Karensavdraget slår hårdast mot alla de arbetare som varje dag går till jobbet och ser till att samhället fungerar. Det handlar om barnskötare, undersköterskor, busschaufförer, butiksbiträden, byggnadsarbetare och alla andra som inte kan jobba hemifrån. Många arbetar dessutom i kontaktyrken, där man utsätts för en mycket större risk att bli smittad och därmed också löper större risk för ekonomiskt bortfall. Samtidigt har det för tjänstemän utvecklats metoder för att arbeta hemifrån. Detta, herr talman, är djupt orättvist och gör att arbetsmarknaden dras isär.

Den som går till jobbet sjuk kan göra att ett sjukdomsfall förlängs eller att skador förvärras. Dessutom finns det, som vi hörde tidigare här i debatten, stor risk för att man smittar kollegor eller de människor man arbetar för.

Herr talman! Vi socialdemokrater gick till val på att avskaffa det orättvisa karensavdraget. Därför gör vi nu en miljardsatsning i vårt budgetförslag för att visa att vi menar allvar med det löftet. Det handlar om rättvisa och solidaritet med alla dem som inte kan arbeta hemifrån.

Herr talman! En annan satsning som vi gör i vårt budgetförslag rör att den som har varaktigt nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom behöver ha andra möjligheter att få ersättning över tid. Andelen personer som nybeviljas sjuk- och aktivitetsersättning är i dag rekordlåg, och reglerna är så strikta att det är ytterst få som får tillgång till försäkringen trots varaktigt nedsatt arbetsförmåga.

Vi har tillsatt flera utredningar – några är färdiga, andra pågår fortfarande – och påbörjat genomförandet av de förbättringar som utredningarna föreslår.

Herr talman! Den nuvarande, högerkonservativa regeringen behöver fortsätta detta arbete och ytterligare förbättra regelverket för sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi anser att man med prioritet bör bereda utredningsförslaget att rätten till sjukersättning och aktivitetsersättning prövas mot samma arbetsmarknadsbegrepp som nu gäller i sjukpenningen. För detta har vi avsatt pengar i vårt budgetförslag.

Vi anser också att regeringen bör arbeta vidare med utredningen för att underlätta för arbete, studier, uppdrag med mera under den tid som man har sjukersättning och aktivitetsersättning.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga tre saker.

För det första: En trygg sjukförsäkring ska komma alla till del. Vi betalar alla in till den när vi arbetar, och vi ska också kunna få stöd och hjälp från ersättningen när vår arbetsförmåga av olika anledningar sviktar. Stupstocken gör inte människor friskare utan däremot fattigare, och därför har den tagits bort.

För det andra: Människor som har arbetsförmåga men som av olika anledningar inte ses som attraktiva på den ordinarie arbetsmarknaden behöver också ha en trygg ekonomisk situation samtidigt som den arbetsförmåga de har tas till vara på bästa sätt. Regeringen behöver se över hur människor med varaktigt nedsatt förmåga kan få en trygg situation utan att bollas runt mellan olika myndigheter.

För det tredje, herr talman: Vi måste alla med kraft göra någonting åt den växande psykiska ohälsan i samhället. Socialdemokraterna står till tjänst varje dag i veckan som regeringen vill diskutera åtgärder för ett bättre mående hos kvinnor, män, unga och gamla.

Herr talman! Då vårt förslag till budgetramar har fallit här i kammaren ställer jag mig bara bakom vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 154 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hennes anförande.

Som alla vet innebar covid-19 en exceptionell situation som också krävde exceptionella åtgärder. Vi i Moderaterna var drivande bakom ett antal viktiga åtgärder som vidtogs under covid, bland annat slopat karensavdrag och en ökning av förebyggande sjukpenning för personer i riskgrupper. Men lika övertygade som vi var om att detta skulle införas under en begränsad tid var vi om att det skulle rullas tillbaka när covid drog sig tillbaka.

Nu hör jag ledamoten prata om en miljardsatsning på karensavdraget. Jag letar febrilt i betänkandet och tittar på de olika utgiftsområdena, och jag behöver nog ett litet förtydligande. Vad gäller sjukpenning och rehabilitering är Socialdemokraternas budgetförslag likalydande med regeringens. Vad gäller aktivitets- och sjukersättning är det 230 miljoner som skiljer dem åt. Vi pratar alltså om ett utgiftsområde som omfattar 106 ½ miljarder, och det skiljer 230 miljoner mellan Socialdemokraternas förslag och regeringens förslag. Ledamoten får gärna leda mig igenom hur Socialdemokraterna får in ett karensavdrag som skulle kosta ungefär 5,1 miljarder.

Anf. 155 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Heindorff, för att jag får en chans att utveckla det hela!

Det är intressant att höra hur Moderaterna beskriver historien; det skiljer sig på många sätt från den verklighet som vi socialdemokrater har upplevt. Men vi är glada över att Moderaterna i alla fall ville göra förändringar för människor under covid-19. Det tackar vi för; det var bra att det fanns samsyn mellan partierna i riksdagen, så att vi kunde genomföra snabba förändringar.

Nu är läget återigen dramatiskt för många hushåll och företag. Vi socialdemokrater ser gärna snabba överenskommelser för att hjälpa till ex-

empel företag och barnfamiljer. Vi har lagt fram förslag som era partier har röstat ned, men vi finns här om ni vill fortsätta att hitta partiöverskridande lösningar som hjälper hushåll och företag.

När det gäller det orättvisa karensavdraget stämmer det bra att dessa pengar inte finns med under utgiftsområde 10. Däremot kan jag hänvisa ledamoten till vår partimotion 2022/23:2074. Där har vi med pengar i en trappa. Vi vill utreda hur man kan ta bort karensavdraget. Dessa pengar växlas upp under hela treårsperioden.

Där kan ledamoten förhoppningsvis hitta inspiration till nya förslag från regeringen till kommande år. Jag hoppas att ledamoten håller med om att karensavdraget, med den utformning som det har i dag, är djupt orättvist. Om ledamoten menar allvar med att hjälpa Sveriges löntagare hoppas jag att ledamotens parti återkommer med skarpa förslag.

Anf. 156 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret och för förtydligandet.

Ledamoten får gärna säga vilka pengar det handlar om under 2023. Åsa Eriksson nämnde att det handlar om en trappa. I och med att till exempel Socialdemokraternas systempartier på vänsterkanten har satsat ungefär 5,1 miljarder – det står i antingen Vänsterns eller Miljöpartiets budget – hade det varit intressant att kunna jämföra detta med satsningarna i denna socialdemokratiska trappa.

Jag tror att jag har tid att fråga ledamoten om ytterligare en sak. Det gäller det mål för sjukförsäkringen som sju av åtta partier står bakom. Målet är en stabil och låg nivå vad gäller sjukskrivningar. Men det vi kan läsa här är ju att den förändring som gjordes vid dag 180 gjordes att det blev i varje fall 15 000 fler sjukfall i december 2021 jämfört med året före.

Jag hörde att ledamoten innan pratade om förändringar i rätt riktning, men det var faktiskt så att över 20 000 fler var sjukskrivna jämfört med året innan. De som hade varit sjukskrivna längre än 180 dagar var 15 000 fler.

Därför ställer jag mig frågande. Jag har inte sett något i er budgetmotion för utgiftsområdet som visar att ni fortfarande ställer er bakom det målet. Jag har sett att ett parti avviker från den linjen. Jag blir lite frågande när de förändringar som Socialdemokraterna gjorde under förra mandatperioden innebar att under ett år ökade sjukskrivningarna med ungefär 20 000 fall. Står Socialdemokraterna fortfarande bakom målet för sjukförsäkringen, det vill säga en långsiktigt stabil och låg nivå?

Anf. 157 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater, Ulrika Heindorff, har väckt en egen budgetmotion. Vad andra partier skriver i sina budgetmotioner får de svara för. När det gäller det orättvisa karensavdraget har vi socialdemokrater satsat totalt 1 miljard under en tidsperiod om tre år. Vi inser att 1 miljard inte kommer att räcka om man skulle ta bort karensavdraget helt, men det behöver utredas hur vi kan förändra karensavdraget. Det vi bestämt säger är att karensavdraget i dag är totalt orättvist, och det är orättvisan som måste tas bort. Ett system som är mer rättvist för alla löntagare måste införas.

Sedan var det frågan om vi står bakom målet när det gäller antalet sjukdagar. Vi har inte reserverat oss i den frågan. Vi står alltså bakom målet, och vi vill se en stabil utveckling.

Men jag måste också upplysa ledamoten om att den ökning som skedde av antalet sjukfall vid dag 180 var meningen när stupstocken togs bort. Människor ska hinna rehabiliteras, hinna få stöd, hinna återfå arbetsförmåga, så att de kan återgå till sitt arbete i stället för att kastas ut i fattigdom. Det har inte, än så länge, skett någon ökning av sjukfall vid dag 365, vilket än så länge tyder på att människor faktiskt hinner rehabiliteras och återfå arbetsförmåga inom den tiden.

Det är precis vad vi vill. Jag tror att både ledamoten och jag är helt överens om att målet är att människor ska vara friska, arbeta och försörja sig själva. Det når man inte när människor kastas ut ur våra trygghets-system.

Anf. 158 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr talman! Den friske har tusen önskningar, men den sjuke har bara en. Det är så sant som det är sagt.

I dag debatterar vi betänkande SfU1, *Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning*. Det här är ett viktigt och stort budgetområde som omfattar ungefär 106,5 miljarder kronor.

Den 18 oktober, för drygt två månader sedan, tillträdde den nya moderatledda borgerliga regeringen. Regeringen tillträdde i en svår tid med flera parallella kriser. Det är hög inflation i Sverige och omvärlden, en sjunkande tillväxt, och Sverige bedöms gå in i en lågkonjunktur under 2023. Detta sker samtidigt som många människor och företag utsätts för rejäla kostnadsökningar samt höga bränsle- och energipriser.

Utöver detta har vi stora problem och utmaningar med kriminalitet, ökade utsläpp och långa vårdköer. Arbetslösheten i Sverige är fortfarande hög. Vi hörde i debatten före vår debatt att arbetslösheten är den femte högsta i Europa trots att den före detta socialdemokratiska regeringen lovade att Sverige skulle ha Europas lägsta arbetslöshet. Antalet sjukskrivna i Sverige är fortfarande högt. I december förra året var det 188 700 personer. Under hela förra året hade 620 000 personer mottagit sjukpenning eller rehabpenning.

Herr talman! För att möta dessa stora problem och utmaningar behöver alla som kan stå till arbetsmarknadens förfogande. Vi behöver fler som arbetar, fler som bidrar till välfärden och fler som bidrar till vård, skola och omsorg. Arbete skapar välbefinnande och motverkar enskilda människors fattigdom.

I dag debatterar vi sjukförsäkringen, och jag vill gärna citera från Tidöavtalet:

”Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet för den som på grund av sjukdom inte kan arbeta. Fokus ska vara på rehabilitering och utformningen ska motverka onödigt många sjukskrivningar, särskilt långa sådana, bland annat genom tydligt definierade avstämningstillfällen. Åtgärder sätts in för att motverka ohälsa.”

Herr talman! Den som är sjuk eller skadad och inte kan arbeta ska självklart ha rätt till ersättning, vård och rehabilitering. Vi moderater är övertygade om att möjligheterna och drivkrafterna att agera för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet måste stärkas för samtliga aktörer inom ramen

för sjukförsäkringssystemet. Det är fråga om den försäkrade, arbetsgivaren, vården och Försäkringskassan.

Mycket kan göras inom det förebyggande arbetet, men det finns en del sjukskrivningar som inte kan förebyggas. När någon drabbas av bröstcancer är ett sådant exempel.

En närstående till mig drabbades av bröstcancer för ett och ett halvt år sedan. Det var ett omvälvande besked både för min närstående och för alla anhöriga. Tack och lov upptäcktes cancer tidigt vid ett screeningtillfälle. Då är man tacksam för att man bor i Sverige och att dessa screeningar görs med stor kontinuitet. Likväl blev det behandling med först operation, sedan strålning och sedan cellgifter.

Möjligheten till sjukskrivning var klart avgörande för min närstående. Men jag skulle vilja påpeka att möjligheten till att i den utsträckning som min anhöriga själv kunde och ville arbeta också var viktig.

Att ha rutiner är viktigt även när man har cancer, sa min närstående. Att jobba och känna sig behövd är lika viktigt oavsett om man har cancer eller inte, berättade hon vidare. Det handlar om att känna att man är en del av någonting och inte bara en patient i sjukvården. Vidare handlar det om att få det sociala sammanhanget, utanför familjen och vännerna, som arbetet är. Oro och stress kan uppkomma både vid beskedet och inför behandling. Då är det skönt att någonting är som vanligt och att kunna gå till sitt arbete i den utsträckning det går.

Det handlade inte om att min närstående tvingades att arbeta. Tvärtom. Utifrån läkarens erfarenhet gjordes rekommendationer om hur mycket man brukar orka jobba under behandling, och justeringar gjordes efter hand. Jag fick med mig oerhört många nya perspektiv på sjukskrivning genom att se allt detta på nära håll och verkligen förstå hur viktigt det är att se till varje individs egna möjligheter och önsknings.

På tal om önsknings, herr talman – så här när det lackar mot jul är det väl dags att framföra sina önsknings. Jag önskar mig att alla ledamöter i kammaren lägger en ansenlig del av sitt anförande på att prata om hur vi ska förebygga sjukskrivningar och hur vi på bästa sätt ska rehabilitera.

För att vara säker på att denna önskan delvis går i uppfyllelse tänkte jag därför nu prata om det förebyggande arbetet och rehab.

Jag ska kort nämna tre rapporter. År 2021 kom Riksrevisionens rapport om förebyggande sjukpenning och arbetslivsinriktat rehabiliteringsstöd.

Låt mig ge en kort förklaring för er som eventuellt lyssnar på debatten. En arbetsgivare kan ansöka om bidrag för att förebygga sjukfrånvaro eller underlätta för medarbetaren att komma tillbaka i arbete. Det kan handla om att utreda, planera, initiera, genomföra och följa upp arbetsplatsinriktade åtgärder.

Granskningen visade att dessa två verktyg är lågt prioriterade internt inom Försäkringskassan. Riksrevisionen bedömde därför att myndighetens möjligheter att med hjälp av dessa ersättningar påverka sjukpenningtal och ohälsotal var begränsade.

Det här är oerhört allvarligt. Sjukskrivningar ska ju, enligt målet som vi pratat om här tidigare, ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå. Och ur ett mänskligt perspektiv är det alltid bättre med tidiga insatser som kan bidra till att sjukfrånvaro inte uppkommer.

Förra året kom den andra rapporten, en IFS-rapport med granskning av arbetsgivares upprättande av en sådan här plan för återgång till arbetet.

Den visade att inte ens hälften av arbetsgivarna gör det inom föreskriven tid.

År 2020 kom en annan ISF-rapport om förebyggande sjukpenning. Förebyggande sjukpenning har funnits i 30 år. Trots det visar rapporten tydligt att vid kortare insatser såsom kbt-terapi funkar inte den förebyggande sjukpenningen. Man måste vara sjukskriven på 25 procent, och det fungerar inte när det gäller till exempel kbt-terapi vid psykisk ohälsa.

Avslutningsvis vill jag säga att jag hoppas och tror att regeringens tydliga fokus genom Tidöavtalet på förebyggande av sjukskrivningar och rehabilitering kommer att vända den negativa trend som vi kan se i alla dessa tre rapporter, som visar att det finns verktyg men att de inte används i tillräcklig utsträckning för att förebygga sjukskrivningar eller för rehabilitering.

Den förra regeringen har bevisligen inte lyckats öka det förebyggande arbetet. Den nuvarande regeringen måste lyckas med detta.

(Applåder)

Anf. 159 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Ulrika Heindorff, för anförandet! Jag blir glad över att ledamoten vill att vi ska fokusera på förebyggande åtgärder och rehabilitering. Det är verkligen viktigt. Jag stöder det.

Jag tror också att vi kan enas om devisen att det bästa sjukfallet är det som aldrig inträffar. Ledamoten har rätt i att alla sjukfall inte går att förebygga, men jag tror att det finns mer vi kan göra där. Vi socialdemokrater är redo att när som helst diskutera åtgärder med regeringen för ett mer hälsosamt och hållbart arbetsliv. Det tror jag är oerhört viktigt.

Men jag begärde replik inte bara för att berömma ledamoten utan också för att ställa en fråga.

En sak som verkligen inte underlättar för människor med psykisk ohälsa att rehabiliteras och återfå sin arbetsförmåga är oron för att förlora sin inkomst.

Ledamoten tillhör ett parti som gick till val på att återinföra de absoluta tidsgränserna i sjukförsäkringen, som gjorde att människor kastades ut innan de var friska. Vi har båda lyssnat på Inspektionen för socialförsäkringen, som visar på att man då blev fattig i stället för att bli frisk.

Jag vill fråga ledamoten om hon kan lova både mig och alla andra som jag tror följer den här debatten med stort intresse – det är väldigt många människor som är oroliga för vad som kommer att hända med sjukförsäkringen nu när vi har en högerkonservativ regering – att hon inte kommer att medverka till att återinföra absoluta tidsgränser i rehabiliteringskedjan.

Anf. 160 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten så mycket för frågan och för att hon tar upp den oro hon känner gällande sjukförsäkringen. Jag vet att ledamotens engagemang började med just bortre tidsgräns i sjukförsäkringen.

Det finns en del forskning om det här med avstämningstillfällen och tidsgränser. Bland annat säger ESO – Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, som ledamoten säkert känner till – ungefär så här: Om kompensationsgraden är hög, kontrollen är svag och en bortre tidsgräns saknas kan sjukfrånvaron förväntas bli högre än om kompensationsgraden är lägre, kontrollen är stark och en tidsgräns finns.

Prot. 2022/23:42

19 december

Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Jag tänker att lite oavsett vad man tänker om den bortre tidsgränsen är det viktigt att prata om de här avstämningstillfällena. Det är det som gör just det som står i Tidöavtalet – att vi vill undvika många sjukskrivningar och särskilt de långa. Då är det oerhört viktigt med avstämningstillfällen under tiden som man är sjukskriven så att man så snabbt som möjligt kan komma tillbaka i arbete. Den åsikten hoppas jag att vi delar, jag och ledamoten.

Jag tror att fokus ska vara på just de här avstämningstillfällena. De finns redan i dag men behöver bevisligen förbättras, bland annat kopplat till det jag tog upp tidigare om en av de här tre rapporterna där man ser att arbetsgivarna inte i tillräcklig utsträckning gör till exempel en plan för återgång till arbete. Det är något som oroar mig oerhört mycket.

Anf. 161 ÅSA ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater är helt överens med ledamoten om att avstämning i rehabiliteringskedjan är bra. Krav på tidiga insatser för att människor ska få rehabilitering och stöd och kunna återfå sin arbetsförmåga är jättebra. Men det är inte samma sak som att man blir utkastad ur försäkringen för att man inte blivit frisk tillräckligt fort. Det är en helt annan sak.

Tidigare i dag träffade jag här tillsammans med en kollega företrädare för TCO, som lämnade över en rapport som visar att en tredjedel av de långtidssjukskrivna TCO-medlemmarna är missnöjda med det stöd man får från sin arbetsgivare – trots att vi har avstämningstillfällen. Det finns alltså mycket annat att göra för att förkorta sjukfallen och hjälpa människor att återfå arbetsförmåga än att kasta ut dem ur försäkringen så att de blir fattigare.

Men jag har en annan fråga till ledamoten. För några veckor sedan var vi båda med i en panel som handlade om just sjukförsäkringen. Då talade ledamoten om den trygghetspension för äldre som vi socialdemokrater har infört för att människor som har slitit ut sig på sina jobb, som inte längre har full arbetsförmåga och som närmar sig pensionsålder ska kunna få sjukersättning i stället för att tvingas ut i arbetslöshet och tvingas ta ut förtida pension. Detta menade ledamoten var att ge upp om äldre människor och förneka dem rehabilitering.

Som tur var var det många i publiken som protesterade mot den här verklighetsbeskrivningen. Så är det ju inte alls, utan det handlar om att undvika att människor kastas ut i arbetslöshet eller tvingas ta ut förtida pension. Men jag blev ändå orolig när ledamoten uttryckte sig som hon gjorde.

Därför vill jag fråga om ledamoten kommer att medverka till att ta bort den viktiga trygghetspensionen för utslitna äldre.

Anf. 162 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Ja, det var en intressant diskussion och debatt som vi hade för några veckor sedan.

Jag kan säga att min oro kvarstår. Jag tänker på hela historieberivningen och hur läget var en 15 år tillbaka i tiden. Då hade vi, lite beroende på hur man räknar, i vart fall 100 personer som förtidspensionerades varje dag. En del siffror pekade till och med på att det var 140 personer som förtidspensionerades varje dag i Sverige. Det var också ett sätt att säga till

alla dessa människor som kanske var 30, 40 eller 50 år gamla: Du kommer aldrig mer att kunna arbeta.

Jag är rädd, ledamoten, att de förändringar som Socialdemokraterna gjorde under förra mandatperioden – det som ledamoten kallar trygghetspension men som jag tycker snarare börjar likna det som var förtidspension – gör att man lämnar människor i sticket. Det gör att för dem som är fyllda 60 gör man inte de insatser som skulle behöva göras, för man vet att det finns en annan väg ut. Jag har fortfarande den oron.

Anf. 163 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! I sitt anförande talade Ulrika Heindorff om vikten av att kunna vara sjukskriven och arbeta så mycket som man klarar av och behöver. Därför skulle jag vilja fråga om Moderaterna kommer att förverkliga förslagen i utredningen *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet* som Samuel Engblom har lagt fram och som föreslår just att det ska bli mer flexibelt och individanpassat i sjukförsäkringen.

Herr talman! I dag kan man bara vara sjukskriven på 25, 50, 75 eller 100 procent. Om man klarar av att jobba till exempel 30 procent kan man hamna i en situation där man bara får jobba 25 procent eller tvingas pressa sig själv att jobba fler timmar än man orkar. Det kan vara särskilt utmanande i den fas då man är på väg tillbaka i arbete efter en längre tids sjukskrivning. Att plötsligt dubbla arbetstiden från två timmar om dagen till fyra timmar om dagen kan vara ett stort steg som i värsta fall kan leda till att man tar ut sig om man är på väg tillbaka från en stressrelaterad sjukdom.

Här föreslås en steglös ersättning för dem som har en sjukskrivning på mer än 25 procent så att man kan vara sjukskriven precis så mycket man behöver.

Mot bakgrund av anförandet undrar jag om Ulrika Heindorff och den moderatledda regeringen kommer att förverkliga detta förslag.

Anf. 164 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en bra och angelägen fråga som jag inte kommer att kunna svara på fullt ut i dag.

Den moderata och nyligen tillträdde regeringen – det är nästan så att vi fortfarande behöver ha en ny-på-jobbet-lapp – ser just nu över alla de utredningar som är genomförda och alla de utredningar som pågår utifrån hur de ska fortsätta och om direktiven ska ändras. När man sedan har en klar bild av just denna kombination får man återkomma i frågan.

Jag tycker att ledamoten tar upp ett viktigt ämne, bristen på flexibilitet i sjukförsäkringen, som också vidimerades av min anhöriga.

Jag kan inte i dag lova vad regeringen kommer att göra framöver, men den utredning ledamoten nämnde kommer att vara en av de saker man tittar på.

Anf. 165 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! I denna utredning, *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet*, fanns många förslag för att förbättra sjukförsäkringen, och vi i Miljöpartiet vill gå vidare med många av dessa förslag. Det har vi bestämt oss för redan i vår budget, där vi lägger fram förslag.

Ytterligare ett förslag som jag är angelägen om handlar om tidiga insatser och att förebygga sjukdom. I dag har vi ett system som är okänt och där det finns brister, som Ulrika Heindorff var inne på. Nu ligger det ett färdigt lagförslag på bordet om att göra om dagens system med förebyggande sjukpenning till något man föreslår kalla preventionersättning och som mycket tydligare ska knytas till konkreta insatser.

Jag har väl egentligen samma fråga här. När vi får vi besked från Moderaterna? Förslagen har legat sedan 2021, och det har funnits gott om tid att läsa på och ta ställning. Så vad säger Moderaterna?

Anf. 166 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! De har i alla fall inte legat på denna regerings bord sedan 2021, för då hade vi ju ännu inte tillträtt. Frågan får därför ställas till Socialdemokraterna.

Även i denna fråga får vi återkomma framöver. Det finns säkert mycket i denna utredning som vi kan få upp på bordet – men inte i dagens debatt. Vi får återkomma inom kort.

Anf. 167 IDA GABRIELSSON (V):

Herr talman! Vi har länge haft en illa fungerande sjukförsäkring i Sverige. Människor har inte fått det de har rätt till, och tusentals sjuka och personer med funktionsnedsättning har under många år kastats ut ur systemet.

För de drabbade har detta fått katastrofala konsekvenser. Hela liv har slagits sönder, och för en del har ingen annan utväg än att ta sitt eget liv känts möjlig. Det är en enorm skandal och en stor skam för välfärdslandet Sverige som vi kommer att få se konsekvenserna av en lång tid framöver.

I juletider är tron på miraklens kraft, att önskningar kan slå in och förhoppningar bli verklighet, levande. Men i politiken handlar det inte om att tro, hoppas och önska. Vi som är förtroendevalda, valda av folket att representera medborgarna, ska agera handlingskraftigt och inte blunda eller främst agera pratmakare. De löften vi ger ska vi genomföra.

Herr talman! Alliansen genomförde 2008 dagens system. De steg fram som den nya tidens helbrägdagörare och kunde till skillnad från Sveriges samlade läkarkår och medicinska expertis i rådande forskningsläge genom ett trollslag bota hela 90 000 sjuka. Enligt den nya lagen och Försäkringskassans nya kriterier utförde rehabkedjan rena mirakel. Människor som låg på dödsbädden var i själva verket friska som nötkärnor och kunde arbeta. Upp och hoppa!

Men, herr talman, miraklens tid var tyvärr inte förbi för att vi sedan bytte regering. Socialdemokraterna och Miljöpartiet införde efter att kostnaderna för sjukförsäkringen ökat mål om antal sjukdagar. Därefter fyrdubblades avslagen, utan att någon lagändring gjordes, vid dag 180 och dag 365. Målet var då nio sjukdagar per person i genomsnitt. Under brinnande pandemi blev rekordmånga utförsäkrade. Aldrig har så många blivit utförsäkrade vid dessa två tidsgränser.

Sedan kom vändningen. Vänsterpartiet lyckades tillsammans med många andra ge dem som drabbats av försämringarna i sjukförsäkringen en första upprättelse genom flera förbättringar. Reglerna ändrades, och i dag beviljas fler sjukpenning.

En ny trygghetspension infördes så att äldre arbetskraft inte utförsäkras och tvingas till omställning. Taket i sjukpenningen höjdes. Grundersättningen i sjuk- och aktivitetsersättning höjdes med 1 000 kronor, och efter årsskiftet kommer den att räknas upp genom indexering med ytterligare ungefär 900 kronor i månaden.

Funkisskatten togs bort så att alla med sjuk- och aktivitetsersättning har samma skattenivå som andra löntagare. Men tyvärr lyckades högern och SD införa en ny skatteflyfta direkt efter.

Taket i bostadstillägget höjdes till 7 500 kronor för alla, alltså inte bara för ålderspensionärer utan även för sjukpensionärer.

Under förra julen lyckades Vänsterpartiet förhandla bort det utförsäkringsmål i regleringsbrevet som länge styrts av Försäkringskassans arbete.

Sedan blev det regeringsskifte, och Vänsterpartiet hade inte längre möjlighet att påverka politiken. Men det hade Sverigedemokraterna, och ni kan aldrig gissa vad som hände. Drev de igenom de färdigutredda regelförbättringarna i sjukersättningen? Höjdes ersättningsnivån i sjukpenningen? Tillsattes en kriskommission för att ge upprättelse åt alla som utförsäkrats genom åren? Nej, tyvärr. Sverigedemokraterna struntade i att ställa ett enda krav om sjukförsäkringen i slotsavtalet. Inte en enda reform på området finns det. *En* mening går det att hitta i avtalet, och den går inte att tolka på annat sätt än att fler nu ska kastas ut ur sjukförsäkringen.

Herr talman! Jag har all förståelse för att många tappat tron på politiken efter alla år av försämringar. Politiker säger en sak men gör en annan. De politiska beslut som fattats har varit helt andra än dem som utlovats i valrörelserna.

Vänsterpartiet har gjort tvärtom, och det kommer vi att fortsätta göra. Vi representerar våra väljare och inte oss själva, och märk väl: I dag är vi det enda partiet, precis som under föregående mandatperiod, som vill stryka målet om låga sjuktal i budgeten. Dessa mål har funnits där sedan Alliansens omläggning av sjukförsäkringen – mål som är ord på ett papper men som i det verkliga livet har inneburit enorma katastrofer för de människor som har haft otur att drabbas av sjukdom.

Målen är inget annat än utförsäkringsmål. Hade det handlat om förebyggande arbete och rehabilitering hade man ju satsat på att förbättra arbetsmiljön i exempelvis välfärden och inte, som regeringen och Sverigedemokraterna nu gör, lägga en nedskärningsbudget där tiotusentals anställningar i skolan, vården och omsorgen kommer att försvinna. Hade målen avsett förebyggande och rehabilitering finns det ju redan ett färdigutrett förslag som regeringen hade kunnat lägga fram. Men det gör man inte eftersom syftet inte är att bidra till att fler ska vara friska utan tvärtom att de som är faktiskt sjuka ska nekas ersättning.

Vänsterpartiet röstar i dag nej till utförsäkringsmålet. Jag beklagar att vi återigen står ensamma där.

Herr talman! Folk blir inte friskare utan sjukare av den behandling som systemet utsätter dem för. Att inte bli trodd är höjden av förnedring. Det är så man tillintetgör en människa. Vänsterpartiet har tillsammans med alla er som är aktiva i olika upprop för att förändra sjukförsäkringen baxat den förra regeringen och andra partier framför oss. Jag vill tacka er enormt mycket. Ni ska veta att det är ni som har gjort hela skillnaden.

Men nu behöver också de som har utförsäkrats genom åren ges upprättelse och ekonomisk ersättning och få sin SGI tillbaka. Det finns mycket kvar att göra.

Vänsterpartiet föreslår att karensdagen avskaffas. De skarpa tidsgränserna behöver tas bort, och rehabiliteringskedjan måste bli individanpassad och realistisk. Läkarintyg ska gälla. Den som är kroniskt sjuk eller har en funktionsnedsättning måste få rätt till varaktig ersättning. Därför behöver de redan utredda förändringarna av sjukersättningen nu genomföras.

I dag hänvisas man till Arbetsförmedlingen, men där får man höra att man är för sjuk för att få hjälp till jobb, men Försäkringskassan anser att man är fullt frisk. Så ska det inte fortsätta. Det ska vi jobba för att ändra på.

Herr talman! Det är vi löntagare själva som betalar för sjukförsäkringen med vårt avstådda löneutrymme. Det är vår rätt. Det är ingen allmosa – vi har förtjänat det. Vänsterpartiet vill höja ersättningsnivåerna brett i både sjukpenningen och sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi är det enda partiet i riksdagen som år efter år tar bort straffskatten för alla sjuka och arbetslösa i vår budget.

Årets julklapp från Sverigedemokraterna och regeringen kostade 12 miljarder och går till dem som tjänar över 50 000 i månaden. Det är inte rätt. De pengarna hade kunnat användas till att rusta sjukförsäkringen rejält. Vi kommer att fortsätta driva på. Vi sätter alltid människors trygghet i främsta rummet. Inga slottstillställningar i världen skulle kunna få oss att vika ned oss när det kommer till människors rätt till ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Jag yrkar därmed bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 168 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ett engagerat anförande! Jag har tittat lite på samtliga oppositionspartiets budgetar. Man får ju säga att det spretar en del.

Som jag nämnde innan tillför S bara 230 miljoner, vilket i sammanhanget – vi pratar här om 106 miljarder – är kaffepengar. Det är en väldigt liten förstärkning. V gör däremot en rejäl förstärkning om 8 miljarder. Centerpartiet minskar utgiftsområdet med ungefär 515 miljoner, och MP tillför nästan 7 miljarder. Det ser alltså lite olika ut.

Den första frågan jag vill ställa är hur ledamoten ser på möjligheten att enas med de andra tre partierna på vänstersidan om just sjukförsäkringsfrågorna. Det skulle vara intressant att höra ledamotens inställning i den frågan.

Ledamoten talade ju om karensen. Men i Vänsterpartiets budgetmotion lade jag märke till att den summan ska läggas på arbetsgivaren. Det är ekonomiskt tuffa tider. Jag kommer själv från Skåne. Under oktober månad vet jag att konkurserna där ökade med ungefär 40 procent. Tycker ledamoten och Vänsterpartiet att det är rimligt att lägga ytterligare sten på bördan, så att säga, och lägga karensavdraget på arbetsgivaren? Det är ju dessutom inte bara företag det drabbar utan alla arbetsgivare. Det hade varit intressant att höra ledamot Ida Gabrielssons synpunkter när det gäller detta.

Anf. 169 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Det kommer att gå hemskt bra att komma överens om detta. Senast vi förhandlade – det var jag själv som förhandlade – fick vi i Vänsterpartiet igenom den lista som jag föredrog här. Det kommer att gå utmärkt nästa gång. Vi kommer att sätta sjukförsäkringen högst, till skillnad från vad Sverigedemokraterna har gjort. Då kommer de andra att få acceptera det, helt enkelt. Det tror jag inte är någon fara.

Dessutom är vi i tre av partierna överens om att sjukersättningen måste bli bättre och att de reglerna måste bli bättre. Det känns alltså som att vi har en bra början.

Vänsterpartiet har också vid flera tillfällen föreslagit att man ska titta på att staten skulle kunna ta över en del av sjuklönekostnaderna för företag med upp till 10 anställda eller upp till 25 anställda, vilket vi har tittat på.

Det finns alltså sätt att kompensera för att arbetsgivare får ökade kostnader. Det är också möjligt att titta på andra varianter framåt. Om ledamoten skulle vara intresserad av att införa en karens kan Vänsterpartiet absolut fundera på om staten skulle kunna gå in och åtgärda en del av kostnaderna. Det är vi öppna för.

Anf. 170 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Huruvida det är lätt eller svårt för er att komma överens ska inte jag avgöra. Ledamoten får möjligen prata med Centerpartiets representant, som inte är i rummet nu. Det kanske är lika bra.

Jag tackar som sagt för det svar som gavs, men jag har lite funderingar. Ökningstakten i sjukskrivningarna just nu är 6 procent. Ledamoten föredrar på ett utmärkt sätt de förstärkningar som ni tycker är rätt och som ni vill göra som parti. Men jag hör ganska lite om hur man ska få ned ökningstakten i sjukskrivningarna.

Skulle ledamoten vilja säga något om Vänsterpartiets ingångar för att faktiskt minska sjukskrivningarna? Även om ledamoten inte vill ha detta som ett mål, kanske av andra skäl, tror jag väl att vi i den här kammaren ändå är överens om att det av ekonomiska, sociala och högst mänskliga skäl är bra att så få som möjligt är sjukskrivna. Då vill jag höra något om hur ledamotens parti ser på de frågorna och vill minska antalet sjukskrivna i Sverige.

Anf. 171 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Vänsterpartiet är av uppfattningen att det inte kommer att påverka hur ofta människor är sjuka utifrån vad vi skriver i målen till utgiftsområdet. Det handlar snarare om vilka åtgärder som införs. Där har Vänsterpartiet till och med lagt nästan 20 miljarder mer än regeringen till välfärden. Det skulle kunna innebära att man får fler kollegor och att stressen minskar. Där ser vi att sjukskrivningarna ökar. Sjuktalet ökar i kvinnodominerade yrken.

Det finns också ett färdigutrett förslag som innebär en fördjupning av en förberedande sjukpenning, där man kan sätta in insatser tidigare. Men det som får bli min motfråga är: Vad är det i detta utgiftsområde som Moderaterna menar ska bidra till att målen om lägre sjuktalet ska bli verklighet?

Det har nämligen visat sig att människor har varit sjuka tidigare men bara inte fått ersättning. Det är ju det statistiken visar. De rapporter som

har tagits fram har visat att människor i stället har betalat sin egen sjukskrivning. De har gått ned i arbetstid, fått försöka försörja sig via anhöriga eller gått på försörjningsstöd. Det är inte så att de i stället har arbetat och varit friska.

Min uppfattning är att det är genom andra åtgärder som vi förebygger. Det handlar om arbetsmiljö, satsningar på välfärden och förberedande insatser. Alla dessa förslag har vi i vår budget, men enligt min uppfattning saknar regeringen väldigt många av dessa förslag i sin budget.

Anf. 172 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet är ett mycket generöst parti. Inom sjukförsäkringsområdet vill partiet satsa omkring 4,3 miljarder kronor mer än vad regeringen gör för år 2023 och drygt 12,5 miljarder för perioden 2023–2025.

Dessa löften är en del av ett omfattande batteri av generösa satsningar på olika områden som kostar omkring 450 miljarder kronor under de kommande tre åren. Problemet är att vi inte har dessa pengar, fru talman. Vänsterpartiets generositet bekostas med en enorm skattechock på drygt 200 miljarder kronor under treårsperioden, men det räcker inte. Det fattas cirka 250 miljarder, och dessa pengar måste givetvis lånas till de höga räntor som tyvärr kommer att råda under överskådlig tid.

Därför räknar Vänsterpartiet med att statsskulden går upp med 250 miljarder under de kommande tre åren. Detta verkar dock inte bekymra Vänsterpartiet, som under de kommande tio åren vill ersätta dagens överskottsmål med ett underskottsmål för de offentliga finanserna. Enligt partiets beräkningar kan det uppgå till 800 miljarder kronor. Det handlar om en gigantisk skuldsättning, fru talman. Det motsvarar en ökning av statsskulden med 80 procent.

Min fråga till ledamoten Gabrielsson är om hon anser att det är ansvarsfullt att vara generös med lånade pengar och på så vis finansiera dagens satsningar med hjälp av framtida generationers resurser.

Anf. 173 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Jag kan ge Mauricio Rojas ett lugnande besked här. Ledamoten behöver inte vara orolig; vi har en budget i balans det här året. Det är alltså ingen fara – ingen låneinvestering sker än, och inte en enda lånad krona kommer att användas till driftskostnader såsom sjukpenning, sjukersättning och annat. Sådant finansierar vi självklart inom reformutrymmet.

Om den ekonomiska utvecklingen tillåter det behöver dock Sverige bygga ut. Det är möjligt att vi kan behöva skjuta på det ytterligare ett år, beroende på hur konjunkturen ser ut, eftersom vi inte vill gå in med för stora investeringar i en tid där det kanske inte fungerar. Det är därför vi inte börjar med det i år. Men Sverige behöver bygga ut, precis som vi har gjort tidigare. Vi behöver en bättre järnväg. Vi behöver ställa om. Vi behöver se till att bostäder byggs och rustas upp.

Det handlar om en typ av investeringar som man inte kan göra inom ett års budget därför att de är kostsamma. På sikt betalar de sig dock. Detta är en helt annan fråga än den vi i dag debatterar, nämligen det utgiftsområde som omfattar rätt till ersättning och trygghet vid funktionsnedsättning och sjukdom. Detta har ingenting med det att göra, men ledamoten Mauri-

cio Rojas har stor tur då jag ingår i Vänsterpartiets budgetgrupp och ändå kan svara på frågan.

Anf. 174 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Jag vet att du ingår i budgetgruppen, Ida Gabrielsson; du har skrivit under motionen.

Därför förvånar det mig att du inte verkar ha läst sidan 128 i det du har skrivit under. Där står det att statsskulden skulle växa med drygt 25 miljarder 2023. Under 2024 skulle det bli 115 miljarder, och samlat skulle det bli 251 miljarder kronor 2025. Det är ingen balans. Det är något annat, nämligen underskott.

Ni har också själva sagt att ni vill ha ett underskottsmål under de kommande tio åren, så att ni kan förverkliga vad ni har sagt. Då måste ni erkänna att detta handlar om underskott – att ni ska låna pengar och att dessa pengar ska betalas av kommande generationer. Ni pratar om tio år och om 800 miljarder kronor i skuldsättning, vilket ska betalas av dem som kommer efter oss. Jag tycker faktiskt inte att det är ansvarsfullt. Man får inte belasta kommande generationer på det viset.

Jag tror att det ramverk som Sverige i dag har för sina statsfinanser – det som kom till 1996 och började gälla 1997 – och där man eftersträvar ett överskottsmål över hela den ekonomiska cykeln är väldigt viktigt för att hålla ordning i statsfinanserna. Jag hoppas att ni aldrig får hjälp av andra partier att ha ett underskottsmål under tio år och 800 miljarder i skuldsättning, Ida Gabrielsson. Det vore inte bra för de kommande generationerna, och det vore inte bra för tryggheten i Sverige. Då kommer vi nämligen att betala mer och mer i räntor.

Anf. 175 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Ledamoten debatterar fortfarande inte det utgiftsområde vi nu diskuterar, nämligen det som omfattar rätt till ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning. På det området har vi inga som helst tankar på att lånefinansiera kostnaderna, utan de ryms inom det reformutrymme vi tar in.

För år ett kommer vi att ha en budget i balans. Om läget sedan tillåter kommer vi framåt att se till att göra de omfattande investeringar som vi tror att vi inte kan skjuta på – för kommande generationers skull. Klimatomställningen behöver nämligen göras här och nu. Det är också så Sverige har byggt ut välfärden tidigare: Vi har gjort stora investeringar för att få järnväg och bostäder på plats.

Jag förstår att ledamoten Mauricio Rojas har starka känslor inför 90-talet och den oreda som bland annat den dåvarande borgerliga regeringen hade ställt till med, men som tur är befinner vi oss inte längre på 90-talet. Nu är det 2020-talet som gäller, och nu behöver vi återigen titta på möjligheten att genomföra stora investeringar – som vi förstås betalar tillbaka – för att snabbt kunna ställa om. Det handlar om att se till att människor kan ta sig till arbetet med kollektivtrafik. Människor ska kunna pendla, och de ska ha någonstans att bo. Vi ska ha energismarta hem.

Dessutom behöver vi förstås se till att detta sedan betalas av varje år. Det är fullt möjligt och rimligt att göra detta. Vi är inte på 90-talet längre, utan nu är det framtiden som gäller.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Ekonomisk trygghet vid
sjukdom och funktions-
nedsättning*

Anf. 176 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag att godkänna regeringens förslag till budget för utgiftsområde 10 om ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Alla ska leva med tryggheten att det gemensamma bär och ger stöd när man av olika anledningar inte förmår göra det själv. Kristdemokraternas utgångspunkt är att socialförsäkringarna ska bidra till en ekonomisk trygghet oavsett när och var i livet man befinner sig. Samtidigt tror vi att det finns väldigt mycket mer att göra för att fler inte ska behöva bli sjuka.

Socialförsäkringarna har stor betydelse för såväl människors trygghet som människors beteende och drivkrafter för att arbeta. Kristdemokraterna förespråkar ett trygghetssystem som ger ekonomisk trygghet genom livets olika skeden.

Samhällets skydd ska utformas så att den enskilde stimuleras till att delta i åtgärder som leder till en så god hälsa som möjligt och till en snabb återgång till arbetslivet efter eventuell sjukdom eller skada. För det senare behöver den som har eller kan återfå en arbetsförmåga få god tillgång till rehabilitering och annat nödvändigt stöd.

För att minska sjukskrivningstalen reellt och långsiktigt är också det förebyggande arbetet centralt. Kristdemokraterna vill betona att detta förebyggande arbete måste ses i ett brett perspektiv. Det räcker inte med att bara fokusera på arbetsplatser och de problem som uppstår där. Det fundamentala behovet är en politik som brett bidrar till att minska stress och till att skapa goda förutsättningar för en förbättrad folkhälsa.

Möjligheterna för var och en att få ihop sitt livspussel påverkas av den förda politiken inom flera olika områden. Vi kristdemokrater anser att politiken i största möjliga mån ska undvika att styra och ställa över människors liv. I stället bör den vara inriktad på att kontinuerligt skapa bättre förutsättningar för enskilda och familjer att få ihop vardagen.

Kristdemokraterna ser det därför som viktigt att öka människors vardagsmakt och valfrihet. En stor andel av befolkningen är stressad över det egna hushållets privatekonomi. Som ett svar på det kan politiken öka vanligt folks ekonomiska handlingsutrymme.

Tyvär har vi sett hur förslag från tidigare regeringar gått i motsatt riktning. Man har velat styra mer i enskildas och barnfamiljers vardag.

Kristdemokraterna vill genomföra ett tydligt skifte inom familjepolitiken, där makt och inflytande över den egna vardagen flyttas från politiken till de enskilda familjerna. På så sätt kan dagens stressade föräldrar och barn få mer tid med varandra samtidigt som det går att kombinera med föräldraskap och arbetsliv.

Fru talman! Det finns ytterligare pusselbitar för att motverka sjukdom. Som sagts tidigare är det en självklarhet att all sjukdom inte går att undvika genom ett starkt förebyggande arbete. Då måste hälso- och sjukvården finnas där och erbjuda god tillgänglig vård inom rimlig tid.

Hälso- och sjukvården ska hjälpa oss alla att må bra och ge vård när vi blivit sjuka. Det innebär att hälso- och sjukvården har både ett hälsofrämjande och ett vårdande uppdrag. De hälsofrämjande insatserna måste utvecklas ytterligare. Varje person har naturligtvis ett eget ansvar, men flera av våra samhällssektorer måste bidra för att alla människor ska ha en god både fysisk och psykisk hälsa och att preventiva insatser fungerar.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att sjukförsäkringen ska vara trygg för den som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Den som kan återfå arbetsförmågan helt eller delvis ska samtidigt få hjälp och gott stöd för att komma åter i arbete. Allt annat utgör ett stort slöseri med både mänskliga och samhälleliga resurser.

Fru talman! Man kan konstatera att vårdköerna fortfarande är oacceptabelt långa. Det beror inte bara på den pandemi som vi haft och som fortfarande är högst aktuell i vårt samhälle. Under den förra borgerliga mandatperioden gjordes åtgärder som medförde att köerna kortades. Det är möjligt att göra igen, och nu har den nya regeringen startat arbetet för att göra det.

Vi kristdemokrater har länge argumenterat för åtgärder som ska komma till rätta med de långa vårdköerna. För oss framstår det som att det krävs en ökad statlig styrning, vilket också är ett av de många förändringsförslag som finns i Tidöavtalet.

Ett första steg tas med en nationell vårdförmedling för att se till att de platser som finns för vård kommer invånare till del oavsett var de bor. I det längre perspektivet görs en utredning med inriktning att ta ett större statligt ansvar.

Att korta vårdköerna ger möjlighet till snabbare tillfrisknande och ger en möjlighet att komma tillbaka fullt ut efter sin förmåga till arbete. Det är mycket positivt för varje människa men också positivt för vårt samhälle.

Fru talman! Den nya regeringen avser att sätta fokus på rehabilitering och att utformningen ska motverka onödigt många sjukskrivningar. Det ska bland annat ske genom tydligt definierade avstämningstillfällen. Åtgärder kommer att sättas in för att motverka ohälsa, och ett reformarbete ska inledas för att öka arbetsutbudet.

Då vi kan se en positiv trend med ökad livslängd för våra medborgare krävs också att fler arbetar och skapar en grund så att samhället klarar av att möta de behov som finns i omvårdnad men också ekonomiskt.

En förbättrad rehabilitering och arbete utifrån den förmåga man har ger förutsättningarna för att möta detta samhällsuppdrag.

Kristdemokraterna noterar att Sveriges Kommuner och Regioners nationella väntetidsdatabas visar att det fortfarande finns kraftigt ökande vårdköer och att de har kommit under pandemin då hälso- och sjukvården har tvingats ställa in stora delar av vården till förmån för behandling och fokus på dem som drabbats av covid-19, och vårdköerna fortsätter att vara långa i hela landet.

Mot den bakgrunden anser vi liksom regeringen att det är angeläget att den tillfälliga lagstiftningen om undantag från vissa bedömningar inom sjukpenningen vid uppskjuten vård eller rehabilitering får fortsatt giltighet. Vi delar bedömningen att bestämmelserna i socialförsäkringsbalken bör förlängas till och med december 2023.

Fru talman! Att hålla nere och helst knäcka inflationen är skälet till den återhållsamma budget som vi ser från regeringen. Det är viktigt för både den som har ett jobb och den som är arbetssökande. Det är viktigt för den som är frisk eller den som har nedsatt arbetsförmåga. Vi kan konstatera att inflationen slår hårdast mot de allra mest utsatta.

Utifrån mitt resonemang vill jag ge stöd till den budget för 2023 som är framförhandlad mellan de fyra partierna Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna. Dessa partier har gemensamt

enats om handlingsprogram inom många områden. Det ger på många områden en ny inriktning för Sverige.

Även inom detta område, ekonomisk trygghet vid sjukdom, finns det saker som går att göra annorlunda och bättre och som behöver förändras.

Anf. 177 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är väl en ynnest att stilla bedja om att en sådan här måndagskväll få stå i kammaren och debattera utgiftsområde 10. Det menar jag allvar med. Det är ett av de viktigaste områdena i statens budget. Det handlar om hur vi när vi drabbas av sjukdom, skada eller en funktionsnedsättning ska ha en ekonomisk trygghet.

Det är intressant att ta som utgångspunkt de tre mål som finns uppställda för utgiftsområdet. Det första är att vi långsiktigt ska ha en stabil utveckling av sjuktalen på en låg nivå. Vi ska inte tillbaka till den situation vi hade tidigt 00-tal med snabbt ökande sjuktal och stora förtidspensioneringar. Vi ska försöka samla oss kring ett regelverk som gör att vi inte hamnar där.

Det andra målet handlar om de regionala skillnaderna. Där har vi hamnat betydligt bättre nu än vad vi har gjort tidigare. Det finns fortfarande regionala skillnader, men de är inte så stora som de har varit. Det är också ett av de mer intressanta områdena vad gäller forskning. Här kan man faktiskt hitta några av förklaringarna till att vi fortfarande har problem inom sjukförsäkringen.

Det tredje målet som jag är mest oroad över handlar om skillnaden mellan män och kvinnor. Där är skillnaderna oacceptabelt stora vad gäller sjuktal, närmare bestämt med en faktor på två. Försäkringskassan har väldigt tydlig statistik på det. Här finns det stora brister i forskningen.

Även inom arbetsskadeförsäkringen är skillnaderna helt osakliga mellan kvinnors och mäns beviljandegrad. Män får lättare ersättning vid arbetsskada än vad kvinnor får. Kvinnor får sämre utredningar än män, vilket i sin tur beror på att kunskapen om sambanden mellan arbetet och de skador och sjukdomar som uppstår är sämre på kvinnodominerade arbetsplatser än där män arbetar.

Det finns ett antal konkreta förslag på förbättringar som skulle kunna göras av sjukförsäkringen. De flesta finns att hämta i Socialförsäkringsutredningens slutbetänkande som alla partier står bakom utom Vänsterpartiet. Det är förvånande att inte fler har nått riksdagens bord. Det gäller bland annat möjligheten att använda förebyggande sjukpenning betydligt mer än i dag.

Det finns redan i dag möjlighet att bevilja sjukpenning i förebyggande syfte. Men det utnyttjas inte alls så mycket som det skulle kunna göra. För oss i Centerpartiet är det en viktig del att se till att få ned sjukfrånvaron genom utökad användning av förebyggande sjukpenning.

Vi har också ett väldigt stelt regelverk kring sjukpenningen där sjukpenning i dag beviljas på 25, 50, 75 eller 100 procent. En viktig förändring skulle vara att göra detta mer steglöst. Steget från 50 till 75 procent kan många gånger upplevas som oerhört stort, nästan oöverstigligt. Det skulle vara en fördel om det fanns en möjlighet till en mer stegvis återgång i arbete.

Det är fortfarande också otydligheter i Försäkringskassans roll för att samordna de insatser som behövs för rehabilitering. Detta tolkas olika av

de parter som ingår i processen. Här måste det bli tydligare vem som gör vad.

Samordningsansvaret ska ligga på Försäkringskassan från början till slut. Försäkringskassan ska ha uppdraget att se till att parterna samlas och se till att det finns resurser för rehabilitering.

Det finns ett väldigt olyckligt mönster i att rehabiliteringen kommer igång alldeles för sent. De avstämningsmöten som Försäkringskassan har i sitt samordningsuppdrag med den sjukskrivnes arbetsgivare dröjer i snitt 400 dagar efter den första sjukskrivningsdagen. Därefter dröjer det ytterligare tid innan rehabiliteringen kommer igång. Här är det viktigt att ha tydliga gränser för när rehabiliteringsinsatser ska sättas in.

Från partier både till höger och till vänster hör man här från talarstolen alltmer högljudda krav på en allmän uppluckring just av rehabiliteringskedjan. Vi tycker att det vore mycket olyckligt. Det skulle riskera att vi skulle komma tillbaka till den situation som vi hade i början av 2000-talet.

Fru talman! Det är också viktigt att den administrativa bördan för företagen minskar. Ett sätt skulle kunna vara att ganska snabbt gå vidare med det förslag som finns om e-inkomst, där man har en automatisk överrapportering från företagen, från arbetsgivarna, till Skattemyndigheten. Därmed skulle man ha en god grund för beräkning av SGI.

Fru talman! Jag skulle också vilja lyfta fram situationen för småföretagare. För en småföretagare kan det nämligen vara helt förödande med sjukskrivning – att vara förhindrad att producera varor och tjänster men också att leverera och tvingas boka av säljmöten och så vidare. Till detta kommer den administrativa bördan att hantera sin egen sjukskrivning. Här är det viktigt att man kan gå vidare med det beslut som riksdagen fattade våren 2022 om att den som är småföretagare måste kunna ha en begränsad administrativ verksamhet i sitt företag under föräldraledigheten. På samma sätt skulle det också kunna utvecklas att gälla när man är sjukskriven.

Den grupp som vi har diskuterat allra minst här i dag är människor med funktionsnedsättning. Även här finns det förändringar som skulle kunna göras för att få ett betydligt effektivare sätt att ge även dessa människor möjlighet att exempelvis kunna driva företag – ett sätt att kunna försörja sig själv och bryta ett utanförskap. Det här handlar om att förverkliga sina drömmar. Detta är människor som ofta har fastnat i en aktivitetsersättning och aldrig haft en plats på arbetsmarknaden. Här behövs åtgärder för att möjliggöra även för dem att ta ett steg ut på arbetsmarknaden.

Den som har sjuk- eller aktivitetsersättning tjänar i dag tyvärr inte på att söka arbete eftersom inkomsten, även om man får bostadstillägg, kan minska med en fjärdedel om man skriver in sig vid Arbetsförmedlingen.

Det är viktigt att man kontinuerligt ges möjlighet att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. Människor som lever med en funktionsnedsättning och har sjuk- eller aktivitetsersättning måste få bättre möjligheter att bryta sitt utanförskap. Deras situation kan förändras, och därför måste det vara möjligt för dem att våga testa att arbeta utan att förlora sin ersättning. Arbetet ska kunna vara på heltid, deltid, enstaka dagar, längre eller kortare perioder.

Många med aktivitetsersättning har i dag rätt till daglig verksamhet via LSS. Den ersättning som man då får betalas av kommunen som också bestämmer vilken summa som gäller. Det skiljer, som vi alla vet, rejält mellan kommunerna hur mycket som betalas ut. När det gäller lönesättning

för övrigt är det i förhandlingar som nivåerna sätts för att det ska vara rättvisa löner. Vi anser att också ersättningen vid daglig ersättning måste bli mer enhetlig i landets kommuner.

För dem som har beviljats sjuk- eller aktivitetsersättning från och med den 1 juli 2008 är möjligheterna att studera begränsade. De har möjlighet att studera, men då måste de göra uppehåll i sin ersättning. Ersättningen kan då vara vilande upp till sex månader för dem som har aktivitetsersättning och två år för dem som har sjukersättning.

Fru talman! I ett fritt samhälle ska alla människor kunna känna friheten att pröva sina vingar. Personer som uppbär sjukpenning på deltid har möjlighet att studera på deltid. Det borde också gälla dem som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Att studera borde också vara ett alternativ till det som vi kallar traditionell daglig verksamhet.

Fru talman! Eftersom vårt budgetförslag har fallit vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande.

Jag passar denna måndagskväll också på att önska alla som lyssnar och fru talmannen en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 178 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hans anförande. Ledamoten lyfte fram flera viktiga aspekter som vi faktiskt inte har pratat så mycket om i dag, bland annat företagarfokus. Ett stort tack för det! Det är väldigt viktigt.

Men jag har en liten fundering. De olika budgetförslagen från de fyra partierna som inte tillhör regeringsunderlaget är lite spretiga. Socialdemokraterna gör en marginell ökning på 230 miljoner kronor. Den är liten i sammanhanget när vi pratar om över 106 miljarder kronor. Men både Vänsterpartiet och Miljöpartiet tillför ganska stora summor till detta utgiftsområde, medan Centerpartiet minskar det med 515 miljoner kronor.

Jag ställde tidigare en fråga till ledamoten från Vänsterpartiet när jag insåg att jag kanske egentligen borde ha ställt den till Anders W Jonsson. Den fråga som jag ställde till Vänsterpartiet var: Hur ska ni kunna komma överens i de fyra partierna till vänster? Och just i detta sammanhang inkluderar jag Centern.

Ida Gabrielssons svar från Vänsterpartiet var då: Vi kommer att diktera villkoren, och sedan säger de andra ja. Det gjorde de nämligen förra gången.

Därför tänkte jag ställa en konkret fråga om karensavdraget som inte är med i Centerpartiets budgetmotion. Vad anser Centerpartiet om att återinföra borttagandet av karensavdraget? Både Vänsterpartiet och Miljöpartiet har med ett borttagande av karensavdraget i sina budgetmotioner och har på olika sätt tagit höjd för det. Ett av partierna vill lägga detta på arbetsgivarna, vilket jag tror hade varit väldigt dåligt i det ekonomiska läge som vi befinner oss i. Och det andra partiet har lagt det inom ramen för budgeten. Men vad anser Centerpartiet om just ett återinfört borttagande av karensavdraget?

Anf. 179 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag är glad över att jag får möjlighet att utveckla detta lite grann. När man lyssnar på denna debatt tycker jag att det finns en samsyn mellan de gamla allianspartierna – Moderaterna, Kristdemokraterna, Libe-

ralerna och Centerpartiet. Men om man också tittar på budgetförslagen skiljer de sig inte så mycket från Socialdemokraterna. Jag tror att det skulle vara en oerhörd fördel för Sverige om vi, precis som vi tidigare har gjort med pensionssystemet, kunde hitta en borgfred när det gäller sjukförsäkringen. Det är nämligen djupt olyckligt att ha ett läge där det hela tiden blir politiska kamper och politiska strider i valrörelsen kring olika delar av detta.

Det som jag och Centerpartiet har som en dröm i detta läge är om man på något vis kunde få en stor samsyn mellan Socialdemokraterna och de forna allianspartierna. Och jag tror inte alls att det vore omöjligt. De partier som i denna debatt ligger allra närmast varandra i synen på hur man ska expandera sjukförsäkringen är faktiskt Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet som kan ta varandra i hand i väldigt många frågor. Inom ramen för Tidöavtalet har jag också sett moderater och forna alliansvänner verkligen vådas över att ha varit tvungna att helt acceptera de villkor som Sverigedemokraterna har ställt upp.

Den här ambitionen fanns tidigt under 00-talet när man tillsatte en parlamentarisk sjukförsäkringsutredning. Ambitionen då var att nå tillbaka till att ha ett stabilt sjukförsäkringssystem som, precis som uttrycks i den första målsättningen på det här utgiftsområdet, inte varierar med politiska konjunkturer. Det kan möjligtvis variera med sjukdomar som finns i samhället men inget annat.

Vad gäller synen på karensavdrag instämmer jag helt och hållet i Moderaternas syn.

Anf. 180 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten!

Jag har inte mycket mer att tillägga än att jag håller med om att vi har stor samsyn. Det tycker jag också att man ser i de olika budgetalternativen. Det skiljer sig ganska lite åt, förutom vad gäller Vänsterpartiet och Miljöpartiet som gör en ganska stor förstärkning på området. Övriga partier får sägas ha ganska stor samsyn.

Jag vill tacka ledamoten för svaret. Vi får se hur vägen blir framåt och om vi kan nå fler överenskommelser framöver.

Anf. 181 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Då kan jag använda min slutreplik till att förklara att den neddragning vi har gjort på utgiftsområdet hänger samman med att vi vill gå tillbaka till det regelverk som fanns tidigare, nämligen att ha ökade beviskrav vid dag 365. När jag lyssnar på debatten tycker jag att det finns en tro att sjukskrivning är något helt och hållet ofarligt, att det är en Guds gåva till befolkningen att få vara sjukskriven så mycket man behöver.

Men vi ska tänka på att det är ett verktyg i sjukvården som är behäftat med en hel del mycket allvarliga biverkningar, nämligen sjukdom och död som inte är kopplat till den sjukdom som gör att man blir sjukskriven. Vi vet från studier i Sverige att de som är sjukskrivna har ett kortare liv att se fram emot. De har betydligt mer sjukdom, inte minst psykisk sjukdom. I studierna har man naturligtvis tagit bort det faktum att det finns en orsak till att man blir sjukskriven.

Jag skulle vilja se betydligt mer av det i debatten. Sjukskrivning är ett fantastiskt instrument som vi har för att garantera ekonomisk trygghet i samband med sjukdom och funktionsnedsättning. Men det är ett tveeggat svärd som skadar väldigt mycket, precis som mycket av det andra som man ägnar sig åt i sjukvården kan göra. Därför är det viktigt med restriktiviteten och att man försöker vårda det regelverk som finns för det här.

Därför finns det, tycker jag, ett behov av betydligt mer samsyn och att de seriösa partierna i det politiska mittfältet gemensamt kan vårda det fantastiska system vi har för att ge människor trygghet.

Anf. 182 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Budgetpropositionens utgiftsområde 10 är en av de tyngsta budgetposterna om sammanlagt drygt 100 miljarder kronor. Målet för utgiftsområdet är att frånvaro från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå. Det ska inte heller variera beroende på om du är man eller kvinna eller var i landet du bor.

Fru talman! Vid en långsiktig analys kan en mycket positiv utveckling konstateras vad gäller det mått som bäst återspeglar läget på området, nämligen ohälsotalet, det vill säga antal nettodagar per år som personer mellan 16 och 64 år i genomsnitt har sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning. Enligt budgetpropositionen har ohälsotalet gått ned från drygt 40 nettodagar i mitten av 00-talet till 22 nettodagar år 2021. Det har medfört mer än en halvering av utgifterna relaterade till sjukdom och funktionsnedsättning i förhållande till landets bruttonationalprodukt, från knappt 7 procent av bruttonationalprodukten i slutet av 1980-talet till 2,5 procent år 2021.

Ett allmänt förbättrat hälsotillstånd och mer hälsosamma arbetsmiljöer har varit viktiga faktorer som åtminstone delvis kan förklara en så positiv utveckling. Men regelförändringarna har också spelat en central roll i sammanhanget. Så var det till exempel när en uppåtgående trend vad gäller de sjukrelaterade utgifterna vändes till motsatsen i början av 1990-talet genom införandet av sjuklöneperioden och sänkningen av ersättningsnivån. Det är en viktig lärdom som inte får glömmas om hur regelförändringar på ett mycket väsentligt sätt kan påverka den långsiktiga utvecklingen.

Fru talman! I denna i stort sett positiva utveckling finns dock en särskilt bekymmersam aspekt som måste uppmärksammas så att mycket mer görs på området. Det gäller skillnaderna mellan kvinnor och män som till och med har ökat med tiden.

Vi kan ta sjukpenningstalet som exempel, det vill säga antalet nettodagar per år under vilka en person i genomsnitt uppbär sjuk- eller rehabiliteringspenning. Här kan vi notera – det är viktigt att inte förbise denna aspekt – en väsentlig generell minskning på längre sikt. Men gapet mellan kvinnor och män minskar inte utan snarare ökar med tiden.

Vid perioden med de högsta registrerade nivåerna på sjukpenningstalet, mellan åren 1987 och 1991, låg kvinnornas tal 32 procent högre än männens. 15 år senare, mellan 2002 och 2006, hade gapet gått upp till 79 procent. Och mellan 2016 och 2020 var gapet hela 99 procent. Denna utveckling kan inte betraktas som tillfredsställande och talar om ett påtagligt misslyckande vad gäller målet att minska skillnaderna i sjukfrånvaron mellan kvinnor och män.

Än mer bekymmersamt är att konstatera de psykiska diagnosernas roll i sammanhanget. Det står att läsa i budgetpropositionen att ”psykisk ohälsa, i form av bl.a. ångest och depressioner, är i dag den vanligaste sjukskrivningsorsaken för både kvinnor och män”. I propositionen konstateras också att skillnaderna mellan kvinnor och män var avsevärda på området. Av cirka 87 000 personer som vid utgången av 2021 var sjukskrivna på grund av en psykiatrisk diagnos var 61 000 kvinnor och 26 000 män. Det vill säga att kvinnornas sjukskrivning på grund av psykiatriska diagnoser var 2,3 gånger vanligare än männens.

Här finns mycket att göra, och budgetpropositionens analys av läget är träffande. ”Höga prestationskrav och yrken med krav på högt emotionellt och psykologiskt engagemang, vilket kännetecknar de s.k. kontaktyrken där många kvinnor arbetar, bidrar till att kvinnor har en hög risk för sjukskrivning med psykiatriska diagnoser. Ytterligare en faktor som bidrar till kvinnors sjukskrivningar med psykiatriska diagnoser är att kvinnor fortfarande tar ett större ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete, dvs. i större utsträckning än män kombinerar förvärvsarbete med huvudansvaret för barn och hem.”

Fru talman! Ett samhälle som på många sätt fortfarande är ojämnt är, vilket tydligt framgår av citatet ovan, en viktig förklarande faktor bakom de betydande klyftor som vi har konstaterat angående kvinnors och mäns utnyttjande av sjukförsäkringen, speciellt med psykiatriska diagnoser som grund.

I det perspektivet är den i regeringsdeklarationen aviserade nationella strategin för psykisk hälsa en mycket välkommen åtgärd.

Fru talman! Med dessa ord, som manar till ett fortsatt arbete för ett mer jämställt samhälle, vill jag avsluta mitt anförande och yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 183 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Mauricio Rojas pratar i sitt anförande om den förfärande statistik som visar hur mycket ohälsan skiljer sig åt i befolkningen. Många fler kvinnor behöver sjukskriva sig, inte minst på grund av stressrelaterad psykisk ohälsa. I Försäkringskassans statistik ser vi att det är i vård- och omsorgsyrkena som sjuktalen är högst. Det är i välfärden som framför allt kvinnor blir utbrända.

Fru talman! Jag välkomnar verkligen att regeringen ska ta fram en plan kring psykisk ohälsa, men i budgeten sviker man de kvinnor som slits ut i välfärden. Sveriges Kommuner och Regioner har räknat ut att man hade behövt ytterligare 14 miljarder kronor för att inte behöva göra ännu mer nedskärningar i just välfärden. Det gäller vård- och omsorgsyrkena. Det gäller förskolorna, där vi har barnskötare och förskollärare som drabbas hårt av just hög arbetsbelastning, stora barngrupper och samvetsstress när de inte hinner se varje barn. Det gäller likaså socialsekreterare och personalen inom vård och omsorg, som slitit hårt under pandemin.

Men här lägger regeringen, där Liberalerna ingår, så lite pengar att det i praktiken blir stora nedskärningar och ännu mer tyngd på axlarna på dem som redan drabbas av höga sjuktal. Hur tänker man att det ska gå ihop?

Anf. 184 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Annika Hirvonen! Det är en mycket viktig fråga. Jag hoppas verkligen att man, när regeringen återkommer med den nya nationella strategin mot psykisk ohälsa, bland annat ska ta upp den frågan. Det är oerhört viktigt att arbeta så.

Men jag måste också påpeka att ledamoten Annika Hirvonen tillhör ett av de generösa partierna. Det och Vänsterpartiet är generösa med skattebetalarnas och kommande generationers pengar. Därför kan man lova mycket. Miljöpartiets underskotts- och skuldsättningspolitik är extremt generös. Den överträffar till och med Vänsterpartiets, och det säger inte lite i sammanhanget.

Inom sjukförsäkringsområdet handlar det om drygt 20 miljarder kronor på tre år. Men detta är bara en mindre del av de underfinansierade reformer som partiet föreslår. Trots en skattechock på cirka 150 miljarder kronor på tre år ger detta ett statsfinansiellt underskott på drygt 350 miljarder kronor på tre år. Statsskulden växer givetvis med lika mycket, eller med 35 procent, på bara tre år.

Min fråga tillbaka till Annika Hirvonen är om hon anser att det är ansvarsfullt att lova reformer, satsningar och mycket annat med tanke på att det är kommande generationer som kommer att betala detta.

Anf. 185 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I Miljöpartiets budget lånar vi till investeringar i klimatomställningen. Kommande generationer kommer att betala ett ohyggligt pris för den klimatförnekelsepolitik som Liberalerna har gått med på i Tidöavtalet. I regeringens budget går mest pengar till att öka klimatutsläppen – det är den största satsningen.

Miljöpartiet presenterar en tioårig plan där vi investerar för en rättvis klimatomställning. Med vår budget visar vi att man inte måste ställa världens eller ens Sveriges mest utsatta grupper mot varandra. Genom att ha en investeringsbudget på samma sätt som man har i kommuner och regioner ser vi till att vi gör den nödvändiga klimatomställningen här och nu, när den behövs. Samtidigt har vi en politik där de som har mycket får betala mer i skatt, så att de som har alldeles för lite för att lönen ska räcka i slutet av månaden faktiskt ska klara sig genom den inflationskris som alla nu drabbas av på grund av Putins åtgärder mot Europa.

Vi i Miljöpartiet tar ansvar för kommande generationer genom en budget som innebär en rättvis klimatomställning. Jag tolkar Liberalernas budget som att man i stället låter personalen i välfärden betala med sin hälsa.

Anf. 186 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för svaret! Det sista var hårda ord.

Jag läser från er budgetmotion. Statsskulden växer med 82 miljarder nästa år. Det blir 206 miljarder inom två år och 352 miljarder inom tre år. Det är en fenomenalt snabb skuldsättning, som enligt vad du säger kommer att fortsätta under ungefär tio år. Är det meningen? Har ni en underskotts- och skuldsättningspolitik som är mycket mer aggressiv än Vänsterpartiets?

Miljöpartiet verkar sakna Vänsterpartiets ärlighet och vill inte kalla en spade för en spade. Därför väljer partiet att plädera för en reform av det finanspolitiska ramverket där det i dag gällande överskottsmålet ska ersättas med det som partiet på ett mycket kryptiskt sätt kallar ett balansmål. Jag undrar, ledamoten, hur man kan kalla en skuldsättning på 352 miljarder på tre år för ett balansmål. Det är ett ord i er budgetmotion – balansmål. Ni förklarar inte exakt vad det betyder. Jag kan inte få ihop detta. Ni borde säga som Vänsterpartiet gör: Vi pläderar för en underskottspolitik som ska finansieras med lån, som ska betalas av kommande generationer. Då skulle jag kunna förstå.

Anf. 187 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Sverigedemokraterna och dess marionettregering storsatsar i budgeten på att öka Sveriges klimatutsläpp. Man stoppar skyddet av värdefull natur, och man presenterar ett elstöd som ger mest till de rikaste samtidigt som de allra fattigaste lämnas i sticket.

Fattigpensionärerna i norra Sverige får inte en krona i elstöd, och de extremt låga lägstanivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen åtgärdas inte trots att både maten och vinterskorna blir dyrare. Vi i Miljöpartiet visar med vårt budgetförslag att det går att göra precis tvärtom. I stället för att ge mest till de rikaste ger vi mer till dem med störst behov.

Miljöpartiet ställer om för att klara klimatmålen samtidigt som vi fördelar mer pengar till de fattigaste. Vi föreslår att karensavdraget i sjukförsäkringen slopas helt. Du som arbetar i vården, barnomsorgen eller i butik ska ha samma möjlighet att vara hemma när du är sjuk som de tjänstemän som kan jobba hemifrån när sjukdomssymtomen knacker på. Det är dags att slopa det orättvisa karensavdraget permanent och säkerställa att det är rättvisa och sjysta villkor för dig som behöver vara hemma när du är sjuk.

Fru talman! Sjukpenningen har inte varit rättvis. Många människor har oväntat blivit av med sin sjukpenning trots att de inte blivit friska. Jag är väldigt glad över att vi äntligen fått till en ändring i regelverket som leder till att färre utförsäkras efter dag 180. Det har vi miljöpartister jobbat hårt för.

Ytterligare en orättvisa som vi miljöpartister vill rätta till är att människor kan bli av med sin ersättning retroaktivt och hamna i skuld till Försäkringskassan. Vi tycker inte att det är rimligt att en person som blivit sjukskriven av en läkare senare kan drabbas om Försäkringskassan gör en annan bedömning eller om man får rätt i domstol och Försäkringskassan överklagar domstolens beslut. Det vill vi sätta stopp för.

Miljöpartiet föreslår också en höjning av den lägsta nivån i både sjuk- och aktivitetsersättningen och att man gör den mer flexibel med ökade möjligheter att arbeta till exempel ideellt men också att studera. Vi är övertygade om att fler människor på så sätt kan komma till sin rätt.

Fru talman! Miljöpartiet vill ha en sjukförsäkring som utgår från individen, en sjukförsäkring där man inte bollas mellan olika rutor eller i värsta fall släpps mitt emellan. Oavsett om du som är sjuk ska få din hjälp från Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen vill vi säkerställa att samhället ser till att du får det stöd du behöver och att samhället har en instans med en gemensam sjuk- och arbetslivsförsäkring. Det vill vi utreda i stället för hur färre människor ska ha rätt till den gemensamma välfärden.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Ekonomisk trygghet vid
sjukdom och funktions-
nedsättning*

Fru talman! Vi i Miljöpartiet hoppas att den nya regeringen går vidare med många av de förslag som Samuel Engblom utrett så att sjukförsäkringen kan bli bättre i Sverige. Men eftersom vi har satsat mycket mer pengar än regeringen på det här utgiftsområdet kan jag inte yrka bifall till det förslaget i dag, för riksdagen har redan bestämt en snävare budgetram för sjukförsäkringen.

Miljöpartiets budget visar att det går att klara klimatmålen, stärka välfärden och förbättra ekonomin så att vi alla kan klara oss den dagen vi blir sjuka. Miljöpartiet visar att man inte måste ställa utsatta grupper mot varandra.

Anf. 188 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Mycket har redan sagts i debatten som nu har pågått i några timmar, och jag är sist ut. Jag står bakom Socialdemokraternas särskilda yttrande.

En trygg sjukförsäkring är en del i ett starkt samhälle. Den är en central del av välfärden och utgör ett viktigt kontrakt mellan samhället och individen. Sjukförsäkringen ska ge trygghet vid förlust av inkomst eller när man saknar arbetsförmåga. Det är en försäkring som vi alla betalar till när vi arbetar.

Den som blir sjuk ska kunna förvänta sig ekonomisk trygghet, gott stöd och rehabilitering för att tillfriskna och kunna återgå i arbete. Den socialdemokratiska regeringen tog flera viktiga steg mot en bättre sjukförsäkring, men mer behöver göras.

Jag vill passa på att önska er alla en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

*Ekonomisk trygghet
vid ålderdom*

§ 5 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU2
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom (prop. 2022/23:1
delvis)
föredrogs.

Anf. 189 ANDRE VICE TALMANNEN:

Innan vi börjar debatten vill jag bara informera om att det är två utgiftsområden kvar att debattera och många anmälda talare till dessa debatter. Jag vill därför flagga för att det inte är säkert att dessa båda ärenden hinner debatteras klart före klockan 23.00, då vi avbryter. Anföranden som då kvarstår flyttas till sist på morgondagens föredragningslista.

Anf. 190 DANIEL PERSSON (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu socialförsäkringsutskottets betänkande 2 om utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom. Det är med glädje jag yrkar bifall till utskottets förslag.

För oss sverigedemokrater är det grundläggande i vår socialkonservativa politiska inriktning att Sverige ska vara ett land med en stark välfärd. De som arbetat, bidragit och byggt upp det här landet ska behandlas med stor respekt och tacksamhet.

Sveriges pensionärer förtjänar inte en pension som nått och jämnt går att överleva på, utan en pension som gör att de kan leva ett gott liv på ålderns höst. Det är viktigt att äldre ska kunna vara trygga på alla sätt. Vi sverigedemokrater lägger nu en politik som ska göra Sverige tryggare.

Flera undersökningar visar att många äldre är oroliga och rädda för att bli utsatta för brott. Äldre personer är betydligt mer oroliga än yngre för att bli överfallna, rånade eller ofredade. Man har sett att bland annat bedrägeriförsök mot äldre blir allt vanligare.

Våld och övergrepp mot äldre är ett allvarligt samhällsproblem. Mörkertalet är stort och frågan behöver uppmärksammas ännu mer. Med den här regeringen kommer tryggheten att prioriteras.

Fru talman! Kvinnor har generellt lägre pension. Vi vet några faktorer som bidrar till detta. Det handlar om att kvinnor är hemma längre och även tar ut mer av föräldraledigheten. De tar större ansvar för familj och barn, arbetar mindre, vabbar mer och har mindre i lön. Allt detta har en avgörande betydelse för pensionens storlek när man blir äldre. Det kanske inte är någonting man tänker på mitt i livet, men det kan komma som ett hårt faktum.

För att något jämna ut de ekonomiska skillnaderna mellan män och kvinnor är grundskyddet centralt för pensionärer med låg inkomst. Det går också till stor del till kvinnor, som ofta har en lägre pension än män.

Mer behöver dock göras här. Vi behöver även se till att göra mer för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor när det gäller pensionen. Här har Pensionsgruppen ett uppdrag, men detta verkar inte vara en fråga som har varit prioriterad. Vi kanske får hoppas att det kommer förslag därifrån.

Samtidigt måste det finnas ett respektavstånd mellan inkomstpension för den som har arbetat och garantipension och olika andra stöd som den som inte har arbetat på samma sätt kan få. Det måste löna sig att arbeta.

Fru talman! Överlag har Sverige bra pensioner, men självklart vill vi stärka pensionerna ytterligare.

Pensionsmyndigheten konstaterar att Sverige ligger lägre än genomsnittet inom EU när det gäller relativ fattigdom bland äldre. När det gäller absolut fattigdom är den svenska andelen lägst bland samtliga medlemsländer i EU.

Pensionärens disponibla inkomst har ökat, och var fjärde svensk får en högre inkomst efter pensionering tack vare att grundskyddet inom pensionssystemet är generösare än de grundskydd som finns tidigare i livet.

Vi har ett stabilt pensionssystem i Sverige. Enligt olika rankningar är vårt pensionssystem bland de tio bästa i världen. Vi ska vara rädda och måna om vårt pensionssystem. Många andra länder ser med viss avund på att vi har ett så stabilt system.

Pensionsgruppens betydelse för beslut om pensioner och villkor för äldres ekonomi har varit grunden till det stabila system som vi ser i dag. Pensionsgruppen har fungerat väl under ganska många år, men under de senaste åren har det börjat knaka lite i gruppen. Det var strid i valrörelsen

gällande pensionerna, och de stridigheter som uppstod riskerar att bryta ned systemets långsiktiga stabilitet.

Pensionsgruppen är en gammal konstruktion. Det borde vara dags för ett omtag och för att samtliga riksdagspartier ska ingå i gruppen.

Statsminister Ulf Kristersson sa i sin regeringsförklaring att samtliga partier kommer att bjudas in till blocköverskridande samtal om pensionerna. Spontant låter det ju bra, men vi sverigedemokrater är besvikna över att vi inte har blivit inbjudna till själva Pensionsgruppen ännu.

Regeringen föreslår nu ett nytt mål för utgiftsområdet. Målet för utgiftsområdet ska vara att förmånerna ska bidra till en god ekonomisk standard för kvinnor och män, såväl ensamstående som samboende, med låg eller ingen inkomstgrundad pension. Förslaget innebär att ett större fokus läggs på den ekonomiska standarden bland pensionärer i stället för på förmånernas reella värde.

Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 191 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! I den föregående debatten hörde jag Daniel Persson tala uppskattande om reformer som socialdemokratiska regeringar genomdrivit under de senaste mandatperioderna. Han nämnde bland annat trygghetspensionen.

Jag kan verkligen hålla med om att det är en viktig reform som har genomförts. Man skulle kunna säga att detta är ett slags säkerhetsventil för människor som ofta har jobbat ett långt yrkesliv, kommit upp i 60-årsåldern och där känner att kroppen börjar säga stopp. För många som i dag är 57, 58 eller 59 kan det här vara ett ljus, någonting att se fram emot och en möjlighet när de känner hur det värker i hela kroppen. Nu har vi en trygghetspension på plats, vilket innebär en möjlighet för dessa grupper.

Samtidigt hör vi den moderata socialförsäkringsministern flagga för att man vill se över detta, vilket inte är så oväntat. Min fråga är: Kommer Daniel Persson och Sverigedemokraterna att ta strid om det är så att regeringen tänker börja riva upp trygghetspensionen?

Anf. 192 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Kalle Olsson för frågan.

Denna reform har även vi stått bakom. Jag skulle inte vara orolig för att regeringen kommer att riva upp det här beslutet. Om det blir så kommer vi självklart att strida för denna fråga i förhandlingar, men den striden kan jag inte föregripa. Det är mitt svar till ledamoten.

Anf. 193 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

I sitt anförande nämnde Daniel Persson Pensionsgruppen. Sverigedemokraterna vill ju vara med i de här sammanhangen och diskutera pensionerna. Min fråga är därför om Daniel Persson anser att det är viktigt att man ställer upp på de principer som hittills har gällt.

Detta är ju ett system som vi har jobbat med och vårdat tillsammans parlamentariskt i närmare 30 år. Är det viktigt att ställa upp på de principer som har varit vägledande under dessa närmare 30 år, eller är det inte det? Tycker Sverigedemokraterna att exempelvis den överenskommelse som vi

har om riktåldrar ska gälla, eller menar Sverigedemokraterna att vi ska riva upp den?

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Ekonomisk trygghet
vid ålderdom*

Anf. 194 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Kalle Olsson, för din fråga!

Som jag sa tidigare har ju Pensionsgruppen verkat för att vi har ett stabilt pensionssystem. Det ska vi vara tacksamma för, och Socialdemokraterna har ju varit en del av detta.

Apropå de överenskommelser som gäller inom Pensionsgruppen är det kanske sådana saker vi ska se över, om vi sätter oss ned, för att se vad vi kommer fram till.

Just gällande riktåldern hade Sverigedemokraterna en avvikande mening. Nu har vi dock tagit ett beslut, och det kommer att gälla – det är i princip omöjligt att riva upp detta beslut.

Vi är jättegärna med i Pensionsgruppen och har konstruktiva samtal.

Anf. 195 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för inlägget.

Sverigedemokraterna har länge pratat om att man är pensionärernas parti, brinner för pensionärerna och tycker att pensionärer ska visas respekt i samhället. På vilket sätt tycker Daniel Persson att det visas respekt för landets pensionärer i den budget som nu läggs fram från Sverigedemokraterna när det gäller höjd pension? Den uppfattning som Vänsterpartiet och jag får av att titta i budgeten är nämligen att det satsas hela noll kronor på höjd pension under kommande period.

Jag vill påminna kammaren om att vi i Vänsterpartiet hade möjlighet att påverka i en situation som liknade den som Sverigedemokraterna har varit i här. Då ställde vi kravet att garantipensionen skulle höjas. Resultatet av detta blev den största höjningen av pensionerna i modern tid.

Sverigedemokraterna har fixat 14 öre i sänkt bensinskatt. Det har inte blivit något elprisstöd till norra Sverige. I budgeten ser vi att det blir noll kronor till landets pensionärer.

Vad har Sverigedemokraterna satt högst upp på listan när man har förhandlat? Har det varit pensionärerna, eller har man struntat i landets pensionärer, som har byggt upp vårt land, och låtit de andra högerpartierna få bestämma?

Anf. 196 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Ida Gabrielsson för frågan.

Vi har ett stabilt pensionssystem i Sverige, som jag sa tidigare, och detta system hamnar högt i olika rankningar. Våra pensionärers disponibla inkomst har ökat, och var fjärde svensk får en högre inkomst efter pensionering tack vare att vi har ett starkt grundskydd.

Men som jag sa tidigare är vi inte riktigt nöjda med det här. I Tidöavtalet står att vi bland annat ska verka för sänkt skatt på arbetsinkomster och pensionsinkomster och ta fram förslag på hur pensionärers ekonomi kan stärkas och valfriheten värnas. Detta är viktiga förslag, och det är sådant som kommer att inledas under nästa år.

Anf. 197 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Det finns inget skarpt förslag på ett tillskott till landets pensionärer som ligger under kommande år. Däremot ger regeringen 12 miljarder i skattesänkningar till dem som tjänar över 50 000 i månaden.

Vänsterpartiet föreslår en höjning av pensionerna med i genomsnitt 2 000 kronor i månaden i inkomstpensionen. Det är en uppfattning som Sverigedemokraterna också har föredragit. Nu uppfattar jag att man har fått lite papper från hjälpredor på Regeringskansliet. På annat sätt går det inte att uppfatta det när det system man har kritiserat så länge nu verkar vara alldeles förträffligt.

Därför blir mina frågor till ledamoten Daniel Persson följande: Hur mycket mer pengar kommer landets pensionärer att få i budgeten för 2023? Hur mycket i höjd pension har Sverigedemokraterna lyckats förhandla in i budgeten för 2023?

Anf. 198 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Ida Gabrielsson för hennes fråga.

Vi har inte fattat några beslut om skattehöjningar. Den här regeringen har suttit vid styret i två månader, och vi kan se att det inte blir några försämringar för pensionärerna under kommande år. Det är också viktigt att se när vi går in i ett tufft ekonomiskt läge.

Sedan får vi se vad de utredningar som finns med i Tidöavtalet kommer fram till och vad de kommer att ge under kommande år efter nästa år. Det är mina svar.

Anf. 199 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! I Sverige får en kvinna när hon går i pension i genomsnitt 13 100 kronor i månaden i allmän pension. Motsvarande siffra för män är 15 700 kronor.

Tittar vi lite närmare på gruppen kvinnor inom Kommunal får sju av tio en andel av sin pension i garantipension. Det finns ett enkelt skäl till att vi socialdemokrater har talat och hela tiden fortsätter att tala om behovet av att höja pensionerna. Det är att för alldeles för många är pensionerna alldeles för låga. Gör vi ingenting kommer de att bli ännu lägre för kommande generationer pensionärer.

Hur pensionerna faller ut är i mångt och mycket en spegling av hur samhället ser ut i dag. Här ser vi klassamhället. Här ser vi ojämställdheten. Här ser vi ojämlikheten på arbetsmarknaden. Vi ser hur en LO-arbetare sliter ut sig i förtid och får lägre pension. Vi ser hur kvinnor tar större ansvar för hem och familj och därför får lägre pension. Vi ser hur yngre löntagare många gånger går miste om tjänstepension på grund av att arbetsgivaren inte har tecknat kollektivavtal och därför får lägre pension.

Det räcker alltså inte, fru talman, med att skruva i själva pensions-systemet för att förbättra pensionerna, utan vi måste göra så mycket mer. Vi måste exempelvis öka bemanningen i välfärden så att undersköterskor, barnskötare och andra orkar ett helt långt arbetsliv. Vi män måste ta större ansvar för ett jämställt familjeliv. Vi måste värna en stark fackföreningsrörelse så att fler löntagare omfattas av kollektivavtalens förmåner.

Pensionssystemet är speciellt i det att perspektiven är så långa. Det vi sår i dag ska vi skörda om kanske 40 år. Den insikten har hittills varit vägledande i det parlamentariska arbete som har kringgärdat pensionerna.

I snart 30 år har de fem partier som stod bakom den ursprungliga pensionsöverenskommelsen tagit ett gemensamt ansvar för att vårda och utveckla systemet. Ingen kan säga att det har varit enkelt eller utan friktioner, men jag tror att vi alla kan skriva under på att Sverige har ett pensionssystem som är finansiellt robust, som har stått pall för såväl politiska maktskiften som ekonomiska kriser. Ett sådant facit borde i sig stämma till eftertanke bland de partier som nu funderar över att mixtra och riva upp gällande ordning.

Socialdemokraterna menar att de partier som ingick i den ursprungliga överenskommelsen bör ta ett fortsatt ansvar för densamma och faktiskt göra klart det som vi har kommit överens om. Då råkar det vara så att nästa punkt på Pensionsgruppens att-göra-lista är en översyn av avgiftsnivåerna. Vi socialdemokrater anser, i likhet med många andra, exempelvis med de fackliga centralorganisationerna och pensionärsorganisationerna, att vi måste öka pensionsavgifterna så att vi kommer upp i de 18 ½ procent i avsättning som det en gång var tänkt. Bara så kan vi på sikt säkerställa långsiktigt hållbara pensioner.

Exakt hur detta gå ska till är ett sådant typiskt exempel där partierna bör diskutera, väga olika intressen och slutligen landa i en uppgörelse som alla kan stå bakom, precis som vi har gjort så många gånger tidigare inom ramen för arbetet.

Fru talman! Nu har vi socialdemokrater i regeringsställning tack vare ett gott samarbete med andra partier kunnat vidta betydelsefulla åtgärder för att förbättra villkoren för stora grupper av landets äldre. Jag tänker på pensionstillägget som förstärkte ekonomin för äldre som har jobbat ett långt arbetsliv och ändå får låg pension. Jag tänker på införandet av trygghetspensionen för äldre löntagare som har slitit ut sina kroppar och för vilka alternativet annars hade varit att antingen ta ut en förtida låg pension eller leva på eventuella besparingar. Och jag tänker naturligtvis på den stora höjningen av garantipensionen som gav en miljon äldre högre pension.

För de 655 000 pensionärer som redan hade garantipension innebar reformen en höjning med i genomsnitt 900 kronor i månaden. Det är pengar som gör skillnad, särskilt i dessa dyrtider.

Nu finns företrädesvis bättre bemedlade tjänstemän med inkomster som gör att de aldrig själva kommer att komma i närheten av någon garantipension som tycker att höjningen av garantipensionen har gjort att skillnaden i pension mellan dem som har arbetat ett helt långt arbetsliv och dem som inte fullt ut har gjort det har minskat för mycket. Den typen av invändningar är lätta att ha om man har sitt på det torra, men för den ensamstående pensionär som kanske har 9 000–11 000 kronor i månaden är det inte en teoretisk diskussion, utan det är en mycket verklig fråga om huruvida pengarna faktiskt räcker till att köpa mat hela månaden. Blir det några julklappar till barnbarnen? Rimligaste sättet, fru talman, att värna respektavståndet är att höja inbetalningarna till pensionssystemet.

Oavsett om vi är i regeringsställning eller i opposition kommer vi socialdemokrater att oförtröttligt fortsätta kampen för högre pensioner. För oss gäller det långsiktiga målet att den samlade pensionen för vanliga löntagare ska vara minst 70 procent av slutlönen. I Sverige ska det vara tryggt att gå i pension.

(Applåder)

Anf. 200 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Kalle Olsson för ett inspirerat och engagerat tal. Jag är ny i socialförsäkringsutskottet, så jag har inte alla svar på frågorna. Men jag kan konstatera att Kalle Olsson inledde med att säga att det finns mycket kvar att göra. Då reflekterar jag över att ni har varit åtta år vid makten, och ändå har ni liksom inte tagit tag i frågan.

Kalle Olsson talar om att Pensionsgruppen är viktig. Jag tolkar budskapet från Kalle Olsson som att Socialdemokraterna är villiga att gå in fullt ut i Pensionsgruppens arbete. Men finns det några förbehåll? Det finns en uppfattning att de som vill gå in i Pensionsgruppen, som ställer upp på kraven, också kan vara med framöver. Vi vet att det nu finns partier som inte fanns i riksdagen när Pensionsgruppen bildades. Det råder en helt annan parlamentarisk situation nu. Jag har förstätt att tidigare signaler från Socialdemokraterna inte har varit solklara. Är man villig att gå in med full kraft i Pensionsgruppen även om det kan vara gångbart att bredda den?

Om man nu tycker att Pensionsgruppen är så utmärkt kan man titta på det garantitillägg som vi diskuterar och som också lyftes fram. Det diskuterades faktiskt inte på något sätt i Pensionsgruppen innan det genomfördes. Tycker Kalle Olsson att det var en bra hantering av det garantitillägg som blev resultatet för att Magdalena Andersson skulle kunna tillträda som statsminister?

Anf. 201 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Om vi tittar på hur det ser ut för landets pensionärer ser vi en något splittrad bild. Det finns de som har det bra och tryggt på ålderns höst, men det finns alldeles för många som har det väldigt tufft. Det är ofta kvinnor. De har slitit, ofta i offentlig sektor, samtidigt som de tagit stort ansvar för hem och familj.

Det finns stora orättvisor i dag i hur det här faller ut. Jag nämnde Kommunal, där sju av tio kvinnor får en del av sin pension i garantipension. Jag tycker inte att man kan vara nöjd när man tittar på det utfallet.

Som socialdemokrat känner jag inte att vi har något att skämmas för i hur vi har jobbat med de här frågorna under de senaste mandatperioderna. Vi höjde garantipensionen. Vi införde tillägget för dem som har jobbat ett helt långt arbetsliv men ändå har låg pension. Vi gjorde insatser på bostadstillägget med mera – inte sällan under rätt stort motstånd från den sida som Ingemar Kihleström företräder. Så är det ju.

Vi behöver göra mer, men ska vi verkligen ta tag i den här frågan och strukturellt få upp pensionerna i Sverige måste vi titta på avgifterna, och som jag sa inledningsvis i mitt anförande ligger den frågan på Pensionsgruppens bord. I stället för att hålla på och prata om allting annat, låt oss fokusera på det! Låt oss ta tag i den här frågan nu och göra en översyn och se om vi kan hitta samsyn för att faktiskt få upp pensionerna varaktigt och ordentligt. Det ju det som skulle göra skillnad i det långa perspektivet.

Anf. 202 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Kalle Olsson för inlägget men kanske inte för frånvaron av svar på de frågor jag ställde angående hur man ser på Pensionsgruppens fortsatta arbete, vilka som ska delta och hur man ska vara.

Det är faktiskt så, Kalle Olsson, att det finns fler partier som kämpar för de äldre. Det var faktiskt vår budget som tog bort skillnaden i beskattning mellan lönebidrag och så. Det kan vi titta på.

Vi kan också blicka framåt. Vad behöver vi göra?

Jag kommer tillbaka till garantitillägget, som man kan säga hanterades vid sidan om Pensionsgruppen. Tycker Kalle Olsson att det var ett bra sätt? Jag delar den uppfattning som Kalle Olsson har att man ska ha Pensionsgruppen för att ha långsiktighet. Vi ska inte ha det så att det vilar på budgetbeslut, vilket det gjorde på det här sättet. Och det garantitillägg som togs fram gjorde inte att pensionssystemet blev enklare.

Vi var på ett pensionsforum för inte så länge sedan. Där sa de främsta experterna i Sverige att vi har ett system som ger bra pension för väldigt många – jag delar åsikten att vi behöver se till att fler får till det – men samtidigt är väldigt komplicerat. Det är väldigt svårt även för dem som är de yttersta experterna, för det har varit lite lappa och laga.

Det här kan vi nog vara lite ansvariga för båda två, så jag säger inte att inte vi också varit med i det. Men jag vidhåller att vi behöver ha långsiktighet. Där är Pensionsgruppen – som jag bedömer behöver breddas så att vi får ett brett underlag för dem som ställer upp på de kriterier som gäller – det viktiga.

Jag upprepar min fråga. Hur ser Socialdemokraterna på fortsättningen för Pensionsgruppen, och vad tycker man om hanteringen av det garantitillägg som senare till och med sågades av Pensionsmyndigheten för att man i viss grad tog bort respektavståndet? Var det en bra hantering under förra året?

Anf. 203 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Ett problem här är att vi haft en borgerlighet som under väldigt lång tid har jobbat väldigt aktivt för att vi *inte* ska få upp pensionsnivåerna som vi har pratat om här. Så är det ju. Diskussionen har ju pågått i Pensionsgruppen under lång, lång tid om att vi behöver göra mer för att höja pensionerna för dem som har det väldigt tufft. Eller hur? Så har det ju varit. Det är sanningen.

I bästa fall skulle vi kunna hitta samsyn så brett som möjligt i de här frågorna. Det är jag den förste att hålla med om, och jag hoppas att det är den vägen vi kan vandra också framgent.

Men när inte det gick var vi tvungna att agera, för sanningen var ju den att före höjningen var lägstanivån för garantipensionen 8 700. Nu har jag inte möjlighet att ställa någon motfråga, men det är väldigt lågt. Det är väldigt låga nivåer att leva på.

Jag glömde säga i mitt förra anförande att vi även tog bort skillnaden i skatt som den dåvarande alliansregeringen drev upp. Det tog ganska lång tid att göra det.

Om vi ska vara ärliga när det gäller synen på Pensionsgruppen handlar det om att ni nu har satt er tillsammans med Sverigedemokraterna. De vill vara med, och det har skapat vissa interna problem för er.

Från Socialdemokraternas sida är vi fullt inriktade på att jobba vidare för att höja pensionerna. Det är det viktiga för oss. Det är det absolut viktigaste nu. Vi måste fortsätta det arbete som vi bedrev när vi satt i regeringsställning, och vi tror att vi har goda förutsättningar att göra det om vi bara sätter oss ned och faktiskt börjar beta av det vi sa redan 2017 och

framåt att vi skulle göra. Då är det en översyn av avgiftsnivåerna som är närmast på tur. Jag tycker att vi borde ta tag i det i stället.

Anf. 204 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! Att åldras är som att bestiga ett berg – man blir lite andfådd men får en mycket bättre utsikt. Så sa en gång Ingrid Bergman, skådespelerskan.

Med ålder kommer erfarenhet, kompetens och kunskap. För att också må bra på äldre dar är det viktigt med ekonomisk trygghet, och det för oss in på dagens debatt om ekonomisk trygghet vid ålderdom. Det är ett stort och viktigt utgiftsområde som omfattar 55 miljarder kronor.

Jag har ett stort engagemang för seniorers och årstrikas möjlighet att leva ett gott liv långt upp i åren. Det är därför enkelt för mig att prata om frågorna i dagens betänkande om hur ekonomisk trygghet ska uppnås för pensionärer. Att få bli äldre och kanske till och med riktigt gammal är ju en nåd att stilla bedja om, som man brukar säga – och alternativet är, vad vi vet, mycket sämre.

Jag läste en artikel för några veckor sedan, den 24 oktober, med rubriken ”Statistik: Svenska pensionärer rikare än någonsin – bäst i hela EU”. Svenska pensionärer har aldrig haft det bättre, visar flera rapporter som tar hänsyn till pensionärers totala ekonomi. Ändå har många svårt att tro att det är så, menar pensionsekonomen Staffan Ström i artikeln. ”Bilderna av att Sverige har ett uselt pensionssystem där alla blir fattiga sitter så djupt”, säger han vidare.

Men sanningen är faktiskt att det svenska pensionssystemet står sig bra. I de pensionsrankningar som görs brukar Sverige hamna i topp tio, lite beroende på vad som mäts och hur mätningarna görs.

Jag tycker att det är bra att ha detta som utgångspunkt när vi ska diskutera ekonomisk trygghet vid ålderdom. Men med det sagt är det såklart viktigt att se till gruppen pensionärer som har det tuffast.

Sett över tid är det ensamstående kvinnor som är den grupp av pensionärer som har störst andel personer med låg ekonomisk standard. Anledningarna är som ni vet flera. Kvinnor lever längre än män och blir därför i större utsträckning ensamstående. Det gäller om man ser på olikkönade relationer. Kvinnor har ofta en lägre allmän pension till följd av att de förvärvat arbetat i lägre grad och i genomsnitt haft lägre lön än män. Förhoppningsvis och troligtvis är detta något som över tid kommer att förändras, då kvinnor i dag arbetar i högre utsträckning än förr och lönegapet minskar. Men det kommer att ta tid innan vi når helt jämställda löner och då också jämställda pensioner.

Fru talman! Jag vill fortsätta med att citera några meningar ur regeringsförklaringen innan jag tar upp några av de områden som ryms inom det här utgiftsområdet.

”Ingenting skapar välstånd i ett land som arbete. Ingenting motverkar enskilda människors fattigdom som arbete, och ingenting skapar nya klassresor som att få sitt allra första arbete.” Så sa statsminister Ulf Kristersson i sin regeringsförklaring.

Den som har jobbat ett helt liv ska ha en tillräcklig pension som ger en värdig ålderdom med god livskvalitet. Den moderatledda regeringens inriktning är att ta fram reformer under mandatperioden som stärker alla pensionärers ekonomi. Det finns ju goda skäl att stärka ekonomin för lan-

dets pensionärer. Egentligen är det en självklarhet: Vi ska ha ett pensions-system som ger landets alla äldre en grundtrygghet. Men givetvis ska det också synas i det orangea kuvertet om man har arbetat ett helt yrkesliv jämfört med om man inte har jobbat alls eller i väldigt liten utsträckning.

Äldres erfarenhet och kompetens är ofta förbisedd i Sverige, och det är något som hela samhället förlorar på. Åldersdiskriminering, eller ålderism, ligger ofta bakom när äldres förmåga att bidra underskattas i arbetslivet.

Regeringen föreslår i propositionen ett nytt mål för utgiftsområdet, och det är att förmånerna ska bidra till en god ekonomisk standard för kvinnor och män, såväl ensamstående som sammanboende, med låg eller ingen inkomstgrundad pension. Genom att ändra målet och ersätta de tidigare målen blir det ett större fokus på den ekonomiska standarden bland pensionärer i stället för förmånernas reala värde.

Så några ord om Pensionsmyndigheten. Regeringens bedömning är att vissa delar av Pensionsmyndighetens ärendehandläggning fungerar väl medan andra uppvisar brister. Den långa handläggningstiden inom bostadstillägget är bekymmersam, och handläggningstiden måste fortsätta att minska.

Fru talman! Nästan hälften av utgiften inom området, närmare bestämt 25,6 miljarder, avser garantipensionen. Grundnivån för garantipensionen höjdes med 1 000 kronor i månaden från och med i somras, och antalet garantipensionärer ökade med cirka 300 000 personer. Då det måste vara en bärande princip att det ska löna sig att ha arbetat stred höjningen av garantipensionen mot livsinkomstprincipen.

Det talades tidigare om sanning i debatten när ledamoten från Socialdemokraterna pratade om just denna fråga, och sanningen i debatten är att Moderaternas och den socialdemokratiska regeringens förslag för pensionärer med lägst pension var helt likalydande. Skillnaden var att vi moderater ville stärka pensionerna även för dem som arbetat.

I Tidöavtalet, som är ingånget mellan samarbetspartierna, finns en skrivning om hushållsekonomi. Där fastslås det att det ska tas fram förslag om hur pensionärens ekonomi kan stärkas och valfriheten värnas. Jag ser verkligen fram emot att återkomma längre fram under mandatperioden med fler förslag om hur vi värnar valfriheten.

Men redan i denna budget, dock inte inom detta utgiftsområde, sänks skatten för alla över 65 som fortsätter att jobba. På så sätt blir jobbskatteavdraget även en relevant drivkraft för att i den mån man kan stanna kvar på arbetsmarknaden. Jag som närmast kommer från socialutskottet hoppas att detta gör att många inom exempelvis vården väljer att stanna kvar på hel- eller deltid, för där finns stora behov liksom inom övrig välfärd.

Fru talman! Jag har sagt detta tidigare, och jag säger det igen: Det är viktigt att värna det pensionssystem som finns och att vi har breda överenskommelser på området. Pensionerna är alldeles för viktiga för att göra valfläsk av, så det hoppas jag att vi slipper se framöver.

Anf. 205 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Ledamoten tar precis som tidigare ledamöter från regeringspartierna upp att höjningen av garantipensionen med 1 000 kronor, som Vänsterpartiet drev igenom, inte var helt önskvärd. Då undrar jag varför regeringen behåller den höjda pensionen för landets fattigaste pensionärer.

Moderaterna hade tidigare ett förslag om 200 kronor i månaden i sänkt skatt. Vänsterpartiet föreslår i stället 2 000 kronor i månaden i höjd pension. Ledamoten säger att Moderaternas förslag handlade om att behålla respektavståndet. Men nu när ni och era samarbetspartier styr landet lägger ni varken fram förslag om sänkt skatt till landets inkomstpensionärer eller höjd pension. Varför gråta över spilld mjölk? Varför finns inte ert förslag om 200 spänn, som Vänsterpartiet förstås tycker är alldeles för lite, med i budgetpropositionen om det nu var så viktigt och ni ville genomföra det för några månader sedan?

Anf. 206 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Ida Gabriellsson för frågan.

Moderaterna står bakom livsinkomstprincipen. Som jag sa i mitt anförande var inte problemet den förstärkta pensionen för dem med lägst pension utan att man inte stärkte ekonomin för alla pensionärer.

Varför gjordes inte fler satsningar i budgeten? Tiden var knapp. Vi hade några veckor på oss att färdigställa budgeten, så allt som finns med i Tidöavtalet finns inte med i denna budget. Men vi har en mandatperiod på oss, och vi avser att återkomma längre fram. Det står ju i Tidöavtalet att alla pensionärers ekonomi ska stärkas.

Anf. 207 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Ulrika Heindorff säger att regeringen hade tidsbrist. Men förslaget att sänka skatten med 200 kronor för inkomstpensionärerna, vilket skulle rädda livsinkomstprincipen, hade man redan lagt fram, så det borde ha gått snabbt att inkludera det i budgetförslaget. Riksdagens röstade väl till och med igenom det eftersom Centerpartiet tjuvröstade på båda förslagen.

Apropå livsinkomstprincipen har Vänsterpartiet en lösning på det, och den är att man höjer inkomstpensionen med i genomsnitt 2 000 kronor i månaden.

Var är Moderaternas skarpa förslag? De verkar ju så brydda i frågan. Som jag förstår det finns det inget i dag. De behåller Vänsterpartiets reform om 1 000 kronor i höjd garantipension men lägger inte själva fram något förslag för att stärka pensionerna.

Anf. 208 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Fru talman! Nej, det stämmer inte att vi inte gör ytterligare förstärkningar för pensionärerna, och det redogjorde jag för i mitt huvudanförande. Sänkt skatt om man fortsätter att arbeta är också ett sätt att stärka pensionärers ekonomi.

Många med mig anser nog att stora svängningar i pensionssystemet bör undvikas. Förra mandatperioden gick det igenom ett förslag som vi moderater menade inte tog hänsyn till helheten och som var dåligt eftersom det höjde pensionen för vissa pensionärer men inte för resten. Men att rulla tillbaka det när man kommer till makten hade varit direkt oansvarigt. Man måste se till pensionen som helhet.

Som jag sagt ett antal gånger i talarstolen är pensionerna långsiktiga, och därför behöver vi långsiktiga överenskommelser. Och låt mig påminna ledamoten om att det är vi och inte hennes kära kamrater på vänstersidan som vill ha politiska samtal med samtliga partier.

Det här är ju någonting som både statsministern har sagt och som finns med i Tidööverenskommelsen. Vi vill just bjuda in till breda samtal, för vi tror att det skulle vara bra för pensionerna. Men vi kunde i den socialdemokratiska ledamotens anförande tidigare höra att man där är ganska skeptisk till att bjuda in brett. Men, som sagt, Moderaterna och de partier som ingår i Tidöavtalet tycker att det hade varit en god idé att bjuda in brett.

Anf. 209 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Det ska löna sig att arbeta. Den som arbetar ska ha rätt till trygga försäkringar, bra lön och efter ett långt arbetsliv en anständig pension. Men så är det inte riktigt i dag.

Fru talman! Pensionärer är inte betjänta av tomma löften eller tjugiga valtal. Pensionsgruppen har inte lyckats med sitt uppdrag att garantera anständiga pensioner till alla. Detta har pågått i år efter år utan att någon av gruppens medlemmar från något av de alla partier som ingår där har agerat för att säkra pensionärernas trygghet.

När systemet infördes utlovades i överenskommelsen en kompensationsgrad på 60 procent. I dag ligger den strax under 50 procent.

Under föregående mandatperiod ställde Vänsterpartiet krav om att höja garantipensionen med 1 000 kronor i månaden. Medan partierna i Pensionsgruppen mest verkar ha suttit och fikar under flera år såg vi till att den största höjningen av pensionerna i modern tid genomfördes. Till slut tvingades en majoritet också att ställa sig bakom vårt krav, efter att först ha påstått att Sveriges sämst ställda pensionärer inte var värda det.

Efter årsskiftet kommer också den automatiska uppräkningsen att ge ytterligare en höjning på ungefär 900 kronor i månaden. Vänsterpartiet föreslog att den uppräkningsen skulle tidigareläggas, så att de som har det sämst ställt hade kunnat få rimligare ersättning under den ekonomiska krisen med skenande prisökningar. Men de flesta partier här i riksdagen sa nej till det förslaget.

Fru talman! Vi ska ha en anständig bottenplatta i Sverige. I dag blåser man faktiskt folk. Man argumenterar för respektavstånd genom att säga till den som har det ganska dåligt att det i alla fall finns de som har det ännu sämre.

Höjd grundnivå har skapat ett tryck för högre pensioner för alla låg- och medelinkomstagare. Den låga grundnivån i Sverige har länge bidragit till att hålla nere pensionerna totalt. Inget kunde heller vara mer fel än att påstå att Sveriges pensionärer inte har jobbat. En sådan uppfattning är för den som aldrig själv har behövt kavla upp ärmarna och ta i.

Vill man se till att det ska löna sig att arbeta finns bara en lösning: Höj pensionerna! Inkomstpensionen behöver höjas, och därför föreslår Vänsterpartiet att en höjning med i genomsnitt 2 000 kronor i månaden ska genomföras under den här mandatperioden. Tyvärr verkar vi vara lite ensamma om den uppfattningen också.

Fru talman! Pensionssystemet, som alla säger sig vilja värna, fungerar för den med högst inkomst eller med en hyfsat hög inkomst, men för låginkomstagare och lägre medelinkomstagare är det inte bra. Det är inte främst för att pensionsåldern har varit för låg utan för att pensionerna har varit för låga, för att inbetalningarna har varit för låga och för att systemet ser ut som det gör. Därför behöver inbetalningarna öka och delar av det

överskott som i dag finns i systemet användas för att också dagens pensionärer ska få del av höjningen.

Vänsterpartiet har tidigare motsatt sig en höjning av pensionsåldern. Den höjda pensionsåldern kommer ju inte att betala sig i pensionskuvertet. För personer med vanliga löner kommer de extra åren knappt att märkas i plånboken, om man ens kan klara av att arbeta de extra åren. Vi har ju en situation i dag där folk inte ens kan arbeta till 65 års ålder.

Enligt Kommunals beräkningar ger varje enskilt arbetat år efter 66 års ålder ungefär 150 kronor mer i månaden för deras medlemmar. Undrar om det är detta som menas med att det ska löna sig att arbeta?

Fru talman! Den som går i pension i dag kommer endast att få halva lönen, och värre kommer det att bli om vi inget gör. Oron gnager ständigt i den som inte har allt. Som barn oroar man sig för hur föräldrarna ska kunna ha råd när de blir äldre. Äldre tvingas leva på sina barn i välfärdslandet Sverige. Det är illa.

Återigen, det handlar om prioriteringar – om vilka man företräder när man fattar beslut i den här kammaren. Det handlar om vilka krav som man som politiker ställer när man har möjlighet till inflytande.

Med skenande matpriser, extrema elräkningar, ökade bränslekostnader och stigande räntor och hyror valde det högernationalistiska styret att i sin budget prioritera dem med de absolut högsta inkomsterna. Det blir en skattesänkning för dem som tjänar över 50 000 i månaden, den största satsningen i högen och Sverigedemokraternas budget. 12 miljarder kostar det – mer än vad regeringen och Sverigedemokraterna ger till hela välfärdsverksamheten. Det är en skandalöst dålig prioritering som kommer att slå hårt mot vanligt folk.

Fru talman! Uppenbarligen måste Sverigedemokraterna ha gått och lagt sig på slottet när förhandlingarna om trygghetssystemen och välfärden började. Det går inte att se det på ett annat sätt. För hur mycket ger regeringen och Sverigedemokraterna till landets alla pensionärer? Sanningen är beklämmande. I den budget vi nu ska fatta beslut om, som ska hjälpa människor igenom krisen, finns det inte en enda krona extra till landets pensionärer. Respekten för dem som har byggt upp vårt land verkar inte finnas hos regeringen och Sverigedemokraterna.

När Vänsterpartiet hade möjlighet att påverka under föregående mandatperiod genomfördes den största reformen i modern tid för att höja pensionerna. Sverigedemokraterna vek i stället ned sig och fixade inte ens 1 krona mer i pensionskuvertet.

En fikastund där alla partier ska bjudas på kaffe och kaka med Pensionsgruppen har Sverigedemokraterna skrutit med att de åstadkommit, men det fiket har fortfarande inte blivit av. Så kan man också jobba. Man har lovat runt men hållit tunt. Att tjusas över fina positioner och kontor på Regeringskansliet i stället för att stå upp för sina väljare verkar vara Sverigedemokraternas melodi.

Fru talman! Det är snart jul. Tryggheten för Sveriges pensionärer är politikens ansvar – vårt ansvar. Och vi ska se till att ta tillbaka kontrollen över pensionssystemet och höja pensionerna rejält. Jag och Vänsterpartiet ska jobba och göra allt för att det ska bli på det sättet. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 210 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill börja denna debatt med att yrka bifall till regeringens förslag till budget för utgiftsområdet Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Kristdemokraternas politik på det här området kan enkelt sammanfattas med att vi vill se en bra pension för både dagens och framtidens pensionärer. Det krävs åtgärder för att rätta till det när vi ser att pensionerna för vissa inte är tillräckliga. Samtidigt är det dock viktigt att de förslag som genomförs också har ett långsiktigt perspektiv, så att inte åtgärder här och nu hotar kommande generationers rätt att också få bra pensioner, det vill säga att pensionssystemets stabilitet och förutsägbarhet bibehålls.

Kristdemokraterna värnar därför det pensionssystem som Sverige har. Det är i grunden ett bra system. För de partier som är satta att förvalta detta pensionssystem gäller det att justera bristerna så att de kan avföras men samtidigt akta sig för att blanda ihop statsbudgeten med pensionssystemet. När man en gång på 90-talet sjösatte systemet var detta en av de viktiga grundreglerna för att det skulle hålla över tid.

Fru talman! Att bygga ett seniorvänligt samhälle där alla kan åldras i trygghet och med värdighet är ett angeläget mål för många och även för oss kristdemokrater. Ett välfärdssamhälle kan i hög grad bedömas utifrån kriterier som graden av respekt för, tillvaratagande av och omsorg om den äldre generationen.

Som senior ska man kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag. Man ska kunna känna trygghet, bibehålla sitt oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg. En sammanhållen politik med inriktning mot de äldre i samhället får och kan därför inte bara handla om vård och omsorg. Det friska åldrandet, att se äldre som en resurs att ta till vara och att ha ett väl fungerande samspel mellan generationerna är lika viktiga beståndsdelar.

Att känna välbefinnande och meningsfullhet är viktigt för alla människor. I Sverige läggs stort fokus vid de fysiska behoven när man diskuterar välbefinnande. Det fysiska är självklart viktigt, men Kristdemokraterna oroas över att de lika viktiga sociala, själsliga och andliga behoven alltför ofta glöms bort eller negligeras. Många äldre vittnar exempelvis om att de upplever en bister verklighet i form av påtvingad ensamhet och isolering. Detta sker inte sällan efter att livspartner eller vänner inte längre finns kvar. Det är inte alltid man har en familj i närheten som kan bistå i livets olika skeden.

Kristdemokraterna har därför under de senaste åren på olika sätt och genom olika företrädare lyft frågan om ofrivillig ensamhet. Den budgetregeringen nu har lagt fram har en väldigt stark fördel: Den visar att pengar inte är allt genom att det finns med en satsning på att bryta äldres ensamhet. Det handlar om att hitta vägar för att bryta den ensamhet och isolering som många äldre tvingas leva i.

Fru talman! Vi har alla ett ansvar att forma ett samhälle där äldre ska känna trygghet, gemenskap, mänsklig värme och värdighet. I Sverige har det tyvärr länge varit tyst kring den problematiken. Den tystnaden kan bero på många olika saker, till exempel att det finns en uppfattning att det alltid är någon annan som ska lösa problem. Men vi har alla ett eget ansvar att försöka bryta någon människas ensamhet, oavsett om man är ung eller gammal.

Prot. 2022/23:42

19 december

-----

*Ekonomisk trygghet
vid ålderdom*

Vi har ett samhälle där det ofta inte känns normalt att sträcka fram en hjälpare eller välkomnande hand, men de äldres ensamhet och utsatthet kan vi bara rå på om vi alla aktiverar oss – och om vi använder civilsamhället som en resurs. Jag är därför stolt över att det finns en sådan satsning i den budget som läggs fram. Det är en gemenskapssatsning om 300 miljoner kronor för att bryta ofrivillig ensamhet. Det här är insatser som visar på regeringens ambition att möta problemen med äldres ensamhet i Sverige.

Fru talman! Det är inte heller ovanligt att äldre oroar sig över ekonomin och om pengarna kommer att räcka ens till det nödvändigaste. Den ekonomiska tryggheten är viktig för alla men kanske särskilt för den som kan ha svårt att påverka situationen genom eget arbete.

Kristdemokraterna är som jag sa med i Pensionsgruppen, en block-överskridande arbetsgrupp som består av företrädare för de partier som inledningsvis ställde sig bakom den överenskommelse som gällde pensionerna. Sverige har i dag ett pensionssystem som är långsiktigt hållbart, och det vill vi kristdemokrater fortsätta värna. Men vi ser också att det är dags att diskutera om inte fler partier ska vara med. Det kräver naturligtvis att man ställer upp på den bas som gäller, det vill säga att beslut fattas med ett långsiktigt perspektiv och att det sker så att vi säkerställer både det korta och det långa perspektivet.

Fru talman! Vi kan också läsa om hur skrupelfria brottslingar genom olika lömska metoder lurar av äldre människor deras besparingar, som i många fall har arbetats ihop under ett långt arbetsliv och utgör en viktig grund för att klara vardagsekonomin. Detta avskryvda tillvägagångssätt kan inte nog fördömas, och det är viktigt att vårt samhälle än mer tydligt markerar mot denna typ av brottslighet.

Sveriges äldre är särskilt utsatta för bedrägerier. Ofta handlar det om faktura-, telefon- eller kortbedrägerier. Situationen är allvarlig, och många äldre drabbas mycket hårt. Det är inte ovanligt att de efteråt känner oro i det egna hemmet, inför att gå ut eller av en sådan enkel sak som att telefonen ringer. Andra skäms över att de har blivit lurade. Vi måste som samhälle satsa mer på polisen och skärpa straffen för brott som riktar sig mot äldre. Vi behöver skaffa djupare kunskap kring äldres utsatthet för brott och genom informationsinsatser stärka äldres beredskap. Så minskar vi risken för äldre att drabbas av brott.

Äldre som drabbas behöver också få hjälp och stöd när de drabbats av brott. Det krävs åtgärder för att öka tryggheten. Det behövs också ett värderingsskifte till förmån för de goda värderingar som en gång byggde landet starkt. Alla ska kunna känna sig trygga. Friheten får inte begränsas av rädslan för brott, och äldre människor ska bemötas med både värdighet och respekt.

Fru talman! Som har nämnts pekar Tidöavtalet ut en riktning för denna mandatperiod vad gäller pensionärens och även andras hushållsekonomi. Det handlar bland annat om sänkt skatt på arbetsinkomster och pensionsinkomster, och det ska tas fram förslag på hur pensionärernas ekonomi kan stärkas och valfriheten värnas.

Fru talman! Kristdemokraterna ger som sagt stöd till den budget för 2023 som är framförhandlad mellan de fyra partierna. Våra äldre är värda ett samhälle som ger såväl ekonomisk trygghet och ett skydd mot brottslig-

het som stöd till insatser för att bryta ensamheten. Våra partier är redo att fortsätta utveckla detta viktiga arbete.

Jag vill också passa på att önska en god jul och ett gott nytt år till talman, tjänstemän och kansli, liksom till de tappra tittare som sitter framför datorn och tittar på debatten – och naturligtvis till mina utskottskollegor. Vi får nu alla fira jul, och jag ser fram emot bra diskussioner och ett fruktbart samarbete även efter det.

Anf. 211 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Pengar är inte allt, säger Ingemar Kihlström i sitt anförande, och i någon mening är det förstås sant. Men när man ska betala elräkningen i slutet av december månad, januari månad eller februari månad kommer pengar att vara väldigt viktiga.

Själv kommer jag från Jämtlands län, och de senaste dagarna har jag pratat med jämtar och härjedalingar som är förtvylade. Det är i huvudsak äldre människor som har hört av sig, och det är därför jag lyfter den här frågan i den här debatten. De är förtvylade över hur de ska ha råd att betala elräkningen när den kommer. Nu har vi dessutom haft en situation de senaste veckorna där elpriserna också i mitt elprisområde, alltså i norra Sverige, har varit lika höga som i södra Sverige. Samtidigt har vi haft temperaturer som har krupit ned till kanske minus 20 grader.

Min fråga till Ingemar Kihlström är: Varför ska inte de äldre medborgarna – pensionärerna – i min valkrets Jämtland eller i Norrbotten och Västerbotten få ta del av det elprisstöd som regeringen har aviserat?

Anf. 212 INGEMAR KIHLLSTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Kalle Olsson för frågan.

Jag tror att vi ska vidga frågan, precis som Kalle Olsson säger. Jag ville beröra att pengar inte är allt utan att det är väldigt viktigt att prata om att vi behöver ge de äldre värdighet och skapa möjlighet att bryta ensamheten och skapa trygghet. Men om vi nu ska prata om elräkningarna, som i viss mån hör hemma på ett annat område men naturligtvis har en indirekt verkan, är det naturligtvis så att vi behöver se till att det finns en pension som gör att människor kan betala räkningen oavsett om det gäller mat, hyra eller el. I vissa fall gäller det även drivmedel, för det är ju också så att många äldre som är aktiva behöver transportera sig eller bli körda av sina släktingar.

Vad gäller elstödet är det de facto så att det förslag som nu har presenterats baseras på det uppdrag som den tidigare regeringen gav. Det handlade om att se hur man kunde föra tillbaka de flaskhalsavgifter som har tagits ut av dem som bor i område 3 och 4. Det är ju så det är. Som jag sa tidigare har vi samtidigt en situation där vi inte kan ha det som enligt norsk modell, där vi spår på inflationen.

Samtidigt kan vi konstatera att situationen vi har med höga elpriser har grund i att vi inte har tillräckligt mycket el. Jag tycker att man kan titta lite in mot sig själv, Kalle Olsson.

Om vi inte hade stängt kärnkraftverk så hade vi haft betydligt mer el, och då hade vi också haft ett annat uppdrag. Nu handlar det om att se till att elräkningen kan betalas. Regeringen har presenterat en modell, och vi kommer att se till att genomföra den.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Ekonomisk trygghet
vid ålderdom*

Anf. 213 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Regeringen har presenterat en modell där man undantar halva Sverige från sin modell. Det är svårt att tänka sig en mer akut och brännande fråga i dag den 19 december när det lackar mot jul och vi ska betala våra räkningar.

Ingemar Kihlström talar om de äldres ekonomiska utsatthet. Det blir inte svårare än att nu kunna hantera den här frågan för många äldre. Då återkommer jag till själva grundfrågan. Varför ska de äldre i norra Sverige med sina små marginaler inte få ta del av det stöd som de äldre i södra Sverige får ta del av?

Anf. 214 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Kalle Olsson! Jag tror att Kalle Olsson ska gå hem och titta sig i spegeln. Ansvar för att vi får de elpriser vi har i Sverige vilar på det parti och den konstellation som har haft makten under åtta år. Man borde kanske ta till sig lite av den saken innan man raljerar över det vi säger här.

Det är de facto så, Kalle Olsson, att vad jag vet har de som bor i område 1 och 2 inte betalat de flaskhalsavgifter som det handlar om att betala tillbaka. Det här är retroaktivt.

Den minister vi har, Kalle Olsson, har sagt att vi inte lämnar någon i sticket. Vi kommer att se till att även pensionärer och andra kan betala räkningarna framöver. Det borde den socialdemokratiska regeringen ha tänkt på. Men nu tittar vi framåt. Nu går vi vidare.

Vi ser till att pensionärerna både får en god pension och kan betala räkningen oavsett om det gäller elräkningen eller dieselavgiften när de ska tanka bilen. Vi kommer att jobba och ta hand om det.

Anf. 215 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Det är ungefär 30 år sedan som vi fattade beslut om och sjösatte det pensionssystem som vi har i Sverige i dag. Det gjorde vi för att vi behövde ett pensionssystem som skulle vara långsiktigt och ekonomiskt hållbart.

Vi kom ur en ekonomisk kris där vi riskerat att behöva sänka pensionen. Därför behövde vi ett system som ligger vid sidan om statsbudgeten. Det är en av grundbultarna i vårt nuvarande pensionssystem. Det är en av de principer som jag tycker är viktig att fortsätta att värna.

En annan viktig princip är att varje generation ska betala för sin egen pension. Det är bara på så sätt vi kan jobba med det vi talar om. Det ska löna sig att arbeta, och det ska vara ett respektavstånd.

Det gör också att pensionssystemet kan bli förutsägbart om det bygger på en livsinkomstprincip och inte en kortsiktig debatt där vi höjer eller sänker i statens budget.

De som har stått här i talarstolen före mig i kväll har talat om grundnivåer och olika siffror, och hur mycket människor har i garantipension eller inte. Det som är viktigt är att vi talar om hela grundskyddet.

Det är både garantipension och ett bostadstillägg. Man behöver se det som en helhet för att kunna se det grundskydd som nuvarande pensionssystem bygger på.

Sedan ska det inte stickas under stol med att det system vi har i dag innehåller en massa olika delar. Det är inte superenkelt att förstå hur pensionssystemet är uppbyggt.

Jag har fått ägna mig åt de här frågorna i två år. Jag har lärt mig massor som jag inte hade någon aning om innan jag fick förmånen att komma in i socialförsäkringsutskottet och Pensionsgruppen.

Visst har vi ett arbete att göra för att få ett mer tydligt system som blir enklare för oss alla att förstå. Därför är det så viktigt att värna grundprinciperna som finns i pensionssystemet och som vi var överens om på 90-talet när vi fattade de här besluten.

Vårt system mår inte bara av kortsiktiga förslag, lösningar och debatter. Det krävs en hållbar överenskommelse. Det behöver fortsätta att vara skilt från budgeten och bygga på den avgift som betalas in på den lön som jag tjänar när jag arbetar.

Det var så det blev hållbart ekonomiskt. Det är bara så vi kan motverka en budgivning vart fjärde år. Det är på det sättet vi kan fortsätta att värna, med risk för att bli tjugit, livsinkomsten och att det ska löna sig att arbeta.

Sedan är frågan: Har vi bra pensioner i Sverige i dag eller inte? Ibland när man lyssnar på debatten – och det har varit både under förra året och från vissa av de talare som har varit uppe i debatten tidigare i kväll – kan man tro att vi inte har det.

Jag vill ändå påstå att vi har generellt sett bra pensioner. Sedan finns det individer som inte har en hög pension av olika skäl. Vi ska komma ihåg att ungefär 30 000 av 2,2 miljoner pensionärer är absolut fattiga. De har inte råd att köpa de mest grundläggande sakerna.

Vi har ungefär 300 000 relativt fattiga pensionärer. Vi hade 1,1 miljoner relativt fattiga pensionärer på 90-talet när vi införde nuvarande pensionssystem. Det har levererat, även om vi inte får 60 procent, som var målbilden när vi införde systemet. Ett skäl till det är att vi inte har höjt pensionsåldrarna i tid. Vi lever så himla många år längre i dag än vad vi gjorde och än vad vi trodde att vi skulle göra.

Det är ungefär 15 procent av pensionärskollektivet som är de 300 000 pensionärerna som är relativt fattiga. Tittar vi på en annan grupp i samhället, om vi talar om barnfamiljer, ser vi också att det är ungefär 15 procent av barnfamiljskollektivet som är relativt fattiga.

Jag säger inte här att det är rätt eller fel. Jag vill bara lyfta upp det. Det finns många grupper i samhället som vi också behöver tänka på när vi börjar skruva i olika system.

När det gäller pensionssystemet och förändringar behöver det ibland skruvas. Då gäller det att vi skruvar på rätt ställen. Vi har lite att ta tag i efter de senaste höjningarna som har varit. Det har påverkat skillnaden mellan den som har jobbat lite eller väldigt lite och den som har jobbat mer.

Vi har höjt åldrarna. Det kommer fler höjningar. Vi kommer att ha en riktålder så att det följer med när vi lever allt längre. Men vi får inte glömma att vi också måste jobba med arbetsmiljöfrågorna. Det behövs för att du ska orka jobba fler år om du har ett tuffare yrke.

Vi har också infört möjligheten till en omställning mitt i livet. Under förra mandatperioden var det en av Centerpartiets viktiga frågor. Det handlade om att se till att man ska kunna få göra en omställning. Det är precis det som behövs ibland för att kunna orka jobba några år längre.

Herr talman! Jag går igång lite. Jag går utanför mitt manus. Jag hoppas att jag håller mina åtta minuters talartid i sluttampen. Vi får se.

Har vi ojämställda pensioner i Sverige? Ja, det har vi, om vi jämför mellan män och kvinnor. Men det är inte på grund av pensionssystemet som pensionerna är ojämställda. Det bygger faktiskt på det jag har jobbat, eftersom hela pensionen bygger på den livsinkomst jag har.

Om jag och min familj har gjort olika livsval som gjort att den ena jobbar deltid kommer det att påverka pensionen. Det är inte fel i sig. Det kan man lösa på andra sätt. Man kan lösa det genom att den ena sparar pengar på den andras konto som man då måste skriva som enskild egendom så att de inte försvinner vid en eventuell skilsmässa längre fram. Det är möjligt.

Det är sådant som jag kan känna är otroligt viktigt att vi fortsätter att jobba med. Skillnaden minskar. Arbetsmarknaden blir mer jämställd, och skillnaderna mellan pensionerna minskar. Men de kan minska mer genom att vi jobbar med kunskap och information framför allt till våra unga vuxna om vad de här sakerna betyder. Det är de som just nu är på väg att bilda familj och på väg att flytta hemifrån.

Centerpartiet har pratat väldigt länge om att vi behöver förstärka informationsuppdraget, både till Pensionsmyndigheten och till Försäkringskassan.

Vi som är här i kammaren i dag och som har ganska stor kunskap om vårt pensionssystem kan också vara med och sprida denna kunskap om dessa normer och värderingar, som sitter djupt rotade i oss, så att vi hjälper till att bryta upp dem.

Det finns massor med lagstiftning som man kan jobba med på familjerättsområdet. Jag vill bara nämna en sak, nämligen att man faktiskt inte per automatik har gemensam vårdnad när ett barn föds. Lagstiftningen visar på något sätt hur vi ser på mannens och kvinnans roll i en familj, vilket också påverkar våra livsval.

Herr talman! Jag inser att jag inte kommer att hålla mig till mina åtta minuters anmälda talartid. Jag ber därför om ursäkt i förväg.

Jag måste få säga några ord om långsiktiga överenskommelser och Pensionsgruppen, som ibland är otroligt utskälld. Men för mig är Pensionsgruppen otroligt viktig. Det har varit en viktig del att vi har jobbat med konsensusöverenskommelser, långsiktiga överenskommelser, för att inte slå sönder vårt pensionssystem. Självklart kan detta arbete bli bättre. Vi kan samarbeta bättre partierna emellan. Vi kan bli mer transparenta gentemot det som finns på dagordningen och vad som ska hanteras kommande år. Vilka frågor är det som vi faktiskt diskuterar, och vad är de svåra knäckpunkterna? Men det är inte samma sak som att slå sönder ett framgångsrikt samarbete.

Jag vill tillbaka till den stabilitet som fanns tidigare när det gäller samarbetet om pensionssystemet. Jag vill inte vara med om att vi fortsatt ska hamna i kortsiktiga lösningar som slår sönder ett system och som riskerar att mina barn, som nu är på väg att flytta hemifrån, inte kan lita på pensionssystemet när de ska sluta lönearbeta.

Det är därför som jag tycker att det är viktigt att värna den diskussion som vi har haft och förbättra vårt samarbete. Även om det inte är en kioskvältare är det ibland faktiskt bättre att göra rätt, även om det är svårt.

Herr talman! Jag önskar er och alla andra i kammaren, tjänstemän och kollegor, en god jul och ber om ursäkt för att jag har dragit över min anmälda talartid.

Anf. 216 MAURICIO ROJAS (L):

Herr talman! Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom i budgetpropositionen handlar om de ekonomiska levnadsvillkoren för drygt 2 miljoner personer eller en femtedel av vårt lands invånare.

Den ekonomiska aspekten utgör en mycket väsentlig del av dessa personers trygghet och välbefinnande. Men det är viktigt att inledningsvis påpeka att det också finns andra åtminstone lika viktiga delar av levnadsvillkoren för de äldre, eller årsrika, som min partikollega Barbro Westerholm brukar säga.

För att bara ta ett exempel vill jag i detta sammanhang påminna om att enligt senaste Nationella trygghetsundersökningen från oktober 2022 känner sig mer än var tredje kvinna mellan 65 och 74 år otrygg eller vågar helt enkelt inte gå ut en sen kväll i det egna bostadsområdet. Vad gäller kvinnor mellan 75 och 84 år är det mer än fyra av tio som befinner sig i en så beklaglig situation.

Otryggheten och ensamheten är två av de främsta livsbetingelserna som gör att åldrandets naturliga bördor kan kännas ännu tyngre och till och med förvärras.

I detta avseende är det värt att uppmärksamma att, enligt Statistiska centralbyråns rapport *Efter 60*, 900 000 personer över 60 år bor ensamma och att var femte ensamstående person i den åldern också betraktas som socialt isolerad, det vill säga att de mycket sällan eller aldrig träffar anhöriga, vänner eller bekanta.

Därför är det glädjande att regeringen lägger fram en treårig gemenskapssatsning på sammanlagt 900 miljoner kronor.

Herr talman! En annan viktig aspekt som påverkar de äldres livssituation på ett mer övergripande sätt är den bristande politiska representation som denna grupp har i våra främsta beslutande församlingar, inte minst i denna riksdag.

Bara nio ledamöter som var 65 år eller äldre valdes in i riksdagen vid det senaste riksdagsvalet. Det ger en representation på ynkliga 2,6 procent för en grupp som motsvarar en dryg fjärdedel av valmanskåren.

I vårt utskott, socialförsäkringsutskottet, som behandlar frågor relaterade till de äldres ekonomiska trygghet finns det bara 1 av sammanlagt 47 ordinarie ledamöter och arbetande suppleanter som är äldre än 64 år.

Jag lyfter fram denna omständighet eftersom jag är övertygad om att denna underrepresentation inte bara är orimlig utan rent av skadlig för hur vår demokrati fungerar.

Herr talman! Om vi nu vänder blicken mot de ekonomiska villkoren för de äldre i Sverige kan vi glädjas över att konstatera, som redovisas i budgetpropositionen, att andelen personer som är 65 år eller äldre och som lever i materiell fattigdom är den lägsta i Europeiska unionen. Och detta gäller både män och kvinnor.

Även andelen pensionärer med det som kallas låg ekonomisk standard, det vill säga som har en disponibel inkomst som ligger under 60 procent av medianen för hela samhället, är komparativt låg. Den andelen har dess-

utom, enligt Eurostats statistik, minskat från 17,9 procent år 2016 till 13,4 procent år 2021.

Men här bör en särskild grupp uppmärksammas, nämligen ensamstående kvinnor med pension, där drygt en tredjedel lever med låg ekonomisk standard. Tidigare strukturell ojämlikhet visar sitt ansikte i människors plånböcker på äldre dagar.

Herr talman! Det är också glädjande att konstatera, vilket tydligt framgår av budgetpropositionen, att vi står inför det som förmodligen är den kraftigaste resursförstärkningen av grundskyddet för pensionärer som någonsin gjorts. Garantipensionens budgetutgifter för 2023 ligger 50 procent över det prognostiserade utfallet för 2022 och drygt 80 procent över utfallet för 2021. Det beräknade utfallet för 2024 och 2025 ligger ännu högre och motsvarar en ökning med 123 respektive 129 procent i förhållande till utfallet för 2021.

Herr talman! I detta ljusa scenario för många pensionärer med relativt låga disponibla inkomster måste man uppmärksamma de problem som hotar vårt inkomstbaserade pensionssystem. Detta system, som har livsinkomstprincipen som grund, ligger som bekant utanför statsbudgeten. Men det påverkas på ett mycket väsentligt sätt av grundskyddets utveckling och likaså av andra budgetrelaterade inkomstförstärkningar som bostads- och inkomsttillägget till pensionärerna.

För inte så länge sedan, den 17 november 2022, publicerade Daniel Barr, generaldirektör för Pensionsmyndigheten, ett debattinlägg i Dagens Nyheter där följande kunde läsas:

”Sammantaget innebär den höjda garantipensionen och pensionsomräkningarna att drygt en miljon pensionärer med låga eller normala inkomster, utav sammanlagt 2,3 miljoner pensionärer, kommer att omfattas av garantipensionen från nästa år. Bland kvinnorna är det en klar majoritet som kommer att få garantipension.”

Han fortsätter:

”När mer än fyra av tio pensionärer och fler än hälften av alla kvinnliga pensionärer saknar den tänkta kopplingen mellan arbete och pension kan man på goda grunder ifrågasätta om livsinkomstprincipen fortfarande är en grundläggande princip för vårt pensionssystem.”

Generaldirektören Barr avslutar sitt inlägg med en mycket angelägen fråga:

”En central fråga i det offentliga samtalet om pensioner är i vilken grad arbete ska löna sig också i pensionskuvertet. Frågan är om vi ska ha ett allmänt pensionssystem med en stark livsinkomstprincip eller ett system där de allmänna pensionerna är mer eller helt lika för alla?”

Herr talman! För oss liberaler är svaret på denna ytterst väsentliga och aktuella fråga glasklart. Vi tycker att det är rättvist och dessutom avgörande för vårt gemensamma välstånd att värna om ett pensionssystem som bejaktar arbetslinjen. Att det i alla avseenden ska löna sig att arbeta är den grund på vilken ett hållbart välfärdssamhälle vilar. Varje avsteg från denna princip försvagar våra framtida möjligheter att finansiera ett generöst välfärdssystem med bra sociala skyddsnät, skolor och vård och omsorg för alla som behöver det.

Det finns andra partier som i jämlikhetens namn är beredda att urholka vårt arbetsbaserade pensionssystem. Det sättet att tänka leder till en jämnt fördelad fattigdom för alla, eftersom det underminerar det välståndsskap-

ande fundament som ger oss alla möjligheten att leva ett tryggare och rikare liv. Det har vi sett i alla samhällen som har valt denna välståndsfientliga jämlikhetslinje. Därför hoppas vi att en klar majoritet av Sveriges riksdag ska fortsätta värna om grunderna för vårt arbetsbaserade pensionsystem och inte falla offer för populistiska förslag som kan ge kortsiktiga opinionsvinster till priset av vår gemensamma välfärds hållbarhet.

Herr talman! Med dessa ord avslutar jag mitt inlägg och yrkar bifall till utskottets förslag och önskar alla en god jul.

Anf. 217 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! I ett av världens rikaste länder ska man kunna känna sig trygg vad gäller den egna ekonomin när man ska gå i pension. Och det kan många göra. Vår ekonomiska utveckling och vårt pensionssystem har gynnat många som kan sätta guldkant på tillvaron på ålderns höst. Men det är också många som inte kan göra det. De har jobbat ett helt arbetsliv med låg lön och utan rätt till heltid. De har varit hemma med barn eller tagit hand om en gammal förälder.

Skillnaderna är mycket stora. Men alla som är pensionärer i dag har varit med och byggt upp Sverige. Alla borde alltså ha en pension som det går att leva på utan att behöva vända på varenda krona eller stå utan mat i slutet av månaden.

Vi måste få mer jämlika pensioner i Sverige. Det är inte minst en jämställdhetsfråga. Därför är den höjning av garantipensionen vi fick igenom med S, V och C i somras viktig. Den ger ett rejält tillskott i plånboken för de pensionärer som har allra minst marginaler. Av de pensionärer som nu får en högre levnadsstandard är också en stor andel kvinnor, vilket även gör det till en viktig åtgärd för jämställdhet.

Det finns tre gånger så många kvinnliga garantipensionärer som det finns manliga, eftersom vårt ojämsställda pensionssystem speglar en arbetsmarknad årtionden bakåt, en tid då kvinnor arbetade betydligt mindre än män och hade betydligt lägre löner. Dåtiden kan vi inte ändra, men vi har all möjlighet att påverka framtiden. Om vi inte fattar rätt politiska beslut kommer vi att få se ojämsställda pensioner i årtionden framöver, närmare bestämt i 100 år till.

Kommissionen för jämställda livsinkomster har beräknat att det med den takt förändringen sker i dag kommer att ta 100 år innan vi har jämställda pensioner. Banken SEB har räknat ut att vi får vänta till år 2053 innan den första generationen flickor föds som kan se fram emot en pension på samma nivå som mäns, alltså när de går i pension runt år 2123.

Det är svårt att veta om man ska skratta eller gråta åt detta. Men en sak vet i alla fall vi miljöpartister. Det är att vi ska agera. Det är vår skyldighet att se till att alla kvinnor i Sverige ska slippa leva med ett ojämsställt pensionssystem i ytterligare 100 år.

Den grundläggande anledningen är, vilket många också har tagit upp, att män och kvinnor lönearbetar i olika utsträckning. Det betyder att kvinnor i mindre utsträckning än män jobbar för lön och i större utsträckning tar ansvar för barn och hem. Kvinnor tog fortfarande ut cirka 70 procent av föräldraledigheten och 60 procent av vabdagarna 2020.

Uttaget av föräldraförsäkringen har särskilt stor betydelse för ekonomisk jämställdhet, lönearbete och därigenom också pensionerna. Detta

ändrar vi bara med politik. Ett mer jämställt arbets- och familjeliv och mer jämställda löner ger också mer jämställda pensioner.

Men vi måste också förbättra och förändra pensionssystemet. Framför allt måste vi stärka upp när det inte levererar som det var tänkt. Nivåerna är för låga, och den allmänna pensionen behöver höjas med fokus på de lägsta pensionerna. Vi i Miljöpartiet föreslår därför i vår budgetmotion att den allmänna pensionen ska höjas genom att pensionsavgiften höjs från 17,21 till 18,5 procent. Äldre i Sverige ska kunna lita på att man kan ha en försörjning det går att leva på.

Även om pensionen för många är för låg har Sveriges pensionssystem levererat väldigt bra och går med överskott. Vi vill därför att regeringen snarast ska titta på att införa en gas i pensionssystemet.

Förutom nivåerna är det också viktigt att pensionerna är förutsägbara och att det går att planera sitt liv efter det man vet ska komma att bli den egna ekonomiska verkligheten. Tyvärr är det inte heller så för alla i dag.

Pensionsmyndigheten kontaktade i oktober cirka 58 000 pensionärer för att meddela att garantipensionen inte kommer att betalas ut till dem efter årsskiftet. Det är sådana som bor utomlands och som hittills har kunnat få ut sin garantipension där. Många är förtvivlade. Enligt EU-regelverket ska det finnas stöd i det land där de är bosatta, men detta verkar saknas på många ställen. Det gör att människor nu inte kommer att kunna köpa mediciner, betala räkningar eller betala hyran.

Så kan inte staten behandla människor. Om ett stöd ska dras in måste det säkerställas att det finns alternativ. Det har inte gjorts här. Människors förutsättningar att planera sin ekonomi har förändrats drastiskt. Vi i Miljöpartiet tycker att det kompromissförslag som lagts fram ska gälla. Enligt det ska de pensionärer som redan har flyttat ut och fått sin garantipension beviljad få behålla den livet ut medan övriga får förhålla sig till den nya lagstiftningen.

Ett annat exempel på ändrade planeringsförutsättningar är den skattesmäll som pensionärer födda 1957 nu drabbas av. När riksdagen i maj 2022 röstade för höjda åldersgränser i pensionssystemet beslutades också att höja åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget från 65 till 66 år. Beslutet innebär att personer födda just 1957 får skattehöjningar på mellan 1 000 och 3 000 kronor i månaden under 2023, eftersom skatten undantogs från övergångsregler. Så kan vi helt enkelt inte heller ha det. Miljöpartiet vill att regeringen omedelbart ska justera det. Det framstår ändå som ett misstag i utformningen. Men hittills är regeringen svaret skyldig.

En annan fråga som hänger i luften är Pensionsgruppen. Regeringen har sagt att alla partier ska bjudas in, men ännu har jag inte sett någon sådan inbjudan. I stället träffas den gamla gruppen, den där väldigt lite händer och där svenska pensioner har fortsatt att gå kräftgång. Men när Miljöpartiet var med i Pensionsgruppen, när vi satt i regeringen och kunde påverka, genomfördes reella ökning för breda grupper, och det var ökat fokus på jämställdhet. Men höjningen av garantipensionen hände inte tack vare Pensionsgruppen utan snarare trots den.

Men med det sagt är den svenska modellen, trots sina brister, värd att bevara och värd att arbeta vidare på. Det är ett stabilt system som håller över tid och som ger ekonomisk trygghet vid ålderdom, så vi fortsätter att vänta. Kanske kommer det en inbjudan snart.

Herr talman! Oavsett pensionsgrupp eller inte är Miljöpartiets mål att pensionerna ska höjas, bli mer jämställda och också bidra till Sveriges hållbarhetsmål. Sverige ska vara världens bästa land att leva i också som pensionär.

På grund av budgetreglerna kan vi inte yrka bifall till vårt förslag på utgiftsområdet. Vi hänvisar därför till vår budgetmotion och till det särskilda yttrande som vi har om den ekonomiska tryggheten vid ålderdom. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

§ 6 Utbildning och universitetsforskning

Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:Ubu1
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2022/23:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 218 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Som framgår av talarlistan är det många anmälda talare till debatten. Jag vill därför flagga för att det inte är säkert att alla talare hinner hålla sitt anförande före klockan 23 i dag, då vi avbryter debatten. Anföranden som kvarstår vid klockan 23 flyttas så att de hamnar sist på morgondagens föredragningslista.

Anf. 219 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Först och främst vill jag tacka alla eminenta medarbetare på utbildningsutskottets kansli och önska dem en god jul. Jag vill också önska all personal i Sveriges skolor en riktigt god jul. Ni lägger grunden för att alla barn och ungdomar ska kunna gå i en bra och trygg skola.

Jag vill också, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Den budget som regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har lagt fram består av en klassisk borgerlig skolpolitik. Det är mycket viktigt för Sverige. Det handlar inte minst om att återupprätta kunskapskolan och om att stärka tryggheten i skolan för alla elever. Detta är nödvändigt för att fler elever ska kunna nå sin fulla potential och kunna växa med kunskap och bildning.

Det är också, herr talman, en viktig del för att vi ska kunna få ordning på andra områden där vi har stora utmaningar i Sverige. Det gäller inte minst rättssamhället, den sociala utslagningen och den höga arbetslösheten.

Det finns mycket som måste göras. I dag lämnar 16 000 elever grundskolan utan gymnasiebehörighet. Ungefär var fjärde 25-åring i Sverige saknar slutbetyg från gymnasiet. Dessa siffror är alarmerande höga. Det håller inte att insatser sätts in sent när de måste sättas in tidigt.

En skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är en förutsättning för att alla elever ska kunna klara skolan. Men enligt Skolinspektionens skolenkät 2022 upplever en sjättedel av de elever i årskurs 8 som har svarat

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Ekonomisk trygghet
vid ålderdom*

*Utbildning och
universitetsforskning*

på enkäten att de inte alls eller endast till viss del känner sig trygga i skolan. Så kan vi inte ha det. Lärarnas bild av trygghet överensstämmer dessutom med elevernas bild.

Vilka drabbas hårdast om det är kaos i korridorerna med mobbning och mycket grovt språkbruk och om elever kommer och går som de vill och inte lyssnar på lärarna och så vidare? Vi bör fundera över det. Vilka drabbas hårdast om det är stök och kaos i skolan? Jo, en sådan skolmiljö, herr talman, slår skoningslöst mot de elever som har de tuffast i skolan – de som inte har Vilhelm Moberg och Selma Lagerlöf trängandes med varandra i bokhyllan hemma, de som inte har föräldrar som engagerar sig i deras skolgång eller föräldrar som hjälper dem att byta skola om så krävs. De som är mest utsatta drabbas alltid mest om skolan sviker.

De elever som inte klarar skolan har ofta problem också utanför skolan. Det kan handla om en svår familjesituation eller om att eleven helt slutat gå till skolan. En viktig åtgärd är därför ett ökat samarbete mellan skola och socialtjänst. Därför är det bra att regeringen nu initierar en statlig satsning på sociala team för att bidra till trygghet och studiero, en ökad skolnärvaro och en förbättrad samverkan mellan skola och socialtjänst.

I dag saknas det ofta metoder för att hantera elever som behöver stängas av, om det har gått så långt, eller flyttas tillfälligt utanför den egna skolan. Så kallade akut- och jour-skolor möjliggör att elever som till exempel stör ordningen, eller som bidrar till en väldigt otrugg miljö för andra elever, får ett bättre stöd och inte stör andra elever.

Herr talman! Regeringen aviserar också en mycket stor satsning på läroböcker. Det är hela 685 miljoner kronor för nästa år. Satsningen kommer sedan att vara permanent med över en halv miljard kronor per år. Detta är mycket välkommet. Det är något som mitt parti Liberalerna har arbetat för länge. Både digitala och fysiska läromedel är viktiga i dagens skola, men den fysiska läroboken har i alltför stor utsträckning fått stå tillbaka för datorer och paddor.

Lärare i Sverige lägger i genomsnitt 80 timmar per år på att göra egna läroböcker. Det är helt sanslöst. Bristen på läroböcker försvårar också för föräldrar att hjälpa sina barn med skolarbetet hemma.

Herr talman! Det behövs ett ökat fokus på skolans kunskapsuppdrag, på att stärka lärarnas yrkesroll, på att öka tryggheten och studieron samt på att förbättra tillgången till tidiga stödinsatser. Det ska vara mindre pappersarbete och mer undervisning.

Lärare ska också ges bättre möjligheter och fler verktyg för att kunna agera mot ordningsstörningar i skolan. Insatser kommer därför att göras för att öka antalet speciallärare och förstärka lovskolan.

Vi fokuserar väldigt mycket, vilket är fullt förståeligt, på de elever som har svårt att nå målen och som behöver mycket extra stöd. Men det bör i debatten sägas, herr talman, att vi också har elever i den svenska skolan som är mycket högpresterande. Den som är väldigt, väldigt duktig i till exempel matematik eller språk ska kunna nå riktigt långt redan i grundskolan och på gymnasiet. De eleverna behöver ofta större utmaningar i sitt lärande. Likvärdighet handlar inte om att alla elever är likadana utan om att alla ska kunna nå sin fulla potential. Det är därför mycket bra att de pågående försöksverksamheterna med spetsutbildningar inom grundskola och gymnasieskola nu ska bli permanenta och utvecklas. Förslaget innebär

att 25 miljoner kronor avsätts för detta för nästa år. Sedan är det 50 miljoner per år från och med 2024.

Herr talman! Grundskolan och gymnasiet hänger nära samman med hur den högre utbildningen och forskningen fungerar. Om studenter inte har tillräckliga förkunskaper från gymnasiet får det en hämmande effekt när det gäller vilken nivå som undervisningen på universitet och högskolor kan bedrivas på. Den högre utbildningen ska vara just högre och inte behöva rusta studenter utan grundläggande kunskaper och färdigheter. Detta ska grund- och gymnasieskolan göra.

Om Sverige ska vara en kunskapsnation måste det finnas en god tillgång till högre utbildning i hela landet. Dagens arbetsmarknad ställer ökade krav på omställning och kompetens, och detta underlättas av tillgång till högre utbildning och yrkesutbildningar av hög kvalitet i hela landet.

Forskning är grunden för svensk konkurrenskraft, för svensk tillväxt och för svensk välfärd. Betydelsen av den kan aldrig överskattas.

Låt mig lyfta fram två särskilt viktiga forskningssatsningar i den här budgetpropositionen. Först vill jag lyfta fram en större på 1 ½ miljard till färdigställandet av partikelacceleratorn ESS. Det är sådan forskning som bygger Sverige starkt och stärker oss som forskningsnation. Sedan vill jag lyfta fram en mindre men minst lika angelägen satsning på vår försvarsförmåga. Försvarshögskolans budget för forskning höjs med drygt 60 procent från drygt 24 miljoner i år till knappt 40 miljoner nästa år. Genom den satsningen kan Försvarshögskolan anställa fler forskare och doktorander, vilket också kan påverka hela totalförsvaret positivt.

Vårt land – ja, hela Europa – befinner sig just nu i en mörkare tid än på många år. Rysslands invasion av Ukraina och det pågående folkmordet – eller försöket till folkmord – är det tydligaste exemplet på detta. Vi ser också globala hot mot demokratin, och vi ser alltmer aggressiva diktaturer.

Satsningar på utbildning och kunskap är nödvändigt för att ge individen mer frihet att navigera i ett modernt samhälle som kräver mer av oss alla än tidigare. Men det är också nödvändigt för att vi ska kunna skydda, utveckla och förbättra den demokrati och upplysningstradition som utsätts för ökat hot i världen i dag.

Anf. 220 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Liberalerna brukar säga att de sätter skolan först, men den budget som Liberalerna står bakom innebär att skolor runt om i Sverige kommer att behöva skära ned eftersom regeringen inte kompenserar vare sig skolor eller kommuner för de kostnadsökningar som sker i dag. Detta sker samtidigt som Fredrik Malm, jag och andra som tjänar bra får rejält minskad skatt.

När vi socialdemokrater förhandlade budget med Liberalerna under förra mandatperioden prioriterade Liberalerna inte heller resurser till skolan. I stället prioriterade de att ta bort värnskatten för dem som tjänar mest. Liberalerna prioriterar alltså inte skolan, utan det de prioriterar mest är sänkt skatt för höginkomsttagare.

Jag vill fråga Fredrik Malm om det inte vore ärligare mot väljarna att säga som det är, inte säga att Liberalerna sätter skolan först utan helt enkelt säga att Liberalerna är det parti som sätter sänkt skatt för höginkomsttagare först.

Anf. 221 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är mycket intressant. Socialdemokraterna har haft ansvar för svensk skola i åtta år, och nu ser man resultatet. Det finns 16 000 elever som inte kommer in på gymnasiet. Det är mycket, mycket stora ordningsproblem i svensk skola. Många kommuner, även socialdemokratiskt ledda kommuner i Sverige, gör inte den nödvändiga kompensatoriska omfördelning som krävs för att skolor i mer utsatta områden ska få kapacitet att hjälpa de barn som till exempel inte har svenska som modersmål.

Nästan alla områden är eftersatta i svensk skola till följd av Socialdemokraternas slapphet. Det var visserligen inte en sosse utan en miljöpartist som hette Gustav som lovade att han skulle rädda svensk skola på 100 dagar, men sedan satt ni i åtta år, och det blev bara sämre och sämre.

Vi gör nu en historisk satsning på skolan. Det handlar om nya pengar – upp mot 5 miljarder de kommande tre åren, varav 1,6 miljarder under nästa år. Det innebär mycket stora satsningar.

Dessutom preciserar vi satsningar på områden som är extra viktiga och särskilt eftersatta. Det gäller till exempel, som jag nämnde i mitt anförande, satsningar på läroböcker och en stor satsning som omfattar 2 ½ miljard de kommande åren på fler speciallärare i skolan, satsningar på sociala team, särskilda undervisningsgrupper, lovskola och mycket annat.

Allt det där vill Socialdemokraterna stuva in i det vanliga kommunala statsbidraget, vilket innebär att man inte har några som helst garantier för att pengarna når fram till det som det är viktigast att de når fram till. De kan i stället användas av klåfingriga socialdemokratiska kommunpolitiker till helt andra saker än det som det är viktigt att de går till, nämligen skola, läromedel och stöd för elever som lever i utsatta situationer eller behöver mer stöd. Vi satsar avsevärt mer på skolan än vad Socialdemokraterna gör.

Anf. 222 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tror att Fredrik Malm får läsa det betänkande som vi debatterar just nu. Där framgår tydligt att Socialdemokraterna lägger 1,4 miljarder mer än Liberalerna på det här utgiftsområdet och dessutom mer till barns och ungas skolgång. Läs gärna det!

Herr talman! Jag hörde faktiskt inget svar från Fredrik Malm på frågan om varför de sänkta skatterna för höginkomsttagare skulle gynna barnen i skolan. Det var väldigt många hårda ord mot socialdemokrater runt om i landet men ingenting om hur det kan komma sig att ”skolan först” för Liberalerna alltid betyder skattesänkningar för höginkomsttagare.

Kan det vara så att Liberalerna tagit fel och tror att skolan är skolkoncernerna? I så fall kan jag förstå det. Skolkoncernerna kommer främst i Liberalernas politik. Det är så ni har agerat. Det stämmer med det som ni röstat emot här i kammaren när vi till exempel lade fram ett förslag om att sluta överkompensera friskolor för det ansvar som de inte har, utan bara kommuner.

Om ni tror att skolor och skolkoncerner är samma sak får jag ihop det, men Fredrik Malm får gärna förklara igen. Vore det ändå inte lite bättre att vara ärlig med det här? I Liberalernas budgetförhandlingar kommer skattesänkningar för höginkomsttagare först. Annars är ni väldigt dåliga förhandlare om det hela tiden resulterar i just det i stället för pengar till skolan.

Anf. 223 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag blir lite konfunderad. Vi debatterar nu utbildningsutskottets betänkande 1 om utbildning och universitetsforskning, och det spelar ingen roll om jag läser det framlänges eller baklänges eller översätter det till tigrinja eller hindi – jag hittar ingenting om sänkta skatter i betänkandet. Jag hittar ingenting om värnskatten i betänkandet. Det jag hittar är satsningar på läromedel, sociala team, speciallärare och många andra viktiga och lovvärda satsningar.

Socialdemokraterna fick möjlighet att ta en replik mot regeringen och då drog de upp värnskatten – men den tog vi ju bort tillsammans för flera år sedan. Det konfunderar mig lite. Borde vi inte i stället tala om hur vi kan få fler elever att nå behörighet till gymnasieskolan och hur vi kan stärka den högre utbildningen så att vi får forskning i världsklass eller om hur vi kan öka tillgången till läromedel, ge lärarna en arbetsmiljö som gör att fler vill jobba kvar i yrket och få fler personer som lämnat läraryrket att komma tillbaka?

Vi har jättelika utmaningar för svensk skola som vi behöver ta tag i. I finansutskottets debatt kan man diskutera sänkta skatter hur mycket man vill. Jag diskuterar hellre hur vi kan få svensk skola på fötter nu igen efter åtta år av socialdemokratiskt styre.

(Applåder)

Anf. 224 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Det är möjligt att herr talmannen behöver prata med talman Andreas Norlén senare om att ändra reglerna i kammaren eftersom Liberalerna förmodligen behöver få godkännanden i framtiden när de ska svara på frågor i talarstolen.

Det här fallet – frågan som jag ska prata om – handlar om det de behöver tillstånd av Sverigedemokraterna för att tala om. När Liberalerna gick till val var de ett parti som dels pratade om mer resurser till skolan, dels sa sig stå upp för alla elever i den svenska skolan. Liberalerna sa att de stod bakom skolforskning och beprövad erfarenhet.

Sedan kom slottsavtalet, och i det står bland annat att man ska tillsätta en utredning med uppgift att se över modersmålsundervisningen i syfte att den inte negativt ska påverka integrationen eller elevernas kunskapsutveckling i svenska språket. Då blir det väldigt märkligt när man lägger fram en budget som ser till att lärarna får mindre resurser och tid med eleverna och att skolorna behöver göra stora nedskärningar.

Dessutom vill Liberalerna tillsätta en granskning för att förändra någonting som enligt forskning, vetenskap och beprövad erfarenhet leder till mer inkludering i Sverige och det svenska språket, nämligen att man får lära sig sitt modersmål.

I det här fallet är det ju möjligt att Liberalerna behöver fråga Sverigedemokraterna eller rådgöra med dem innan man kan svara på frågan. Jag undrar bara: Vad hände med de liberala värderingarna när det kom till den här budgeten och slottsavtalet? Varför ska Liberalerna vara med och trycka på hårdast mot dem som behöver mest hjälp i den svenska skolan?

Anf. 225 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag behöver inte fråga någon om råd. Svaret är mycket enkelt. Jag ser inte att det skulle vara några problem med att man utvärde-

rar modersmålsundervisningen precis som man kan utvärdera andra saker inom det svenska skolväsendet. Vi vet till exempel att det kan finnas stora kvalitetsbrister.

Vi vill inte att modersmålsundervisningen ska ske under ordinarie lektionstid i andra ämnen, vilket den enligt min uppfattning inte tycks göra. Om så sker är det klart att det inte är bra. I grund och botten är min och Liberalernas uppfattning att det är bättre ju fler språk människor lär sig. Vi predikar alltid vikten av att man lär sig språket.

Det svenska språket har självklart en särställning i Sverige, eftersom vi bor här, och det är jätteviktigt att vi har stora insatser för att alla ska lära sig svenska. Men om vi har barn och ungdomar som uppfyller de krav som finns i dag för att ges modersmålsundervisning, vilket betyder att man ska ha en viss kännedom om språket från början, är det självklart att de ska kunna ha det.

Att utvärdera kvalitet och annat tror jag bara är bra. Jag har även fått signaler från modersmåls lärare och andra som menar att de läroböcker man har inte är särskilt ändamålsenliga. De kan vara från ett land där skol-systemet inte är särskilt demokratiskt, och läroböckerna kan vara gamla. Jag ser inte riktigt den problematik som Daniel Riazat ser i detta.

Anf. 226 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag måste ha sagt fel från början. Liberalerna fick ett godkännande från Sverigedemokraterna redan när de tog fram det här avtalet, så detta är kanske ingenting som behöver rådgöras om just nu.

När det gäller frågan om att se över och utveckla modersmålsundervisningen tror jag att alla partier i Sveriges riksdag, möjligtvis förutom det parti som leder Fredrik Malms regering, alltså Sverigedemokraterna, är överens om att detta behövs. Men när det gäller varför detta står på det sätt som det gör i slottsavtalet är det otroligt tydligt att detta är en fråga som kommer från just dem som har beslutat om det som ska stå i slottsavtalet.

Vi vet att man gömmer undan en stor del av de nedskärningar som man har i budgeten och en stor del av de skattesänkningar som nämndes här tidigare med dimridåer för att skapa en helt annan debatt i Sverige. Den handlar om människor som har en annan bakgrund. Man försöker att i alla delar av Tidöavtalet, eller slottsavtalet, ha med olika delar för att på något sätt ifrågasätta eller insinuera att det är någonting som inte stämmer.

Många partier i Sveriges riksdag har genom åren lagt fram utvecklingsförslag för modersmålsundervisningen. Liberalerna har inte varit ett av de partier som har gjort det. Och så kommer man med ett förslag där man pratar om att se över och tillsätta en utredning om modersmålsundervisningen i syfte att den inte negativt ska påverka integrationen. Har Fredrik Malm sett något som helst tecken från myndigheter eller liknande på att så skulle ha skett? Om inte, varför ska det läggas väldigt mycket resurser på att göra någonting för att tillfredsställa ett enda parti i denna riksdag?

Anf. 227 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag tror att Daniel Riazat har missuppfattat detta med parlamentarisk demokrati lite. Vi är alltså åtta partier i denna kammare som är invalda i Sveriges riksdag, och fyra av dessa partier har valt att sluta ett avtal efter förhandlingar. Det är inte någonting som är särskilt märkligt.

Det enda avtal som jag kan minnas i svensk historia som har haft någon sorts klausul om att man inte får tala med någon var januariavtalet, och då fick man inte tala med just Daniel Riazats parti. Övriga avtal i Sverige sluts ju mellan olika partier i syfte att de ska kunna gå fram med det som de är överens om. Detta gäller även Tidöavtalet.

Det talas om att det skulle läggas upp någon sorts dimridå för att särskilt slå mot personer från andra länder. På skolområdet handlar ju väldigt mycket av satsningarna om att skolan ska bli mer kompensatorisk. Vi kommer bland annat att gå fram med att reformera skolpengssystemet och att få ett bättre antagningssystem som kommer att ge större möjligheter att välja skola för personer som kanske inte har så mycket kontakter i det svenska samhället.

Vi gör stora satsningar på Läslyftet för att stärka språk-, läs- och skrivkunskaper tidigt. Det görs också stora satsningar för att öka deltagandet i förskolan bland personer som inte har varit i Sverige särskilt länge, vilket även gjordes under förra mandatperioden. Det görs jättemycket insatser.

Även den förra regeringen gjorde en hel del väldigt bra, och vi kommer att fortsätta med detta. Vi kommer att intensifiera det här arbetet. Det handlar om att integrationen ska fungera bättre, att fler personer ska komma in i det svenska samhället och att fler personer ska få möjligheter att utvecklas i Sverige.

Jag läser inte Tidöavtalet som fan läser Bibeln, så att säga, utan jag försöker att värdera det som står i avtalet, till skillnad från Daniel Riazat.

Anf. 228 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Vad trevligt, Fredrik Malm, att få ses här en sådan här sen kväll!

Jag har några frågor till Fredrik Malm. Jag börjar med att ta upp något som ledamoten nämnde under sitt anförande om digitalisering av skolan. Det har ju diskuterats en del när det gäller läromedel – om böcker och digitala läromedel. Min enkla fråga är hur Liberalerna, och kanske regeringen, förhåller sig till Sveriges nationella digitaliseringsstrategi nu för tiden. Den har debatterats lite i medier på sistone. En del tycker att den behöver rullas tillbaka, medan andra kanske vill någonting annat. Jag undrar vad Liberalerna vill.

Anf. 229 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Tack så mycket för frågan, Camilla Hansén!

I grunden är det ju så att digitaliseringen har kommit för att stanna, i alla fall fram till att den ersätts av något annat i nästa stora utvecklings-språng som mänskligheten tar. Digitaliseringen är här, och den är en viktig del av svensk skola. Det är jätteviktigt att vi har digitala läromedel. De fungerar väldigt bra som komplement och ger möjlighet att individualisera undervisningen. När digitaliseringen och digitala verktyg används på rätt sätt, och när lärarna är utbildade i att använda dessa verktyg, är de viktiga för svensk skola.

Men det finns flera dimensioner i detta. Det är viktigt att titta på den forskning som finns om hur särskilt väldigt unga barn påverkas av till exempel läsplattor. Det finns hjärnforskare som talar om att det kan ha en hämmande påverkan på hjärnans utveckling och den neurologiska utveck-

lingen hos barn i väldigt ung ålder att exponeras tydligt för till exempel läsplattor och mobiler.

Det finns också en annan diskussion om hur särskilt barn och ungdomar som har stora läs- och skrivsvårigheter kan påverkas av olika metoder för att till exempel knäcka läskoden. Fysiska böcker och papper och penna kan vara nog så goda som digitala hjälpmedel.

Självklart ska man inte rulla ut stora förändringar i det svenska skolväsendet om de inte är vetenskapligt beprövade och om det inte är empiriskt bevisat att de bidrar till ökad kunskap och så vidare. Jag är helt övertygad om att detta är en diskussion som kommer att fortsätta.

Anf. 230 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Fredrik Malm, för svaret!

Om jag tillåts att göra en fri tolkning av detta skulle det vara att den här strategin är viktig eftersom den bygger på och syftar till att lärare och skolhuvudmän – de som jobbar i skolan – ska få en kompetenshöjning när det gäller när och i vilken omfattning man använder digitala läromedel.

Det tredje benet i den nationella digitaliseringsstrategin är forskning och uppföljning av hur digitala läromedel påverkar lärandet och den pedagogiska situationen i skolan. Jag tolkar ändå Fredrik Malms svar positivt – att det här är en viktig strategi. Den behöver i så fall förnyas, och jag ser därför fram emot regeringens förslag.

Det finns en annan sak som är viktig när det gäller just läsning. Här kanske det blir naturligt att ta upp frågan om böckerna i handen, nämligen de bemannade skolbiblioteken. Jag har kanske missat något i regeringens budget, men jag saknar skrivningar om bemanningar av skolbiblioteken. Jag skulle gärna vilja höra hur Liberalerna och Fredrik Malm förhåller sig till frågan och hur Liberalernas satsningar framöver ser ut när det gäller bemannade skolbibliotek.

Anf. 231 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det korta svaret på den sista frågan är att den bereds i Regeringskansliet. Det är fullt logiskt. Frågan har utretts, och regeringen har alldeles nyss tillträtt.

Det lite längre svaret är att från min horisont – och den tror jag delas av många andra – delar man de ambitioner och mål som finns för hur vi ska stärka skolbiblioteken i framtiden. De spelar en viktig roll, inte bara för att en elev går dit och lånar en bok. Bemannade skolbibliotek är viktiga eftersom det finns bibliotekspersonal som på olika sätt kan hjälpa elever att söka på nätet, att värdera fakta och information, stödja lärare i deras roll och så vidare. Sedan får vi under beredningens gång se remissutlåtanden och se vad som sedan kommer till riksdagen. Jag tycker definitivt att man ska ha ambitionen att så mycket som möjligt i utredningen ska genomföras.

Samma sak gäller Läromedelsutredningen. Det är en mycket viktig ambition att tydliggöra och specificera i styrdokument vad som är ett läromedel och så vidare.

Om ett bokförlag i dag, herr talman, utvecklar en ny lärobok i ett ämne utvecklas den tillsammans med digitala komplement. Man kan egentligen tala om en inläringsmiljö. Det är fråga om både en fysisk bok och en digital miljö.

Om det sedan kommer en person och erbjuder en gratisapp med en lärobok som denne själv har snickrat ihop är det inte riktigt samma sak som det material som ett bokförlag har tagit fram som är kvalitetssäkrat, processat, avstämt mot styrdokument, kursplaner och så vidare under flera års tid. Det är två helt olika saker. Då är det viktigt att pengar till läromedel också finns i svenskt skolväsen. Läromedel är inte gratis utan ska prioriteras, det vill säga man ska inte bara gå på det billigaste som finns på marknaden.

Anf. 232 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! Den här debatten handlar om finansieringen av den svenska skolan och hela utbildningsväsendet. Det är fråga om det utbildningssystem som ska ge varje människa i vårt land möjlighet att växa och utvecklas genom hela livet. Det ska få oss att växa med nya kunskaper, känna glädjen i att förstå vår omvärld lite bättre och upptäcka nya perspektiv på tillvaron, med andra ord det som skapar frihet och makt över tillvaron.

Samtidigt är utbildning och investeringar i människors kompetens Sveriges viktigaste konkurrensmedel. Det är inte genom låga löner eller slavliknande villkor på jobbet som vi ska konkurrera med omvärlden utan med nya idéer, innovationer, ny teknik och högt förädlingsvärde. Det kräver, herr talman, att vi förstår vikten av en bra skola för alla. En bra och lärorik skolgång är både en rättighet för individen och den viktigaste investeringen samhället gör i en människa. En bra skolgång skyddar såväl samhället som individen från framtida arbetslöshet, ohälsa och kriminalitet. Därför är det viktigt att skolan *inte* får ta smällen när ekonomin är tuff.

En politik som i praktiken innebär färre lärare, färre läroböcker och färre specialpedagoger kommer att resultera i att barn far illa och att samhället får ökade kostnader när barnen växer upp även om regeringen försöker låta som att man satsar på till exempel läroböcker genom att döpa om en pott pengar till just läromedelssatsning.

Jag tror egentligen att alla förstår detta, men ändå styrs Sverige av en regering och Sverigedemokraterna som låter just skolan och välfärden i Sveriges kommuner och regioner ta smällen i den ekonomiska krisen.

När skolornas kostnader för el, mat, läromedel och löner går upp borde förstås regeringen täcka upp för det, precis som den socialdemokratiskt ledda regeringen gjorde när pandemin slog hårt mot kommunernas ekonomi. Men i stället väljer regeringen Kristersson att göra om regeringen Reinfeldts misstag under finanskrisen och låter kommuner och regioner hantera krisen genom att skära ned på välfärden och därmed på skolan. Det kommer precis som då att fördjupa krisen, öka ojämlikheten och försvaga Sveriges konkurrenskraft under lång tid framöver.

Tyvärr är jag övertygad om att företrädarna för regeringsunderlaget ändå kommer att låta som att de satsar på skolan under den här debatten. Vi har redan hört sådana exempel. De lever så att säga i en parallell verklighet. Det är en verklighet där man inte på långa vägar kompenserar skolor runt om i landet för de miljarder de har i ökade kostnader men ändå påstår att man satsar.

Det skulle vara ärligare om regeringsunderlagets företrädare berättade vad skolorna ska skära ned på framöver för att hålla budgeten. Vad är det som ska bort? Är det specialläraren som lästränar med barnen? Är det fritidspersonalen? Eller är det skollunchen som ska omvandlas till knäckebröd några dagar i veckan? Sveriges elever och lärare förtjänar faktiskt svar från regeringsunderlagets företrädare.

Regeringen skulle kunna rädda skolan från nedskärningar, men i stället har den valt att prioritera att sänka skatten för höginkomsttagare med sammanlagt 12 ½ miljard.

Herr talman! Skolan är i skriande behov av mer statsbidrag, men det räcker förstås inte. Skolans pengar måste också användas effektivt. Så är det inte i dag. Skolpengen överkompenserar friskolekoncerner för kostnader och för ansvar som bara kommuner har. Det leder till kraftigt ökade kostnader för skattebetalarna och till lättförtjänta pengar för några få skolkoncernägare. Pengar som hade kunnat användas till mer lärarledd undervisning går i stället till att betala för tomma platser, marknadsföring av friskolor och skolkoncernernas expansion.

Den utsortering av elever som sker med dagens orättvisa kösystem ökar lönsamheten för skolföretagen, men den leder också till skolsegregation och utslagning. Den ger ett svagare samhälle. Dessutom har marknads skolan spätt på problemen med betygsinflation och religiös påverkan i skolan.

Herr talman! Svensk skola har på ett sätt som inget annat skolsystem i världen blivit en fråga för aktiemarknaden. Redan dagen efter valet rusade Academedia aktier på börsen. När Tidöavtalet hade presenterats vågade Academedia flytta fram positionerna ytterligare med en ny utdelningspolicy. 30 procent av den vinst man gör på skola och utbildning ska delas ut till ägarna. Skolkoncernerna förstår nämligen att de villkor för vinstuttag som skisseras i Sverigedemokraternas och regeringens Tidöavtal inte kommer att hindra deras vinstjakt. Om det fanns någon oro kvar hos någon friskoleägare kunde Ulf Kristersson skingra de sista tvivlen genom att utse en skolminister som kom direkt från en skolkoncern.

Herr talman! Att likvärdigheten i svensk skola har blivit allt sämre är ett stort problem. Marknads skolan har en stor del i det, och det är en av många anledningar till att vi socialdemokrater har försökt att få bort vinstjakten i svensk skola. Men det är inte det enda vi har gjort. Vi har också ökat statens ansvar för likvärdig finansiering av kvalitetsutveckling i hela landet. Tyvärr ser vi nu hur regeringsunderlaget inte bara räddar marknads skolan utan också stoppar utbyggnaden av likvärdighetsbidraget, stoppar arbetet för mer likvärdig kvalitet i undervisningen. I budgetsammanhang kallas det för kvalitetsdialoger.

Herr talman! Sverigedemokraterna och regeringen underlåter inte bara att kompensera för ökade kostnader. Jämfört med 2022 skär de ned med nästan 1 ½ miljard på utbildning och forskning, mest på vuxenutbildning men till exempel också på yrkeshögskola, universitet och högskolor. Detta trots större ungdomskullar, trots ökad efterfrågan på utbildning genom omställningsstudiestödet, trots den hotande lågkonjunkturen och trots den stora kompetensbristen såväl i välfärden som i industrin. Det, herr talman, är riktigt dålig politik för ett land som ska konkurrera med kunskap och ny teknik. Men det kanske inte är meningen att det är det vi ska konkurrera med framöver.

Herr talman! I vårt socialdemokratiska budgetalternativ stärker vi likvärdigheten och kunskapsutvecklingen på de skolor som behöver det mest. Vi utökar likvärdighetsbidraget med 1 miljard kronor under 2023.

Vi föreslår över 1 miljard mer än regeringen till vuxenutbildning, yrkeshögskolan och högre utbildning och 200 miljoner till folkbildningen under ett annat utgiftsområde. Sammanlagt skulle det motsvara över 20 000 fler platser till utbildning och omställning i vårt land och motverka såväl arbetslöshet som kompetensbrist.

Vi lägger totalt 1,4 miljarder mer än regeringen på utbildning och forskning. Också om man tittar på enbart skola för barn och unga lägger vi mer än regeringen.

Dessutom föreslår vi att de generella statsbidragen till landets kommuner och regioner höjs med 12 miljarder kronor. Det är dubbelt så mycket som regeringens helt otillräckliga förslag. I klassrummen skulle de pengarna ha gjort stor skillnad.

Herr talman! Under de år som vi socialdemokrater har varit i regering har vi i varje budgetförhandling prioriterat mer pengar till välfärden och till skolan. Det har till exempel gjort att antalet anställda i skolan har kunnat öka med 38 000 personer. Kunskapsresultaten har vänt lite uppåt, och fler elever lär sig mer.

Nu väntar i stället nedskärningar och fortsatt vinstjakt i svensk skola. Vi beklagar det djupt. Vårt Sverige kan bättre.

Vi socialdemokrater har lagt fram en budgetmotion som prioriterar utbildning och välfärd, hushållens ekonomi, klimatomställning och ökad trygghet i hela landet. Det är viktigare för oss än skattesänkningar för dem som tjänar mest.

Herr talman! Eftersom vårt förslag till ramar i budgeten föll i rambeslutet har vi inget eget yrkande. Därmed hänvisar vi bara till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 233 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag noterar i Socialdemokraternas förslag till anslag för utgiftsområde 16 att man gör besparingar på anslag 1:5. Det handlar om 20 miljoner på spetsklasser, 75 miljoner på sociala team, 100 miljoner på lovskola, 50 miljoner på jour- och akutskolor och 685 miljoner på läromedel. För att göra det korrekt: Det ligger en satsning på 36 miljoner på en läromedelsnämnd och sedan 5,5 miljoner som jag inte kan se specificeras någonstans i er motionstext.

Det här alltså satsningar som syftar till att stärka studieron och göra det lättare för lärare att bedriva undervisning och se till att elever som i dag blir störda på undervisningen har en chans att följa med utan att störas av sina kompisar. De syftar också till att stärka kunskapsutvecklingen.

Min fråga är varför Socialdemokraterna väljer att slå ned på just de här anslagen.

Anf. 234 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Svaret är ganska enkelt. Vi socialdemokrater tror inte att pengarna blir fler för att vi döper dem till många olika saker på det sätt som regeringsunderlaget gör. Därför har vi inte döpt våra satsningar till x, y, z, å, ä och ö. Vi har döpt dem till stora, rejäla saker som likvärdighets-

bidraget på 1 miljard, som Patrick Reslow tyvärr glömde nämna i uppräkningsen som han nyss gjorde.

Vi lägger alltså mer pengar på det här området än regeringen gör. Det blir mer av det som ledamoten räknade upp med vår budget, om skolorna anser att det behövs, och det blir inte bara lite mer utan väldigt mycket mer eftersom vi också kompenserar kommunerna för de prisökningar som de har i skolor och så vidare. Med vår politik blir det alltså mer av detta i svensk skola.

Jag vill fråga Sverigedemokraterna: Vad är det ni tycker att svensk skola har för mycket av eftersom ni inte kompenserar för de prisökningar skolorna har? Vad är det som ska bort? Är det speciallärarna? Är det skol-lunchen, som ska ersättas med knäckebröd? Eller är det fritidspersonalen? (Applåder)

Anf. 235 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Först och främst är det ganska solklart varför jag inte nämnde likvärdighetsbidraget. Det ligger ju inte under anslag 1:5. Jag berörde besparingar på anslag 1:5. Likvärdighetsbidraget ligger någon annanstans. Jag hoppas att man vet var anslagen ligger.

Jag noterade här att Åsa Westlund inte säger varför man gör detta. Anledningen till det, som jag läser i er egen motion, är det jag vill höra: Ni säger att det är bättre med generella statsbidrag än med riktade statsbidrag.

Det är intressant att när ni väl slår mot riktade statsbidrag handlar det om att slå mot spetsklasser. Det handlar om att slå mot sociala team. Det handlar om att slå mot lovskola, jourskolor och akutskolor och mot läro-medel – saker som är viktiga för att få ordning och reda och en stark kunskapsutveckling. Det är det ni slår mot.

Men Åsa Westlund och Socialdemokraterna slår inte mot det allra största riktade statsbidraget, nämligen likvärdighetsbidraget. Där tycker man att det är okej att det är ett riktat bidrag och inte ett generellt. Men i de här fallen vill man ha generella bidrag eftersom det, som man uttrycker det i sin egen motionstext, är bättre att kommunerna själva får styra över medlen. Men det är det alltså inte när det gäller likvärdighetsbidraget.

Varför inte? Tanken som kommer direkt är att jourskola, akutskolor, lovskola, sociala team och spetsklasser inte är något som Socialdemokraterna brinner för. I åtta år har vi sett hur de har lämnat flummet därhän och låtit oordningen flöda på skolorna utan att komma med konkreta förslag.

Men varför väljer man att slå mot just de här riktade bidragen och inte mot andra? (Applåder)

Anf. 236 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte alls vad Sverigedemokraterna tycker att svensk skola har för mycket av. Jag uppfattade inte om det är lärarna, fritidspedagogerna eller skolluncherna som ska dras in. Jag tycker faktiskt att svenska elever och lärare förtjänar ett svar på det från Sverigedemokraterna. Eftersom Sverigedemokraterna inte kompenserar för de prisökningar som skolorna har måste ju pengarna tas någonstans ifrån. Sverigedemokraterna undviker att svara på den frågan. Jag noterar det.

Vi skriver i vår budgetmotion att alla de här sakerna är lovvärda, men vi lägger mer pengar till kommunerna – inte lite mer utan mycket mer.

Det är inte så att vi är emot vare sig lovskola, sociala team eller läromedel. Vi har gjort stora insatser på det området under vår tid i regeringen, saker som ni nu delvis tar vidare, så kom inte och säg att vi skulle prioritera ned de här sakerna! Vi lägger mer pengar både till skolan och till landets kommuner för att klara de prisökningar som finns.

Anf. 237 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det var en svavelosande salva från Socialdemokraterna här mot den nya regeringen. Vi hann knappt möblera kontoren innan det här kom om hur hemskt allting kommer att bli.

Särskilt använder man sig av en retorik som Socialdemokraterna ägnat sig åt till närmast fulländning de senaste åtta åren, riktad mot det man kallar marknadsskolan. Man försöker på något sätt klistra på de borgerliga partierna att vi skulle vara någons sorts vinstmaximeringsanhängare i skolsektorn. Inget är ju mer fel.

Sanningen är den, herr talman, att Socialdemokraterna hade åtta år på sig och gjorde ingenting. Man gjorde ingenting. Man var ute i tidningarna varenda dag och sa att friskolorna är hemska, vi ska stoppa marknadsskolan, vi ska stoppa vinsten och så vidare, och så gjorde man ingenting.

Man lade fram ett förslag – eller två, faktiskt – ett halvår före valet som mer var att betrakta som någon sorts pamfletter inför valrörelsen. De var så undermåligt underbyggda och det var ett så hafsigt lagstiftningsarbete från den socialdemokratiska sidan att det var helt omöjligt för utbildningsutskottet att ställa sig bakom dessa produkter för en ny lagstiftning.

Det hände praktiskt taget ingenting under åtta år med Socialdemokraterna.

I enlighet med Tidöavtalet kommer vi nu att skapa en ny friskolelag, reformera skolpengssystemet, reformera antagningen till skolorna och göra kösystemet mer restriktivt, skärpa ägarprövningen, införa vinststopp för friskolorna under de första åren och ställa krav på att ägarna ska kunna garantera att de är långsiktiga i sitt ägande.

Varför gjorde Socialdemokraterna inget av detta? Det är vi som tvingas göra detta nu.

Anf. 238 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag blir lite mållös. Gjorde vi ingenting? Vi lade ju fram förslag till riksdagen som ledamoten röstade ned för att han inte ville sätta stopp för överkompensationen till de fristående skolorna. Vi lade fram åtskilliga förslag till Sveriges riksdag, för det gör man som regering. Vi hade också ett samarbete med Liberalerna där Liberalerna förbjöd oss att röra vinsterna för de fristående skolorna. Men ledamotens minne kanske inte sträcker sig så långt.

Vi har gjort mycket på detta område, men vi har helt klart inte lyckats än.

Tyvärr gör jag samma bedömning som skolkoncernerna själva av regeringens politik på detta område, och det är att det inte kommer att påverka möjligheten att ta ut vinst och inte heller vinstjakten i svensk skola. Det kommer däremot fortsätta att vara onödigt dyrt för skattebetalarna, och

en lång rad problem kommer att kvarstå, såsom glädjebetyg och annat, som svensk skola skulle behöva komma till rätta med.

Jag hoppas att jag har fel. Fredrik Malms partikollega Lotta Edholm har ju alla möjligheter i världen att visa att hon menar allvar med att svensk skola ska bli bättre. Vi är fortsatt beredda att stödja förslag som sätter stopp för marknadsskolan. Kom gärna med det! Men kom inte och säg att vi inte gjorde något när det var ni själva som röstade nej till de förslag som lades fram till Sveriges riksdag.

Anf. 239 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Nu är inte beviset på att man gör något att man säger något i tidningen. Beviset på att man gör något är att man får en majoritet i detta rum att trycka på den gröna knappen och rösta igenom det förslag man lägger fram.

För vår del handlar denna fråga om att hålla två tankar i huvudet samtidigt. Å ena sidan ska vi ha ett svenskt skolväsen där elever och föräldrar har möjlighet att välja skola och där alla skolor inte drivs av kommunen utan att det finns ett utbud av olika aktörer som kan driva skolor. Å andra sidan kan vi inte ha ett system som skapar alltför skeva ekonomiska incitament eller som på olika sätt öppnar skolsektorn för lycksökare eller personer som inte är seriösa i sin verksamhet.

Att kombinera dessa två sidor är verkligen inte omöjligt. Det handlar om att stärka kvalitetsindikatorer och strama åt regelverk, och det är precis det regeringen kommer att göra.

Vi värderar och värnar starkt rätten att kunna välja skola, och vi vill att skolsystemet ska fungera på ett rimligt sätt.

Vi kommer att reformera skolpengssystemet så som det i dag är utformat. Det klarade Socialdemokraterna inte av att göra på åtta år. Det kommer vi att göra nu. Vi kommer att införa ett stopp för att ta ut vinst för skolor under de första åren. Det klarade Socialdemokraterna inte av att göra på åtta år. Det kommer vi att göra nu. Vi kommer att stärka ägarprövningen. Det klarade Socialdemokraterna inte av att göra på åtta år. Det kommer vi att göra nu.

Vi kommer därtill att ställa en rad ytterligare krav på fristående aktörer, öka förvaltningsanslaget till Skolinspektionen så att den kan göra fler inspektioner och mycket annat för att få systemet att fungera bättre.

Vi vill inte välta valfriheten över bord och avskaffa den, utan vi vill att den ska komma fler barn och elever till del.

Anf. 240 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Först förbjöd Liberalerna oss att driva denna fråga. De hotade att fälla regeringen om vi gjorde det. Sedan lade vi fram förslag om detta som Liberalerna röstade nej till. Och sedan är det vårt fel att Liberalerna gjorde som de gjorde. Det är slutsatsen av det Fredrik Malm säger här.

Det gläder mig om Fredrik Malm och det övriga regeringsunderlaget menar allvar med att göra en reform som värnar valfriheten i Sverige men också ser till att ta bort de övervinster och lättförtjänta pengar som skolkoncernerna gör i dag. Jag tror inte att de menar allvar, men vi är öppna för en sådan långsiktig överenskommelse. Men då måste den vara på all-

var, och den måste ta hänsyn till att vi ska få en ökad likvärdighet i svensk skola.

Tills ni lägger fram ett sådant förslag är jag skeptisk, för er historia på detta område lämnar en del övrigt att önska.

Jag har svårt för argumentet att vi inte lyckades eftersom ni fällde oss. Men någon går kanske på den typen av retorik.

Jag konstaterar också att jag inte har fått svar från Fredrik Malm på vad det är svensk skola ska skära ned på framöver oavsett om eleverna går i en fristående eller kommunal skola. Men alla kommer att få det tuffare framöver med denna regerings budget.

Anf. 241 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har misslyckats med svensk skola. För åtta år sedan lovade Socialdemokraterna och sedan Magdalena Andersson när hon var partiledare att man skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet – vi vet hur det gick med det – man skulle halvera gängbrottsligheten och man skulle halvera andelen elever som fick underkänt.

Hur har det gått med de här olika målen man satte upp?

När det gäller arbetslösheten vet vi, och det har analyserats ganska väl. Det har rent ut sagt gått käpprätt åt skogen. Sverige låg först på plats 11, och 17 länder hade högre arbetslöshet än Sverige. Men sedan var det bara en handfull krisländer som hade högre arbetslöshet än Sverige, med Grekland och Italien i spetsen.

När det gäller gängbrottsligheten vet vi alla att det bara har gått åt fel håll.

När det gäller andelen underkända elever ser det tyvärr lika nattsvart ut. Det är ungefär lika många elever som slås ut. Ungefär 16 000 elever lämnar årskurs 9 utan fullständiga kunskaper, och vart fjärde barn lämnar årskurs 6 med underkänt i ett eller flera ämnen.

Vad gjorde egentligen Socialdemokraterna under sina åtta år på Utbildningsdepartementet? Reformerna har lyst med sin frånvaro. Men i våras, sista våren före valet, blev man plötsligt desperat och portionerade ut ett antal slarvigt ihopsatta propositioner om att bussa och lotta elever till skolor. Dessa reformer lyckades vi tack och lov stoppa här i kammaren. Reformerna för ökad kunskap i svensk skola lyste dock med sin frånvaro.

Därför frågar jag Åsa Westlund: Varför skulle Socialdemokraternas politik nu plötsligt ge ett annat resultat?

Anf. 242 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tror att jag försökte framföra det tidigare, men jag gör det igen. Vi har i varje budgetförhandling prioriterat skolan, för det krävs mer resurser för att åstadkomma bättre resultat. Men det räcker inte. Man måste också jobba rätt med de pengar som finns, och vi har lagt fram åtskilliga förslag för att sätta stopp för den marknadsskola som finns i Sverige och den vinstjakt som leder skolan åt fel håll.

Vi har dock inte fått driva detta eller så har vi blivit fällda i Sveriges riksdag när vi har försökt göra detta. Josefin Malmqvist kan faktiskt inte lasta Socialdemokraterna för vad Moderaterna gör i Sveriges riksdag.

Vi har gjort en del saker som regeringen är nöjd med. Man har till exempel ställt sig bakom detta med ordning och reda i skolan.

Jag tycker ändå att Josefin Malmqvist ska ha en eloge för att hon tar upp det som kanske är det viktigaste problemet i svensk skola i dag, som vi ägnar alldeles för lite uppmärksamhet åt, nämligen hur vi ska få fler elever att få godkända betyg och hur vi ska underlätta övergången till gymnasiet för dessa elever, så att de inte slås ut. Jag diskuterar gärna detta mer framöver.

När Josefin Malmqvist ändå står här vill jag veta hur Moderaterna tänker om nedskärningarna i skolan framöver. De kommunala skolorna och de fristående skolorna framöver kommer att ha mycket högre kostnader än de har intäkter, eftersom regeringen väljer att inte kompensera vare sig kommuner eller skolor för de ökade kostnaderna. Är det lärarna som ska sägas upp, är det fritidspedagogerna som ska sägas upp eller är det skol-lunchen som ska dras in, Josefin Malmqvist?

Anf. 243 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Jag får väl börja med att vara väldigt tydlig. Jag är på intet sätt nöjd med Socialdemokraternas reformer när det gäller ordning och reda i svensk skola – bara så att det inte råder någon som helst tveksamhet på det området. Tvärtom ser vi att utvecklingen har gått åt helt fel håll de senaste åren, och även här finns ett omfattande reformbehov som jag noterar att den socialdemokratiskt ledda regeringen helt har bortsett från under de gångna åtta åren.

Även min fråga till Åsa Westlund kvarstår: Vilka reformer har man genomfört för att säkerställa att fler elever ska få godkänt och att vi ska nå målet om att halvera andelen underkända elever? Jag kan inte hitta några sådana reformer. De lyser fortfarande med sin frånvaro.

Det enda jag hör från Socialdemokraterna är ord om marknadsskola och att de 16 procent av eleverna som går i fristående skolor skulle vara hela svaret på Sveriges skolmisslyckanden. Inget kunde vara mer fel här!

Nu presenterar vi en omfattande reformagenda tillsammans inom ramen för Tidöavtalet för att återupprätta Sverige som kunskapsnation. Här finns reformer för ett ytterligare ökat kunskapsfokus i svensk skola, för att få fler välutbildade lärare, för att fler ska vilja jobba inom svensk skola och för ordning och reda i svensk skola. Det är reformer på område efter område som har lyst helt med sin frånvaro under de gångna åtta åren.

Resultaten talar sitt tydliga språk. Vi ser inte någon förbättring inom svensk skola med socialdemokratisk ledning på Utbildningsdepartementet. Här står Åsa Westlund fortfarande och säger att om vi bara förbjuder friskolor och bussar elever så löser vi segregationen. Detta ska lösa svensk skola, menar hon. Det har inte fungerat hittills. Varför skulle det fungera nu?

Anf. 244 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag sa verkligen inte det sista som Josefin Malmqvist lade i min mun. Det är många moderata företrädare före henne som har försökt säga att vi säger så, men vi har aldrig sagt så. Jag vill bara ha detta sagt.

En av de viktigaste saker som Socialdemokraterna har gjort under den här tiden är lärarlönelyftet. Jag tror inte att Moderaterna tyckte att det var dåligt. Det har lett till att fler lärare tjänar bättre i Sverige. Det är viktigt för att kunna rekrytera fler lärare under lång tid framöver.

38 000 fler anställda i svensk skola gör skillnad där ute i verkligheten. Med er budget kommer det att bli färre. Det är också skillnad, fast tvärtom.

Reformer för trygghet och studiero efterlyser Josefin Malmqvist. Vi har precis klubbat igenom en stor sådan reform som tydliggör möjligheten att ingripa även fysiskt för anställd personal i skolan, till exempel, och tydliggör och skapar större säkerhet i skolans ledning, så att man ska kunna ta de här frågorna på allvar. Jag tror att Josefin Malmqvists parti också röstade för det förslaget.

Jag noterar återigen att det inte finns någon regeringsföreträdare som hittills har sagt vad det är som svensk skola ska spara in på. Var är de lärare som ni tycker är för många i dag? Ni kompenserar inte för de ökade kostnader som skolorna har för ökade löner eller för ökade skolluncher, så vad är det ni ska skära ned på?

Elever och lärare står ju inför detta nu. Vad är ert svar? Jag tycker att ni i regeringsunderlaget är skyldiga elever och lärare att svara på den frågan och inte låtsas som att ni satsar när ni egentligen skär ned på svensk skola.

(Applåder)

Anf. 245 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Låt mig först och främst yrka bifall till utskottets förslag.

Att svensk skola brottas med stora problem och har ett mycket stort behov av förnyelse har nog framgått i varje debatt vi haft i den här kammaren under föregående mandatperiod. Vi har under lång tid sett hur den kunskaps- och bildningsinriktade skolan successivt har försvagats och numera ägnar sig mer åt social verksamhet än åt lärande.

Det finns såklart många undantag, men om man frågar lärarkåren skulle förmodligen en hög andel svara att deras yrke i dag handlar om mer än att bara undervisa och förmedla kunskap och sprida bildning. Det är en negativ utveckling som måste tas på största allvar.

Det allra tydligaste exemplet på denna utveckling är andelen elever som lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. I dagsläget är det cirka en fjärdedel av alla elever i årskurs 9 som berörs. Detta kan såklart bero på många saker. Det kan bero på den enskildes inställning och ansträngningar, men det kan också ha gjorts insatser alldeles för sent. I vilket fall som helst måste systemet vara utformat så att det kan ställas krav som också kontinuerligt ska följas upp. Sommarlovsskola i årskurs 8 eller 9 är långt ifrån tillräckligt.

Men problemen i skolan handlar inte bara om kunskapsstapp utan även om bristen på behöriga lärare och bristen på åtgärder för att på ett effektivt sätt få obehöriga lärare att bli behöriga. Skolan har också allvarliga ordningsproblem, där åtskilliga minuter vid varje lektionsstart får ägnas åt att få tyst på klassen, så att lektionen över huvud taget kan starta. Vi har problem med att lärare hotas och utsätts för våld.

Alla dessa saker är kända, men tillsammans utgör de de största hindren för att få en högpresterande skola. En god utbildningsnivå är viktig för vårt land om vi ska kunna konkurrera i den snabba utveckling som präglar vår

samtid. Kunskap och bildning går hand i hand med utveckling och ekonomisk tillväxt. Men svensk skolpolitik har helt enkelt inte hängit med.

I åtta år har nödvändiga reformer för att lyfta skolresultaten och ta itu med de problem som svensk skola möter mer eller mindre lyst med sin frånvaro. Det har talats mycket om behovet av reformer och av att agera, men i själva verket har det varit åtta fullständigt handlingsförlamade och bortkastade år.

I stället för att leverera kraftfulla politiska förslag har vänstersidan totalt fastnat i frågor som vinstförbud, egenpåkittade begrepp som ”marknadsskola” eller att konstruera skolors sammansättning som det anstår den sociala ingenjörskonsten – frågor som inte på något vis träffar de verkliga problemen. Och kanske skulle man efter en valförlust kunna vänta sig ett kritiskt förhållningssätt till den egna politiken, men i stället är det intet nytt på vänstersidan.

Så vänder vi nu äntligen blad. Sverigedemokraterna har tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna stakat ut en ny, välbehövlig och efterlängtd politisk inriktning för svensk skola, där fokus ligger på kunskap och bildning, där ambitionerna är höga och där eleverna ges alla förutsättningar att lyckas med sina studier, oavsett om de är hög- eller lågpresterande. Det är en skola där det är lugn och ro i klassrummen och där läraren åter får vara just lärare och inget annat.

I det budgetbetänkande vi nu behandlar återfinns bärande delar av denna nya vision för svensk skola. Låt mig peka ut några av dessa:

En första prioritering är ambitionen att fler elever ska nå kunskapsresultaten. Det måste vara ambition nummer 1. Eleverna ska nå högre kunskapsresultat. Då talar vi inte bara om dem som balanserar mellan F och E, utan även om dem som balanserar mellan D och C, C och B och B och A, liksom om dem som har A och vill utvecklas mer och ha fler utmaningar. Det gäller att utveckla kunskaperna för samtliga elever och inte bara hela tiden fokusera på dem som inte lyckas uppnå ett E.

Tidiga insatser är A och O för att förhindra kunskapstapp i senare studier. Regeringsunderlaget föreslår därför satsningar på att bygga ut lovskolan redan i lägre åldrar, så att insatserna inte väntar till senare delen av högstadiet. Vi anslår 100 miljoner för detta ändamål.

Det är också viktigt att öka tillgången till speciallärare, inrätta särskilda undervisningsgrupper och införa andra specialpedagogiska insatser för att fånga upp eleverna så bra som möjligt. Det anslås 400 miljoner för detta.

När det gäller högpresterande elever noterar vi att den förra socialdemokratiska regeringen valde att inte lämna besked huruvida försöksverksamheten med spetsklasser skulle permanentas eller inte. Vi frågade hur det skulle bli med detta men fick inga svar, utan det bara sköts på framtiden. Nu har vi en ny regering, som är tydlig på den här punkten: Spetsklasser är bra, och de ska finnas och utvecklas.

Vi ser att argumenten för spetsklasser saknas i Socialdemokraternas budgetmotion. Det finns ingenting om hur man vill utveckla detta. Varför inte? Tidöpartierna är däremot av en annan uppfattning: Specialklasser är positivt, och det är även positivt att också elever som inte går i spetsklasser kan söka fler utmaningar i de fall de har särskilda kompetenser. Vi behöver fler av dessa inslag, inte färre. Därför föreslår vi att 20 miljoner anslås till att stärka kvaliteten i och tillkomsten av spetsklasser.

Att det är lugn och ro i klassrummen är en grundläggande förutsättning för lärarna. Lärarna har också fått utökade befogenheter att agera för att upprätthålla ordning och studiero, och det tycker vi är bra. Men det finns fortfarande ett behov av att bygga ut akut- och jourkolor, och det är väldigt stort. Därför anslår vi medel även för detta ändamål.

Tillgången till läromedel är ännu en viktig förutsättning för lärande. Tyvärr finns det alldeles för många exempel på att skolor väljer bort traditionella läromedel, och Sverige är det land i Norden som satsar minst pengar på tryckta läromedel per elev. Sverigedemokraterna har under lång tid krävt reformer, och vi gläds nu över att det avsätts 685 miljoner för 2023 i syfte att stärka tillgången till läromedel av hög kvalitet.

Utöver detta innehåller budgeten också omfattande satsningar på fortbildning av lärare och förskolepersonal samt bidrag till lärarlöner som kan användas antingen för att höja lärarlönerna eller inom karriärstegsmodellerna.

Det anslås även medel för att möta det växande behovet av utbildad arbetskraft. Vuxenutbildningen tilldelas därför 4 miljarder och yrkeshögskolan cirka 3,75 miljarder. Dessutom ges yrkeshögskolan moms-kompensation med motsvarande 43 miljoner, något som är efterlängtat från yrkeshögskolans sida.

Herr talman! Sverigedemokraterna är förvisso inte en del av regeringen, men vi tillhör regeringsunderlaget och har varit högst delaktiga i framtagandet av denna budget. Det är en stark budget och en budget som tydligt signalerar en kursändring. Det är nämligen just en kursändring som behövs i svensk skolpolitik.

Det är ett digert arbete att laga det som har förstörts. Men vi är redo att göra det tillsammans med de tre andra partier som delar vår syn på behovet av reformer i svensk skola. Det kommer att behöva fattas svåra beslut, och det kommer kanske till och med att behöva fattas impopulära beslut. Men det är just det som har saknats tidigare: förmågan att agera och att agera rätt. Vi är redo att ta vårt ansvar i detta för att stärka kunskapsutvecklingen i svensk skola.

Med detta sagt, herr talman, skulle jag vilja avsluta med att tacka för det gångna året och önska talmannen, kammarskansliet, utskottskansliets personal samt utskottsledamöterna en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

I detta anförande instämde Robert Stenkvist (SD).

Anf. 246 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Vi befinner oss i ett nytt läge i svensk politik. För första gången har vi en regering som uppenbarligen anser att Pinochetregeringens lösningar avseende skolan är de allra bästa.

Det är i sammanhanget lite lustigt att det råkar vara just Sverigedemokraterna som har varit med och i princip beslutat vad som ska stå i slottsavtalet och i stora delar av budgeten. Min fråga blir till att börja med: Varför gillar Sverigedemokraterna Pinochets skolpolitik? Den gick ut på att man skulle göra ett marknadsexperiment av den chilenska skolan. I det här fallet gäller det den svenska skolan, där ett fåtal ägare av riskkapitalbolag och andra bolag ska kunna göra vinst på bekostnad av barnens utbildning.

Det kanske inte bara är Sverigedemokraterna som har varit med och beslutat om detta. Vi känner ju till detta med att man säger en sak före valet och en annan efter valet. Jag undrar varför Sverigedemokraterna har sagt en sak till folket för ett antal år sedan, för att nu helt plötsligt vara Pinochets företrädare i Sveriges riksdag och vilja skydda ett fåtal aktieägare på bekostnad av barnens framtid.

Anf. 247 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag har nog aldrig mött någon som är så fascinerad och besatt av Sverigedemokraterna som Daniel Riazat. Jag tycker faktiskt att det är intressant att han är det.

Vi har dock många bra idéer, så Daniel Riazat får gärna lov att fortsätta fascineras av Sverigedemokraterna och ta till sig av vad vi tycker. Det är jättebra. Men det blir lite märkligt när han sedan börjar prata om diktaturer. Är det någon i den här salen som har vurmat för diktaturer är det väl ändå Vänsterpartiet. Det är väl ändå de som har vurmat för diktaturer där val inte ens finns. Och på tal om detta med att säga en sak före valet och en sak efter är fördelen här att vi förespråkar ett system där vi *har* val, medan Daniel Riazats kamrater i andra länder inte ens vill ha val. Det är en stor skillnad.

Jag tycker att det är lite märkligt att ställa frågor som handlar om en ledare på 70-talet som inte ens är i livet längre och som inte har någon som helst koppling till Sverigedemokraterna och svensk politik. Det är mycket märkligt.

Daniel Riazat är såklart ute efter om Sverigedemokraterna vill lägga ned vinstdrivande skolor. Nej, det vill vi inte. Daniel Riazat undrar varför vi har ändrat oss. Ja, politik funkar så i vissa partier – det är en dynamisk process. Om Daniel Riazat säger att hans parti inte har haft en dynamisk process de senaste 30 åren undrar jag vad det är för politik Daniel Riazat står för. Vi har en öppen demokratisk process i vårt parti. Vi kan ändra oss om vi upptäcker att vi har fel, och det är det som gör vårt parti så fantastiskt och bra.

(Applåder)

Anf. 248 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Patrick Reslow pratar om en öppen process. Jag tror att vi ser lite olika på demokratiska och öppna processer, för i det här fallet var det de facto en väldigt stängd process där Sverigedemokraterna ena dagen sa en sak och dagen efter, när de hade haft lite middagar med Svenskt Näringsliv, sa en annan sak. Jag vet inte hur öppet det kan kallas när man gör på det viset.

Ja, det stämmer att jag kommer att fortsätta att stå i den här kammaren och ta upp detta. Så länge vi har världens mest extrema marknadssystem och marknadslogik i den svenska skolan kommer Vänsterpartiet, tillsammans med andra partier, att stå här och ta upp frågan. Det finns inte en chans att vi kommer att låta Sverigedemokraterna komma undan med det faktum att man gör stora nedskärningar på skolan och ser till att överkompensera vissa skolkoncerner på bekostnad av barnens framtid och nutid. Man gör det på bekostnad av personalens välmående på de olika skolorna runt om i landet, och man gör det på bekostnad av Sverige som kunskaps-

nation. Det kommer vi att fortsätta säga så länge det här systemet får fortsätta.

Detta handlar inte om något slags fascination över Sverigedemokraterna. Det är knappt så att Sverigedemokraternas egna väljare och medlemmar är fascinerade av Sverigedemokraterna, och det är verkligen inte jag heller – lika lite som jag är fascinerad av andra fascistiska partier som har funnits i historien. I det här fallet handlar det om att Sverigedemokraterna alltid döljer sig bakom den råa, hårda retorik som Patrick Reslow visar oss i dag. Den går ut på att alltid prata om de andra när Sverigedemokraterna inte vill svara på frågan varför man hatar det svenska skolsystemet.

En gång i tiden byggde det svenska skolsystemet på principen om likvärdighet och jämlikhet, men Sverigedemokraterna och deras samarbetspartier tycker någonting helt annat, nämligen att det ska bli större skillnader. Det kommer vi aldrig att ställa upp på.

Anf. 249 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Hatretorik är någonting som Daniel Riazat får stå för. Vi hatar ingenting. Vi älskar Sverige, och vi älskar det svenska skolsystemet. Vi tycker att eleverna är värda en bra skola. Vi är beredda att varje dag försvara elevernas rätt till en bra utbildning.

Vi hatar inte saker. Vi är inte som Daniel Riazat. Vi hatar inte – vi har inte så starka begrepp.

Vi tycker om skola och utbildning. Vi tycker att det är viktigt och att eleverna förtjänar det. Men eleverna och föräldrarna ska vara med och välja. Det måste finnas valfrihet och fler utförare. Där skiljer sig Daniel Riazats parti från mitt. Det är en stor, en avsevärd, skillnad. Det är en avgrund mellan oss. Den avgrunden ska bestå.

Det är också intressant att Daniel Riazat förfäras över att man söker kontakt med samhället. Vi diskuterar med Svenskt Näringsliv, lärarförbunden, LO eller vad det kan vara för någonting. Vi är beredda att diskutera med alla. Vi är beredda att ta till oss åsikter från allt och alla i det demokratiska samhället.

Det är en demokratisk process. Kanske borde Daniel Riazat ibland pröva det också.

(Applåder)

Anf. 250 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Jag vill börja med att önska talmanspresidiet och kammarkansliet en god jul. Jag vill även rikta en önskan om god jul till utskottets samtliga ledamöter och det fantastiska kansliet hos utbildningsutskottet. Framför allt vill jag rikta en önskan om god jul till all skolpersonal som varje dag gör ett fantastiskt arbete med Sveriges elever och studenter.

Jag vill också börja med att säga att Centerpartiet inte kommer att delta i beslutet med anledning av att vårt budgetförslag föll. Jag hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.

Herr talman! Med det vill jag ändå säga några saker. Grundläggande för Centerpartiets skolpolitik är att alla elever har rätt till en bra utbildning oavsett var i landet de bor och vilken bakgrund de har eller om de är flickor eller pojkar.

Grunden för barns och ungas möjlighet att göra en resa i livet och uppnå sina livsdrömmar läggs i trygga familjer och i en skola som möter varje elev på dess villkor.

En väl fungerande förskola, grundskola och gymnasieskola är grunden för en högre utbildning i världsklass och konkurrenskraftiga jobb. Alla ska ges förutsättningar att lyckas i hela landet.

De första trevande stegen i vårt utbildningssystem tar vi redan i förskolan. För att utjämna livschanserna och ge fler barn en bra start behöver vi därför en likvärdig förskola av hög kvalitet.

De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste förutsättningarna. Samtidigt är det barnen med de svåraste förutsättningarna som svensk förskola har svårast att nå.

För att nå de mest utsatta familjerna bör rätten till allmän förskola utökas så att den erbjuds till barn från två år. Avgiften bör sänkas i linje med detta.

Barn måste kunna lita på att det finns vuxna som ser dem även i förskolan. Två stora utmaningar är då barngruppernas storlek och bristen på utbildad personal.

En lösning på barngruppernas storlek enligt Centerpartiet är att se över det riktmärke som sätter gränser för hur många barn som får vara i en barngrupp. Vi borde i stället jobba med ett riktmärke för hur många barn som varje utbildad personal får ha ansvar för.

För att komma till rätta med personalbristen behöver fler förskollärare utbildas, och det måste bli lättare för barnskötare att vidareutbilda sig medan de jobbar i förskolan.

Centerpartiet vill därför säkra en kompetensutvecklingsgaranti för förskollärare samtidigt som vi vill se ett barnskötaryft och en nationell standard för grundutbildning av barnskötare.

Herr talman! För Centerpartiet är det viktigt att varje elev möts av höga förväntningar och ges det stöd som krävs för att kunna nå kunskapsmålen i skolan och kunna förverkliga sina drömmar.

Var sjunde elev klarar inte grundskolan, och var fjärde elev lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg. Samtidigt är antalet elever som gör fel val till gymnasiet stort. I bruksorter och förorter runt om i hela Sverige lämnas tusentals barn utan förutsättningar att skapa sin egen framtid.

Det får vi aldrig acceptera. Fokus måste nu lägga på att alla barn i hela landet ska få en bra start i livet. Avgörande för en bra skolgång är primärt framgångsrika lärare. Grunden för en framgångsrik lärare läggs redan under lärarutbildningen.

Många lärarstuderande lämnar lärarutbildningen utan att vara förberedda på vad som krävs av dem i deras lärarroll. Trots otaliga förändringar av lärarutbildningen finns fortfarande brister. Att undervisa är ett hantverk. Det är inte något man enbart lär sig genom att lyssna på föreläsare i en lektionssal.

Studenter måste kunna lita på att lärarutbildningen håller hög kvalitet och ger de verktyg som behövs. Centerpartiet har i flera år drivit och kommer att fortsätta att driva att lärarutbildningen ska reformeras. Lärarutbildningen måste på ett bättre sätt utveckla studenternas färdigheter i själva undervisandet.

I dag har vi lärarbrist i svensk skola, och den har blivit än mer påtaglig. Lärare tvingas ägna alltför mycket tid åt annat än att förbereda och genomföra undervisning. Det är en utveckling som måste vändas.

Inom ramen för januariavtalet återfanns flera av våra förslag. Det var bland annat frågan om karriärsystem, professionsprogram och fler karriärtjänster. Det har även införts lärarassistenter, vilket är viktigt för att lärare ska kunna fokusera mer på undervisning och mindre på administration.

Samtidigt ser vi nu att mer måste göras. Vi behöver fler yrkesgrupper och fler trygga vuxna i skolan för att avlasta lärarna och stötta barnen. Vi behöver få bort administration från lärare som inte leder till kunskapshöjning.

Digitaliseringen av skolan har än så länge främst fokuserat på själva undervisningen. Men de riktigt stora vinsterna finns att göra genom att digitalisera de administrativa systemen.

För att få fler lärare till skolan behöver vi höja statusen i yrket och se till att lärarna har en god arbetsmiljö.

Herr talman! När vi här i kväll diskuterar skolan vill jag särskilt lyfta fram ungas psykiska ohälsa. För många unga är roten till ohälsa saker som har skett eller sker dagligen i skolan. Arbetet med att förebygga och upptäcka psykisk ohälsa är tätt förknippat med skolan. Men ansvaret kan inte läggas enskilt på lärarna.

De får redan i dag ta hand om barn med stora behov utan att ha adekvat utbildning för att hantera psykisk ohälsa. I stället måste elevhälsan värderas upp och byggas ut med fler skolsköterskor, kuratorer och psykologer. Elevhälsan måste också utgå från elevernas behov och finnas varje dag, varje stund när eleverna behöver det.

Herr talman! En central del av Centerpartiets politik handlar om att skapa livskraft i hela landet. Det innebär bland annat att skapa förutsättningar för små skolor. Allt fler små skolor runt om i hela vårt land läggs nu ned när kommunerna måste spara pengar eller när kraven för att driva skola blir alldeles för stora.

Det ska inte vara så att små skolor stängs för att det är för besvärligt att ha dem kvar. Staten och samhället i stort ställer stora krav på skolorna. Det är på många sätt bra. Men det måste också bli större flexibilitet i hur insatser kan genomföras så att små skolor får rimliga arbetsvillkor.

Fokus ska vara på resultat och inte detaljstyrning. Ett exempel på en insats där små skolor måste kunna anpassa verksamheten inkluderar till exempel tillgången till skolbibliotek. Jag tror att vi alla värnar skolbibliotek. Men lägger man det kravet på en småskola som inte klarar av att hantera situationen kommer vi i stället för ett skolbibliotek att få en stängd skola.

Vi ska ha en skola med hög kvalitet. Men vi ska också ha en skola som kan se den enskilda elevens behov och förutsättningar. Barn ska inte behöva pendla i timmar för att gå i skolan för att nitiska regler tvingar skolan till nedläggning.

Herr talman! Svensk skola är bra. Det är mycket beroende på all fantastisk personal som varje dag jobbar hårt för att utbilda och bilda kommande generationer.

Tillsammans i denna kammare i denna sena stund tror jag faktiskt att vi kan skapa ännu bättre förutsättningar både för lärare och för barn.

Anf. 251 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, ledamoten Demirok!

Ledamoten berörde en av mina hjärtefrågor, nämligen lärarutbildningen. Mina frågor ställs av genuin nyfikenhet när det gäller hur lärarutbildningarna ska utvecklas.

Det jag funderar på är: Är det en större reform av lärarutbildningen som man ser framför sig? Vad är de stora kvalitetsproblemen? Vad vill man i så fall att en sådan reform ska åtgärda?

Vi vet att det behövs fler lärare. Då handlar det om att läraryrket behöver bli ett drömyrke. Hur spelar lärarutbildningen in sig där? Var ska vi lägga krutet? Är det på lärarutbildningen, eller är det på förutsättningarna för att läraryrket verkligen ska bli ett drömyrke?

Anf. 252 MUHARREM DEMIROK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Jag tror att vi står inför en situation där vi inte har råd att välja antingen eller. Situationen i Sveriges kommuner är ganska akut när det gäller personalbristen. Det råder brist på förskollärare, det råder brist på lärare och det råder överlag brist på personal i skolan. Detta är en fråga som behöver adresseras på flera håll. Det räcker inte att bara göra arbetsmiljön bättre om inte fler söker sig till lärarutbildningen. Det räcker inte att reformera lärarutbildningen om arbetsmiljön upplevs på ett sådant sätt att den inte lockar lärare att vara kvar i skolan.

Det som vi i dag ser är allt fler, särskilt unga nyutexaminerade lärare, som får en alltför stor börda i skolan och som ganska snabbt söker sig bort från skolan. Då måste insatser göras i arbetsmiljön. Men om en lärare inte är rustad för att möta den verklighet som faktiskt finns där ute, om läraren inte har fått dessa verktyg, är det då lärarens fel att han eller hon söker sig vidare? Eller finns det faktiskt någonting att göra, att reformera, i lärarutbildningen?

Jag har inte alla svar på hur en reformerad lärarutbildning ser ut i detalj. Det ska jag inte heller ha. Vi har en akademi som är fullgod och rustad att faktiskt hantera denna situation. Vår uppgift är att ge de verktyg som akademien behöver för att kunna hantera detta.

I denna kammare tror jag att det inte är bara en eller två gånger som lärarutbildningen och förutsättningarna för lärare har diskuterats. Och någonsans tror jag att den debatten kommer att fortsätta oavsett vad vi landar i här i kväll.

Anf. 253 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Lärarutbildningen är redan den största utbildningen. Det är många som söker sig till lärarutbildningen för att bli lärare. En lärarutbildningsreform tar väldigt lång tid. Om vi skulle besluta om en sådan här i kväll, vilket vi inte ska, och det tror jag att de flesta är väldigt tacksamma för, tar det i runda slängar tio år innan en lärare som utbildas på en ny lärarutbildning står i klassrummet. Jag ville ändå lyfta fram den delen.

Jag funderar också på om bekymret handlar om det praktiska handlaget att undervisa elever. Som lärarstudent har man 20 veckors verksamhetsförlagd utbildning då man bör lära sig hantverket.

Det kan vara så att det behövs reformer. Och jag håller helt med ledamoten om att vi har en akademi att utvärdera det. Signalerna som jag hör från den akademien är inte att de vill ha tre parallella lärarutbildningar kontinuerligt utan att de funderar på varför just lärarutbildningen till exempel är extremt mycket mer reglerad än andra utbildningar och därför blir ganska svår att utveckla.

Detta är inte en fråga utan mer en önskan om reflekterande samtal kring vad detta kan vara och om det verkligen är rätt väg att gå att fokusera på lärarutbildningen när vi vill få ännu fler att drömma om att bli lärare.

Anf. 254 MUHARREM DEMIROK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Hansén för möjligheten att ha ett reflekterande samtal. Jag tror att vi får söka fler tillfällen för just detta.

Jag har lyssnat på många debatter från kammaren där läraryrket har problematiserats och där lärarnas status har problematiserats till den grad att det faktiskt är färre och färre som söker till lärarutbildningen. Det är klart att ord har betydelse. Det som sägs i denna kammare kommer ut och påverkar förutsättningarna för människor att söka sig till en arbetsplats.

Om det har uppfattats som att vi har sagt att hela lärarutbildningen nu ska göras om från grunden har det inte varit min avsikt, och jag hoppas inte att det är så det har kommit ut härifrån heller. Men jag är helt övertygad om att saker behöver göras i lärarutbildningen.

Tvärt emot vad Camilla Hansén möter där ute möter jag många som lyfter fram just detta. Det finns flera saker som behöver hanteras i en lärarutbildning.

Däremot tror jag inte på lösningen att det måste vara antingen eller, att vi nu ska sluta titta på lärarutbildningen därför att det kan ta lång tid. Då skulle vi inte debattera något av det som vi debatterar i denna kammare, för ingenting går snabbt.

Jag tror att man måste titta på alla led. Man måste titta på förutsättningarna för lärarna, de kommunala förutsättningarna. Man måste titta på arbetsmiljön. Man måste titta på lönesättningen. Men man måste också titta på utbildningen. För om vi inte rustar lärarna rätt redan från början kommer vi att möta den verklighet där fler och fler nytexaminerade lärare snabbt söker sig från skolan. Det är inte en verklighet som jag vill se.

Anf. 255 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! I juni i år debatterade utbildningsutskottet ett betänkande om ökad trygghet och studiero i svensk skola som riksdagen sedan röstade om. För sakens skull bör sägas att Muharrem Demirok då inte var ledamot i riksdagen.

I detta betänkande, som var en följd av skrivningar i januariavtalet som båda våra partier tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet enats om, var detta en punkt i att stärka studieron i skolan. En del i detta förslag var att reglera användningen av mobiltelefoner i klassrum.

I detta förslag stod bland annat: Mobiler ska vid undervisning i regel endast få användas efter lärarens instruktion, och möjligheten att omhändertaga sådana samt ha mobilfria dagar ska öka.

Jag hade följt att det hade kommit väldigt tydliga önskemål från skolledare, från lärare och även från elever att de vill att detta regleras. Man vill inte att elever sitter och använder mobiler privat under lektionstid. Man vill inte att lärare ska tvingas konkurrera med elevernas mobiler om uppmärksamheten och så vidare.

Därtill var det också tydligt i lagförslaget att om läraren säger att man får använda mobilen för att det behövs i till exempel undervisningsmoment, eller om elever som är i behov av särskilt stöd eller har funktionshinder kan behöva mobilen för sin inläring, ska det tillåtas.

Det intressanta är att det bara var Miljöpartiet och Centerpartiet som reserverade sig mot detta och yrkade avslag på propositionen i denna del.

Jag har en fråga till Muharrem Demirok. Nu kommer vi att lägga fram en rad olika förslag av liknande karaktär som kommer att stärka lärares och rektorers befogenheter för mer studiero i skolan. Hur kommer Centern att ställa sig till detta framöver?

Anf. 256 MUHARREM DEMIROK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Malm för frågan.

Nej, jag kan nog inte referera en debatt som var i juni, men kanske om den gällde detaljplaner i Linköping. Men jag kan inte referera vad Fredrik Christensson har sagt i riksdagens talarstol.

Däremot har jag sett konsekvenserna av det som ni kallar ett ökat arbete för mer lugn och ro i skolan. Jag träffar lärare som beskriver oron som nu har krupit in i klassrummet. Jag har hört lärare som beskriver hur elever, barn, funderar på vad detta innebär för dem. Jag har hört lärare prata om ifall de nu ska bli ordningspoliser, inte bara när det gäller mobiltelefoner utan när det gäller om barn är lagligt eller olagligt i Sverige. Det är vad jag har sett.

Talet om mobiltelefoner kan vi nog hantera. Om ni lägger fram ett förslag får vi se hur vi ställer oss till det. Men om frågan om studiero och ordning och reda går över till att lärare faktiskt ska kontrollera om barn får eller inte får vara i Sverige, om barn ska anklagas för val som deras föräldrar har gjort, då funderar jag, Fredrik Malm, på vad ordning och reda i skolan egentligen betyder.

(Applåder)

Anf. 257 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det här införs bland annat för att förebygga till exempel kränkande fotografering i skolan, vilket sker. Det är tydligt reglerat att om läraren säger att man kan använda mobiltelefon för ett visst moment i undervisningen eller om man behöver den som till exempel särskilt stöd och en mobiltelefon kan vara till hjälp ska man kunna göra det. Men att elever sitter med mobilen och ägnar sig åt privata saker, för att chatta eller fotografera folk och så vidare, på lektionstid vill man komma bort ifrån.

På de allra flesta skolor är det här hanterat. Eleverna kommer in på morgonen och lägger sina mobiler i en låda. Den läggs in i ett skåp, och det är inget större problem. Men det kan dyka upp på vissa skolor. Då måste rektor eller lärare ha befogenhet att säga: Den här lektionen eller vår skoldag på den här skolan ska vara fri från mobiltelefoner.

Vad Centerpartiet tillsammans med Miljöpartiet, som enda partier i kammaren, säger är: Det här vill vi absolut inte ha. Det är repression och auktoritärt.

Centerpartiet hänvisar också till att det i stället ska vara tillitsfulla relationer och dialog mellan lärare och elever. Jag skulle säga att det fungerar i de allra flesta fall. Men i en del fall gör det inte det. Då måste vi ha verktygen.

Fru talman! Jag blir lite fundersam när Muharrem Demirok talar om att detta har fått fruktansvärda konsekvenser. Lagstiftningen infördes ju den 1 augusti i år. Men om det har fått sådana konsekvenser, är då Centerpartiets uppfattning att vi ska riva upp lagstiftningen så att det blir fritt fram för elever att sitta med mobiltelefonen på lektionstid och ägna sig åt en massa privata saker? Jag har svårt att se hur man lär sig mer i skolan då.

Anf. 258 MUHARREM DEMIROK (C) replik:

Fru talman! Jag vill återigen tacka Fredrik Malm för ett förtroligt samtal här i kammaren om ordning och reda i klassrummet. Jag tror att vi delar ambitionen att det ska vara ordning och reda i klassrummet. Men vi delar kanske inte alltid synen på vägen dit.

Jag tror på starka lärare som har styrkan att äga sitt klassrum. Den dag vi börjar känna att det måste till lagstiftning för att läraren ska äga sitt klassrum har vi större problem.

Det kan vara så att fler partier i kammaren har landat i att det här är en bra väg att gå.

Man ska kanske inte börja med anekdotisk bevisföring. Men jag ska ändå göra ett försök. Jag har besökt en skola i Linköping, och just mobilförbud kom upp. Det stora problemet har nu blivit att barn vill gå på toaletten allt oftare. Det är nämligen där de sitter och tittar på sin privata mobiltelefon. De har den i fickan, och läraren kan inte ta den från fickan. Det är deras ingång i detta. Man har nu fått problem med hur man ska reglera toalettbesöken. Det är dit det har kommit.

När vi inte börjar med att jobba utifrån tillitsbaserad verksamhet, när inte tilliten mellan lärare och elever finns där, kommer vi bara att behöva jaga dem alltmer med ytterligare lagstiftning. Problemen hittar hela tiden sin väg runt. Det är det jag menar med att det ska vara tillitsbaserad verksamhet. Jag tror att läraren måste ges förutsättningar att äga sitt klassrum. Eleven ska känna så stort förtroende för och tillit till sin lärare att man faktiskt gör det den säger.

Vi får nog möjlighet att återkomma till detta. Men jag skulle framöver också vilja höra mer om den situation som många lärare nu beskriver för mig. De är rädda för vad de nya besluten i Tidöavtalet innebär för tilliten i klassrummet och vad lärarna ska göra. Ska de jaga elever på sina raster eller inte?

Anf. 259 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Skolan är avgörande för varje elevs möjlighet att förverkliga sina egna drömmar, forma sin egen framtid och nå sin fulla potential. Skolan är också avgörande för Sveriges position som kunskaps- och forskningsnation i världen och för att vända den negativa trend vi haft på senare år med segregation och utanförskap. Utbildningsväsendet är centralt för att

möta de senaste årens stora invandring av lågutbildade personer och ge fler möjlighet att bli en del av vårt svenska samhälle. Skolan är kort och gott avgörande för att bevara och utveckla Sveriges roll som välfärdssamhälle och kunskapsnation.

Kvaliteten i skolan i Sverige är avgörande för ekonomisk tillväxt och utveckling. Sedan 1960 har vi sett en utveckling i de internationella mätningarna – vi känner dem väl, Timss och Pisa. Vi ser ett samband mellan högre poäng i dessa internationella mätningar och högre ekonomisk tillväxt för landet. Faktum är att man har sett att 100 poäng i Pisa ger 1,3 procent högre ekonomisk tillväxt. Här finns ett väldigt tydligt samband. Att skolan är central för Sveriges tillväxt råder det alltså ingen tvekan om.

Men kanske än viktigare är varje enskild individs, varje enskild elevs, möjlighet att förverkliga sina drömmar. Det är därför jag blir så beklämd över den utveckling vi har sett inom svensk skola på senare år. 16 000 elever lämnar årskurs 9 utan ordentliga kunskaper. Var fjärde elev i årskurs 6 har underkänt i ett eller flera ämnen.

Det här är en fråga som är helt avgörande för vår utveckling framöver. Lägg därtill de brister vi ser i fråga om studiero inom svensk skola. Fler och fler rapporterar nu om att man använder hörselkåpor, olika typer av hörlurar, för att ens kunna koncentrera sig på lektionerna.

Det påverkar inte bara elevernas arbetsmiljö utan också lärarnas arbetsmiljö. Vi ser också att alltför många lärare tyvärr väljer att lämna yrket. I dag lämnar ungefär hälften under lärarutbildningen eller under de första åren i yrket. I dag är det uppskattningsvis 45 000 utbildade lärare som väljer att inte jobba som lärare i Sverige. Vi har en diger uppgift att fundera på vad det beror på. När vi frågar lärarna, när vi frågar de personerna, vad det beror på ser vi att stöket i svensk skola är en av de viktigaste anledningarna till att man väljer bort att jobba som lärare.

Det är uppenbart att svensk skola behöver omfattande reformer och en helt ny inriktning. Det handlar om reformerad lärarutbildning, om minskade dokumentationskrav för lärare och om att återupprätta ordning och reda.

Jag noterar att flera under debatten känner sig nöjda med de lagförslag som passerade kammaren i våras. Det är bra att vi har tagit några steg i rätt riktning. Men det räcker inte på långa vägar. Vi behöver säkerställa att de absolut bästa i Sverige vill jobba som lärare och orkar jobba ett helt yrkesliv som lärare i Sverige. Vi har en ganska lång väg kvar att vandra för att möjliggöra det.

Vi behöver också återupprätta en traditionell kunskapssyn inom svensk skola, med mätbara kunskaper. Vi behöver reformera våra läroplaner och kursplaner för att få ett ökat fokus på mätbara kunskaper. Det är helt centralt om vi ska stå oss i den internationella konkurrensen.

Vi behöver se ökad lärarledd undervisning i Sverige med böcker, med läroböcker. Vi vill se en lång rad reformer, bland annat externa examinatorer och slutprov för att kunna kvalitetssäkra och följa upp de mätbara kunskaperna.

Fru talman! I dag diskuterar vi ett utgiftsområde inom ramen för statens budget. Här tar vi nu några första nödvändiga steg i rätt riktning i den reformagenda som vi har ritat upp vägen för inom ramen för Tidöavtalet. Det handlar om sociala team, om jour- och akutskolor, om ökad tillgång till läromedel av hög kvalitet, om utvidgat och breddat läslyft och om ökad tillgång till speciallärare. Ja, listan kan göras väldigt lång.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i det betänkande som vi nu debatterar. Jag ser fram emot att under mandatperioden få återkomma i denna kammare för att beskriva och klubba igenom reform för reform för att på olika sätt återupprätta Sverige som kunskapsnation. Det behöver vi för varje enskild elevs skull. Det behöver vi för Sveriges tillväxt och konkurrenskraft långsiktigt. Detta ser jag fram emot att få fortsätta att kämpa för.
(Applåder)

Anf. 260 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Denna regering, som i praktiken är fjärrstyrd av Sverigedemokraterna, har föreslagit att uppräknings till kommunerna ska uppgå till totalt cirka 6 miljarder kronor för 2023. Enligt SKR:s beräkningar kommer det då att saknas närmare 14 miljarder enbart för att kunna bibehålla dagens nivå av välfärd.

Eftersom skolan är den i särklass dyraste av kommunens verksamheter krävs det inga jättekunskaper i matematik för att räkna ut att skolan kommer att drabbas väldigt hårt av detta. Det gäller framför allt kommuner som min egen, Hofors kommun, som har bland Sveriges högsta skatter i dag.

Min fråga till Josefin Malmqvist är: Varför väljer Moderaterna att hellre sänka skatten för dem med inkomster över 50 000 kronor per månad till en kostnad av ungefär 13 miljarder kronor än att se till att skolan får de resurser som den är i stort behov av?

Anf. 261 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Ja, svensk skola är i ett stort behov av reformer – för ett ökat kunskapsfokus, för ökad ordning och reda, för ökad tillgång till fysiska läromedel och läroböcker. Listan kan göras väldigt lång. Det är reformer som har lyst med sin frånvaro under de gångna åtta åren. Det är reformer som vi nu sjsätter – reform för reform – för att långsiktigt kunna vända den negativa utveckling som vi ser inom svensk skola.

Det stämmer att skolan också behöver resurstillskott. Därför tillför vi riktade resurstillskott i denna budget, och vi tillför generella statsbidrag i denna budget. Det är en del av det som svensk skola behöver.

Men jag noterar att Vänsterpartiet gör det väldigt enkelt för sig. Reformen lyser med sin frånvaro – reformer som forskning och internationellt beprövad erfarenhet visar verkligen behövs för att man ska kunna återupprätta ett kunskapsfokus i svensk skola. Dessa reformer lyser helt med sin frånvaro. I stället fokuserar man enbart på att förbjuda friskolor och på mer pengar. Det kommer inte att lösa problemet.

Min fråga tillbaka till Samuel Gonzalez Westling är därför: Hur ska vi säkerställa att fler elever får godkänt i svensk skola? Hur bidrar vi till att minska andelen elever som får underkänt i svensk skola? Var är dessa reformer i er politik, Samuel Gonzalez Westling?

Anf. 262 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick något direkt svar av Josefin Malmqvist på min fråga förutom att det hävdades att det kommer riktade resurser. Då ska man ha med sig att det även om man räknar med de riktade resurserna fortfarande saknas ungefär 8 miljarder för att man ska nå upp

till det som SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, har konstaterat behövs för att man ska kunna bibehålla dagens nivå i skolan. Man ska alltså då inte göra några särskilda satsningar och få en bättre skola utan man ska bibehålla dagens nivåer.

När det gäller själva sakfrågan tycker jag fortfarande att Josefin Malmqvist är skyldig kammaren ett svar på varför man väljer att hellre sänka skatterna för dem som tjänar absolut mest. De pengarna hade man faktiskt kunnat lägga på att utveckla välfärden. Man hade kunnat se till att åtminstone bibehålla dagens nivåer. Men man väljer att sänka skatten för sådana som oss, som står här i denna kammare. Vi får en skattesänkning på bekostnad av barnens skolgång i Sverige. Tycker Josefin Malmqvist att det är rätt och riktigt att det ska vara på det sättet?

Anf. 263 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att detta är väldigt intressant, och jag ser fram emot att vi kan ha en saklig debatt kring finansieringen av svensk skola de kommande åren. Jag tror att det behövs. Inom ramen för Tidöavtalet kommer vi att tillsätta en utredning som exempelvis ska titta på skolpengen och på en nationell skolpengsnorm, som bland annat rör stödet till skolan. Jag tror att det är ganska mycket i detta som vi behöver fundera över.

Ett konkret exempel gäller hur mycket skolor lägger på lokalhyra i Sverige. Det skiljer mellan 500 kronor per kvadratmeter och 3 000 kronor per kvadratmeter. Det är en enorm skillnad i resurser som tas från det pedagogiska uppdraget.

Vi kan jämföra oss med andra OECD-länder. Sverige är ett av de länder inom OECD som lägger mest pengar på skolan. Men om vi fokuserar på den delen av resurserna som läggs på det pedagogiska uppdraget, på elevernas möjlighet att lära sig, på läroböcker och på undervisning ser vi att Sverige är ett av de länder som lägger minst pengar på skolan.

För att besvara Samuel Gonzalez Westlings fråga kan jag glädja ledamoten med att jag med glädje kommer att diskutera finansieringen av svensk skola under kommande år för att säkerställa att betydligt mer resurser går till den undervisning som våra elever så desperat behöver, till läromedel, till lärare och till det pedagogiska uppdraget. Här behövs det omfattande reformer, och jag ser fram emot att få återkomma i denna kammare med en diskussion kring just detta.

(Applåder)

Anf. 264 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! I förra veckan anordnade Josefin Malmqvist och Caroline Helmersson Olsson ett seminarium om branschskolor. Jag vill tacka ledamoten för det, för det var ett väldigt kunskapsbildande och bra seminarium.

Tyvärr visades det också tydligt vad som kommer att bli konsekvenserna av regeringens politik. Branschskolor som har kommit igång runt om i Sverige kommer att läggas ned. Ett exempel som vi fick lära oss mer om gällde branschutbildningen för distributionselektriker, något som Sverige verkligen behöver fler av, eftersom vi behöver bygga fler distributionsnät för el runt om i Sverige för att klara och trygga energiförsörjningen och dessutom klara klimatomställningen.

Det finns också många andra branscher med skriande behov av kompetent arbetskraft. Ändå väljer Moderaterna att i denna budget skära ned på yrkesutbildningen inom komvux och på yrkeshögskolan. Dessutom ska man lägga ned denna branschutbildning som har försörjt en stor del av näringslivet med just distributionselektriker.

Varför, Josefin Malmqvist, väljer ni att lägga ned denna utbildning? Hur ska de företag som ska trygga vår elförsörjning framöver få tag i kompetent personal nu när ni lägger ned denna utbildning?

Anf. 265 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Ja, Sverige behöver ett ökat fokus på yrkesutbildningar. Vi ser att bransch efter bransch skriker efter kompetens samtidigt som vi har en växande grupp som står väldigt långt från svensk arbetsmarknad. Därför behöver vi mer fokus på utbildningssatsningar som faktiskt leder till jobb – utbildningssatsningar som riktar sig mot bristyrken, där vi vet att arbetsmarknaden skriker efter personal.

Det var bland annat därför som vi hade vissa invändningar mot den tidigare regeringens proposition om dimensionering av gymnasieskolan. Vi såg att branscherna behöver få ett ännu större inflytande över utbildningarnas utformning och dimensionering i fråga om platser.

Jag är glad över att vi i den här budgeten kan bibehålla dagens nivå inom yrkeshögskolan där nästan var fjärde plats står tom. Jag är glad över att vi gör en satsning på 5 000 nya platser inom den regionala yrkesutbildningen. Det är viktiga tillskott för att säkra Sveriges kompetensförsörjning.

Men de här platserna kommer inte att lösa hela problemet. Både Åsa Westlund och jag vet att en stor del av problemet också handlar om att säkerställa att det finns sökande till utbildningsplatserna – att personer efterfrågar dem och vill delta i utbildningarna för att de faktiskt leder till jobb.

Här återstår ett betydande reformbehov från politikens sida, och jag ser fram emot att bland annat kunna titta på hur studie- och yrkesvägledningen som ett konkret exempel kan utvecklas för att säkerställa att fler efterfrågar de här utbildningarna.

Anf. 266 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Det var dock inget svar på varför Moderaterna väljer att lägga ned den här typen av utbildningar som har sökande och där människor får jobb direkt efter utbildningen i yrken som det är brist på och som samhället inte klarar sig utan.

Det finns inte bara ett utan flera exempel på detta. Som jag sa i mitt anförande verkar det tyvärr som att regeringsföreträdarna och Sverigedemokraterna lever i en parallell verklighet. Om man jämför de anslag ni ger 2023 med dem för 2022 skär ni ned på yrkesutbildningarna: yrkeshögskolan, komvux och yrkesvux. Ni lägger också ned branschskolorna.

Det är lite jobbigt om man inte kan utläsa det av tabellerna och sedan ska stå och förklara för människor ute i den riktiga verkligheten varför de måste lägga ned sin branschutbildning, varför de har färre platser på yrkeshögskolan och varför det blir färre platser på yrkesvux.

Josefin Malmqvist har inte gjort det, men Moderaterna hänvisar ofta till att det här skulle vara något slags återställning efter pandemin, och att det är därför man drar ned på antalet platser. Men vi har ju en samhällskris

nu också! Man behöver satsa på kompetens och utbildning för att kunna konkurrera med resten av världen. Jag tycker att det är tråkigt att Moderaterna och de andra regeringspartierna lägger ned fullt fungerande yrkesutbildningar och skär ned på både yrkeshögskola och yrkesvux när så många företag skriker efter den arbetskraften.
(Applåder)

Anf. 267 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Felaktigheterna duggade tätt från ledamoten Westlund. Jag ska försöka beta av dem en efter en. I dag debatterar vi statens budget, utgiftsområde 16. Det är det vi diskuterar i dag.

Jag noterade att Åsa Westlund gärna vill prata om branschskolor. Branschskolor är alltså en försöksverksamhet som pågår fram till nästa sommar. Skolverket har just genomfört en utvärdering av på vilket sätt den verksamheten ska fortsätta. Vilken form den ska ha och hur man säkerställer att medlen blir så träffsäkra som möjligt får vi helt enkelt återkomma till.

När det gäller platser på yrkesutbildningar, yrkeshögskolor och vuxenutbildning stämmer det inte vad ledamoten står här och säger. Vi bygger ut med 5 000 nya platser på regionalt yrkesvux eftersom vi ser att det behövs. Inom yrkeshögskolan blir det ungefär samma antal utbildningsplatser som det varit i år. Här sker ingen neddragning.

På område efter område måste jag alltså säga att det är beklagligt och också lite talande för Socialdemokraterna att det är vad de har att komma med. Till slut står de här i talarstolen och försöker greppa efter halmstrån i stället för att själva bedriva en reforminriktad politik för fler utbildningsplatser och högre kvalitet – också inom yrkesutbildningen – för att säkerställa den försörjning vi behöver i Sverige med till exempel utbildade yrkeslärare. Det är ju ett av bristområdena och en anledning till att det inte är lätt att bygga ut antalet utbildningsplatser långsiktigt.

Jag ser fram emot förslag från Socialdemokraterna. Efter åtta år på Utbildningsdepartementet har vi fortfarande inte sett några sådana förslag. Det hoppas jag få se mer av framöver, för det är bara så man långsiktigt kan säkra Sveriges konkurrenskraft och kompetensförsörjning.
(Applåder)

Anf. 268 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Vi i Miljöpartiet har gått till val på att alla ska med när Sverige ställer om. I valrörelsen lovade vi att stärka välfärden, öka jämlikheten och satsa på klimatarbetet. Nu har vi lagt ett budgetförslag som gör just det.

Sverige är ett av världens rikaste länder och har råd att investera i det som är viktigt för att bygga det nya, gröna folkhemmet. Vi har råd att investera i utbildning för alla från de minsta i förskolan till oss mitt i livet som behöver ställa om vårt yrkesliv. Vi har råd med världsledande forskning.

När Miljöpartiet pratar om omställning och hållbarhet känner många igen de olika aspekterna av hållbarhet som ibland uttrycks som att social hållbarhet är målet, en hållbar ekonomi är verktyget och planeten det som sätter gränserna. I Miljöpartiet formulerar vi grunden för den gröna

ideologin som solidaritet med djur, natur och de ekologiska systemen, solidaritet med världens människor och solidaritet med kommande generationer.

Miljöpartiets budgetförslag utgår från just det, och det vi vill göra är att investera i det som är viktigt för att bygga en solidarisk och socialt hållbar framtid. Vi investerar i kommande generationer, kunskap och forskning.

Miljöpartiet vill skapa en jämlik skola. Sambandet mellan skolmisslyckanden, fattigdom, utanförskap och kriminalitet är starkt och väl belagt i forskningen. Vi är alla överens om att barns och ungas kunskapsresultat måste öka. Alldeles för många lämnar både grundskola och gymnasium utan tillräckliga kunskaper, och den bästa förebyggande insatsen är att se till att alla lämnar skolan med tillräckliga kunskaper.

Staten måste fortsätta att rikta resurser för att öka likvärdigheten i förskolor, skolor och fritidshem över hela landet. Man gör hela samhället en otjänst när man sparar in på skolorna. Staten bör ta ett större ansvar för att skolor i hela landet ska ha tillräckliga resurser.

Miljöpartiet vill också skapa ett rättvist skolval för att motverka segregationen. Vi vill sätta stopp för vinstutdelningen eftersom den driver på segregationen och ökar ojämlikheten mellan skolor. Skolans syfte ska alltid vara utbildning, aldrig vinst. Det märkliga är att regeringen, trots väljarnas massiva stöd för att ta bort vinsterna i skolsektorn, väljer att fortsätta ge marknadsskolan konstgjord andning med fler regleringar och fler kontroller som kommer att öka lärarens arbetsbörda och administration.

Jag vill lyfta fram två särskilda satsningar som Miljöpartiet vill göra och där vi ger nya anslag. Det handlar om likvärdighetsbidrag för förskolan och satsningar på att barn till personer som inte arbetar ska få gå på fritis.

Förskolan har en viktig roll i att kompensera för skillnader i barns uppväxtvillkor. Deltagandet i förskola spelar roll för barnens framtida skolresultat. I Sverige går i dag nästan alla barn i förskola, men bland de barn som inte deltar kommer en större andel från familjer bosatta i socioekonomiskt utsatta områden. Samtidigt arbetar färre legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare där.

Miljöpartiet vill inrätta ett likvärdighetsbidrag för förskolan liknande det vi redan har drivit igenom för skolan. Fullt utbyggt skulle det omfatta 2 miljarder kronor årligen och komma alla förskolor till del men fördelas utifrån ett socioekonomiskt index. De jämlikhetsmiljarder som måste till ska kunna användas för att anställa fler pedagoger, höja lönerna, erbjuda personalen bättre kompetensutveckling eller kanske öka tillgången på specialpedagoger, allt utifrån de lokala behoven.

Vi vill att alla barn som inte går i förskolan aktivt ska erbjudas en förskoleplats varje år från tre års ålder. Vi vill också att kommunen ska följa upp de barn mellan tre och fem år som inte går i förskolan.

Miljöpartiet vill dessutom att fler barn ska få rätt att gå på fritis. Fritidshemmet är ett viktigt komplement till skolan. Det ger barnet stöd i lärandet och både social och språklig träning. Fritis kan fylla en viktig roll i att stötta de barn som har de sämsta förutsättningarna att klara skolan.

Dessvärre är det ofta de barn som har mest nytta av fritis som saknar rätten att gå där. Ett barn som har långtidsarbetslösa föräldrar eller som av andra skäl befinner sig i en utsatt miljö riskerar att gå miste om fritidshem-

mets stöd eftersom det i dag bara är barn till föräldrar som har ett jobb som får vara där. Miljöpartiet vill ge alla barn rätt till fritis och samtidigt stärka kvaliteten och likvärdigheten.

Förskola, grundskola och fritis lägger grunden för en bra kunskapsutveckling, vilket är viktigt för högre utbildning och forskning och för att Sverige ska fortsätta att vara en stark kunskapsnation.

En av de viktigaste framgångsfaktorerna är skickliga lärare som tillbringar tillräckligt med tid med sina elever. För att Sverige ska fortsätta att vara en stark kunskapsnation behöver läraryrket vara ett drömyrke för fler. Lärarutbildningen är redan landets största högre utbildning, men vi vet att vi ändå behöver fler som drömmer om att bli lärare.

Att vara lärare är att ha Sveriges viktigaste jobb. Nu kanske det sitter några i det här rummet och på andra håll och känner sig lite trampade på tårna, för de har minsann andra yrken som också är jätteviktiga. Vi är överens om att det är viktigt att jobba i vården, att bygga hus och broar eller att jobba med digital utveckling. Men det blir inga undersköterskor, hantverkare eller it-guruer utan bra lärare i förskolan, grundskolan och gymnasiet.

Jag tror också att det vore bra om vi riksdagspolitiker – och kanske även ministrar – visade lite mer respekt för vilka det är som bedriver undervisning och utbildning i det här landet. Idén att en riksdagsledamot eller minister på ett magiskt sätt kan trola fram bättre skolresultat från Utbildningsdepartementet eller utbildningsutskottets sessionssal osynliggör dem som går och gör det här jobbet varje dag.

När vi nu ser att fler elever i de flesta grupper lämnar grundskolan med behörighet till gymnasiet är det ju inte någonting som regeringen ska ta åt sig äran för – varken den tidigare eller den nuvarande. Det är hårt jobb av lärare, elever och rektorer, och ibland familjers engagemang, som har lett till dessa resultat.

Det har talats en del om vad den nya regeringen har genomfört hittills. Jag vill vara tydlig med att den inte har genomfört någonting. Det finns ingenting i ett klassrum som ännu är påverkat av ett beslut som kommer från denna regering. Det finns inga nya mål eller nya resurser.

Den här debatten fokuserar mycket på utbildning för barn och unga, men jag skulle också vilja lyfta in att vi även behöver satsa på vuxenutbildningen och YH-utbildningarna för att motverka arbetslöshet och skapa hållbara jobb.

Miljöpartiet är det parti i denna sal som satsar mest på utbildningssektorn. Jag vill understryka att vi utöver att vi är det parti som satsar mest på detta budgetområde också är det enda parti som möter de behov som Sveriges Kommuner och Regioner redovisar att de har för att bibehålla dagens nivå.

Fru talman! Eftersom riksdagen genom sitt beslut i det första steget av budgetprocessen gav budgetpolitiken en helt annan inriktning än den Miljöpartiet önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2023 inom utgiftsområde 16 och lämnar i stället ett särskilt yttrande.

Anf. 269 ANDRE VICE TALMANNEN:

Klockan närmar sig 23. För att utnyttja tiden till max bedömer jag att jag kan ge Daniel Riazat ordet för ett anförande. Jag vill dock redan nu förvarna om att eventuella repliker inte kommer att kunna tas i dag, utan

de skjuts upp till morgondagen. Det blir en lång dag i morgon också, så det gäller att nyttja varje minut.

Prot. 2022/23:42
19 december

-----
*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 270 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Nu blir det väldigt sent och väldigt speciellt att komma upp som sista talare kvart i elva, men vi får göra det bästa av situationen.

Med anledning av att vi i Vänsterpartiet av olika skäl inte kunde vara med på justeringen hade vi kanske behövt tala lite längre, men vi fördelar om det mellan våra ledamöter. Samuel Gonzalez Westling kommer att ta den biten under morgondagens debatt.

Dagens debatt är väldigt speciell för mig. Även om det inte är unikt med svenska politiker som antingen före eller efter sin tid som förtroendevalda politiker har haft fingrarna i syltburken hos riskkapitalbolag inom välfärden är det nog första gången under mina år i riksdagen som jag får vara med om att stå i opposition till en SD-ledd regering vars skolminister först var skolpolitiker i Sveriges huvudstad för att därefter bli skolkapitalist och sedan bli skolminister. Låt oss ha med oss denna utgångspunkt när vi debatterar den svenska skolpolitiken och statsbudgeten avseende skolväsendet.

Det finns ännu en sak som vi måste ha med oss när vi diskuterar den SD-ledda regeringens budget och den generella skolpolitik som man för, och det är slottsavtalet, som dessa partier kallar Tidöavtalet. Vilka är de röda trådarna i detta avtal? Vad är den röda tråden – eller de röda trådarna – när det gäller valet av Sveriges skolminister och den nu lagda budgeten för 2023?

För det första handlar det om stora skattesänkningar för de allra rikaste i Sverige på bekostnad av eleverna. För det andra handlar det om en fortsättning på det misslyckade marknadssystemet och marknadslogiken i den svenska skolan. För det tredje handlar det om enorma nedskärningar för landets kommuner. För det fjärde handlar det om de rasistiska dimridåer som hela det här avtalet genomsyras av för att föra bort fokus från de tre föregående punkterna.

Jag börjar med frågan om marknadsskolan. I Tidöavtalet skriver man bland annat att man ska ha ett återkrav på skolpengen vid bland annat brott. Vi har i utbildningsutskottet haft timmar av möten med de berörda skolmyndigheterna om denna fråga. De konstaterar att detta kommer att bli otroligt svårt på grund av aktielagstiftningen, som också innefattar Sveriges friskolor, eftersom majoriteten av de fristående skolorna ägs av aktiebolag och stora bolag.

Man pratar om att vinstutdelning inte ska få förekomma under de första åren efter att en skola har startats eller köpts av en ny ägare. Vad betyder detta i praktiken? Den som kan någonting om svensk skolpolitik vet att det inte innebär någonting. Det finns i dag inga skolkoncerner som tar ut vinst de första åren när de startar eller tar över en skolverksamhet.

Man pratar om ökad insyn. Det behövs bättre insyn i fristående skolor, både juridiskt, ekonomiskt och pedagogiskt. Man skriver att eftersom offentlighetsprincipen lämpar sig dåligt för mindre friskolor borde det klargöras i en insynsprincip som gäller friskolor.

Här måste vi ta fram de fakta som finns. Friskolornas riksförbund har sagt en sak i frågan, och det är vad som står i Tidöavtalet. Men när man pratar med Idéburna Skolors Riksförbund säger de att offentlighetsprinci-

pen även skulle gynna de mindre friskolorna. Det här är en punkt som man har lagt till för att komma bort från det faktumet att man röstar nej till offentlighetsprincipen i den svenska skolan. Varför gör man det? Man gör det för att man inte vill att det ska finnas insyn i de största koncernerna. Man gör det på beställning av de största koncernerna.

Man pratar om obligatoriskt skolval med bättre information och kortad kötid. Samtliga av dessa partier har röstat ja till att behålla kösystemet i den svenska skolan. Nu vill man dessutom förlänga och försämra valsyste- met ytterligare genom att ha ett obligatoriskt val, det vill säga det räcker inte med att en fjärdedel av eleverna har fått det sämre utan nu ska alla få ett sämre system.

Det här var de punkter som finns, och det finns ytterligare några som ärligt talat inte ens är värda att nämna när det gäller marknadsskolan. Det här är symtomatiskt för denna blåbruna regering. Hela budgeten och hela slottsavtalet handlar om hur man kan behålla dagens extrema system, som handlar om marknadslogik i den svenska skolan.

Låt mig gå över till frågan om nedskärningar. Det var den andra röda tråden. Den förklarades bäst av ordföranden för Lärarförbundet Johanna Jaara Åstrand. Den 8 november 2022 sa hon i tidningen Läraren att bud- geten i praktiken innebär en svångrem för förskola och skola. Det är stor risk att det kommer att ske stora besparingar. Kommunerna får 6 miljarder i statsbidrag, men vi har konstaterat att det behövs 25,4 miljarder för att kompensera för kostnadsökningar och höjda löner inom skolan. De räcker inte på långa vägar.

Johanna Jaara Åstrand konstaterar också att många poster i budgeten handlar om omfördelningar av pengar i stället för nya satsningar. Hon tycker att det är högst anmärkningsvärt att regeringen inte inser att det är i en lågkonjunktur som man måste satsa på utbildning och kunskap för att skapa framtidstro.

Johanna Jaara Åstrand säger vidare att förbundet nu i stället anser att elever, barn, lärare och rektorer kommer att ha mindre pengar att röra sig med samtidigt som debatten handlar om ökade kunskaper, stärkt likvär- dighet och att lärare ska få en vettigare arbetssituation. Det går inte ihop med budgeten.

Utöver detta ser vi att man ställer allt högre krav på lärare och personal. Dessa krav ökar med regeringens politik, men den ekonomiska kompen- sationen uteblir.

Låt mig ge några exempel på högre krav. Först och främst handlar det om att utöka studietiden. Vem ska kompensera detta? Ska de blåbrunas nedskärningsbudget göra det? Nej. Man pratar om fler speciallärare och fler elever i särskilda undervisningsgrupper. Varifrån kommer de peng- arna? Är det i de blåbrunas besparings- och nedskärningsbudget? Svaret är nej.

Man pratar om spetsklasser i en tid där vi inte ens kan ge samtliga ele- ver en grundläggande utbildning på grund av de nedskärningar som bor- gerliga kommuner har gjort under många år och som tyvärr även tidigare borgerliga regeringar har gjort.

Man pratar om att läsning och läsförståelse ska få större plats i skolan. Man pratar om att samtidigt minska lärarnas administrativa börda. Hur går nedskärningar och ökade krav på skolpersonalen ihop med att minska lär-

arnas administrativa börda? Är det genom de blåbrunas nedskärningsbudget? Svaret är nej.

Det pratas om att förbättra elevhälsan. Var är satsningarna på att förbättra elevhälsan?

Det pratas om att skärpa granskningen av skolor med konfessionell inriktning, men vid varje tillfälle där riksdagen har röstat om detta har de blåbruna partierna stoppat alla förslag att på något sätt röra friskolesystemet.

Man pratar om att ha snabbare integration och mer likvärdiga förutsättningar för nyanlända elever. Gör man detta med en nedskärningsbudget? Svaret är nej.

Låt mig gå över till de rasistiska dimridåerna som genomsyrar hela Tidöavtalet. Vi kan bland annat ta fram frågan om angiverisystem för lärarna. Är det vad svenska lärare ska få besked om i budgeten och Tidöavtalet? Vad de ska satsa på i dag och framöver är angiverisystem, och det är så deras administrativa börda ska minska. Det är så de ska utföra sitt uppdrag för att skapa en likvärdig skola. Svaret är nej.

Som jag nämnde tidigare finns ett känt citat som en av ledarna för budgeten och Tidöavtalet har uttalat tidigare: När man går till val säger man en sak innan valet. Sedan genomförs valet, och då säger man samma sak efter valet.

Är det verkligen så den svenska skolpolitiken ska vara? Vi menar från Vänsterpartiets sida att för att kunna skapa en likvärdig skola, en jämlik skola, är det politikens ansvar att se till att den genomförs. För att se till att alla barn ska få likvärdiga möjligheter att lyckas att vara demokratiska samhällsmedborgare i vårt land och bygga upp landet för framtidens utmaningar är det politikens ansvar att se till att de kan göra det. Då är det viktigt att säga en sak när det är val och sedan säga samma sak efter valet. Det finns inte i den budget som den blåbruna regeringen har visat upp för oss eller i det slottsavtal som Sverigedemokraterna snickrade fram åt denna konservativa nationalistiska regering.

Dessutom finns en stor fara när det kommer till frågan om angiveri, nämligen att man ifrågasätter vetenskapen bakom modersmålsundervisning och sänder en signal till Sveriges lärare att de ska jaga elever, inte hjälpa elever. Nio av tio lärare har redan sagt att de inte kommer att göra detta.

Vi kommer att få bevisat att den borgerliga regeringens budget och avtal kommer att vara den mest misslyckade skolpolitiken som vi har sett i modern svensk politisk historia. Jag ser fram emot att stå i talarstolen igen och säga detta återigen till dess vi får en ny regering och till dess vi kan ändra på den inriktning ni har tagit in i den svenska skolpolitiken.

(Applåder)

(forts. prot. 43)

§ 7 Beslut om uppskjuten ärendehantering

Kammaren beslutade på förslag av andre vice talmannen att ärendehantering skulle fortsätta vid morgondagens sammanträde.

§ 8 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Framställning
2022/23:RS2 Översyn av JO-ämbetet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående framställning skulle förlängas till och med *fredagen den 20 januari 2023*.

EU-dokument

COM(2022) 586 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om typgodkännande av motorfordon och motorer samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon med avseende på utsläpp och batteriers hållbarhet (Euro 7) och om upphävande av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009

Motioner

med anledning av skr. 2022/23:27 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet
2022/23:2300 av Karin Rågsjö m.fl. (V)
2022/23:2301 av Anders W Jonsson m.fl. (C)
2022/23:2302 av Ulrika Westerlund (MP)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 23.00.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 2 anf. 50 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 3 anf. 82 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 3 anf. 124 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 4 anf. 171 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 214 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 251 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

§ 1 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering.....	1
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU1	1
Anf. 1 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	1
Anf. 2 SOFIA AMLOH (S) replik.....	4
Anf. 3 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	4
Anf. 4 SOFIA AMLOH (S) replik.....	4
Anf. 5 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	5
Anf. 6 HELENA VILHELMSSON (C) replik	5
Anf. 7 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	6
Anf. 8 HELENA VILHELMSSON (C) replik	6
Anf. 9 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	7
Anf. 10 SOFIA AMLOH (S).....	7
Anf. 11 ARIN KARAPET (M).....	10
Anf. 12 SOFIA AMLOH (S) replik.....	11
Anf. 13 ARIN KARAPET (M) replik	11
Anf. 14 SOFIA AMLOH (S) replik.....	12
Anf. 15 ARIN KARAPET (M) replik	12
Anf. 16 CICZIE WEIDBY (V).....	13
Anf. 17 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	14
Anf. 18 SOFIA AMLOH (S) replik.....	15
Anf. 19 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	16
Anf. 20 SOFIA AMLOH (S) replik.....	16
Anf. 21 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	16
Anf. 22 HELENA VILHELMSSON (C) replik	17
Anf. 23 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	17
Anf. 24 HELENA VILHELMSSON (C) replik	18
Anf. 25 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	18
Anf. 26 HELENA VILHELMSSON (C).....	19
Anf. 27 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	21
Anf. 28 TERESA CARVALHO (S) replik.....	24
Anf. 29 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	24
Anf. 30 TERESA CARVALHO (S) replik.....	24
Anf. 31 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	25
Anf. 32 LEILA ALI ELMI (MP) replik	25
Anf. 33 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	25
Anf. 34 LEILA ALI ELMI (MP) replik	25
Anf. 35 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	25
Anf. 36 JONNY CATO (C) replik	26
Anf. 37 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	26
Anf. 38 JONNY CATO (C) replik	26
Anf. 39 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	27
Anf. 40 SOFIA AMLOH (S) replik.....	27
Anf. 41 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	27
Anf. 42 SOFIA AMLOH (S) replik.....	28
Anf. 43 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	28
Anf. 44 JANINE ALM ERICSON (MP).....	28

Anf. 45 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	30
Anf. 46 TONY HADDOU (V) replik	32
Anf. 47 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	32
Anf. 48 TONY HADDOU (V) replik	32
Anf. 49 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	33
Anf. 50 JONNY CATO (C) replik	33
Anf. 51 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	34
Anf. 52 JONNY CATO (C) replik	34
Anf. 53 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	35
Anf. 54 TERESA CARVALHO (S) replik	35
Anf. 55 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	36
Anf. 56 TERESA CARVALHO (S) replik	36
Anf. 57 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	37
Anf. 58 HELENA VILHELMSSON (C) replik	37
Anf. 59 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	37
Anf. 60 HELENA VILHELMSSON (C) replik	38
Anf. 61 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	38
Anf. 62 TERESA CARVALHO (S).....	38
Anf. 63 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	41
Anf. 64 TERESA CARVALHO (S) replik	41
Anf. 65 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	42
Anf. 66 TERESA CARVALHO (S) replik	42
Anf. 67 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	43
Anf. 68 TERESA CARVALHO (S) replik	43
Anf. 69 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	44
Anf. 70 TERESA CARVALHO (S) replik	44
Anf. 71 VIKTOR WÄRNICK (M)	45
Anf. 72 TERESA CARVALHO (S) replik	47
Anf. 73 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	47
Anf. 74 TERESA CARVALHO (S) replik	48
Anf. 75 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	48
Anf. 76 TONY HADDOU (V).....	49
Anf. 77 MAGNUS JACOBSSON (KD)	50
Anf. 78 JONNY CATO (C)	53
Anf. 79 LEILA ALI ELMI (MP)	55
(Beslut skulle fattas den 20 december.).....	57
§ 3 Arbetsmarknad och arbetsliv	57
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU2	57
Anf. 80 MAGNUS PERSSON (SD).....	57
Anf. 81 TERESA CARVALHO (S) replik	59
Anf. 82 MAGNUS PERSSON (SD) replik	59
Anf. 83 TERESA CARVALHO (S) replik	60
Anf. 84 MAGNUS PERSSON (SD) replik	60

Anf. 85	SERKAN KÖSE (S) replik	61	Prot. 2022/23:42
Anf. 86	MAGNUS PERSSON (SD) replik	61	19 december
Anf. 87	SERKAN KÖSE (S) replik	62	-----
Anf. 88	MAGNUS PERSSON (SD) replik	62	
Anf. 89	TERESA CARVALHO (S).....	63	
Anf. 90	OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	65	
Anf. 91	TERESA CARVALHO (S) replik.....	65	
Anf. 92	OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	66	
Anf. 93	TERESA CARVALHO (S) replik.....	66	
Anf. 94	MAGNUS PERSSON (SD) replik	67	
Anf. 95	TERESA CARVALHO (S) replik.....	67	
Anf. 96	MAGNUS PERSSON (SD) replik	68	
Anf. 97	TERESA CARVALHO (S) replik.....	68	
Anf. 98	VIKTOR WÄRNICK (M).....	69	
Anf. 99	JONNY CATO (C) replik	70	
Anf. 100	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	71	
Anf. 101	JONNY CATO (C) replik	72	
Anf. 102	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	72	
Anf. 103	TERESA CARVALHO (S) replik.....	73	
Anf. 104	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	73	
Anf. 105	TERESA CARVALHO (S) replik.....	74	
Anf. 106	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	74	
Anf. 107	CICZIE WEIDBY (V).....	75	
Anf. 108	MAGNUS JACOBSSON (KD)	77	
Anf. 109	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	80	
Anf. 110	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	80	
Anf. 111	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	81	
Anf. 112	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	81	
Anf. 113	JONNY CATO (C).....	81	
Anf. 114	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	83	
Anf. 115	SERKAN KÖSE (S) replik	84	
Anf. 116	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	85	
Anf. 117	SERKAN KÖSE (S) replik	85	
Anf. 118	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	86	
Anf. 119	JOHANNA HARALDSSON (S)	86	
Anf. 120	MAGNUS PERSSON (SD) replik	89	
Anf. 121	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	89	
Anf. 122	MAGNUS PERSSON (SD) replik	90	
Anf. 123	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	90	
Anf. 124	SAILA QUICKLUND (M)	91	
Anf. 125	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	92	
Anf. 126	SAILA QUICKLUND (M) replik	93	
Anf. 127	JOHANNA HARALDSSON (S) replik	93	
Anf. 128	SAILA QUICKLUND (M) replik	94	
Anf. 129	SERKAN KÖSE (S).....	94	
Anf. 130	OLIVER ROSENGREN (M)	96	
Anf. 131	TERESA CARVALHO (S) replik.....	98	
Anf. 132	OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	98	
Anf. 133	TERESA CARVALHO (S) replik.....	99	
Anf. 134	OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	99	
	(Beslut skulle fattas den 20 december.).....	100	

§ 4 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	100
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU1	100
Anf. 135 FÖRSTE VICE TALMANNEN	100
Anf. 136 DANIEL PERSSON (SD).....	100
Anf. 137 ÅSA ERIKSSON (S) replik	103
Anf. 138 DANIEL PERSSON (SD) replik	103
Anf. 139 ÅSA ERIKSSON (S) replik	103
Anf. 140 DANIEL PERSSON (SD) replik	104
Anf. 141 IDA GABRIELSSON (V) replik	104
Anf. 142 DANIEL PERSSON (SD) replik	104
Anf. 143 IDA GABRIELSSON (V) replik	105
Anf. 144 DANIEL PERSSON (SD) replik	105
Anf. 145 JESSICA RODÉN (S) replik	105
Anf. 146 DANIEL PERSSON (SD) replik	106
Anf. 147 JESSICA RODÉN (S) replik	106
Anf. 148 DANIEL PERSSON (SD) replik	106
Anf. 149 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	106
Anf. 150 DANIEL PERSSON (SD) replik	106
Anf. 151 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	107
Anf. 152 DANIEL PERSSON (SD) replik	107
Anf. 153 ÅSA ERIKSSON (S)	107
Anf. 154 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	109
Anf. 155 ÅSA ERIKSSON (S) replik	109
Anf. 156 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	110
Anf. 157 ÅSA ERIKSSON (S) replik	110
Anf. 158 ULRIKA HEINDORFF (M)	111
Anf. 159 ÅSA ERIKSSON (S) replik	113
Anf. 160 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	113
Anf. 161 ÅSA ERIKSSON (S) replik	114
Anf. 162 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	114
Anf. 163 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	115
Anf. 164 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	115
Anf. 165 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	115
Anf. 166 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	116
Anf. 167 IDA GABRIELSSON (V).....	116
Anf. 168 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	118
Anf. 169 IDA GABRIELSSON (V) replik	119
Anf. 170 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	119
Anf. 171 IDA GABRIELSSON (V) replik	119
Anf. 172 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	120
Anf. 173 IDA GABRIELSSON (V) replik	120
Anf. 174 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	121
Anf. 175 IDA GABRIELSSON (V) replik	121
Anf. 176 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	122
Anf. 177 ANDERS W JONSSON (C)	124
Anf. 178 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	126
Anf. 179 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	126
Anf. 180 ULRIKA HEINDORFF (M) replik.....	127
Anf. 181 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	127
Anf. 182 MAURICIO ROJAS (L)	128

Anf. 183 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	129
Anf. 184 MAURICIO ROJAS (L) replik	130
Anf. 185 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	130
Anf. 186 MAURICIO ROJAS (L) replik	130
Anf. 187 ANNIKA HIRVONEN (MP)	131
Anf. 188 JESSICA RODÉN (S)	132
(Beslut skulle fattas den 20 december.).....	132
§ 5 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	132
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU2	132
Anf. 189 ANDRE VICE TALMANNEN	132
Anf. 190 DANIEL PERSSON (SD)	132
Anf. 191 KALLE OLSSON (S) replik	134
Anf. 192 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	134
Anf. 193 KALLE OLSSON (S) replik	134
Anf. 194 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	135
Anf. 195 IDA GABRIELSSON (V) replik.....	135
Anf. 196 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	135
Anf. 197 IDA GABRIELSSON (V) replik.....	136
Anf. 198 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	136
Anf. 199 KALLE OLSSON (S)	136
Anf. 200 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	138
Anf. 201 KALLE OLSSON (S) replik	138
Anf. 202 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	138
Anf. 203 KALLE OLSSON (S) replik	139
Anf. 204 ULRIKA HEINDORFF (M)	140
Anf. 205 IDA GABRIELSSON (V) replik.....	141
Anf. 206 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	142
Anf. 207 IDA GABRIELSSON (V) replik.....	142
Anf. 208 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	142
Anf. 209 IDA GABRIELSSON (V).....	143
Anf. 210 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	145
Anf. 211 KALLE OLSSON (S) replik	147
Anf. 212 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	147
Anf. 213 KALLE OLSSON (S) replik	148
Anf. 214 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	148
Anf. 215 MARTINA JOHANSSON (C).....	148
Anf. 216 MAURICIO ROJAS (L)	151
Anf. 217 JANINE ALM ERICSON (MP).....	153
(Beslut skulle fattas den 20 december.).....	155
§ 6 Utbildning och universitetsforskning	155
Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU1	155
Anf. 218 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	155
Anf. 219 FREDRIK MALM (L)	155
Anf. 220 ÅSA WESTLUND (S) replik	157
Anf. 221 FREDRIK MALM (L) replik	158
Anf. 222 ÅSA WESTLUND (S) replik	158
Anf. 223 FREDRIK MALM (L) replik	159
Anf. 224 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	159
Anf. 225 FREDRIK MALM (L) replik	159
Anf. 226 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	160
Anf. 227 FREDRIK MALM (L) replik	160

Anf. 228	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	161
Anf. 229	FREDRIK MALM (L) replik.....	161
Anf. 230	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	162
Anf. 231	FREDRIK MALM (L) replik.....	162
Anf. 232	ÅSA WESTLUND (S).....	163
Anf. 233	PATRICK RESLOW (SD) replik	165
Anf. 234	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	165
Anf. 235	PATRICK RESLOW (SD) replik	166
Anf. 236	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	166
Anf. 237	FREDRIK MALM (L) replik.....	167
Anf. 238	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	167
Anf. 239	FREDRIK MALM (L) replik.....	168
Anf. 240	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	168
Anf. 241	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	169
Anf. 242	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	169
Anf. 243	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	170
Anf. 244	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	170
Anf. 245	PATRICK RESLOW (SD)	171
Anf. 246	DANIEL RIAZAT (V) replik	173
Anf. 247	PATRICK RESLOW (SD) replik	174
Anf. 248	DANIEL RIAZAT (V) replik	174
Anf. 249	PATRICK RESLOW (SD) replik	175
Anf. 250	MUHARREM DEMIROK (C)	175
Anf. 251	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	178
Anf. 252	MUHARREM DEMIROK (C) replik	178
Anf. 253	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	178
Anf. 254	MUHARREM DEMIROK (C) replik	179
Anf. 255	FREDRIK MALM (L) replik.....	179
Anf. 256	MUHARREM DEMIROK (C) replik	180
Anf. 257	FREDRIK MALM (L) replik.....	180
Anf. 258	MUHARREM DEMIROK (C) replik	181
Anf. 259	JOSEFIN MALMQVIST (M).....	181
Anf. 260	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	183
Anf. 261	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	183
Anf. 262	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	183
Anf. 263	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	184
Anf. 264	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	184
Anf. 265	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	185
Anf. 266	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	185
Anf. 267	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	186
Anf. 268	CAMILLA HANSÉN (MP).....	186
Anf. 269	ANDRE VICE TALMANNEN	188
Anf. 270	DANIEL RIAZAT (V).....	189
	(forts. prot. 43)	191
§ 7	Beslut om uppskjuten ärendehandling	191
§ 8	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	192
§ 9	Kammaren åtskildes kl. 23.00.	192